

วารสาร

การพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต

ISSN 2286-9824

Journal of Community Development and Life Quality

กฟผ.กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง
ณรงค์ศักดิ์ คุณูปถัมภ์.....1

ตัวแบบการจัดการการพัฒนาเพื่อความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวเกษตรกรที่ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
สมนึก บุญญาสิงห์ เศรษฐกิจ ยงวณิชย์ และพุทธรักษ์ ปรามนอก.....11

แนวทางพัฒนาชุมชนต้นตาลเพื่อเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
สุวัจ แดงอ่อน.....23

การพัฒนาระบบการจัดการทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
พรพรรณ ชัยปิ่นชนะ.....37

การพัฒนาศักยภาพโดยใช้เทคนิคบัญชีบริหารเพื่อเพิ่มรายได้ของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ บ้านโป่งอาจ
ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
บุษบา อารีย์ ประเวทย์ แสนยง และอุดม อมยิ้ม.....49

การวิจัยและพัฒนาในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ธวัชชัย บุญมี เดชวิทย์ นิลวรรณ มานพ ชุ่มอุ่น จิรวรรณ บุญมี
รัชณี เสาร์แก้ว ศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์ และเบญจพร หน่อชาย.....63

การพัฒนาประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตเครื่องประดับ กรณีศึกษา: กลุ่มผู้ผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น
อำเภอเมือง จังหวัดตาก
เด่นศักดิ์ หอมหวล ประยงค์ ศรีไพโรจน์ และกานต์ วิรุณพันธ์.....73

การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ กรณีศึกษา: การทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ
ของชุมชนปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
ชัตติยา ชัตติยวรา.....81

การพัฒนาการจัดการกลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีดแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม บ้านหนองหล้า
ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
กนกวรรณ เวชกามา.....89

การปรับปรุงคุณภาพน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ที่ผลิต โดยกลุ่มสตรีเรือนสมุนไพรอ่าวน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
นฤมล จัยโชค ทรงพล คุณศรีสุข และสมนึก สุชัยธนาวนิช.....97

อิฐบล็อกประสานที่มีส่วนผสมแฉะและกะลาปาล์มน้ำมัน
จตุรญ เจริญเนตรกุล103

อัตลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยงปกากะญอ
ณงค์ณัฐ นทีพาศพัท.....113

คำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับ

เรื่องที่ตีพิมพ์

บทความวิจัย บทความปริทัศน์ หรือบทความวิชาการ

การเตรียมต้นฉบับ

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ

2. การพิมพ์ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษขนาด A4 ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์โปรแกรมใดก็ได้ ไม่ควรใช้โปรแกรม Corda new ขนาด 14 ตัวอักษรต่อนิ้ว ความยาวไม่เกิน 10 หน้า (รวมบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

3. การเรียงลำดับเนื้อหา

3.1 ชื่อเรื่อง (Title) ควรสั้นชัดเจน และต้องสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.2 ชื่อผู้เขียน เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สำหรับที่อยู่ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ให้พิมพ์เป็นเชิงอรรถ (Footnote) ในหน้าแรกของบทความ

3.3 บทคัดย่อ (Abstract) ควรเป็นเนื้อหาที่สั้น ชัดเจนและเข้าใจง่าย โดยรวมเหตุผลในการศึกษาวิจัย อุปกรณ์ วิธีการทดลอง ผลการศึกษาและสรุปด้วย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่ควรเกิน 200 คำ และให้ระบุคำสำคัญ (keywords) ไว้ท้ายบทคัดย่อแต่ละภาษาด้วย (บทความปริทัศน์อาจไม่ต้องมีบทคัดย่อ)

3.4 คำนำ (Introduction) แสดงความเป็นมาและเหตุผลที่นำไปสู่การศึกษาวิจัย อาจรวมการตรวจเอกสาร (Review of Literature) และวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยไว้ด้วย

3.5 อุปกรณ์และวิธีการ (Materials and Methods) ให้อธิบายละเอียดที่สุด อุปกรณ์ที่ใช้ ตลอดจนวิธีและแบบจำลองการศึกษาวิจัยที่ชัดเจน และสมบูรณ์

3.6 ผลการศึกษาหรือผลการทดลอง (Results) ให้อธิบายผลการศึกษาวิจัย พร้อมเสนอข้อมูลในรูปแบบ ตารางหรือภาพประกอบได้ โดยตารางหรือภาพ ให้จัดทำเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด

3.7 วิจารณ์ (Discussion) ควรเชื่อมโยงกับผลการศึกษาว่าสอดคล้องกับสมมุติฐาน หรือแตกต่างไปจากผลงานวิจัยที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร และด้วยเหตุใด โดยมีพื้นฐานการอ้างอิงที่เชื่อถือได้ วิจารณ์อาจนำไปรวมกับผลการศึกษาเป็นผลการศึกษาและวิจารณ์ (Results and Discussion)

3.8 สรุป (Conclusion) ควรสรุปที่ได้รับจากการศึกษาวิจัย ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ หรือให้ข้อเสนอแนะ หรือระบุอุปสรรคและแผนงานวิจัยที่จะดำเนินการต่อไป

4. กิตติกรรมประกาศ หรือ คำขอบคุณ (Acknowledgement)

หากมีหรือไม่มีก็ได้ เป็นการแสดงความขอบคุณแก่ผู้ช่วยเหลือในงานวิจัยแต่ไม่ได้เป็นผู้ร่วมงานวิจัย

5. เอกสารอ้างอิง (References)

5.1 ในเมื่อเรื่องไม่ควรอ้างอิงถึงเรื่องที่เกี่ยวกับหรือห่างไกลจนเกินไปให้อ้างอิงคือ ระบบชื่อและปี (Name-and-year-System) ในเอกสารภาษาไทย ให้ใช้ชื่อตัวและปี พ.ศ. เช่น สมชาย (2545) รายงานว่า... หรือ... (สมชาย, 2545) หากมีผู้เขียน 2 คน ให้ใช้ เป็น สมชาย และสงเหิง (2547) รายงานว่า... หรือ... (สมชาย และสงเหิง, 2547) และถ้ามีผู้เขียนตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป ให้ใช้ชื่อคนแรกแล้วตามด้วยคำว่า และคณะ เช่น สมชาย และคณะ (2546) รายงานว่า... หรือ... (สมชาย และคณะ, 2546) ในกรณีเอกสารเป็นภาษาอังกฤษ ให้ใช้ชื่อสกุลและปี ค.ศ. เช่น John (2003)... หรือ... (John, 2003) ถ้าผู้เขียนมี 2 คน ให้ใช้ เป็น John and Walker (2004) ... หรือ... (John and Walker, 2004) หากมีมากกว่า 3 คน ให้ใช้ เป็น John *et al.* (2005) หรือ (John *et al.*, 2005) สำหรับในกรณีที่เอกสารอ้างอิงไม่ได้ชื่อผู้เขียนทุกคนห้ามใช้คำว่า และคณะ หรือ *et al.*

5.2 ในกรณีที่เอกสารอ้างอิงให้เรียงลำดับเอกสารภาษาไทยก่อนภาษาอังกฤษ โดยเรียงตามลำดับอักษรในแต่ละภาษา ตามรูปแบบการเขียนมีดังนี้

1) วารสาร (Journals)

ชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง ชื่อวารสาร (เขียนเต็ม) ปีที่ (ฉบับที่): เลขหน้าเริ่มต้น-เลขหน้าที่สิ้นสุด.

ภาณุ ธนบำรุงกุล และ จำไพพรรณ อภิชาติพิศสัย. 2556. ความรู้ ต้นตอ และ การปฏิบัติของเกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรม จากศูนย์เครือข่าย ปรชาญชาบ้าน จังหวัดนครสวรรค์. วารสารเกษตร 29(1): 79-88.

Barcenas, N.M., T.R. Uhrh and L.G. Neven. 2005. DNA diagnostics to identify internal feeders (Lepidoptera: Tortricidae) of pome fruits of quarantine importance. Journal of Economic Entomology 98(2): 299-306.

2) หนังสือ และตำรา (Books & Textbooks)

ชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์ ชื่อหนังสือ. สำนักพิมพ์. เมืองที่พิมพ์. จำนวนหน้าทั้งหมด.

สฤชัย จตุรสิทธา. 2555. เทคโนโลยีเนื้อสัตว์. โรงพิมพ์มีเมือง. เชียงใหม่. 367 หน้า.

Gullan, P.J. and P.S. Cranston. 2005. The Insects: An Outline of Entomology. 3rd ed. Blackwell Publishing, Malden. 505 p.

3) เรื่องย่อในตำราหรือหนังสือที่มีผู้เขียนแยกกันเขียน และมีบรรณาธิการ

ชื่อผู้เขียน. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่องย่อ. หน้า เลขหน้าเริ่มต้น-เลขหน้าที่สิ้นสุด. ใน: ชื่อบรรณาธิการ. (บก.). ชื่อหนังสือ. สำนักพิมพ์. เมืองที่พิมพ์.

ดำรง เวกิจ และ สมบูรณ์ ทองสกุล. 2535. เทคนิคการใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช. หน้า 22-42. ใน: สุวัฒน์ รวยชัย (บก.). แล่งและสัตว์ศัตรูที่สำคัญของพืชเศรษฐกิจและการบริหาร. ห้างหุ้นส่วนจำกัด โอเดียสแควร์, กรุงเทพฯ.

Tilgner, E.H. 2009. Phasnida (Slick and leaf insects). pp.765-766. In: V.H. Resh and R.T. Cardé (eds). Encyclopedia of Insects. 2nd ed. Academic Press, London.

4) วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้เขียน. ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ระดับวิทยานิพนธ์. สถาบันการศึกษา. เมืองที่พิมพ์. จำนวนหน้าทั้งหมด.

รัตน์ ภรรยาโย. 2550. ผลของน้ำตาลในสารละลายยีสต์ที่มีต่อแบคทีเรียของน้ำตาลและจากของเหลวหมักอินทรีย์ในดอกกล้วยไม้สกุลหวาย วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. 84 หน้า.

5) เอกสารวิชาการอื่นๆ

ชื่อผู้เขียน หรือหน่วยงาน ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่องหรือชื่อหนังสือ. ประเภทของเอกสาร. สถาบันหรือหน่วยงานที่จัดทำ. เมืองที่พิมพ์. จำนวนหน้าทั้งหมด.

ทวีศักดิ์ ชัยบาล. 2544. แล่งศัตรูปลาน้ำจืดในประเทศไทย. เอกสารวิชาการ. กองบัญชาและสัตววิทยา กรมวิชาการเกษตร, กรุงเทพฯ. 126 หน้า.

6) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: ชื่อ Website (วันเดือนปีที่สืบค้นข้อมูล).

กรมวิชาการเกษตร. 2554. เชื้อโรค (Pathogen). (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.dbagotv/fielcrops/ipm/th/books/cabi_natural_enemies_1/book_3.html (28 มีนาคม 2555).

Wedmann, S., S. Bradler and J. Rust. 2006. The first fossil leaf insect: 47 million years of specialized cryptic morphology and behavior. (Online). Available: <http://www.pnas.org/content/104/2/565.full> (December 16, 2009).

รูปแบบในการใช้ภาษาอังกฤษในเรื่องภาษาไทย

- ชื่อวิทยาศาสตร์ คำนับต้นให้ใช้อักษรตัวใหญ่ และใช้อักษรตัวอ่อน

Meloidogyne incognita

- ชื่อเฉพาะ ให้ขึ้นต้นด้วยอักษรตัวใหญ่ทุกคำ

Berdmann, Marschner

- ภาษาอังกฤษในวงเล็บและวงเล็บ ให้ใช้ตัวเล็ก

completely randomized design, (transition period)

- ตัวย่อ ให้ใช้อักษรตัวใหญ่ทั้งหมด และควรมีคำเต็มบอกไว้ในการใช้ครั้งแรก

(randomized complete block design, RCBD)

- หัวข้อเรื่อง ให้ขึ้นด้วยอักษรตัวใหญ่

Abstract, Introduction

- คำศัพท์ตามหลัง คำสำคัญ ให้ขึ้นต้นด้วยอักษรตัวใหญ่

Keywords: Mango, chlorophyll

การส่งเรื่องเพื่อตีพิมพ์

ให้ส่งต้นฉบับ หรือ Online submission

การตอบรับบทความ

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสาร ต้องได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต

(JOURNAL OF COMMUNITY DEVELOPMENT AND LIFE QUALITY)

ผู้จัดพิมพ์	เครือข่ายบริหารการวิจัย	Publisher	Research Administrative Network
กำหนดการพิมพ์	วารสารราย 4 เดือน (3 ฉบับ/ปี) ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม	Publication	Tri-annually Issue 1 January-April Issue 2 May-August Issue 3 September-December
วัตถุประสงค์	ตีพิมพ์ผลงานวิจัยของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปที่มีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะเพื่อการพัฒนาชุมชนและเพิ่มคุณภาพชีวิตโดยการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)	Objective	To publish the results of research scholars and the general quality and can be used, especially for community development and enhance the quality of life. The journal was supported by the Office of the Higher Education Commission (OHEC)
ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ทศพร ศิริสัมพันธ์ เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา รศ.นพ. กำจร ตติยกวี รองเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา ดร.สุภัทร จำปาทอง ผู้ช่วยเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา ดร.อรสา ภาววิมล ผู้อำนวยการสำนักประสานและส่งเสริมกิจการอุดมศึกษา	Consultants	Thosaporn Sirisumphand, Ph.D., Prof. Secretary-General, OHEC Kamjorn Tatiyakavee, M.D., Assoc. Prof. Deputy Secretary-General, OHEC Suphat Champatong, Ph.D. Assistant Secretary-General, OHEC Aurasa Pavavimol, Ph.D. Director Bureau of Cooperation and Promotion, OHEC
บรรณาธิการ	ศ.ดร.สัญญา จตุรสีธา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	Editor	Sanchai Jaturasitha, Ph.D., Prof. Chiang Mai University
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	ดร.จารุรินทร์ ภูระยา สำนักประสานและส่งเสริมกิจการอุดมศึกษา รศ.ดร.ไสว บุรณพานิชพันธุ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	Asst. Editor	Jarurin Pooraya, Ph.D. Bureau of Cooperation and Promotion, OHEC Sawai Buranapanichpan, Ph.D., Assoc. Prof. Chiang Mai University
กองบรรณาธิการ (ฝ่ายวิชาการ)	ศ.นพ.วีระชัย ไควสุวรรณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผศ.ดร.ภูพงษ์ พงษ์เจริญ มหาวิทยาลัยนเรศวร รศ.ดร.ก้าน จันทร์พรหมมา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ รศ.ดร.สุธรรม นียมวาส มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รศ.มุกดา สุขสวัสดิ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย รศ.ดร.ชิตนรงค์ ศิริสถิตย์กุล มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	Editorial Board (Academic)	Weerachai Kosuwon, M.D., Prof. Khon Kaen University Pupong Pongcharoen, Ph.D., Asst. Prof. Naresuan University Kan Chantrapromma, Ph.D., Assoc. Prof. Walailak University Sutham Niyomwas, Ph.D., Assoc. Prof. Prince of Songkla University Mookda Suksawat, Assoc. Prof. Rajamangala University of Technology Sivijaya Chitnarong Sirisathitkul, Ph.D., Assoc. Prof. Walailak University

วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต

(JOURNAL OF COMMUNITY DEVELOPMENT AND LIFE QUALITY)

รศ.ดร.อนันต์ ทองระอา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

รศ.ดร.เสรี ชัดเข้ม

มหาวิทยาลัยบูรพา

ผศ.ดร.ปฐมทัศน์ จิระเดชะ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผศ.ดร.อริศร เทียนประเสริฐ

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผศ.ดร.สุพัฒน์ กู้เกียรติกุล

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

รศ.ดร.นาธาน บาเดนอค

มหาวิทยาลัยเกียวโต

กองบรรณาธิการ

นายคชาพล ทองเลิศ

(ฝ่ายการจัดการ)

นางสาวผ่องพรรณ ปินตาโมงค์

สำนักงานและ

กองบรรณาธิการวารสารการพัฒนาชุมชน

การติดต่อ

และคุณภาพชีวิต เครือข่ายบริหารการวิจัย

ภาคเหนือตอนบน คณะเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จ. เชียงใหม่ 50200

โทรศัพท์ 0 5394 4097 ต่อ 102

โทรสาร 0 5394 4097 ต่อ 103

E-mail: uppernorth.unrn@gmail.com

Anan Tongraar, Ph.D., Assoc. Prof.

Suranaree University of Technology

Seree Chadcham, Ph.D., Assoc. Prof.

Burapha University

Pathomthat Chiradeja, Ph.D., Asst. Prof.

Srinakharinwirot University

Alice Thienprasert, Ph.D., Asst. Prof.

Silpakorn University

Supath Kookiatikoon, Ph.D., Asst. Prof.

Ubon Ratchathani University

Nathan Badenoch, Ph.D., Assoc. Prof.

Kyoto University

Editorial Board

Khachapon Thonglert

(Management)

Phongphan Pintamong

Office and

Inquiries

Editorial Board, Journal of Community

Development and Life Quality, Upper

Northern Research Administrative Network,

Faculty of Agriculture, Chiang Mai University,

Chiang Mai 50200, Thailand

Tel: 0 5394 4097 ext 102

Fax: 0 5394 4097 ext 103

E-mail: uppernorth.unrn@gmail.com

กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการตรวจและแก้ไขบทความที่
เสนอเพื่อการตีพิมพ์ในวารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต

The Editorial Board claims a right to review and correct
all articles submitted for publishing

บทบรรณาธิการ

วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต ได้จัดทำเป็นปีที่ 2 แล้วครับ ได้รับการตอบรับอย่างดีจากคณะผู้วิจัย โดยมีบทความส่งเข้ามาเพื่อขอรับการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง นับเป็นสัญญาณที่ดีว่า ความตั้งใจของผู้วิจัยที่ต้องการเผยแพร่องค์ความรู้ที่ตนเองได้ร่วมกับชุมชนที่ได้ดำเนินการมานั้นสู่สาธารณะ เปิดโอกาสให้สังคมชุมชนอื่น ได้เรียนรู้ร่วมกับความตั้งใจของรัฐบาลที่ต้องการเห็นผลงานของโครงการวิจัยจากหิ้งไปสู่ห้านั่นเอง

สำหรับฉบับนี้มีบทความปริทัศน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ โดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เป็นที่ทราบกันดีว่าองค์กรภาคเอกชน และรัฐวิสาหกิจได้ดำเนินการเพื่อตอบสนองสังคมหรือคืนกำไรให้กับสังคมที่เราอยู่ได้ยิ่งชื่อว่า CSR ซึ่งมีคำเต็มว่า Corporate Social Responsibility เนื่องจาก กฟผ.แม่เมาะ ได้นำทรัพยากรท้องถิ่น ได้แก่ ถ่านหินลิกไนต์ มาใช้เพื่อผลิตเป็นกระแสไฟฟ้าให้กับประเทศชาติ แต่ กฟผ. ก็ไม่ลืมที่จะตอบแทนท้องถิ่นแถบอำเภอแม่เมาะ โดยการสร้างโครงการเพื่อช่วยให้ชุมชนได้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนรอบโรงไฟฟ้า อันจะทำให้การอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาซึ่งกันและกันให้มีความสุขทั้ง 2 ส่วน นอกจากนี้ยังมีบทความวิจัยอีก 11 เรื่อง ที่ได้ดำเนินการตีพิมพ์ในฉบับนี้ โดยเฉพาะบทความวิจัยที่เกี่ยวกับการน้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในด้านครอบครัว ภาวะโลกร้อน ปัญหาครัวเรือน วิสาหกิจชุมชน เป็นต้น นับว่าน่าจะเป็นทางออกของภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากความผันผวนทางการเมืองเป็นอย่างมาก และเป็นที่น่ายินดีที่ฉบับนี้มีบทความความวิจัยจากวิทยาลัยชุมชนตากที่พวกเราส่วนมากนึกถึงการทำงานเชิงการศึกษาเป็นหลัก แต่ฉบับนี้ก็มิมีผลงานวิจัยที่ดีเพื่อยกประสิทธิภาพการผลิตของชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งพวกเรามั่นใจว่าการแก้ไขปัญหของชุมชนผ่านกระบวนการวิจัยน่าจะเป็นคำตอบที่ดี

ตามที่สัญญากับผู้เขียนว่าทางวารสารฯ จะดำเนินการปรับปรุงระบบ Submission Online ให้ผู้เขียนสะดวกในการส่งบทความและสามารถติดตามได้ว่ากระบวนการพิจารณาอยู่ในขั้นไหน ทำให้วารสารฯ มีความเป็นสากลมากขึ้น ขณะนี้ได้ดำเนินการเรียบร้อยแล้วและขอให้ผู้เขียนใช้บริการนี้ด้วยครับ

สำหรับวารสารฯ ฉบับนี้กองบรรณาธิการขอความร่วมมือหน่วยงาน และผู้รับวารสารทุกท่านช่วยกรุณาประเมินผลความพึงพอใจการใช้วารสารฯ ทางด้านต่าง ๆ ด้วย แล้วส่งกลับคืนมาตามที่อยู่ดังกล่าวเพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาวารสารฯ ให้ดียิ่งขึ้นครับ

พบกันใหม่ฉบับหน้า

ศาสตราจารย์ ดร.สัญญา จตุรสิทธิ์ธา

บรรณาธิการวารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต

กฟผ.กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง

EGAT and Life Quality Development of Communities in Mae Moh Power Plant, Mae Moh District, Lampang Province

ณรงค์ศักดิ์ คุณูปถัมภ์^{1/}

Narongsak Kunupatum^{1/}

Abstract: The longstanding environmental conflict since 1994 between the Mae Moh villagers and the Electricity Generating Authority of Thailand (EGAT), which runs a local lignite mining and power generation, has never been satisfactorily solved. Although, the Mae Moh power plant has installed high-efficiency flue gasdesulfurization (FGD) to remove sulfur dioxide together with quality control measures in accordance with international standards and has also established a public relations agency to strengthen its relationships with the surrounding communities with a community development fund at least 400 million baht per year approved by the Cabinet, the problems have continued to persist even with more new problems. This can be seen from many litigation cases put forth by families against the plant, asking it to pay for the damages and many objections to its mining activities. This study has proposed the holistic approach to manage the fund for improving the environments of the communities around the plant and public relations. The approach is based on sufficiency economy, the King's philosophy, which is in accordance with the geo-social circumstances, culture and traditions of the communities. The communities are culturally diverse and dynamic which can adopt the policies and activity plans for societies and environments. The power plant is an exemplary management model that can be put into implementation leading to cooperation and a win-win situation.

Keywords: Electricity Generating Authority of Thailand (EGAT), life quality, Mae Moh power plant

^{1/} กองโยธาและฟื้นฟูสภาพเหมือง การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย จ.ลำปาง 52000

^{1/} Civil and Restoration Division, Electricity Generating Authority of Thailand, Lampang 52000, Thailand

บทคัดย่อ: ปัญหาความขัดแย้งของประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะต่อโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ในผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านมลภาวะยังไม่เป็นที่ยอมรับและพอใจของชุมชนมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมา แม้ว่าโรงไฟฟ้าแม่เมาะได้สร้างเครื่องกำจัดซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (FGD) และนำมาตรการควบคุมตามมาตรฐานสากล ระบบบริหารงานคุณภาพ มาใช้ในการดำเนินงานภายในโรงไฟฟ้าแม่เมาะแล้วก็ตาม มีการจัดตั้งหน่วยงานมวลชนสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนโดยรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ อีกทั้งยังได้จัดตั้งกองทุนพัฒนาชุมชน ซึ่งได้รับการเห็นชอบจาก กรม. เป็นจำนวนเงินไม่น้อยกว่าปีละ 400 ล้านบาท แต่เหตุใดจึงยังไม่ประสบความสำเร็จแต่กลับจะเพิ่มปัญหาใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นอีก ดังจะเห็นได้จากการฟ้องร้องเรียกร้องความเสียหายจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะและคัดค้านกิจกรรมการทำเหมืองถ่านหินลิกไนต์ ตลอดจนผู้เขียนได้เสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาชุมชนรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะและหน่วยงานมวลชนสัมพันธ์แบบครบวงจรในลักษณะองค์รวม (holistic) ที่สอดคล้องกับภูมิสังคมของชุมชน โดยการนำหลักปรัชญา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาประยุกต์ใช้ บนพื้นฐานของลักษณะภูมิประเทศและวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนชาวอำเภอแม่เมาะที่มีความหลากหลาย (diversity) และเป็นพลวัต (dynamic) ผสมผสานกับนโยบายและแผนกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม กฟผ. เป็นตัวแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม สามารถนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมนำไปสู่การมีส่วนร่วมและการยอมรับของทุกฝ่าย (win-win solution) ผลการศึกษาพบว่า ความรัก ความสงบสุข ความสามัคคี ความสมานฉันท์ มีการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาชุมชนโดยรอบพื้นที่โรงไฟฟ้าอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ชุมชนชาวอำเภอแม่เมาะสามารถพึ่งตนเองได้และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและสามารถใช้ต้นแบบความสำเร็จของการบริหารจัดการไปปรับใช้กับชุมชนอื่น เป็นรากฐานให้กับคนรุ่นต่อไป และพัฒนาประเทศในอนาคตสู่ความมั่นคง และยั่งยืนอย่างสมดุล

คำสำคัญ: การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย คุณภาพชีวิต โรงไฟฟ้าแม่เมาะ

บทนำ

กรณีปัญหาความขัดแย้งระหว่างชุมชนที่อาศัยอยู่พื้นที่โดยรอบโรงไฟฟ้ากับโรงไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่เกิดขึ้นตลอดมา โดยเฉพาะโรงไฟฟ้าแม่เมาะซึ่งใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้า แม้ว่า กฟผ.แม่เมาะเองจะเอาใจใส่และรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงานที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังแล้วก็ตาม ก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับและพอใจกับชุมชนเท่าที่ควร ทั้งนี้ อาจจะมีปัจจัยและสาเหตุสำคัญหลายประการด้วยกัน ประเด็นสำคัญที่ชุมชนใช้ร้องเรียนมาอย่างต่อเนื่อง คือ ผลกระทบของมลภาวะด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อากาศ ฝุ่น กลิ่น เสียง แรงสั่นสะเทือน และน้ำอันเป็นสาเหตุสำคัญต่อการเจ็บป่วยด้านสุขภาพของประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะ ดังจะเห็นได้จากการตัดสินใจของศาลปกครองชั้นต้นจังหวัดเชียงใหม่ล่าสุด เมื่อวันที่

5 มีนาคม พ.ศ. 2552 ให้ กฟผ.แม่เมาะ จ่ายค่าชดเชยให้กับกลุ่มราษฎรสิทธิเครือผู้ป่วยแม่เมาะ นอกจากนั้นยังมีประเด็นปัญหาเรื่องมาตรฐานของคุณภาพชีวิตราษฎรที่ยังมีความยากจนอยู่ ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ที่มั่นคงเพียงพอต่อการดำรงชีพในชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข ประเด็นความไม่เท่าเทียมกันเมื่อเปรียบเทียบกับพนักงาน กฟผ.และความเจริญเติบโตของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ที่มีทั้งสวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบครันจนเป็นที่น่าอิจฉาของบุคคลทั่วไป การใช้ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ซึ่งได้แก่ ถ่านหินลิกไนต์ปีละประมาณ 15 ล้านตันต่อกำลังผลิตไฟฟ้า 2,400 เมกะวัตต์ในอัตราส่วนร้อยละ 14 ของกำลังผลิตทั้งประเทศ ทำให้ชุมชนมีความรู้สึกถูกเอารัดเอาเปรียบจาก กฟผ. ที่ไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาชุมชนให้กับผู้เป็นเจ้าของดั้งเดิมและสร้างความเจริญเติบโตในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐานและด้านสาธารณูปโภคอื่น ๆ อย่าง

เด่นชัด ทั้ง ๆ ที่ชุมชนแม่เมาะเองเป็นผู้เสียสละเพื่อให้คนไทยทุกคนมีไฟฟ้าใช้และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรือง มีความทันสมัยเทียบกับอารยประเทศอื่น ๆ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ประกอบกับแนวคิดที่จะจัดเก็บรายได้จากโรงไฟฟ้าที่ใช้เชื้อเพลิงต่าง ๆ มาจัดตั้งเป็นกองทุนไฟฟ้าเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของโรงไฟฟ้า ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการบริหารตัวใหม่ของรัฐบาล ในการเข้ามาแก้ไขปัญหารองเรียนของชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่โรงไฟฟ้า โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของชุมชนที่ดีขึ้น จนเป็นที่ยอมรับของชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่โรงไฟฟ้าโดยอยู่ร่วมกันกับโรงไฟฟ้าได้อย่างมีความสุข สามารถตรวจสอบได้ไม่มีข้อพิพาทขัดแย้งใด ๆ อาศัยอยู่ด้วยกันเหมือนญาติพี่น้อง ต่างพึ่งพาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมทำกิจกรรมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างผสมผสานกลมกลืน (ทศพร, 2556) ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวกหรือมีผลประโยชน์แอบแฝงใด ๆ ทั้งปวง

แนวคิดการบริหารจัดการกองทุนฯ อย่างไรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

กองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าจังหวัดลำปาง (แม่เมาะ) จัดตั้งขึ้นตามมติของ ครม. เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2550 เห็นชอบตามมติของคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ ครั้งที่ 4/2550 วันที่ 4 มิถุนายน 2550 โดยได้รับโอนเงินจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ระหว่างเดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2550 และปีงบประมาณ 2551 เป็นเงินทั้งสิ้น 170,713,834.24 บาท

และ 328,080,017.77 บาท ในปี พ.ศ. 2550 และ 2551 ที่ผ่านมา รวมเป็นเงินกว่า 500 ล้านบาท (ตารางที่ 1) โดยมีประเภทเชื้อเพลิง 2 ประเภท คือ ถ่านหิน และน้ำมันดีเซล มีอัตราค่าจ่ายเงินเข้ากองทุน 0.0200 บาท/kWh และ 0.0150 บาท/kWh ตามลำดับ คาดว่าประมาณการเงินที่จะเข้ากองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าจังหวัดลำปาง ปี พ.ศ.2552-2556 มีดังภาพที่ 1

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552-2556 เป็นต้นไป โรงไฟฟ้าแม่เมาะจะโอนเงินเข้ากองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าจังหวัดลำปาง ประมาณปีละไม่น้อยกว่า 330 ล้านบาท (กองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า, 2552) บริหารโดยคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าจังหวัดลำปาง ประกอบด้วยกรรมการผู้แทนภาคประชาชน กรรมการผู้แทนภาครัฐ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และกรรมการผู้แทนโรงไฟฟ้า โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดลำปางเป็นประธานคณะกรรมการ จะเห็นได้ว่าแนวคิดการตั้งคณะกรรมการที่มาจากผู้แทนภาคต่าง ๆ นั้น ได้ผ่านกระบวนการคัดเลือกอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้กรรมการที่มีความรู้ความสามารถผู้แทนของชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ที่มีความรู้ความเข้าใจในปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดี โดยมีการผู้แทนภาคประชาชนที่ได้มาจากการคัดเลือกโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน จะต้องมีความเกี่ยวพันกับกิจกรรมการทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบและมีการถ่วงดุลอำนาจการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนฯ ให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้และเป็นธรรม ซึ่งหากแสดงถึงรูปแบบในการบริหารจัดการที่ดีแล้วยังสามารถนำไปใช้เป็นตัวแบบ

Table 1 Community Development Fund for surrounding in Mae Moh power plant

unit : million (bath)

Province	Power Plant	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
Lampang	Mae Moh	170.71	328.08	332.13	330.64	343.29	335.56	343.29

Note: Net production unit / Unit Average Power Plant system of 1,400,000,000-1,500,000,000 kWh/year

ให้กับการบริหารของกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย อย่างไรก็ตามบทบาทสำคัญจะขึ้นอยู่กับคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาชุมชน ที่จะสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในการบริหารงบประมาณของกองทุนฯ จำนวนปีละกว่า 330 ล้านบาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่ค่อนข้างสูงเป็นสิ่งที่ท้าทายมาก ๆ สำหรับอนาคตของชุมชนคนแม่เมาะว่าจะได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในชุมชนพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ เพื่อให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปหรือไม่

ผู้เขียนขอน้อมนำแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลปัจจุบันมาเป็นหลักยึดในการบริหารจัดการกองทุนฯ อย่างไรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบโรงไฟฟ้า เพื่อให้เกิดการยอมรับในการบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดความขัดแย้งกันระหว่างชุมชนกับ กฟผ.แม่เมาะ ให้ดำเนินงานไปในทิศทางที่ยอมรับกันได้ทั้งสองฝ่ายโดยไม่มีเงื่อนไขของกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นสำคัญ และต้องกระจายไปสู่ชุมชนอย่างเท่าเทียมทั่วถึงกันและเป็นรูปธรรมชัดเจนจับต้องได้จริง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มี

สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี...” (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2553)

จากหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีความเข้าใจพระทัยและทรงมีสายพระเนตรที่มองการณ์ไกลถึงปัญหาของการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วและมีความทันสมัย หากประชาชนเองไม่มีแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนให้เหมาะสมสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างรู้เท่าทันแล้ว ก็จะทำให้ชีวิตประสบกับปัญหาหามรุ่งหามค่ำ วัตถุนิยม-บริโภคนิยม เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและกระแสการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาครอบงำทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมของเราเกิดการวิบัติล่มสลายได้

กองทุนพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ที่หมุนเวียนในพื้นที่อำเภอแม่เมาะ

นอกจากกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า จังหวัดลำปาง จะได้รับการสนับสนุนจากโรงไฟฟ้าแม่เมาะในปีงบประมาณ 2550 และ 2551 ที่ผ่านมาเป็นจำนวนเงินสูงถึง 498.78 ล้านบาท กฟผ. แม่เมาะยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น การเสียภาษีโรงเรียนและที่ดิน (ปีละประมาณ 20 ล้านบาท) การเสียภาษีค่าภาคหลวงแร่ (ปีละประมาณ 225 ล้านบาท) สมาคมพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรอำเภอแม่เมาะ (ปีละประมาณ 30 ล้านบาท) สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (ปีละประมาณ 30 ล้านบาท) โครงการพัฒนาชุมชน กฟผ. แม่เมาะ (ปีละประมาณ 50 ล้านบาท) การจัดตั้งวิทยาเขตการจัดการและเทคโนโลยี กฟผ.แม่เมาะ 372 ล้านบาท สรุปแล้วในแต่ละปีจะมีเงินหมุนเวียนในอำเภอแม่เมาะไม่น้อยกว่า 400 ล้านบาท ในเชิงเศรษฐศาสตร์ปริมาณเงินที่มีการขยายผลออกไป

(multiplier) ยังมีจำนวนมากเท่าไรก็จะทำให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนนั้น ๆ มีปริมาณเงินมากขึ้นเป็นทวีคูณเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น แต่ทำไมผลสะท้อนกลับที่ได้รับจากชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะกลับยังไม่เป็นไปอย่างที่คิดกัน คือ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีอาชีพมีรายได้ที่มั่นคงและมีความภูมิใจในศักดิ์ศรีของชุมชนแม่เมาะและจังหวัดลำปาง ที่มีโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของชุมชนเอง

ในทางกลับกันมีหลายฝ่ายกำลังประเมินผลแผนงานและโครงการของกองทุนพัฒนาชุมชนโดยรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ใน 2 ปีที่ผ่านมา ซึ่งใช้เงินไปแล้วเกือบ 500 ล้านบาท บริหารโดยคณะกรรมการบริหารกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2553) ร่วมกับกองทุนพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ที่ กฟผ. ตั้งขึ้นตลอดจนหน่วยงานด้านชุมชนสัมพันธ์ของ กฟผ.แม่เมาะเอง ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกองทุนฯ มากน้อยเพียงใด จึงยังไม่มีที่ยอมรับหรือเกิดความพึงพอใจกับประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะแต่อย่างใด ทุกวันนี้ยังมีการรวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ หลายกลุ่มในการเรียกร้องผลประโยชน์และฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายทดแทนจาก กฟผ.แม่เมาะอยู่อย่างต่อเนื่อง ไม่มีที่ท่าว่าจะลดลงแม้ว่าจะมีการอพยพโยกย้ายราษฎรออกห่างไปจากพื้นที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะไม่น้อยกว่า 5 กิโลเมตรก็ตาม มีการตั้งคำถามว่าเกิดอะไรขึ้นกับกองทุนพัฒนาชุมชนต่าง ๆ ทำไมจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเบ็ดเสร็จ

ประเด็นปัญหาสำคัญ สรุปได้ดังนี้

1. คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ในส่วนของภาคประชาชนโดยการสรรหา ได้มาจากกระบวนการที่โปร่งใสเป็นที่ยอมรับและเป็นตัวแทนของภาคประชาชนได้มากน้อยเพียงใด มีสิทธิ มีเสียงในการระงับ คัดค้านโครงการที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะหรือผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างทั่วถึงหรือไม่

2. คณะกรรมการบริหารกองทุนฯ ในส่วนของผู้แทนภาครัฐโดยการแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการ ได้มาจากกระบวนการที่โปร่งใสเป็นที่ยอมรับและเป็นตัวแทนที่

เข้าใจปัญหาพื้นฐานของประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะได้มากน้อยเพียงใด

3. ประธานกองทุนฯ คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้มีอำนาจในการตัดสินใจอนุมัติโครงการใดโครงการหนึ่ง มีความเป็นกลางในการอนุมัติโครงการใด ๆ ที่ไม่เอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มผลประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใด

4. การจัดซื้อจัดจ้างและการใช้งบประมาณของการบริหารกองทุนฯ ไม่มีระเบียบการพัสดุและการเงิน-การคลังใด ๆ รองรับและมีวินัยการเงินที่เคร่งครัดทำให้เกิดช่องว่างในการตรวจสอบและประเมินผลการใช้งบประมาณของโครงการนั้น ๆ ว่าบรรลุเป้าหมายของโครงการนั้น ๆ หรือไม่ และประชาชนได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง

5. โครงการที่อนุมัติส่วนใหญ่เป็นโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคที่ใช้งบประมาณสูงมาก ต้องจ้างผู้รับเหมาจากภายนอก หรือไม่ก็เป็นการผูกขาดเฉพาะรายใดรายหนึ่ง จึงไม่เกิดการกระจายรายได้และสร้างงานให้กับชุมชนอย่างทั่วถึง

6. โครงการบางโครงการเสนอมาจากกลุ่มผู้นำที่จัดตั้งขึ้นมาเฉพาะกิจเพื่อรับงานโดยตรง เพียงแต่ขอให้ใช้งบประมาณให้ครบตามนโยบายเท่านั้น ซึ่งการใช้งบประมาณเสร็จแต่ไม่สำเร็จนั่นคือ บรรลุผลในแง่ของเชิงปริมาณของงบประมาณแต่ไม่ได้ส่งผลประโยชน์ต่อประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะเลยในแง่ของเชิงคุณภาพสรุปก็คือ กลุ่มผลประโยชน์นั้นเอง

7. วัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งกองทุนฯ คือ จัดสรรเงินทุนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในชุมชนพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า เพื่อให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืน ในขณะที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะเป็นโรงไฟฟ้าที่เป็นจุดเริ่มแรกของแนวคิดการตั้งกองทุนฯ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความเข้าใจ พัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นเป็นรูปธรรมชัดเจนจับต้องได้ เมื่อตัวแบบของการบริหารกองทุนฯ เป็นที่ยอมรับของชุมชนชาวอำเภอแม่เมาะแล้ว ก็สามารถขยายผลเป็นตัวอย่างของความสำเร็จของการก่อสร้างโรงไฟฟ้าจากเชื้อเพลิงถ่านหินลิกไนต์หรือโครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ของรัฐในพื้นที่อื่น ๆ ได้ ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวมได้ในที่สุด

แต่ในความเป็นจริงแล้วงบประมาณถูกแบ่งปันส่วนโดยผู้มีอำนาจขึ้นไปใช้ในทางอื่นที่ไม่ได้ชี้ชัดและอธิบายต่อสังคมว่า เป็นกิจกรรมต่อเนื่องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมในชุมชนพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าแต่อย่างไร แต่อาจจะถูกมองว่าเป็นการกระทำเพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้กับผู้มีอำนาจนั้น ๆ ความสำเร็จของกองทุนฯ จึงยังไม่ปรากฏต่อสายตาของสังคมและสาธารณชนทั่วไป แต่กลับจะก่อให้เกิดการแบ่งแยกกลุ่มของผู้มีอำนาจในชุมชนอำเภอแม่เมาะมากขึ้น ระหว่างกลุ่มผู้นำสายการปกครอง กลุ่มผู้นำอำนาจต่อรองผลประโยชน์และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ผลลัพธ์ที่ได้จึงยังไม่ถึงประชาชนระดับรากหญ้าอยู่ดี

ข้อเสนอในการบริหารจัดการ

จากบริบทดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนขอเสนอแนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าซึ่งเป็นกองทุนขนาดใหญ่มีเงินสนับสนุนปีละประมาณ 330 ล้านบาท ตามหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา การระเบิดจากข้างใน และการพึ่งตนเอง” เป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชนนั่นคือ

เข้าใจ ได้แก่ การศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดของชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา สาธารณสุขสิ่งแวดล้อม และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ

เข้าถึง ได้แก่ การรับรู้ถึงปัญหาและความต้องการที่แท้จริงต่าง ๆ ของชุมชนในระดับรากหญ้าหรือคนส่วนใหญ่ของอำเภอแม่เมาะอย่างครอบคลุมทุกกลุ่มที่ประสบกับความยากจน ความเดือดร้อน คนด้อยโอกาส หรือผู้ที่อ้างตัวว่าเจ็บป่วยจากผลกระทบมลภาวะจากกิจกรรมของโรงไฟฟ้าและการทำเหมืองแม่เมาะ

พัฒนา ได้แก่ การจัดทำแผนงานโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการและลักษณะภูมิสังคมของชุมชนนั้น ๆ สามารถนำไปปฏิบัติได้ถึงทุกกลุ่มของชุมชนบนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน นั่นคือ

การระเบิดจากภายใน ได้แก่ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผลประโยชน์ด้วยกันของประชาชนในชุมชนนั้น ๆ สามารถที่จะ

พึ่งตนเองได้โดยมีทรัพยากรมนุษย์ของประชาชนอำเภอแม่เมาะที่มีคุณภาพ ผลลัพธ์สุดท้าย (ultimate outcomes) จึงจะตกเป็นของชุมชนอย่างแท้จริงทั้งนี้ภายใต้การบริหารจัดการและการกำกับดูแลที่ดีของคณะกรรมการบริหารกองทุนฯ การตรวจสอบความถูกต้อง ความโปร่งใสของชุมชนแล้ว เชื่อได้ว่าจะสามารถสนองตอบความต้องการและเป็นที่ยอมรับของชุมชนได้อย่างไม่มีข้อสงสัยใด ๆ ทั้งสิ้น

อย่างไรก็ตาม ยังมีหน่วยงานด้านชุมชนสัมพันธ์ของ กฟผ.แม่เมาะ ที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) หรือลูกค้าภายนอก (external customer) อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ จนกระทั่งเป็นที่ยอมรับและเกิดความพึงพอใจของชุมชน ซึ่งจะต้องยึดหลักของสหวิทยาการ (interdisciplinary) คือ หลักวิชาการ วิชาชีพ เช่น วิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สาธารณสุขศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ควบคู่ไปกับหลักนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ การบริหาร และชุมชนสัมพันธ์ บนพื้นฐานของความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่มีผลประโยชน์กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือแทรกแซงจากกลุ่มการเมือง มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และใช้กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เชิงรุก หลักความรับผิดชอบต่อสังคม (cooperate social responsibility) อย่างมีอาชีพเพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ให้สังคมโดยรวมรับทราบอย่างมีความเข้าใจที่ดีต่อภาพลักษณ์ กฟผ. โดยรวมด้วย นอกจากนี้ กฟผ. ต้องปรับกลยุทธ์ให้ผู้ปฏิบัติงาน กฟผ. ทุกระดับ ในฐานะของลูกค้าภายใน (internal customer) มีความรู้ความเข้าใจต่อภารกิจ กฟผ. ที่มีนโยบายต่อประชาชน กฟผ. และจรรยาบรรณ กฟผ. โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการหล่อหลอมค่านิยมร่วม (core value) การสร้างวัฒนธรรม กฟผ. ควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม อย่างทั่วถึงและนำไปปฏิบัติเป็นตัวแทนภาพลักษณ์ กฟผ. (EGAT brand agent) ที่ดีต่อชุมชน สังคมและสาธารณชนได้อย่างสง่างามเผยแพร่เป็นที่รักใคร่และยอมรับของสังคมโดยรวม

รูปแบบใหม่ในการบริหารพัฒนา

ผู้เขียนขอเสนอกรอบแนวคิดรูปแบบในการบริหารพัฒนาชุมชนอำเภอแม่เมาะอย่างผสมผสาน อย่างมีส่วนร่วมจากทุก ๆ ภาคส่วน ในรูปของการบริหารจัดการแบบบูรณาการโดยพหุภาคี ในลักษณะองค์รวม ดังนี้

1. จัดตั้งศูนย์กลางการซื้อขายของชุมชน (one stop service) ในรูปแบบของช่องทางตลาดหรือตลาดกลางอำเภอแม่เมาะ เช่น การจัดตั้งตลาดกลางขนาดใหญ่ที่ทันสมัย ได้แก่ ซูเปอร์มาร์เก็ต มินิมาร์ท ของอำเภอแม่เมาะขึ้นเพื่อรับซื้อวัตถุดิบจากชุมชน นำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์รวมถึงสินค้า OTOP และจำหน่าย เนื่องจากในพื้นที่อำเภอแม่เมาะมีวัตถุดิบในการผลิตเป็นจำนวนมากไม่เพียงพอที่จะเป็น เนื้อสัตว์ พืชผลทางการเกษตรและของป่านำมาแปรรูปได้ ก่อนที่จะถูกบริษัทต่างชาติ (Big c, Tesco Lotus Express, Seven Eleven) ทุ่มเข้ามาขยายสาขาในอำเภอแม่เมาะ โดยการบริหารจัดการในรูปแบบสหกรณ์และจ้างผู้จัดการมืออาชีพมาบริหาร ให้ประชาชนมีหุ้นส่วนในการเป็นเจ้าของกิจการ และขยายช่องทางตลาดออกไปข้างนอกอำเภอแม่เมาะ โดยการสร้างพันธมิตรและเครือข่ายในรูปแบบต่าง ๆ ใช้งบประมาณจากกองทุนพัฒนาชุมชนโดยรอบโรงไฟฟ้าแม่เมาะ

2. ขยายเครือข่ายจากศูนย์กลางไปยังสาขาย่อยของแต่ละตำบลในการรับซื้อวัตถุดิบและผลผลิตทางการเกษตรส่งต่อมาเป็นทอด ๆ จะทำให้เกษตรกรมีรายได้จากเกษตรกรรวมตลอดปี ลดปัญหาคนว่างงาน สามารถสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนชาวแม่เมาะได้ตลอดทั้งปี

3. จัดตั้งโรงฆ่าสัตว์ โรงงานคัดแยกผลผลิตทางการเกษตรและบ่อบำบัดน้ำเสียขนาดใหญ่เพื่อให้ได้เนื้อสัตว์ ผลผลิตที่มีคุณภาพโดยการรับรองจากสถาบันวิชาการต่าง ๆ และมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีได้มาตรฐานความปลอดภัยควบคู่กันไป

4. ส่งเสริมเกษตรกรรมแบบผสมผสาน เกษตรอินทรีย์หรือเกษตรธรรมชาติ โดยการปลูกพืชหมุนเวียนตามฤดูกาลในสัดส่วนที่เหมาะสมผ่านการวางแผนจากเกษตรอำเภอแม่เมาะ โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์และวัตถุดิบจากธรรมชาติ เช่น มูลสัตว์ ช้างข้าวโพด เศษใบไม้ ใบหญ้า ฟางข้าว วัชพืชในอ่างน้ำ/แหล่งน้ำธรรมชาติใน

อำเภอแม่เมาะ เป็นวัสดุหลักในการผลิต ทำให้ผลผลิตปลอดสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของสิ่งมีชีวิต

5. ส่งเสริมการปลูกพืชพลังงานทดแทน เช่น ข้าวโพด มะเขือเทศ อ้อย มันสำปะหลัง และอื่น ๆ คู่ขนานกับการปลูกข้าวและพืชตามฤดูกาลที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของชุมชน เป็นการเพิ่มรายได้เสริมและสร้างงานสร้างอาชีพตลอดปี

6. ส่งเสริมการผลิตน้ำมันจากพลังงานชีวมวลต่าง ๆ ใช้ภายในชุมชน โดยความร่วมมือจากหน่วยงาน กฟผ. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและสถาบันวิชาการต่าง ๆ เพื่อลดการนำเข้าจากต่างประเทศและพัฒนาไปเป็นสถานีบริการน้ำมันชุมชนสำหรับใช้ในชุมชนนั้น ๆ หากมีปริมาณมากเหลือใช้สามารถนำมาผลิตพลังงานไฟฟ้าในรูปแบบของโรงไฟฟ้าชุมชนขนาดเล็กเพียงพอต่อความต้องการใช้งานในชุมชนแต่ละชุมชนหรือตำบลใดตำบลหนึ่งหรือเป็นส่งออกไปใช้ในยังพื้นที่นอกอำเภอแม่เมาะก็ได้

7. การส่งเสริมอาชีพอีกหลายด้าน เช่น การแปรรูปอาหาร สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การทอผ้าพื้นเมือง หัตถกรรม การแสดงศิลปวัฒนธรรม ศูนย์อาหารของชุมชน ถ่านอัดแท่ง ช่างฝีมือด้านงานก่อสร้าง ช่างเครื่องจักรกล ฯลฯ

8. รูปแบบการบริหารจัดการโดยการจ้างผู้บริหารมืออาชีพที่มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารจัดการแต่ละสาขาวิชาชีพ โดยมีค่าตอบแทนที่เหมาะสมและรางวัลผลตอบแทนพิเศษในกรณีที่มีการกำไรในแต่ละปี มีการแบ่งผลกำไรในรูปแบบของเงินปันผลให้กับสมาชิกผู้ถือหุ้นทุกคน ทั้งนี้จะต้องมีคณะกรรมการที่ปรึกษาจากภาครัฐ เอกชนและภาคประชาชนที่มีความเชี่ยวชาญมาคอยให้คำชี้แนะด้านเทคนิค บนพื้นฐานของความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้เป็นรูปธรรมชัดเจน หากพบว่ามีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชันก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องมีกระบวนการเอาผิดตามกฎหมายได้ การคัดสรรคณะกรรมการในทุก ๆ คณะจะต้องมีระบบและกลไกตรวจสอบที่สุจริต ไม่มีการอิงกลุ่มการเมืองใด ๆ ทั้งสิ้น

9. สำหรับการบริหารจัดการโดย กฟผ.เอง จะต้องเน้นการทำงานชุมชนสัมพันธ์แบบมืออาชีพอิสระ มีทีมงานที่มีความเอกภาพเข้มแข็ง มีกลยุทธ์เชิงรุก สร้างความสัมพันธ์ มนุษย์สัมพันธ์และเสริมสร้างประชาสัมพันธ์ ความรู้ความเข้าใจที่ดี ให้แก่ ชุมชนอำเภอแม่เมาะอย่างทั่วถึง มีความเสมอภาค โดยใช้หลักสหวิทยาการ (interdisciplinary) มากกว่าการใช้หลักนิติศาสตร์เพียงอย่างเดียว นั่นคือ การเผชิญหน้าท้าทายมีแพ้ชนะ สุดท้ายคือการสร้างศัตรู หรือใช้การเมืองเข้ามาแทรกแซง นั่นคือ การใช้อำนาจเข้ามากำหนดและควบคุมให้เป็นไปตามผู้มีอำนาจชี้แนะ ซึ่งปัจจุบันการเมืองภาคประชาชนมีความเข้มแข็งมากและเป็นตัวเป็นตนเองมากขึ้น มีความอิสระใครจะมาครอบงำอะไรได้ยาก หรือแม้กระทั่งจะให้ผลประโยชน์กับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนั้นก็เป็นการแบ่งแยกแบ่งฝ่ายทำให้ขาดความสามัคคีขึ้นในชุมชน เกิดอิทธิพลในการต่อรองอำนาจและผลประโยชน์ตลอดเวลา การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ก็ทำได้ยากและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลให้คนรุ่นหลัง ๆ ไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้เลย นอกจากแก้ไขเฉพาะหน้าไปวัน ๆ หนึ่งเท่านั้น กฟผ. จึงต้องมีนโยบายและแนวทางการปฏิบัติชุมชนสัมพันธ์หรือมีความรับผิดชอบขององค์กรต่อชุมชนและสังคม (CSR) ที่ชัดเจนสืบเนื่องต่อกันไปถึงคนรุ่นใหม่อีกต่อไป (แผนระยะยาว) ก็จะทำให้บรรลุเป้าหมายได้ในที่สุด

10. ส่งเสริมให้มีการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะให้มีจริยธรรม ศีลธรรม สืบสานจารีตวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่น ผ่านกิจกรรมและแผนงานชุมชนในอำเภอแม่เมาะอย่างมีระบบระเบียบ เป็นขั้นเป็นตอน มีวัด โรงเรียน สถานวัฒนธรรมอำเภอแม่เมาะ ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับองค์ความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นการเพิ่มมูลค่าเพิ่มและคุณภาพให้กับประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะได้อย่างผสมผสานกลมกลืนเหมาะสม

11. นอกจากนี้ยังส่งเสริมด้านการเรียนรู้ต่าง ๆ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษา โดยถอดบทเรียนในอดีตมาเป็นกิจกรรมการเรียนรู้การสอนหรือหลักสูตรท้องถิ่น ในทุกกลุ่มสาระ 8 กลุ่ม ในสถาบันการศึกษา

ในอำเภอแม่เมาะทั้งหมด การปลูกฝังสร้างค่านิยมใหม่ในเชิงด้านบวกและสร้างสรรค์ ให้มีความตระหนักต่อการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วน

12. ผู้บริโภคหลักในการจับจ่ายซื้อขายสินค้าหรือผลิตภัณฑ์จากสายการผลิต/เครือข่ายของชุมชนตำบลต่าง ๆ ในอำเภอแม่เมาะ คือ ผู้ปฏิบัติงาน กฟผ. ซึ่งเป็นผู้นำและมีค่านิยมในการบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพและมีความปลอดภัยอยู่แล้ว หัวหน้าส่วนราชการ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาทัศนศึกษาดูงาน พิพิธภัณฑ์ศูนย์ถ่านหินลิกไนต์ (แม่เมาะ) เฉลิมพระเกียรติสวนพฤกษชาติ โรงไฟฟ้าและเหมืองแม่เมาะ ปีละประมาณไม่น้อยกว่า 100,000 คน ก็เป็นลูกค้าหรือผู้บริโภคได้ หากมีค่าใช้จ่ายในการซื้อสินค้าคนละ 100 บาท แล้วสามารถสร้างรายได้สร้างงานให้กับชุมชนอำเภอแม่เมาะ ปีละ 10,000,000 บาท เป็นต้น

13. ด้านอื่น ๆ คือ การส่งเสริมพัฒนาแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอแม่เมาะเป็นจุดขายให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นการสร้างรายได้สร้างงานให้กับชุมชนอำเภอแม่เมาะอย่างต่อเนื่อง โดยระดมปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการทุกแขนงมาค้นหาประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต สถานที่และมรดกภูมิปัญญาที่สำคัญ ๆ เช่น ถ้ำประตูผา ทะเลสาบนาสัก พระพุทธรูปหยกขาวที่ใหญ่ที่สุดในโลก หุ่นขี้ผึ้ง ภูเขาเทียม ทะเลหมอก ลานสไลเดอร์ กิจกรรมค่ายเยาวชน/วิทยาศาสตร์/พลังงาน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เกษตรกรรมหรือเชิงวัฒนธรรม โฮมสเตย์ ภูเขาไฟแผ่นดินไหว บ่อเหมืองถ่านหินลิกไนต์ โรงไฟฟ้า พิพิธภัณฑ์ฯ เทศกาลท่องเที่ยวแม่เมาะ งานเดิน-วิ่งแม่เมาะมินิมาร์ตพาราธอน เป็นต้น นำมาเรียบเรียงเป็นเรื่องราวประวัติศาสตร์ของอำเภอแม่เมาะขยายผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสสัมผัสความเป็นจริงว่ามีความน่าสนใจอย่างไรบ้างที่ข้อมูลที่ได้เผยแพร่ออกไปหรือมีแต่ธรรมชาติที่มีความสวยงามและแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามมากมาย มีบรรยากาศของความเป็นมิตรและรอยยิ้มที่มีน้ำใจดี

ผลลัพธ์ที่ได้

จากตัวอย่างข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ข้างต้นโดยการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นต้นแบบในการคิดและบริหารจัดการที่ดีด้วยความร่วมมือที่ดีของทุก ๆ ฝ่ายแล้ว ผลลัพธ์ที่ได้จะบรรลุความสำเร็จของการยอมรับของชุมชนต่อการก่อสร้างโรงไฟฟ้าในทุก ๆ พื้นที่ของประเทศได้อย่างไม่มีข้อคัดค้านและร้องเรียน นำไปเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการกองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าได้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะแนวความคิดแบบเบ็ดเสร็จนี้สามารถแก้ไขปัญหาซ้ำซากต่าง ๆ และพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน และเป็นระบบ ประชาชนทุกคนสามารถจับต้องได้และสามารถนำไปปฏิบัติและใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม องค์กร/หน่วยงาน และประเทศชาติในที่สุด บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั่นคือ พอประมาณ ไม่ตึงไม่หย่อนมากเกินไปเดินทางสายกลาง ๆ รู้จักพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ มีเหตุมีผล รู้ว่าอะไรควรจ่ายและไม่ควรจ่าย ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ มองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว รู้จักผิดชอบชั่วดีและการรักษาสິงแวดล้อมที่ดี มีภูมิคุ้มกันที่ดี รู้จักการเก็บออม เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และควบคู่กับการมีคุณธรรม และความซื่อสัตย์ จริงใจ ต่อกันและกัน ไม่เบียดเบียน เกิดความไว้วางใจ เชื่อถือซึ่งกันและกันแล้ว สังคมและประเทศชาติก็จะมีความแต่ความผาสุก ความมั่นคงตลอดไป เป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จ สามารถนำไปปรับใช้กับทุก ๆ ชุมชนและทุกแห่งได้โดยความสอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะภูมิสังคมนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี จนมีความสมดุล มั่นคงและยั่งยืนได้ในที่สุด

บทสรุป

การนำเสนอแนวคิดข้างต้นไม่ใช่แนวคิดที่ทำไม่ได้ เพียงแต่จะต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะ มีความจริงใจ อาสาเข้ามาทำงาน โดยมุ่งผลประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม ทำงานอย่างเป็นระบบมีลำดับขั้นตอน โดยยึดหลัก “ประสานคน ประสานงาน ประสาน

ประโยชน์” และน้อมนำปรัชญา แนวคิด ทฤษฎีและหลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เกี่ยวข้อ ซึ่งเป็นตัวอย่างแห่งความสำเร็จ มาปฏิบัติอย่างจริงจังแล้ว ผลประโยชน์ย่อมตกอยู่ที่ประชาชนอำเภอชาวแม่เมาะอย่างไม่ต้องสงสัย เมื่อนั้นประชาชนชาวอำเภอแม่เมาะ ก็จะมีแต่ความสงบสุข ความสามัคคี ปราศจากข้อขัดแย้งใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อโรงไฟฟ้าแม่เมาะปิดกิจการลงในปี พ.ศ. 2578 สิ่งที่เหลืออยู่ได้ภายหลังจากมีการปิดโครงการขนาดใหญ่ของรัฐหรือเอกชนที่ใช้ฐานทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นเป็นแหล่งวัตถุดิบก็คือทุนทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าสามารถดำเนินชีวิตตนเองได้อย่างมีแบบแผน สามารถพึ่งตนเองได้โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จากสติปัญญาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนชาวอำเภอแม่เมาะที่มีแต่ความสุข มีภูมิประเทศที่สวยงาม ผู้คนมีความยิ้มแย้มแจ่มใสมีอัธยาศัยเป็นกันเอง ไม่มีความหวาดระแวง ต่อผู้มาเยือนและเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษา ต้นแบบของการบริหารจัดการของชุมชนอื่น ๆ นำไปสู่การพัฒนาสังคมและประเทศในภาพรวมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า. 2552. กองทุนพัฒนาชุมชนในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้าจังหวัดลำปาง (แม่เมาะ). (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://www.eppo.go.th/cdf/> (24 มีนาคม 2553).
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. 2553. กองทุนพัฒนารอบโรงไฟฟ้า. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.egat.co.th/index.php?option=com_glossary&letter=%E0%B8%81&id=112 (18 กุมภาพันธ์ 2553).
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2556. ชุมชนเข้มแข็ง สังคมน่าอยู่ เศรษฐกิจยั่งยืน ด้วยงานวิจัย. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(3): 1-5.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). 2553. แนวพระราชดำริ. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://www.rdpb.go.th/RDPB/front/SufficiencyEconomy.a.spx?p=4> (24 มีนาคม 2553).

ตัวแบบการจัดการการพัฒนาเพื่อความอยู่ดีมีสุขของ ครอบครัวเกษตรกรที่ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Developing Management Model for Well-being of Farmer Families with Sufficiency Economy Philosophy Approach in Northeastern Thailand

สมนึก ปัญญาสิงห์^{1/}, เสกสรรค์ ยวงวนิชย์^{1/} และพุทธรักษ์ ปราบนอก^{1/}
Somnuek Panyasing^{1/}, Sekson Yongvanit^{1/} and Puttharak Prabnok^{1/}

Abstract: This study is based on qualitative research whose data came from secondary-source data, and field data collection through semi-structure interview, in-depth interview, participant observation and intensive family study.

The findings: In the past, most sample single small-scale farmers were very much in debt after the farming some turned to general employment in other provinces. Later, these sample farmer families attended agricultural training with local scholars in the Northeast. These farmers went through concept and practice training with local scholars, it was easy for them to understand the lessons; they were impressed with the scholars expertise. They then started to feel interested and decided to do integrated farming, new-theory farming, sufficiency farming including the change of living pattern and farming area management to suit sufficiency farming. This new integrated farming reduced their debts, and provide them with better life quality with more happiness in family, especially spiritual and healthful. These farmers could depend on themselves and on each other their life management and family was also compatible with sufficiency economy theory, enabling them to find the model for development management (the model of person) and farming area management (the model of work), leading all 10 families to well-being according to the indicators of the local scholar (Mr.Khamdueng Phasi) in these cases; debt to be reduced until all paid (no debt). Under this integrated farming, farmers worked less with better soil; biological diversity resulted with nature and ecological system as helpers; farmers had life insurance and welfare for themselves and families. They had someone to take over farming work, such as their own heirs for sustainable work; they became respectful and grateful by their off-spring. Also, the consideration of well-being indicators was derived from those of the Office of National Economic and Social Development Board to analyze and interpret the meaning of “well-being” which consists of good health (physical and mental), knowledge/training, work life (earning a living), income and its distribution, environment, family life and good management.

Keywords: development management model (human type and work type), well-being, sufficiency economy philosophy

^{1/} คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จ.ขอนแก่น 40002

^{1/} Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University, Khon Kaen 40002, Thailand

บทคัดย่อ: การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ การค้นคว้าข้อมูลทุติยภูมิ และการเก็บข้อมูลภาคสนาม ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและใช้ครอบครัวเป็นหน่วยศึกษาและวิเคราะห์อย่างละเอียด ผลการศึกษาพบว่า ในอดีตกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยและทำการเกษตรเชิงเดี่ยวและหลังจากทำการเกษตรแล้วมีหนี้สินจำนวนมาก บางครอบครัวจึงหันไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปในต่างจังหวัด และต่อมาครอบครัวเกษตรกรตัวอย่างมีโอกาสได้เข้าร่วมอบรมด้านการเกษตรร่วมกับเครือข่ายปราชญ์เกษตรกรชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกษตรกรได้รับการฝึกอบรมแนวคิดและแนวปฏิบัติจากปราชญ์เกษตรกรชาวบ้าน ซึ่งเข้าใจง่ายมองเห็นผลได้จริง ประกอบกับประทับใจ กินใจกับคำคมพอเพียงของปราชญ์เกษตรกรชาวบ้านจึงเริ่มให้ความสนใจเปลี่ยนแปลง หักเหชีวิตและตัดสินใจทำการเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรพอเพียง รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตและการจัดการพื้นที่การเกษตรที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้สามารถลดหนี้สิน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความสุขในครอบครัวมากขึ้น โดยเฉพาะทางด้านจิตใจและสุขภาพ ทางด้านการพัฒนาสามารถพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองได้มากขึ้นเช่นกัน การจัดการชีวิตและครอบครัวของเกษตรกรที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ค้นพบตัวแบบหรือแบบอย่างการจัดการการพัฒนาของเกษตรกร (ตัวแบบของคน) และการจัดการพื้นที่การเกษตร (ตัวแบบของงาน) ของครอบครัวเกษตรกรทั้ง 10 ครอบครัว ซึ่งนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวเกษตรกรตามตัวชี้วัด ของนายคำเดื่อง ภาษี ปราชญ์เกษตรกรชาวบ้าน ได้แก่ หนี้สินลดลง ไม่มีหนี้สิน เกษตรกรทำงานเบาลง ดินดีขึ้น เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ มีธรรมชาติและระบบนิเวศเป็นตัวช่วย มีหลักประกันชีวิตและสวัสดิการของตนเองและครอบครัว มีผู้รับช่วงงาน คือ ทายาทเพื่อให้เกิดความยั่งยืน และเป็นที่ศรัทธา ลูกหลานกราบไหว้ ระลึกถึงบุญคุณก่อเกิดความกตัญญูต่อพ่อแม่และแผ่นดิน นอกจากนี้ได้พิจารณาตามตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อวิเคราะห์และตีความหมายความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวเกษตรกร ซึ่งได้แก่ สุขภาพอนามัย (กายและจิตใจ) ความรู้/การฝึกอบรม ชีวิตการทำงาน การประกอบอาชีพ รายได้และการกระจายรายได้ สภาพแวดล้อม ชีวิตครอบครัวและการจัดการที่ดี

คำสำคัญ: ตัวแบบการจัดการการพัฒนา (ตัวแบบของคนและตัวแบบของงาน) ความอยู่ดีมีสุข ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำนำ

ปัจจุบันเป็นที่ระบือกันชัดเจนแล้วว่า การพัฒนาที่ผ่านมาได้สะสมปัญหาการพัฒนามากกว่าการแก้ไขและการป้องกันปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและแท้จริง ประกอบกับสถานการณ์ของเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในยุคโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิกฤติเศรษฐกิจโลก สังคมที่เสื่อมถอยและกระตุ้นการบริโภคอย่างรุนแรงภายใต้ระบบทุนนิยมที่สู่โต่ง การเมืองที่มีความขัดแย้งทางด้านความคิด ผลประโยชน์และอำนาจมากขึ้น ทำให้สังคมไทยได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง โดยเฉพาะสังคมชนบทหรือสังคมระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ และเป็นพื้นฐานทางด้านการมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง แนวคิดการจัดการการพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ พร้อม

กับกลไกการพัฒนาในระดับท้องถิ่น ระดับชาติทำให้การจัดการการพัฒนาทุนมนุษย์ ทุนทางกายภาพ ทุนทางสังคม-วัฒนธรรม ทุนสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ธรรมชาติ ทุนการเงิน ทุนการเมือง การพัฒนาในท้องถิ่น เป็นไปอย่างสมดุลและยั่งยืน (ประเวศ, 2549) การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เกิดผลสัมฤทธิ์ และเกิดความยั่งยืน ควรเริ่มจากการพัฒนาตั้งแต่ระดับฐานราก (ทศพร, 2556) ประกอบกับแนวคิดและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการพัฒนาที่ลุ่มลึกและมีความหมายมากกว่ามิติเศรษฐกิจหรือการผลิต หากเป็นแนวทางการพัฒนาที่เน้นความยั่งยืนของระบบการผลิตที่ส่งผลไปสู่การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง การจัดการความเสี่ยง ตลอดจนการยกระดับความสามารถพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชนและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2542)

เศรษฐกิจพอเพียงจึงมีมิติของความมั่นคงทางสังคม เป็นเป้าหมายคู่ขนานกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบททั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสังคม โดยเฉพาะหน่วยสังคมระดับครอบครัวตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความอยู่ดีมีสุขและสันติสุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2540)

ดังนั้น การนำเสนอแนวคิดและประเด็นการวิจัยเรื่องตัวแบบการจัดการการพัฒนาเพื่อความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวเกษตรกรที่ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการค้นคว้าและศึกษาตัวแบบการจัดการการพัฒนาของครอบครัวเกษตรกร ซึ่งมีฐานทางเศรษฐกิจและสังคมแบบอยู่ดีมีสุขอย่างไร โดยจะทำการคัดเลือกครอบครัวเกษตรกรที่ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การศึกษาดังกล่าว จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาครอบครัวของเกษตรกรรายอื่น ๆ โดยมีตัวแบบการจัดการการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมและปฏิบัติได้จริง เกิดความน่าเชื่อถือมั่นใจ และพร้อมที่จะตัดสินใจในการดำเนินชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวเกษตรกรเพื่อความอยู่ดี มีสุขอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาแนวคิดและแนวปฏิบัติของครอบครัวเกษตรกรที่ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 2) เพื่อศึกษาตัวแบบการจัดการพื้นที่ทำการเกษตรของครอบครัวเกษตรกรที่ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 3) เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวเกษตรกรที่ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อุปกรณ์และวิธีการ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล คณะผู้วิจัยพิจารณาและให้ความสำคัญเกษตรกรตัวอย่างและสมาชิกในครอบครัวปราชญ์เกษตรกรชาวบ้านรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญในชุมชนหรือในพื้นที่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ เกษตรกรตัวอย่างกับสมาชิกในครอบครัว ผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ/เอกชนในพื้นที่

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือ การค้นคว้าจากข้อมูลทุติยภูมิ และการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่มทั่วไป และการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดโดยมองกระบวนการจัดการการพัฒนาและพฤติกรรมของครอบครัวเกษตรกรที่ทำการคัดเลือกในเชิงสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันซึ่งเป็นมุมมองตามทัศนะของคนในที่ถูกศึกษา (emic view) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมองปัญหาที่เกี่ยวข้องจากทุกแง่มุมแบบองค์รวม (holistic approach)

การคัดเลือกพื้นที่และครอบครัวเกษตรกรตัวอย่าง

การคัดเลือกพื้นที่ในระดับจังหวัด ได้กำหนดเกณฑ์โดยกระจายตามลักษณะภูมิศาสตร์ (พื้นที่) ได้แก่ อีสานเหนือ 3 จังหวัด อีสานกลาง 3 จังหวัดและอีสานใต้ 3 จังหวัด รวมเป็น 9 จังหวัดตัวอย่าง กระจายตามลักษณะของครอบครัวตัวอย่าง/ครอบครัวต้นแบบ ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนั้น ๆ และพิจารณาบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและการพัฒนาของพื้นที่ ส่วนหลักเกณฑ์การคัดเลือกในระดับครอบครัว ทำการคัดเลือกครอบครัวเกษตรกรตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 10 ครอบครัว ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือก โดยพิจารณาตามขนาดของพื้นที่ทำการเกษตร ศักยภาพ ฐานทางเศรษฐกิจ สังคมและสภาพแวดล้อมของครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวขนาดเล็ก ครอบครัวขนาดกลาง และครอบครัว

ขนาดใหญ่ ทำการคัดเลือกครอบครัวเกษตรกรตัวอย่างที่มีผู้ศึกษาวิจัยน้อยหรือไม่มีผู้ศึกษาวิจัย ครอบครัวเกษตรกรตัวอย่างดำเนินกิจกรรมการพัฒนาเพื่อความอยู่ดีมีสุขของครอบครัว โดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี พิจารณาตัวแบบ ความหลากหลายของประเภทและกิจกรรมทางการเกษตรของครอบครัวเกษตรกรตัวอย่าง เช่น ทำนา ทำสวน เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช ผักผลไม้ และกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการการเกษตรของครอบครัวเกษตรกรตัวอย่างได้รับการยอมรับจากชุมชน หน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนในพื้นที่ รวมทั้งบางครอบครัวเกษตรกรตัวอย่างเป็นศูนย์การเรียนรู้ ให้กับเกษตรกรรายอื่นๆ ในพื้นที่ นอกจากนี้ยังใช้เทคนิคและพิจารณาการคัดเลือกครอบครัวเกษตรกรตัวอย่างโดยวิธีการแนะนำจากผู้นำปราชญ์เกษตรชาวบ้านในพื้นที่ (nominee technique)

การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ประมวลผลไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการวิเคราะห์เกิดขึ้นทั้งระหว่างการสัมภาษณ์พูดคุยกับครอบครัวเกษตรกรและหลังจากได้สัมภาษณ์ครอบครัวเกษตรกรแล้ว เนื่องจากคำตอบที่ผู้วิจัยได้รับฟังจากครอบครัวเกษตรกรนั้น สามารถช่วยให้คณะผู้วิจัยคิดเชื่อมโยงคำถามที่ถลึงถึงแก่นของความรู้ ความรู้และความจริงของข้อมูลได้โดยลำดับ โดยเฉพาะประเด็นหลักในการศึกษาวิเคราะห์คือ ตัวแบบการจัดการการพัฒนาเพื่อความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวเกษตรกรที่การศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการสร้างข้อสรุปอย่างเป็นองค์รวม โดยการใช่วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล จำแนกชนิดข้อมูล (typological analysis) ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอธิบายปรากฏการณ์ พฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นว่ามีความสัมพันธ์สอดคล้องกันอย่างไร และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบ (constant comparison) เพื่อหาความเหมือนและความแตกต่างที่มีอยู่ในคุณลักษณะหรือคุณสมบัติของข้อมูลตั้งแต่ 2 ชุดขึ้นไป อย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถสร้างข้อสรุปและพิสูจน์ข้อสรุปได้โดยเข้าใจให้ความหมาย อธิบายความสัมพันธ์ความหลากหลายของปรากฏการณ์ พฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน ถูกต้องและอยู่ในบริบททางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมของชุมชน รวมทั้งการใช้ทฤษฎีทาง

สังคมศาสตร์และทางด้านการพัฒนาที่เกี่ยวข้องมาอธิบายข้อมูลสนามที่ได้รับตลอดจนข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ นำเสนอในลักษณะการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (analytical description) พร้อมทั้งตัวแบบการจัดการการพัฒนา (development management) เพื่อความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวเกษตรกรและตัวชี้วัด (indicators) สำหรับความอยู่ดีมีสุข (well-being) ในรูปของตารางและแผนผังแสดงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามลำดับเวลา (timeline) ของชีวิตเกษตรกร

ผลการศึกษา

การศึกษาเกษตรกรจำนวน 10 ครอบครัว ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกครอบครัวเกษตรกรเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการจัดการเกษตรปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ครอบครัวเกษตรกรถือครองที่ดินอยู่ระหว่าง 7-34 ไร่ 3 งาน จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับประถมศึกษาตอนต้น อายุเฉลี่ย 53 ปี มีบุตรครอบครัวละ 2-3 คน มีรายได้จากการทำเกษตรโดยเฉลี่ยครอบครัวละ 8,000 บาทต่อเดือน ดังตารางที่ 1

การจัดการการใช้พื้นที่ของครอบครัวเกษตรกรตัวอย่าง

การจัดการการใช้พื้นที่ของครอบครัวเกษตรกร พบว่าเกษตรกรจัดการพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วนใหญ่ ได้แก่ พื้นที่อยู่อาศัย/เลี้ยงสัตว์ พื้นที่สระน้ำ พื้นที่ปลูกข้าว พื้นที่ปลูกพืชผักและไม่ยืนต้น ครอบครัวเกษตรกรมีพื้นที่อยู่อาศัย 2 ไร่ จำนวน 5 ครอบครัว ครอบครัวเกษตรกรที่มีพื้นที่อยู่อาศัย 1-2 งาน จำนวน 3 ครอบครัว และมีพื้นที่อยู่อาศัยและเลี้ยงสัตว์ 5-8 ไร่ จำนวน 2 ครอบครัว มีพื้นที่สระน้ำจำนวน 1-4 บ่อ แต่ละบ่อมีขนาด 1 ไร่ - 1 งาน ความลึกระหว่าง 3-5 เมตร เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งหรือเลี้ยงปลา พื้นที่ปลูกข้าวของครอบครัวเกษตรกรอยู่ระหว่าง 5-28 ไร่ พื้นที่ปลูกพืชผักและไม้ผลมีพื้นที่ 1-5 ไร่ และบางครอบครัวมีพื้นที่ 1-15 ไร่ สำหรับปลูกปาล์มธรรมชาติ ไม่ยืนต้น ไม่ใช้สอย ได้แก่ ต้นสัก ยางนา ตะเคียนทอง เต็งรัง สะเดา พะยูง ปะดู่แดง กระบก ยูคาลิปตัสและยางพารา ครอบครัวเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองทั้งหมดระหว่าง 7 ไร่-34 ไร่ 3 งาน

Table 1 General information on sample farming families

General information Sample farming families (Assumed Families)	Gender	Age	Level of education	Number of children	Total income per month (Baht)	Savings per month (Baht)	Total expenses per month (Baht)	Debts (Baht)
1. Family A	female	47	Grade 4	2	13,400	800	12,000	90,000
2. Family B	male	70	Grade 4	4	15,000	300	13,000	650,000
3. Family C	male	45	Grade 12	2	32,000	620	20,000	700,000
4. Family D	female	42	Grade 6	2	6,000	930	4,000	60,000
5. Family E	female	50	Grade 4	4	9,500	400	2,500	46,000
6. Family F	female	58	Grade 4	2	4,800	100	3,000	18,000
7. Family G	female	52	Grade 9	3	13,000	5,540	2,500	-
8. Family H	male	45	Grade 12	3	15,000	2,135	10,000	55,000
9. Family I	female	59	Grade 4	3	15,000	1,540	12,000	20,000
10. Family J	male	66	Grade 12	1	17,000	2,190	10,000	300,000

ตัวแบบการจัดการและการวางแผนการใช้พื้นที่ทำ เกษตรผสมผสานของครอบครัวเกษตรกรตัวอย่าง

ตัวแบบการจัดการและการวางแผนการใช้พื้นที่
ทำเกษตรผสมผสานของครอบครัว A (นามสมมุติ) บนพื้นที่ 7 ไร่ ประกอบไปด้วย พื้นที่อยู่อาศัยและเลี้ยง
สัตว์ 2 งาน พื้นที่สระน้ำจำนวน 3 บ่อ 2 ไร่ พื้นที่ปลูกข้าว
2 ไร่ พืชผัก ผลไม้ รวมทั้งปลูกพืชหมุนเวียนจำนวน 2 ไร่
พื้นที่ปลูกผักสวนครัว 2 งาน ดังภาพที่ 1

ตัวแบบการจัดการและการวางแผนการใช้พื้นที่ทำ
เกษตรผสมผสานของครอบครัว B (นามสมมุติ) บนพื้นที่

34 ไร่ 3 งาน ประกอบไปด้วย พื้นที่อยู่อาศัยและเลี้ยงสัตว์
1 งาน พื้นที่สระน้ำจำนวน 3 บ่อ 2 ไร่ พื้นที่ปลูกข้าว 28 ไร่
1 งาน พื้นที่ปลูกผักสวนครัว พืชสมุนไพร ไม้ผล 3 ไร่
1 งาน พื้นที่ปลูกปาล์มธรรมชาติ ไม้ยืนต้นและไม้ใช้สอย 1 ไร่
ดังภาพที่ 2

ตัวแบบการจัดการและการวางแผนการใช้พื้นที่ทำ
เกษตรผสมผสานของครอบครัว E (นามสมมุติ) บนพื้นที่ 13
ไร่ 3 งาน ประกอบไปด้วย พื้นที่อยู่อาศัยและเลี้ยงสัตว์ 2 ไร่
พื้นที่สระน้ำ 1 บ่อเลี้ยงปลา 1 ไร่ พื้นที่ปลูกข้าว 5 ไร่ และ
พื้นที่ปลูกผักสวนครัว ไม้ผล 4 ไร่ 3 งาน ดังภาพที่ 3

Figure 1 Show family A planning and management of integrated farming area on Mrs. A (assumes name)
0.72 hectare land (1 hectare = 6.25 rais), Lam Plai Mat district, Buri Rum province

Figure 2 Show family B planning and management of integrated farming area on Mr. B (assumed name)
5.56 hectar land, Chum Puang district, Nakhon Ratchasima province

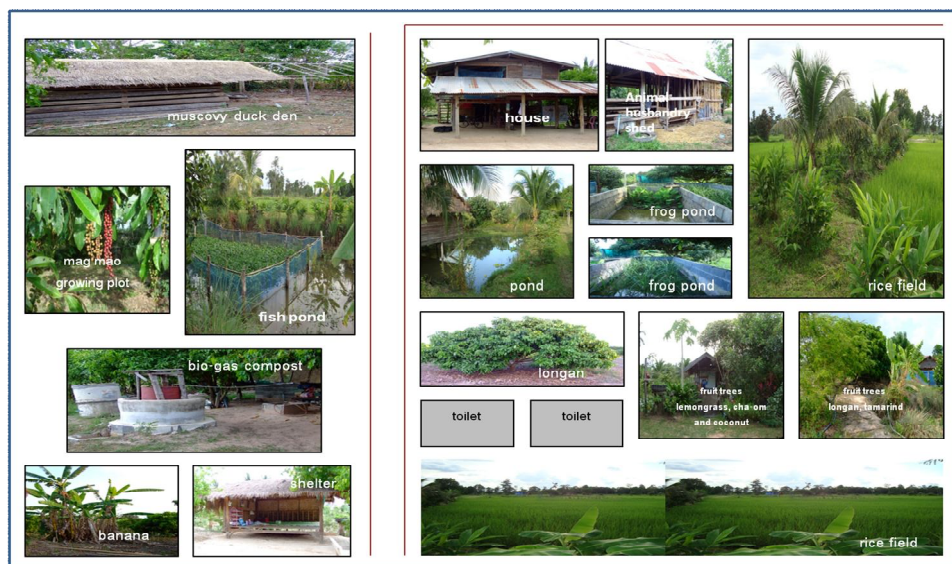

Figure 3 Show family E planning and management of integrated farming area on Mrs. E (assumed name)
2.2 hectare land, Kut Bak district, Sakon Nakhon province

การศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจ จุดเปลี่ยนและจุดหักเหของชีวิตครอบครัวเกษตรกรตัวอย่าง

จากการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจ จุดเปลี่ยนและจุดหักเหของชีวิตครอบครัวเกษตรกร A (นามสมมุติ) ทำนาเป็นอาชีพหลัก ปี พ.ศ. 2538-2545 ได้เปลี่ยนมาปลูกพริกและผักเพื่อขายตามคำชักชวนของพ่อค้าคนกลาง ใช้สารเคมีและลงทุนเพิ่มขึ้น แต่ราคาผลผลิตการเกษตรตกต่ำ ทำให้ครอบครัวมีหนี้สิน ต่อมาตัดสินใจไปทำงานทำที่กรุงเทพฯ และรับจ้างเก็บกาแฟที่จังหวัดชุมพร จนกระทั่ง พ.ศ. 2546 เกษตรกร A ได้เข้าร่วมอบรมที่ศูนย์การเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสานของนายผาย สร้อยสระกลางและได้นำแนวคิด “อ่านตัวเองให้ออก บอกตัวเองให้ได้ ใช้ตัวเองให้เป็น” มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและเริ่มทำเกษตรผสมผสาน รวมทั้งแนวคิด “จะทำอะไรทำให้ละเอียดและรอบคอบ” เพื่อทราบต้นทุนและผลกำไรจากการทำการเกษตร รวมถึงค่าใช้จ่ายในครัวเรือน โดยทำบัญชีครัวเรือนและรายจ่าย – รายได้จากแปลงเกษตรเดิมครอบครัวเกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตร 5 ไร่ หลังจากทำเกษตรผสมผสานและสอดคล้องกับหลักการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ทำให้หนี้สินของครอบครัวลดลงและซื้อที่ดินจากญาติซึ่งอยู่ไกลจากแปลงเกษตรเพื่อทำนาข้าวอีก 8 ไร่

พ.ศ. 2548 ซื้อที่ดินที่ติดอยู่กับแปลงเกษตรเพิ่มอีก 2 ไร่ รวมพื้นที่ทำเกษตรผสมผสาน 7 ไร่ ปัจจุบันครอบครัวเกษตรกร A มีพื้นที่ทั้งหมด 15 ไร่

จากการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจ จุดเปลี่ยนและจุดหักเหของชีวิตครอบครัวเกษตรกร B (นามสมมุติ) อดีตทำการเกษตรโดยปลูกปอและมันสำปะหลัง แต่รายได้ไม่คุ้มกับการลงทุนจึงตัดสินใจเลิกปลูก เกษตรกร B จึงหันมาขายประกันชีวิตเพื่อหารายได้ แต่ไม่มีเงินเหลือเก็บ จึงตัดสินใจเลิกขายประกัน พ.ศ. 2531 ซื้อวัวพันธุ์เนื้อมาเลี้ยงแต่ต้องขายในราคาขาดทุน พ.ศ.2535 เกษตรกร B เข้าร่วมกลุ่มสวนทิวพินางามและได้เข้าร่วมอบรมด้านเกษตรที่ศูนย์อิติน้อยของนายผาย สร้อยสระกลาง ทำให้เกิดความชอบ ศรัทธาในแนวทางการทำเกษตรแบบผสมผสาน จึงเริ่มลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง พ.ศ. 2536 ด้วยพื้นที่จำนวน 4 ไร่ จากประสบการณ์ “อึดอยู่ อึดกิน” ซึ่งหมายถึงความทุกข์และความขาดแคลนในการดำเนินชีวิตของครอบครัว เกษตรกร B ต้องการสร้างความมั่งคั่งมีกินให้กับตนเองและครอบครัว จึงมุ่งมั่นและอดทนทำเกษตรผสมผสาน ได้ศึกษาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ หลังจากนั้นได้ขยายพื้นที่เพิ่มเป็น 6 ไร่ 3 งาน และผลจากการทำเกษตรผสมผสานทำให้ครอบครัวมีคุณภาพชีวิต

และความเป็นอยู่ดีขึ้น ดังคำพูดของเกษตรกร B ว่า “การทำเกษตรแบบผสมผสานนี้ ทำให้เรามีกิน มีเกียรติและมีอิสระ ไม่ต้องเป็นลูกน้องใคร อยากทำตอนไหนก็ทำเหนื่อยก็พัก เพราะเราเป็นนายของเราเอง”

จากการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินใจ จุดเปลี่ยน และจุดหักเหของชีวิตครอบครัวเกษตรกร E (นามสมมุติ) เกษตรกรมีความคิดว่า “รวยแต่ไม่ยั่งยืน การซ่อมรถหากแก้ตัวมาทำไม่ได้แล้วจะกินอะไรและการซ่อมรถหากทำไม่ดีจะทำได้หรือไม่” พ.ศ. 2545 เกษตรกร E ตัดสินใจเข้าร่วมอบรมการทำเกษตรผสมผสานที่ศูนย์อินแปง ต่อมาภรรยาไปศึกษาดูงานกับ สปก. เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของหลักแห่งความพอเพียงที่ศูนย์อินแปงและได้เข้าร่วมอบรมเรื่องการทำเกษตรผสมผสานที่ศูนย์ปราชญ์นางพิมพ์ โดตันคำ ทำให้ครอบครัวเกษตรกร E มีความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตและการทำเกษตร พ.ศ. 2546 ได้ตัดสินใจเลิกกิจการร้านขายของชำและร้านซ่อมรถที่เปิดมา 10 กว่าปี เพราะเห็นว่าสู้ไม่ไหวอีกทั้งครอบครัวมีภาระหนี้สินจำนวนมาก จึงตัดสินใจพาครอบครัวย้ายออกจากหมู่บ้านไปอยู่ที่นาของตนเองเพื่อทำเกษตรผสมผสานโดยนำแนวคิดเรื่อง “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก” และแนวคิด “ปลูกอยู่ปลูกกิน ปลูกแล้วต้องอยู่ดูแลมัน” จากศูนย์อินแปงมาปรับใช้กับการทำเกษตรผสมผสาน เกษตรกร E มีความตั้งใจที่จะเลิกเหล้า ตั้งใจทำมาหากินอย่างจริงจังโดยเริ่มต้นด้วยการปลูกพืชผักสวนครัวและทำข้อตกลงภายในครอบครัวว่าในระยะแรกจะต้องปลูกต้นไม้พืชผักทุกวัน อย่างน้อยวันละ 5-6 ต้น

ชนิดของพืชที่ปลูกและการเลี้ยงสัตว์ของครอบครัวเกษตรกรตัวอย่าง

ชนิดของพืชที่ปลูกในรอบ 1 ปีและชนิดของไม้ยืนต้น พบว่าครอบครัวเกษตรกรปลูก **พืชผัก** ได้แก่ ข่า ตะไคร้ หอมแดง กะเพรา ผักชีฝรั่ง ผักบุ้ง ต้นหอม พริก ถั่วฝักยาว บวบ ดอกแค มะเขือ มะเขือเทศ มะระขี้นก มะกูด ชะพลู สะระแหน่ บางครอบครัวปลูก พริกหยวก แตงกวา ฟักทอง กระเทียม มันเทศ มะตูมชาอู๋ ผักหวาน อินทนิล หวาย **พืชสมุนไพร** ได้แก่ เปะดำปึง ตะขบพันชา ว่านแร้งคอคำ **ไม้ผล** ได้แก่ มะนาว มะยม มะม่วง มะกอกน้ำ ขำวโศก กลั้วน้ำว่า กลั้วหอม ทับทิม น้อยหน่า ฝรั่ง มะม่วง บาง

ครอบครัวปลูกไม้ผล พืชตระกูลถั่วและพืชล้มลุก ได้แก่ หนามเม่า ลำไย มะขาม ส้มโอ ลิ้นจี่ ลูกหว้า มะพร้าว กะทอน แตงโม แตงไทย ถั่วลิสง ถั่วเขียว งา **ไม้ยืนต้น** ได้แก่ สัก ยางนา เต็งรัง ตะเคียนทอง มะค่าโมง ประดู่แดง ไม้แดง พะยุง ต้นชาด ไม้ ชี้เหล็ก สะเดา บางครอบครัวปลูก ไม้ยืนต้น ได้แก่ มะฮอกกานี ยูคาลิปตัส ก้านของ ลำโพง ทางนกยูง ตะกั่ว กระถินณรงค์ กระบก ยางพารา

ชนิดของสัตว์เลี้ยงพบว่าครอบครัวเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัว ควาย หมู หมูพันธุ์หมุยขาว หมูพันธุ์ผสมระหว่างพันธุ์หมูปากับหมูพันธุ์หมุยขาว หมูหลุม เป็ดเทศ เป็ดพันธุ์ไก่แคมป์เบลล์ ไกชน ไก่พันธุ์ไข่ ไก่พันธุ์พื้นบ้าน กบ ปลานิล ปลาตะเพียน ปลายี่สก ปลาช่อน ปลาไน ปลาแรด ปลาสวาย ปลาดุก ปลาดุกอุย

รายได้จากการขายผลผลิตทางการเกษตรของครอบครัวเกษตรกรตัวอย่าง

เกษตรกรมีรายได้จากการขายผลผลิต **รายวัน** ได้แก่ พืชผักสวนครัว เช่น หน่อกล้วย กวางตุ้ง พริก มะเขือเทศ มะละกอ มะเขือ ถั่วฝักยาว หอมแดง กะเพรา ต้นหอม กระเทียม เกษตรกรบางครอบครัวมีรายได้วันละ 500-1,500 บาท จากการขายข้าวกล้องหอมมะลิแดงของโรงสีตนเองและขายไข่เป็ด ไข่ไก่ โดยเฉลี่ยครอบครัวเกษตรกรมีรายได้วันละ 200-300 บาท **รายเดือน** ได้แก่ ปลา กบ ไก่ หมู เป็ด หน่อไม้ ลำไย กลั้ว ข่า เกษตรกรบางครอบครัวมีรายได้เดือนละ 5,000-10,000 บาท จากการขายไก่ ปลา หมู โดยเฉลี่ยครอบครัวเกษตรกรมีรายได้เดือนละ 1,500-2,500 บาท **รายปี** ได้แก่ ส้มโอ หนามเม่า ลำไย มะม่วง กะทอน มะพร้าว มันเทศ งา ถั่วเขียว ถั่วลิสง เกษตรกรบางครอบครัวมีรายได้ จากการขายข้าว มันสำปะหลัง วัว ควาย ปีละ 50,000-80,000 บาท โดยเฉลี่ยครอบครัวเกษตรกรมีรายได้ปีละ 15,000-30,000 บาท และจากการศึกษายังพบว่าครอบครัวเกษตรกรมีรายจ่ายและหนี้สินลดลง

ตัวแบบของเกษตรกร (ตัวแบบของคน) และตัวแบบของงาน

จากการศึกษาพบว่าตัวแบบของเกษตรกร (ตัวแบบของคน) เกษตรกรมีการจัดการตนเองและครอบครัว ได้แก่ การเรียนรู้ การฝึกอบรม การปรับเปลี่ยนวิถีคิด การลด

รายจ่ายที่ไม่จำเป็น การทำบุญที่ครัวเรือน การพึ่งพาตนเอง การลดใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลง การลดต้นทุนการผลิต และการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนตัวแบบของงาน ได้แก่ การวางแผน และการจัดการแหล่งน้ำ การจัดการพื้นที่การเกษตร การจัดการชนิดของพืชและสัตว์เลี้ยงในพื้นที่ของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับเกษตรผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยสรุปดังตารางที่ 2

ตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวเกษตรกรที่ทำการศึกษา

การศึกษาตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวเกษตรกรผู้วิจัยได้นำแนวคิดของนายคำเดื่อง ภาษี – ผู้นำปราชญ์เกษตรกรชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือและตัวชี้วัดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มาพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการทำเกษตรผสมผสานตามแนวทฤษฎีใหม่ของครอบครัวเกษตรกร โดยสรุปดังตารางที่ 3

Table 2 Conclusion of farmers overall type (human type) and work type

Sample Farming Families (Assumed Families)	Types	Human Type	Work Type
10 sample farming families : 1. Family A 2. Family B 3. Family C 4. Family D 5. Family E 6. Family F 7. Family G 8. Family H 9. Family I 10. Family J		These families are honest with good spirit and cooperative mind as well as hard-working and hard-trying. The family members love each other, believing in Buddhist morals for happy and successful life. They know how to do budget planning of income and expenditure including saving and debt management though an account. They abstain from all vices especially gambling but focus on developing themselves by applying the King's Sufficiency Economy Philosophy 1) Moderation 2) Reasonableness 3) Self-immunity 4) Knowledge 5) Moral Fibre to their lifestyles	Most of the families grow kitchen vegetables and fruit trees such as chili tomato, string bean, eggplant, collard, morning glory, kaffir lime, ginger and lime; fruit such as mango, longan, banana, papaya, and sugar apple; perennial plants such as teak, Indian rubber tree, Burmese rosewood and neem plant by using natural fertilizers (no chemicals) and following integrated farming theory, resulting in good yields of farm product, which are for family consumption, for sale in addition to giving away free to the community. They raise domestic animals such as cattle, buffalo, chicken, duck, frog and fish mainly, for selling them; animals' dung is use as fertilizer instead of chemicals.

Table 3 Indicators of well-being of sample farming families

Indicators of Well-being Sample Farming Families (Assumed Families)	Indicators of Well-being of Farming Families (according to the concept of Mr. Khamdueng Pasi -the Northeast Farming Scholar Leader)	Indicators of Well-being (Adapted from Office of National Economic and Social Development Board)
10 sample farming families: 1. Family A 2. Family B 3. Family C 4. Family D 5. Family E 6. Family F 7. Family G 8. Family H 9. Family I 10. Family J	1. Debt must decrease and finish (No debt) The families know how to manage finance by saving and using family labour to decrease expenses. They exchange farm products with other families, thus no purchases. They also prepare an account of income and expenditure. 2. Less work on the farm They grow several types of plants (kitchen, fruit, perennial) using integrated method, easy to manage because of few pests. Natural fertilizer is more used than chemical fertilizer the soil becomes fertile to grow plants. The cool shade from big trees help them work efficiently. Also, young family relatives give them a hand for less work. 3. Better soil Formerly, the soil was hard and salty because of chemical fertilizer use, but after using bio and natural fertilizer and soil improvement through growing plants such as bean, the soil proves better. 4. Existence of biodiversity A wide variety of plant and animal species exist. Integrated natural farming is derived from nature rehabilitation, resulting in balance and sustainability of environment. 5. Having nature or ecological system as helpers Banana, rubber, pomelo trees-all perennial plants give shade and moisture to kitchen plants to grow well. Dead leaves and branches, collected in piles and then watered, make soil soft and fertile. With this ecological improvement, food chain occurs and benefits humans and animals.	1. Good health (body and mind) All family members enjoy good health, physically and mentally, so they can work well on the farm. Farm products, free of chemicals, are consumed with no worry in the family. Grown-up trees provide cool shade for them against strong sunlight. With no debt, no gambling, they are happy. Also, working on the farm is good exercise for them. 2. Knowledge/ Training They gain knowledge from training on integrated farming methods by local farmer scholar leader. They exchange this knowledge with others in the community. They also seek further knowledge from media. They evaluate their potential, or by neighbours, or by other trainees. 3. Working life and livelihood Family members share work and plan it together for good benefits: joy and safety at work. They have freedom of work, realizing human needs-livelihood in terms of moderation and self-sufficiency. 4. Income and its distribution The income is from selling farm products (plants and animals). With integrated farming methods and sufficiency economy, their income increases and is used moderately and allotted when in need. An account of income and expenditure is also prepared. By employing family labour, they can save expenses, then deposit

Indicators of Well-being Sample Farming Families (Assumed Families)	Indicators of Well-being of Farming Families (according to the concept of Mr. Khamdueng Pasi –the Northeast Farming Scholar Leader)	Indicators of Well-being (Adapted from Office of National Economic and Social Development Board)
	6. Having life assurance and welfare for farmers and families By owning fertile land for farming with permanent job is a guarantee for life assurance and well-being. Also, the sale of farm products all year round brings enough income, a part to be saved for future needs. These good aspects make all family members happy. Their farm land is selected as a study site for interested people to witness certain growing methods yielding good results. 7. Having offspring or those who take over for sustainability The offspring get farming knowledge and experience from parents, who need young family labour to be called back from working elsewhere. All family members have joint-planning and always exchange information. 8. Being respectable to offspring (merit and gratitude) When parents are widely admired for their work and merit, their offspring feel grateful to them because of transferring farming knowledge to other villagers. The offspring respect them for good deeds. In return, they take interest in farming the same occupation as their parents. They are also proud of this career.	with the village bank. 5. Environment The quality of soil improves because of organic fertilizer use from compost of dead leaves, branches and animals' droppings, resulting in fertile soil for plants with biodiversity nature rehabilitation, balance of nature and better ecology. 6. Family life Good relationships with warmth and affection take place in the family. All help one another in activities, keep away from vices, especially gambling, but engage in exercise for good health and discipline. Their economic problem becomes less and less because of careful saving. 7. Good management The farmers know how to manage investment, labour, water usage in farming and existing resources to obtain the highest benefits. They also avoid using chemicals with their plants, realizing the danger to themselves and other people. They work on the farm with offspring, making them learn to work cooperatively and joyfully. Financial management proves valuable when they prepare an account of income and expenditure of the household for future plans.

สรุป

การศึกษาตัวแบบการจัดการการพัฒนาเพื่อความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวเกษตรกรที่ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประสบการณ์ของครอบครัวเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากการทำเกษตรแบบพึ่งพาทายนอก ต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตไม่แน่นอน มีหนี้สินเพิ่มขึ้น บางครอบครัวอพยพไปหางานทำต่างจังหวัดแต่คุณภาพชีวิตไม่ดีขึ้น ครอบครัวเกษตรกรได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน หลังจากได้เข้าร่วมฝึกอบรมและเรียนรู้จากผู้นำปราชญ์เกษตรชาวนา ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุข สามารถลดปัญหาหนี้สินและความยากจนได้ จากการวิเคราะห์ตัวแบบการจัดการพัฒนาที่สำคัญ 2 ประการคือ ตัวแบบของครอบครัวเกษตรกรที่มีการจัดการตนเองและครอบครัว (ตัวแบบของคน) ตัวแบบการจัดการพื้นที่การเกษตร การจัดการน้ำ การจัดการพืช/สัตว์เลี้ยงและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (ตัวแบบของงาน) และหัวใจสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนของครอบครัวเกษตรกร คือ การวิเคราะห์ปัญหาของครอบครัวเกษตรกร การสรุปบทเรียน การเข้าร่วมอบรม การเกษตรแบบผสมผสานกับเครือข่ายผู้นำปราชญ์เกษตรชาวนา การมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัว การทำบัญชีครัวเรือนหรือทำบัญชีการเงิน การออมและการเรียนรู้ การจัดการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ทำให้ครอบครัวเกษตรกรพึ่งตนเองและพึ่งพากันเองในชุมชนชนบทมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2556. ชุมชนเข้มแข็ง สังคมน่าอยู่ เศรษฐกิจยั่งยืน ด้วยงานวิจัย. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(2): 1-5.
- ประเวศ วะสี. 2549. พระเจ้าอยู่หัวกับรหัสพัฒนาใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 2. พิมพ์ดี, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2542. เศรษฐกิจพอเพียงปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 3. สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2540. เครื่องชี้วัดความอยู่ดีมีสุขและการวิเคราะห์เชิงนโยบาย. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.

แนวทางพัฒนาชุมชนต้นตาลเพื่อเตรียมรับภาวะโลกร้อน ในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

TonTan Community Development Model Prepared for Dealing with Global Warming in Accordance with Sufficiency Economy

สุวจิ แดงอ่อน^{1/}
Suwajee Tangon^{1/}

Abstract: The objectives of this research were to study possibilities for developing TonTan community to be a model community prepared to deal with global warming based on the philosophy of the sufficiency economy. A questionnaire, informal interviews, participatory observations, documentary studies, a focus group discussion and a public hearing were the tools used to collect data for this research. The results of the study indicated that in the three aspects: society, culture and environment the community had no problems with regards to social, cultural and environmental aspects. However, the community had some economic problems and had little understanding of the philosophy of sufficiency economy. The community development model prepared for dealing with global warming in accordance with the philosophy of sufficiency economy consists of 3 strategies, 7 concepts and 17 projects. In the first 6 months, 16 projects could be implemented and the economic problems as related to the sufficiency economy philosophy. After that, the community development model for preparing the community to deal with global warming in accordance with the sufficiency economy was revised which led to the increase in the number of projects to 22.

Keywords: Community development model, global warming, philosophy of sufficiency economy

^{1/}ภาควิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ สำนักวิชาศึกษาทั่วไป คณะอุตสาหกรรมบริการ วิทยาลัยดุสิตธานี กรุงเทพฯ 10250

^{1/}Department of Science and Mathematics, General Education Office, Faculty of Hospitality Industry, Dusit Thani Collage, Bangkok 10250, Thailand

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาชุมชนเพื่อเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนต้นตาล อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การศึกษาเอกสารชุมชน การจัดประชุมโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีประชาพิจารณ์ ผลการศึกษาพบว่าชุมชนไม่มีปัญหาด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจและด้านคุณลักษณะตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชากรในระดับน้อย แนวทางพัฒนาชุมชนเพื่อเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบไปด้วย 3 ยุทธศาสตร์ 7 แนวทาง 17 โครงการ ผลการดำเนินโครงการในช่วง 6 เดือนพบว่าสามารถปฏิบัติตามได้จริง 16 โครงการ โดยปัญหาด้านเศรษฐกิจและด้านคุณลักษณะตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชากรลดลง จากนั้นจึงมีการปรับปรุงแนวทางพัฒนาชุมชนเพื่อเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนต้นตาล อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี เพิ่มขึ้น 22 โครงการ

คำสำคัญ: แนวทางพัฒนา ภาวะโลกร้อน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คำนำ

ในปัจจุบันภาวะโลกร้อน (global warming) เพียงไม่ถึงหนึ่งองศาทำให้เกิดผลกระทบทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นน้ำแข็งที่ขั้วโลกละลาย เกิดพายุในระดับที่รุนแรงขึ้น ฝนแผ่นดินบางแห่งแห้งแล้ง ในขณะที่บางแห่งน้ำท่วม กลไกธรรมชาติขาดความสมดุล กลุ่มนักวิทยาศาสตร์ เช่น คณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ หรือ IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) จึงเตือนให้ประชาคมโลกดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (อัศมน, 2551)

เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่จำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ โดยประชากรจำนวนมากในประเทศประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมการผลิตและบริการส่วนใหญ่ต้องใช้วัตถุดิบทางการเกษตรหรือทรัพยากรธรรมชาติ เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร และอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ประเทศไทยจึงมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบรุนแรงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องผลักดันการดำเนินการเพื่อสร้างความพร้อมในประเทศในการรับมือและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2551) หลายหน่วยงานในประเทศไทยได้

กำหนดนโยบายเพื่อตอบรับการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากการที่คณะกรรมการนโยบายการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยการจัดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2551-2555 ที่ประกอบไปด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วยยุทธศาสตร์ที่องค์การส่วนท้องถิ่นสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนได้ (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2551) ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนสามารถปรับตัวและอยู่รอดในภาวะโลกร้อนที่กำลังเกิดขึ้นได้

นอกจากความพยายามในการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาภาวะโลกร้อนแล้ว ยังมีหลายฝ่ายแสดงทัศนะว่า “ภาวะโลกร้อนสามารถแก้ไขได้ด้วยการรื้อมนำแนวคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้” ทั้งนี้เพราะเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและแนวทางในการพัฒนาประเทศมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 สืบเนื่องเป็นต้นมานั้น ยึดหลักทางสายกลาง ซึ่งภาวะโลกร้อนเกิดจากพฤติกรรมการดำรงชีวิต การกินอยู่อย่างเกินความพอดี ไม่ยึดหลักทางสายกลางของมนุษย์ ดังนั้นการปรับพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงการดำรงชีวิตของมนุษย์ให้กินอยู่อย่างพอดีตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงน่าจะสามารถช่วยแก้ปัญหาภาวะโลกร้อนได้ (วันฟ้าใส, 2551) ด้วยความตระหนักถึงคุณค่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประเทศไทยให้ความสำคัญในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการกำหนด

นโยบายการพัฒนาประเทศดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติซึ่งทำหน้าที่กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551-2553) นั้นยังได้กำหนดกลุ่มเรื่องการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งเสริมการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิต จัดความยากจน และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ให้เป็น 1 ใน 10 กลุ่มเรื่องที่ควรวิจัยเร่งด่วนในยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, ม.ป.ป.) ประกอบกับการศึกษาแผนปฏิบัติการระยะ 4 ปี ของจังหวัดสระบุรี (พ.ศ. 2552 – 2555) (สำนักงานจังหวัดสระบุรี, 2552) พบว่า จังหวัดสระบุรีกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาจังหวัดไว้ 7 ยุทธศาสตร์ ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ และจากการลงพื้นที่จริงเมื่อวันศุกร์ที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2551 และวันพุธที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2552 พบว่าชุมชนต้นตาลเป็นชุมชนหนึ่งที่มีความสามัคคี ความร่วมมือ เอื้ออาทร รักษาจารีตประเพณีดั้งเดิม และความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ประชาชนและหน่วยงานในพื้นที่ชุมชนต้นตาลมีความต้องการและมีพร้อมในการอนุรักษ์และพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งสังเกตได้จากมีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้งทศพร (2556) แสดงทัศนคติไว้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เกิดผลสัมฤทธิ์และเกิดความยั่งยืนนั้นควรเริ่มจากการพัฒนาตั้งแต่ระดับฐานรากโดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กร/ชุมชนในท้องถิ่น

จากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหาภาวะโลกร้อนที่กำลังทวีความรุนแรง ความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาแนวทางพัฒนาชุมชนเพื่อเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อนเป็นขั้นต้น โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาแนวทางพัฒนาชุมชนดังกล่าวที่ชุมชนต้นตาลเนื่องจากชุมชนมี

ความพร้อม อีกทั้งการศึกษาดังกล่าวยังส่งเสริมแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ.2551-2553) แผนปฏิบัติการระยะ 4 ปี ของจังหวัดสระบุรี (พ.ศ. 2552 – 2555) รวมทั้งยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยการจัดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2551-2555 อีกด้วย ซึ่งผลการศึกษาจะทำให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดแนวทางเตรียมรับภาวะโลกร้อนของประเทศไทยได้

การตรวจสอบเอกสาร

1. ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและผลกระทบที่มีต่อประเทศไทย

ประเทศไทยปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ในช่วงปี พ.ศ. 2537-2546 ซึ่งปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2543 คิดเป็นร้อยละ 0.75 ของปริมาณการปล่อยของทั้งโลก โดยประเทศไทยจัดอยู่ในประเทศที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นอันดับที่ 31 ของโลก ภายในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนจำนวน 10 ประเทศ ประเทศไทยปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นอันดับที่ 4 และหากพิจารณาจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อหัวประชากรแล้ว ประเทศไทยจัดอยู่ในลำดับที่ 109 ของโลก และอยู่ในอันดับที่ 8 ในกลุ่มอาเซียน โดยมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่อหัวประชากร 5.1 ตันคาร์บอนไดออกไซด์หรือเทียบเท่า (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2551)

ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีต่อประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

1) ภัยแล้งส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตร โดยเฉพาะอุณหภูมิที่สูงขึ้นจะส่งผลต่อการเจริญเติบโตของพืชเศรษฐกิจ เช่น ในปีพ.ศ. 2548 ประเทศไทยประสบภัยแล้งอย่างรุนแรงที่สุด ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชน 9.2 ล้านคนทั่วประเทศ พื้นที่เกษตรกรรมได้รับความเสียหายกว่า 5 ล้านไร่ มีมูลค่า 7,728 ล้านบาท (ส่วนวิจัยและพัฒนาภาวะโลกร้อน, ม.ป.ป.) นอกจากนี้ยังพบว่าประเทศไทยมีความแห้งแล้งในระดับรุนแรงปานกลางประมาณ 28 จังหวัด และถัดจากนี้จะมีจังหวัดที่มีความแห้งแล้งเพิ่มมากขึ้นอีก โดยคาดว่าจะมีทั้งสิ้นประมาณ 50 กว่าจังหวัด (วันฟ้าใส, 2551)

2) การกัดเซาะชายฝั่งทวีความรุนแรงส่งผลต่อระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง การตั้งถิ่นฐานประชากรและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตั้งแต่จังหวัดตราดลงไปจนถึงจังหวัดนราธิวาสได้ถูกน้ำกัดเซาะพื้นดินหายไปแล้ว 113,042 ไร่ โดยเฉพาะในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ถึงปัตตานีทั้งหมด 22 แห่งและทางชายฝั่งตะวันออกอีก 8 แห่ง (ทรงสมัย, 2550)

3) การเกิดพายุรุนแรงและสภาพอากาศแปรปรวนบ่อยครั้งขึ้น สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เช่น พายุไทรئونแอเรียต เมื่อปี พ.ศ. 2505 (วันฟ้าใส, 2551) ได้ฝุ่นเกย์ เมื่อปี พ.ศ. 2532 และได้ฝุ่นลินดา เมื่อปี พ.ศ. 2540 นอกจากนี้ยังเกิดอุทกภัยในปี พ.ศ. 2539-2543 รวม 146 ครั้ง ในพื้นที่ 41-68 จังหวัด (ทรงสมัย, 2550; วันฟ้าใส, 2551)

4) การเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศป่าไม้ส่งผลต่อทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ โดยหากอุณหภูมิเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 1.5-2.5 องศาเซลเซียส จะทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลงร้อยละ 20-30

5) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีผลต่อการแพร่กระจาย การเพาะเชื้อโรคและพาหะโรค เช่น ภาวะโลกร้อนเป็นปัจจัยส่งเสริมให้ยุงมีการขยายพันธุ์มากขึ้นทำให้โรคติดต่อจากยุงระบาดหนักขึ้น สังเกตได้ว่าแต่เดิมใช้เลือดออกจะระบาด 2-3 ปีต่อครั้ง แต่ปัจจุบันมีการระบาดของโรคไข้เลือดออกทุกปี (วันฟ้าใส, 2551) ภาวะน้ำท่วมจะเพิ่มความเสี่ยงที่อาหารและน้ำจะปนเปื้อนทำให้เกิดโรคอุจจาระร่วง อุณหภูมิเฉลี่ยที่สูงขึ้นยังมีผลต่อการเกิดโรคที่มีสาเหตุมาจากมลพิษทางอากาศ เช่น โรคหอบหืด ภูมิแพ้ และโรคทางเดินหายใจจากสารพิษทางอากาศและฝุ่นละออง นอกจากนี้ยังเกิดภาวะเครียดจากการต้องย้ายถิ่นฐาน และการขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำสะอาด ส่งผลกระทบต่ออัตราการเกิดปัญหาสังคม ปัญหาทางโครงสร้างประชากรและความมั่นคงทางจิตใจของประชาชน (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2551)

2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีคุณลักษณะและเงื่อนไขที่สำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ดังนี้

1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสมกับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นไม่มากเกินไปไม่น้อยเกินไปและต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการเรื่องต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรมจรรยาและวัฒนธรรมที่ดีงาม คิดถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถี่ถ้วนถี่โดยคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมเพื่อสามารถปรับตัวและรับมือได้อย่างทันทั่วทั้ง

4) เงื่อนไขความรู้ อาศัยความรู้รอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้วางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

5) เงื่อนไขคุณธรรม เสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีความซื่อสัตย์สุจริต รู้ รัก สามัคคี ไม่โลภ ไม่ตระหนี่ และรู้จักแบ่งปันให้ผู้อื่น

6) เงื่อนไขชีวิต ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติ และปัญญาบริหารจัดการการใช้ชีวิตโดยใช้หลักวิชาและคุณธรรมเป็นแนวทางพื้นฐาน

อาจสรุปได้ว่าแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น หมายถึง แนวทางปฏิบัติที่เน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง อย่างพอดี มีเหตุผล มีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และมีการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน โดยการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้ยึดหลักการพึ่งตนเอง

3. แนวทางการจัดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเทศไทย

1) ยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยการจัดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2551-2555 ประกอบไปด้วย 6 ยุทธศาสตร์ (สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย, 2551). ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างความสามารถในการปรับตัวเพื่อรับมือและลดความเสียหายต่อผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเพิ่มแหล่งดูดซับก๊าซ บนพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเพิ่มศักยภาพของบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาดำเนินงานในกรอบความร่วมมือกับต่างประเทศ

2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ประกอบไปด้วย 5 ยุทธศาสตร์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมให้เป็นรากฐานที่มั่นคงของประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและการสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ

3) แผนปฏิบัติการระยะ 4 ปี ของจังหวัดสระบุรี (พ.ศ. 2552 – 2555) (สำนักงานจังหวัดสระบุรี, 2552) และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากลุ่มจังหวัดและจังหวัดประกอบไปด้วย 7 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาอาชีพและรายได้ให้อยู่ดีมีสุขในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาอุตสาหกรรมและเกษตรเพื่อการส่งออก

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาคุณภาพคนและสังคม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การบริหารจัดการขนส่ง

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายเพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟู และพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร โดยเน้นให้ประชาชนและหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและการบริหารบ้านเมือง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาแนวทางพัฒนาชุมชนต้นตาล อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรีเพื่อเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างในชุมชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปจากทั้ง 8 หมู่บ้านอย่างเป็นสัดส่วนกับจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้านรวม 350 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย

2. กลุ่มตัวอย่างในชุมชนซึ่งประกอบไปด้วยปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทางวัฒนธรรม และชาวบ้านที่อยู่ในชุมชนรวม 10 คน โดยวิธีเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การศึกษาเอกสารชุมชน การจัดประชุมโดยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม และการจัดเวทีประชาพิจารณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test
2. เปรียบคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา และการสังเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธีอุปนัย ทั้งจากเอกสารข้อมูลชุมชน และข้อมูลที่รวบรวมได้ระหว่างวิจัย

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยนี้ศึกษาบริบทชุมชน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ศึกษาการประกอบอาชีพ รายได้ การออมหนี้สิน และการเพิ่มมูลค่าผลผลิต ด้านสังคม ศึกษาความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และการรวมกลุ่มในชุมชน ด้านวัฒนธรรม ศึกษาการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่ออันดีงามของชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ศึกษาสภาพภูมิอากาศ ดิน น้ำ ป่าไม้ แหล่งสมุนไพร และแหล่งอาหารภายในชุมชน และด้านคุณลักษณะตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชากร ศึกษาวิธีการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

กับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งขั้นตอนการศึกษาแนวทางพัฒนาชุมชนต้นตาลเพื่อเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแสดงดังภาพที่ 1

การที่จะพิจารณาว่าชุมชนปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางพัฒนาชุมชนเป็นแนวทางเพื่อเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ นั้น จะไม่แยกพิจารณาตาม 3 หลักการ 2 เงื่อนไขของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หากแต่จะพิจารณาจากผลที่เกิดขึ้นโดยชุมชนที่ปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรมีลักษณะดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ แสดงออกด้วยการประกอบอาชีพสุจริต รายได้มีพอเพียง มีการออม ไม่มีหนี้สิน และมีการเพิ่มมูลค่าผลผลิต
2. ด้านสังคม แสดงออกด้วยความใกล้ชิดของคนในชุมชน และมีการรวมกลุ่มในชุมชน
3. ด้านวัฒนธรรม แสดงออกด้วยการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่ออันดีงามของชุมชน

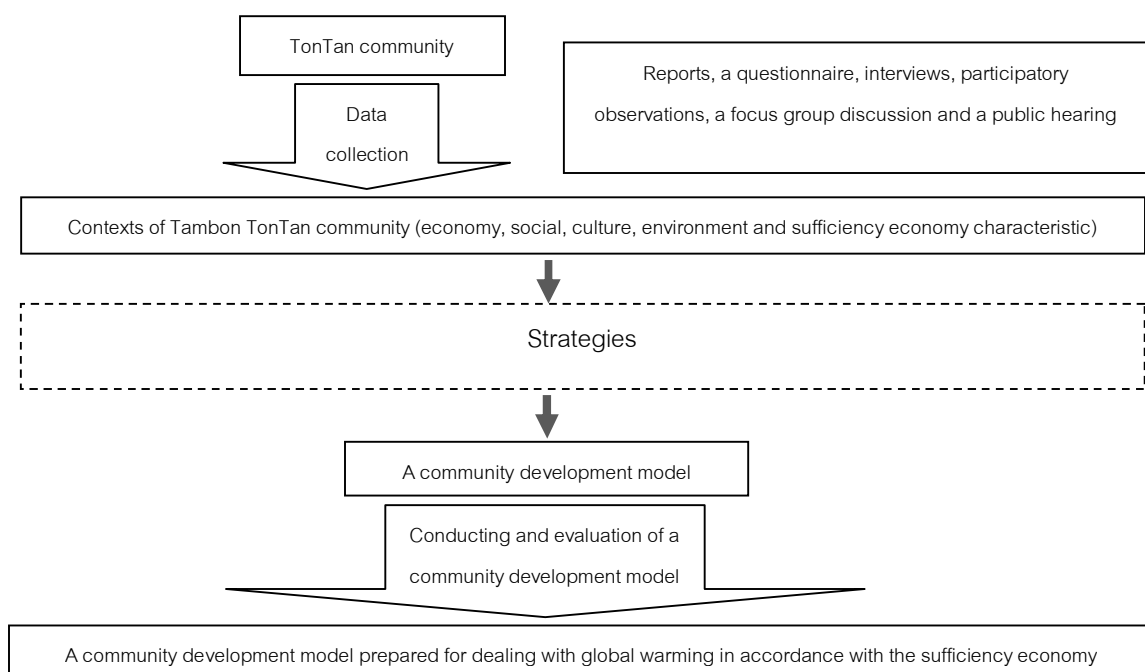

Figure 1 Summary of research process

4. ด้านสิ่งแวดล้อม แสดงออกด้วยการที่สภาพภูมิอากาศ ดิน น้ำ ป่าไม้ แหล่งสมุนไพร และแหล่งอาหารภายในชุมชนอยู่ในสภาพดีและมีเพียงพอต่อความต้องการของคนในชุมชน

5. ด้านคุณลักษณะตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชากร แสดงออกด้วยการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

สำหรับแนวทางพัฒนาชุมชนเพื่อเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ต้องเป็นแนวทางพัฒนาที่เกิดจากการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และการเห็นชอบที่จะดำเนินการเพื่อช่วยลดภาวะโลกร้อนและเตรียมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากภาวะโลกร้อน แนวทางพัฒนาต้องเป็นไปตามลำดับความสำคัญของปัญหาและความพร้อมของชุมชนในการดำเนินการ และแนวทางพัฒนานั้นต้องเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

ผลการศึกษาและวิจารณ์

บริบทของชุมชน และปัญหาเกี่ยวกับภาวะโลกร้อนและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในหมู่ที่ 8 (ร้อยละ 28.00) เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 60.86) มีอายุระหว่าง 40-49 ปี (ร้อยละ 29.43) มีการศึกษาระดับ ป.1 – ป.4 (ร้อยละ 31.71) ประกอบอาชีพแม่บ้านเป็นอาชีพหลัก (ร้อยละ 25.71)

2. บริบททั่วไปของชุมชนก่อนดำเนินโครงการพัฒนา การวิจัยนี้ศึกษาบริบททั่วไปของชุมชน 5 ด้านพบว่า ด้านเศรษฐกิจ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง (ร้อยละ 49.14) มีรายได้เทียบกับรายจ่ายเพียงพอ (ร้อยละ 57.71) มีเงินออมเท่ากับไม่มีเงินออม (ร้อยละ 50.00) ไม่มีหนี้สิน (ร้อยละ 65.43) และไม่มีการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต (ร้อยละ 81.43) ด้านสังคม พบว่ามีระดับความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นสมาชิกองค์กรใน

สังคม (ร้อยละ 70.00) ด้านวัฒนธรรม พบว่าประเพณีและวัฒนธรรมยังคงความเป็นไทย-ยวนเหมือนอดีต ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าลักษณะทางกายภาพโดยทั่วไปชุมชนต้นตาลส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม สภาพสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าไม่เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน และด้านคุณลักษณะตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชากร พบว่าคุณลักษณะตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการเตรียมรับและลดภาวะโลกร้อนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้น้อย

จากการศึกษาบริบททั่วไปของชุมชนพบว่าโดยรวมแล้วชุมชนต้นตาลเป็นชุมชนที่ปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บริบทด้านวัฒนธรรมที่ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย รักถิ่นฐาน และให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อบริบทด้านอื่น ๆ โดยเป็นผลให้ด้านเศรษฐกิจประชากรส่วนใหญ่ยังคงอาชีพทำไร่ทำนา ด้านสังคมอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน ไม่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และประชากรมีวิถีชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับการศึกษาของประทีปและอภิริยา (2556) ที่รายงานว่าภูมิปัญญาการผลิตโคมล้านนาก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างมีอิสระมีจิตสำนึกทางวัฒนธรรม การอยู่รอดร่วมกัน การตั้ง ถิ่นฐานที่เอื้ออำนวยและก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่อยู่ร่วมกันตามธรรมชาติ ความชำนาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดผลผลิตโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ชุมชนมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่ก่อให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมของชุมชน

3. ปัญหาเกี่ยวกับภาวะโลกร้อนและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนก่อนดำเนินโครงการพัฒนา ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติตนของกลุ่มตัวอย่างพบว่าเกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจและด้านคุณลักษณะตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รายละเอียดแสดงดังภาพที่ 2 และ 3

ความพร้อมในการลดภาวะโลกร้อนและเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน

จากผลการศึกษาบริบททั่วไปของชุมชนก่อนดำเนินโครงการพัฒนา 5 ด้านพบว่าไม่มีปัญหาด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านเศรษฐกิจและด้านคุณลักษณะตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ

พอเพียงของประชกรนั้นมีปัญหาเพียงเล็กน้อย ร่วมกับผลที่ได้จากการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินบริบททั่วไปในปัจจุบันและโอกาสพัฒนาในอนาคตของชุมชน (ตารางที่ 1) พบว่าชุมชนมีความพร้อมในการลดภาวะโลกร้อนและเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

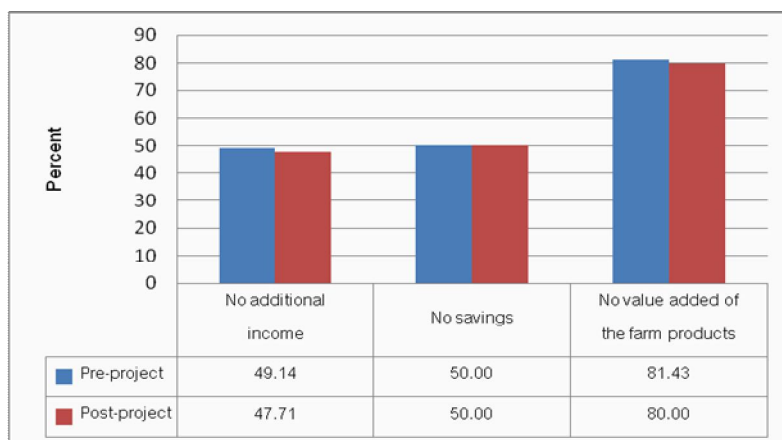

Figure 2 Economic problems

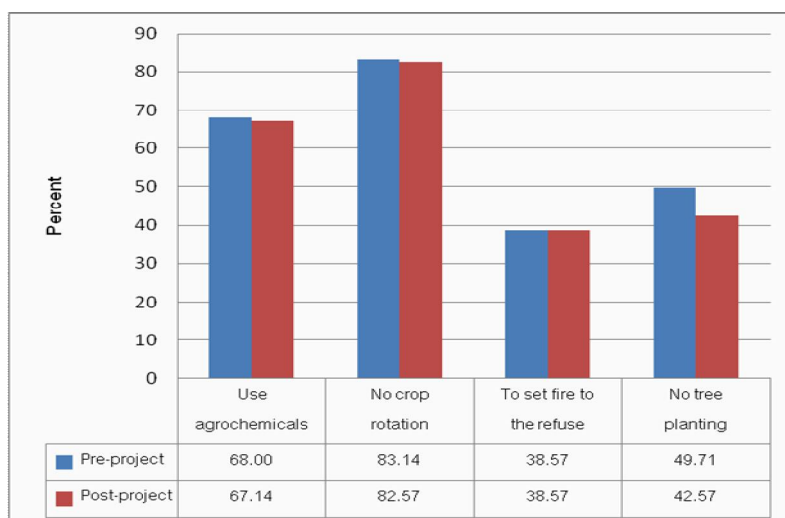

Figure 3 Problem of sufficient economy characteristic

Table 1 The analysis of efficiency for evaluating the general contexts at present and the opportunity of the community to be developed in the future

Analytical results	Before Conducting the Research	After Conducting the Research
Strengths	1. Most areas have been managed for agricultural purposes that provide opportunity for the local residents to do some activities other than rice farming 2. The areas are located near the main transportation routes 3. Local residents, community and the community leader have a strong relationship among themselves 4. Sub groups have been established in the village 5. There are unique cultures and traditions 6. The areas have impressive scenery as well as good-quality environment	Items 1-6 remain the same as they are before conducting the research, plus that fact that the local residents have understandings and participate in developing their community to prepare for and reduce the global warming according the sufficiency economy
Opportunity	1. His Majesty the King gave the concepts and theories of good living, as well as the Royal Development Projects 2. The government has provided funds 3. Saraburi province was selected, according to the government's policy, to be the center of national economy. Therefore, the eco-tourism has been promoted there 4. The Subdistrict Administration Organization has been ready to provide facilities and infrastructures. 5. The government has supported the conservation and restoration of local traditions, cultures and wisdom 6. The government has supported the preparation for and reduction of global warming	Items 1-6 remain the same as it does before conducting the research

ปัจจัยที่ส่งเสริมความพร้อมในการสร้างแนวทางพัฒนาชุมชนเพื่อเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีทั้งปัจจัยเกื้อหนุนและผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งเช่นเดียวกับ ผลการศึกษาของวิศาล (2551) ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านต้นแบบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะขึ้นกับ 1) ปัจจัยเกื้อหนุน ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร ด้านจิตใจ และด้านสังคม ซึ่งคนในชุมชนสามารถผสมผสานระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกได้อย่างสมดุล 2) ผู้นำชุมชนที่พัฒนาชุมชนอย่างจริงจังและจริงใจ มุ่งสร้างความเจริญก้าวหน้าให้เกิดขึ้นในชุมชนอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังปฏิบัติให้เป็นแบบอย่างที่ดี จนเป็นที่ยอมรับและนำไปปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม และ 3) กระบวนการในการเรียนรู้สู่แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เกิดขึ้นในชุมชนจะส่งผลให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ โดยผ่านเวทีประชาคมของชุมชน ซึ่งทางออกในการแก้ปัญหามุ่งเน้นการพัฒนาที่ยึดหลักแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกลไกหลัก

นอกจากนี้ผลการศึกษาบริบทด้านวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลกับบริบทด้านอื่น ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของประพันธ์ (2549) ยังพบว่าด้านภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่น มีผลในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนในระดับศักยภาพมากที่สุด และอีกทั้งผลการศึกษาของจิรศักดิ์ (2545) พบว่าภูมิปัญญาชาวบ้านในการประกอบอาชีพ การเป็นสมาชิกองค์กรชุมชน และความพอใจในองค์กรชุมชนมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับความเข้มแข็งของชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลพัฒนานิคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

แนวทางพัฒนาชุมชนเพื่อเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวทางพัฒนาชุมชนเริ่มต้นจากวิเคราะห์บริบททั่วไปของชุมชนก่อนดำเนินโครงการพัฒนาทั้ง 5 ด้าน แล้วนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ศักยภาพมาสร้างยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติชุมชนในช่วงเดือนตุลาคม 2552 ถึงเดือนเมษายน 2553 รวม 6 เดือน (ตารางที่ 2)

จากนั้นประเมินผลการดำเนินโครงการพัฒนาพบว่าโครงการที่ดำเนินการได้จริงมีจำนวน 16 โครงการ (ร้อยละ 94.12) ซึ่งมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับพอใจ

ภายหลังการดำเนินโครงการพัฒนา พบว่าด้านเศรษฐกิจ (การมีอาชีพพอเพียงและการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตเพิ่มขึ้น) และด้านคุณลักษณะตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชากร (การใช้ปุ๋ยในการทำเกษตร/ใช้สารเคมีในชีวิตประจำวันและการปลูกพืชชนิดเดิมโดยไม่คำนึงถึงสภาพสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปลดลง รวมทั้งมีการปลูกต้นไม้เพิ่มมากขึ้น) มีการเปลี่ยนแปลงในแนวโน้มที่ดีขึ้น อีกทั้งจากการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินแผนปฏิบัติในปัจจุบันและโอกาสพัฒนาในอนาคตของชุมชนต้นตาล (ตารางที่ 1) ก็แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงในแนวโน้มที่ดีขึ้นเช่นกันแสดงให้เห็นความเข้มแข็งของชุมชนและเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา และเพื่อให้ได้ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติที่ดีขึ้นผู้วิจัยร่วมกับผู้นำชุมชนได้เสนอยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติในระยะ 1 ปีเพิ่มเติม (ตารางที่ 2) เพื่อหวังให้ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งชุมชนที่สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

ความคาดหวังที่จะเป็นผลกระทบที่จะมีในอนาคต ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางที่ได้ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาชุมชนอื่น ๆ เพื่อเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ สามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดแนวทางเตรียมรับภาวะโลกร้อนของประเทศไทยได้ รวมทั้งเกิดการประยุกต์ใช้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเตรียมรับภาวะโลกร้อนในระดับชาติอีกด้วย

Table 2 Strategies and practical proposals for a model community

Strategies	Concepts	Projects	
		In the first 6 months	1 year after
1. Development of life quality according to the sufficiency economy philosophy	1. Fostering the local residents' healths both physically and mentally	1. Improving the landscape of Wat TonTan School 2. Improving the landscape of Ta Nam TonTan Market 3. Health promoting school	Remain the same as the first 6 months, plus 1. Improving the landscape of Wat Kaew Wora Viham 2. Promoting the elders' healths
	2. Building the strength of the community and society	1. Training for preparation for and reduction of global warming 2. A model family of sufficiency economy	Remain the same as the first 6 months
	3. Fostering efficiency and development of careers	1. Product processing 2. Agricultural tourism	Remain the same as the first 6 months
2. Development of natural resources and environmental management	1. Conservation and development of natural resources and environment	1. Planting trees around the houses 2. Clean river 3. Energy-efficient houses	Remain the same as the first 6 months, plus the project of energy-efficient units
	2. Promoting organic agriculture	Demonstration farm	Remain the same as the first 6 months, plus the organic agriculture project
3. Development of education, religion and culture	1. Developing education	1. Reading project 2. Guidance 3. Educational media production 4. Supplement of knowledge of global warming	Remain the same as the first 6 months, plus the project of integrated learning plans
	2. Promoting the conservation of traditions, cultures and religions	1. Campaigns of traditional and religious activities that do not generate global warming in accordance with sufficiency economy 2. Campaigns of festival and holiday activities that do not generate global warming in accordance with sufficiency economy	Remain the same as the first 6 months

สรุป

เนื่องมาจากบริบทด้านวัฒนธรรมที่ชุมชนต้นตาลยังคงปฏิบัติตามประเพณีและวัฒนธรรมไท-ยวนที่เน้นการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย มีส่วนสำคัญในการควบคุมบริบทด้านอื่น ๆ ทั้งที่ด้านคุณลักษณะตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชารชนนั้นพบว่าชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการเตรียมรับและลดภาวะโลกร้อนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้อยู่ในระดับน้อยก็ตามโดยด้านเศรษฐกิจอาชีพหลักของชุมชนยังคงเป็นเกษตรกรรม ไม่ประกอบอาชีพรอง มีรายได้เพียงพอ ไม่มีหนี้สิน ด้านสังคมประชารชนมีคุณลักษณะตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและมีความสัมพันธ์ต่อกันในระดับดีมาก ด้านสิ่งแวดล้อมยังคงอยู่ในระดับดีและไม่มีปัญหาสิ่งแวดล้อม

จากการวิเคราะห์บริบททั่วไปของชุมชนทั้ง 5 ด้านควบคู่กับผลที่ได้จากการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินบริบททั่วไปในปัจจุบันและโอกาสพัฒนาในอนาคตของชุมชนพบว่าไม่มีปัญหาด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนด้านเศรษฐกิจและด้านคุณลักษณะตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชารชนนั้นมีปัญหาเพียงเล็กน้อย แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความพร้อมในการลดภาวะโลกร้อนและเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมาก

ผู้นำชุมชนจึงร่วมกันสร้างแนวทางพัฒนาชุมชนซึ่งประกอบไปด้วย 3 ยุทธศาสตร์ 7 แนวทาง 17 โครงการ หลังจากทดลองใช้ 6 เดือน พบว่าโครงการที่ดำเนินการได้จริงมีจำนวน 16 โครงการ และโดยภาพรวมการเปลี่ยนแปลงบริบทของชุมชนทั้ง 5 ด้านมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นโดยปัญหาเกี่ยวกับภาวะโลกร้อนและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนลดลง รวมทั้งความพร้อมในการลดภาวะโลกร้อนและเตรียมรับภาวะโลกร้อนในแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนที่มีมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งในโครงการวิจัยเศรษฐกิจชุมชนฐานรากซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากเครือข่ายวิจัยเครือข่ายอุดมศึกษาภาคกลางตอนบนโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ประจำปีงบประมาณ 2552

เอกสารอ้างอิง

- จิรศักดิ์ ปาลิพงศ์พันธุ์. 2545. การวิเคราะห์ความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2556. ชุมชนเข้มแข็ง สังคมน่าอยู่ เศรษฐกิจยั่งยืน ด้วยงานวิจัย. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(2): 1-5.
- ทรงสมัย สุทธิธรรม. 2550. โลกร้อน ภาวะถึงกาลสิ้นสุด. สำนักพิมพ์เพทาย, กรุงเทพฯ. 125 หน้า.
- ประทีป พิษทองหลาง และอภิรยา นามวงศ์พรหม. 2556. รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มผู้ผลิตโคมนล้านนา ชุมชนเมืองสาทรอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(3): 129-139.
- ประพันธ์ ภักดีกุล. 2549. รูปแบบและปัจจัยในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยศักยภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. โรงพิมพ์ไธเสยสแควร์, กรุงเทพฯ.
- วิศาล ทำสวน. 2551. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาหมู่บ้านป่าไผ่ หมู่ที่ 2 ตำบลแม่โป่ง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- วันฟ้าใส (นามแฝง). 2551. มหันตภัยโลกร้อน. พิมพ์ครั้งที่ 2. ห้างหุ้นส่วนจำกัดสำนักพิมพ์ฟิสิกส์เซ็นเตอร์, กรุงเทพฯ. 129 หน้า.

- สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. 2551. ยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยการจัดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ.2551-2555. กรุงเทพฯ. 63 หน้า.
- ส่วนวิจัยและพัฒนาภาวะโลกร้อน. ม.ป.ป. ภาวะโลกร้อน. เอกสารแผ่นพับ. สำนักวิจัยและพัฒนาการจัดการที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน, กรุงเทพฯ. 6 หน้า.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี, กรุงเทพฯ. 28 หน้า.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ม.ป.ป. แผนงานวิจัยและกลุ่มเรื่องที่ควรวิจัยเร่งด่วนตามนโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (พ.ศ. 2551-2553). บริษัทอาร์ตแอนด์พาร์ท อีพเดท จำกัด, กรุงเทพฯ. 62 หน้า.
- สำนักงานจังหวัดสระบุรี. 2552. ร่างยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์สระบุรีระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2552-2555) (ปรับปรุงครั้งที่4: 28 มีนาคม 2551). (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.saraburi.go.th/saraadmin/admin_control/main/file_attach/04-06-08-51stg52-55.doc (5 มกราคม 2552).
- อัศมน ลิ้มสกุล. 2551. การปรับเปลี่ยนผู้สังคมคาร์บอนต่ำสู่ตราสำเร็จในการยับยั้งและตั้งรับกับวิกฤตโลกร้อน. Green Research 5(10): 2-4.

การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
Development of Household Accounting System Under Sufficiency
Economy Philosophy with Participation of Community,
Nong Pa Krung Sub-district, Muang District, Chiang Mai Province

พรณนุช ชัยปิ่นชนะ^{1/}
Punnuch Chaipinchana^{1/}

Abstract: This research was Participatory Action Research (PAR). The purpose of this research aimed at analyzing household income and expenditure account, and factors contributing to success and failure of the household accounts. It also aimed at developing the process for household accounts with participation from the community. The sampling of this study was purposive sampling 25 households of Nong Pa Krung Sub-district. The data were collected by in-depth interviews and group discussion and actions by the PDCA cycle. The results showed most of the subjects had their regular income from their main jobs. They had no other extra jobs and had household debts. The problems of bookkeeping were that they did not do bookkeeping regularly due to lack of motivation and that they lacked true understanding of bookkeeping. The success factors of the household account were that the community should be encouraged to have a systematic thinking and motivation and to design household accounts which reflect the context of the community.

Keywords: Households account, sufficiency economy philosophy

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ รายรับรายจ่ายผ่านระบบบันทึกบัญชีครัวเรือน การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จ และพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน ประชากรที่ศึกษาวิจัย คือ ครัวเรือนในพื้นที่ตำบลหนองป่าครั่ง ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 25 ครัวเรือน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อยและการลงมือปฏิบัติตามหลักวงจร P-D-C-A ผลการวิจัยสรุปว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ประจำจากอาชีพหลัก ไม่มีรายได้เสริมของครัวเรือน และมีภาวะหนี้สินครัวเรือน ปัญหาอุปสรรคของกระบวนการบันทึกบัญชีครัวเรือนคือไม่มีความสม่ำเสมอ และขาดแรงจูงใจในการจดบันทึก ไม่มีความเข้าใจในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างถูกต้อง โดยปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการบันทึกบัญชีครัวเรือน คือ การส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ สร้างแรงจูงใจ และการออกแบบสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

คำสำคัญ: บัญชีครัวเรือน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

^{1/}สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยพายัพ จ.เชียงใหม่ 50000

^{1/}Department of Management, Faculty of Business Administration, Payap University, Chiang Mai 50000, Thailand

คำนำ

ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นตำบลหนึ่งซึ่งได้รับผลจากการขยายตัวของเขตเมือง ทำให้เกิดการกลายสภาพจากสังคมชนบทในอดีตมาเป็นสังคมเมือง ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของห้างสรรพสินค้าและบริษัทร้านค้าขนาดใหญ่จำนวนมาก รวมทั้งเป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษา ส่งผลให้เกิดการหลั่งไหลของประชากรนอกพื้นที่ซึ่งเป็นประชากรแฝงที่มีวัตถุประสงค์หลักเพียงเพื่อต้องการพักอาศัยอยู่ใกล้กับที่ทำงานหรือทำกิจกรรมในสถานประกอบการที่ตนเป็นลูกจ้างเป็นการชั่วคราว โดยปัจจุบันมีสัดส่วนร้อยละประชากรแฝงต่อประชากรดั้งเดิมราวร้อยละ 50 ส่งผลให้สภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่โดยทั่วไปของคนในชุมชนตำบลหนองป่าครั่งมีการเปลี่ยนแปลงไป ถึงแม้ว่าได้มีความพยายามรวมกลุ่มของประชากรดั้งเดิมซึ่งยังมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีความสามัคคีในหมู่คณะมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน อีกทั้งการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง รวมทั้งสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองเชียงใหม่ ร่วมกันส่งเสริมให้มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต โดยส่งเสริมให้มีการพึ่งตนเอง ประกอบอาชีพเสริม ส่งเสริมการออมทรัพย์ การรวมกลุ่มอาชีพเพื่อการพึ่งพาตนเอง เพื่อสร้างรายได้เสริมในครัวเรือนเป็นการสนองนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงและทำให้คนในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อก่อให้เกิดการผลิตที่ยั่งยืนและพึ่งตนเองได้ของคนในชุมชนต่าง ๆ จะทำให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจถึงแนวคิดพระราชปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำมาใช้จนเป็นวิถีชีวิตได้ (ประทีป และอภิรยา, 2556) เนื่องจากฐานทางเศรษฐกิจของประชาชนตำบลหนองป่าครั่งยังถือว่ามียาได้ไม่สูงมากนักและมีปัญหาภาระหนี้สิน และในอดีตที่ผ่านมาได้มีความพยายามแก้ไขปัญหามาโดยการสนับสนุนให้ประชาชนทำการบันทึกบัญชีครัวเรือน เนื่องจากการทำบัญชีครัวเรือนบัญชีครัวเรือนถือว่าเป็นรากฐานสำคัญในระดับปัจเจกชนและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการนำไปสู่การดำเนินชีวิตแบบพอเพียง (นาพร, 2550) และเป็นแนวทางส่งเสริมให้ผู้

ปฏิบัติรู้จักประมาณตนเอง มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ มีสติในการดำรงชีวิต แต่อย่างไรก็ตามผลการดำเนินการนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จ โดยพบว่ามียาครัวเรือนเพียงส่วนน้อยที่ทำการบันทึกบัญชีครัวเรือน ดังนั้นโครงการวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบันทึกบัญชีครัวเรือน และใช้การปฏิบัติการด้วยวงจร P-D-C-A พัฒนาระบบ การจัดทำบัญชีครัวเรือนคนในชุมชนตำบลหนองป่าครั่งภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน อันเป็นกลไกหนึ่งซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคนในชุมชนตำบลหนองป่าครั่งให้ดำเนินวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืนและมีฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มั่นคง ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมและได้กำหนดเป็นกรอบการวิจัยดังภาพที่ 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ รายรับรายจ่ายผ่านระบบบันทึกบัญชีครัวเรือนคนในชุมชนตำบลหนองป่าครั่งภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนคนในชุมชนตำบลหนองป่าครั่งภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน
3. เพื่อพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนคนในชุมชนตำบลหนองป่าครั่งภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัย คือหมู่บ้านในตำบลหนองป่าครั่งประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองอิน หมู่ 1 บ้านบวกรกน้อย หมู่ 2 บ้านบวกรกน้อยหมู่ 3 บ้านหนองป่าครั่ง หมู่ 4 บ้านแม่ควนเหนือ หมู่ 5 บ้านบวกรกใหม่ หมู่ 6 และบ้านบวกรกน้อยริมควน หมู่ 7 ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนครัวเรือนจากความสมัครใจ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ซึ่งเป็นประชากรดั้งเดิมของชุมชนที่มีทัศนคติที่ดี เห็นคุณค่าและมี

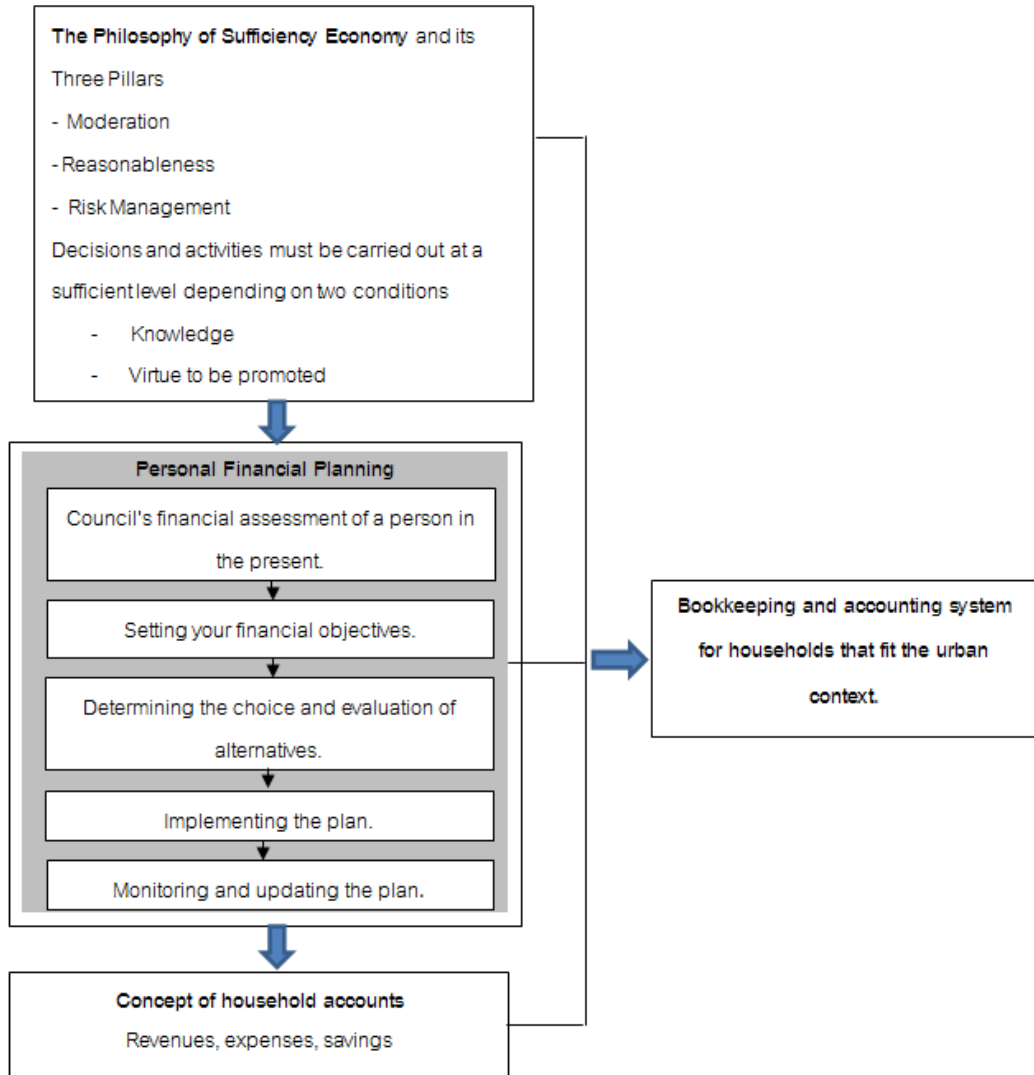

Figure 1 Conceptual framework

ความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนตลอดโครงการวิจัย รวมทั้งสิ้น 25 ครัวเรือน ประกอบด้วย ตัวแทนครัวเรือนบ้านบวกครกใหม่ ตัวแทนครัวเรือนที่เป็นผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านบวกครกใหม่ และสมาชิกเทศบาล

ขอบเขตการวิจัย

วิธีการศึกษา

ระเบียบวิธีการศึกษาใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ใช้วิธีการศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในการหาแนวทางขับเคลื่อนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับกลุ่ม

ตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ใช้ระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่เดือนเมษายน ถึง เดือนกันยายน 2555 ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการโดยแสดงดังภาพที่ 2

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงคุณภาพทำโดยการรวบรวมข้อมูลที่ได้ร่วมกับคนในชุมชนในการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคการบันทึกบัญชีครัวเรือนในอดีตจนถึงปัจจุบัน และการวิเคราะห์ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบันทึกบัญชีครัวเรือน ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของคนในชุมชนโดยใช้วงจร P-D-C-A ส่งผลให้เกิดการเพิ่มประสิทธิภาพ

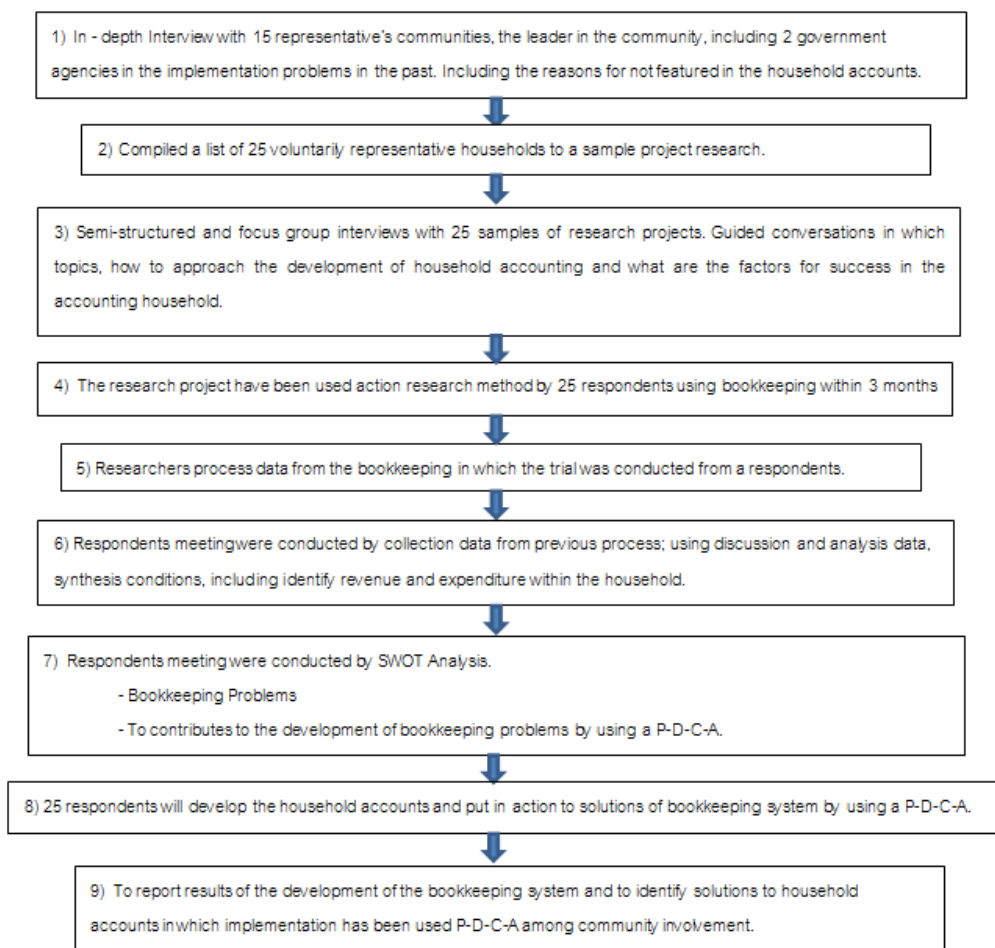

Figure 2 Procedure of this study

ในการบันทึกบัญชีครัวเรือน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ เกิดจัดการการเงินในครัวเรือนตามแนวทางของปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของคนในชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง รวมทั้งเปรียบเทียบผลการศึกษาที่ได้กับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำการวิเคราะห์หาความสอดคล้องและความแตกต่างของผลการวิจัยกับข้อมูลจากวรรณกรรมเหล่านั้น พร้อมทั้งเสนอแนวทางพัฒนากลไกกระบวนการจัดการการเงินในครัวเรือนที่มีประสิทธิภาพ คนในชุมชน มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยอยู่บนพื้นฐานของการเพื่อการพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต

ผลการวิจัย

ผลการดำเนินการวิจัยการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิเคราะห์ สังเคราะห์ รายรับรายจ่ายผ่านระบบบันทึกบัญชีครัวเรือนคนในชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง สรุปผลได้ดังนี้

รายได้ครัวเรือน

ผลการศึกษาลักษณะที่มาของรายได้ครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ประจำจากอาชีพหลัก ได้แก่ การรับจ้าง เงินเกษียณอายุ เงินเดือนจากการรับราชการ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นนอกจากรายได้นอกจากอาชีพหลักแล้วยังมีรายได้จากเงินช่วยเหลือจากบุตรหลานส่งให้ รายได้ประจำจากเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุ รวมทั้งเงินตอบแทนการเป็นสมาชิกสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพเสริม จึงไม่สามารถสร้างรายได้เสริมของครัวเรือน

รายจ่ายครัวเรือน

ผลการศึกษาลักษณะพฤติกรรมการรายจ่ายครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างอาศัยในเขตชุมชนเมือง ดังนั้นนอกจากรายจ่ายค่าอาหารแล้วยังมีรายจ่ายหลักที่สำคัญ คือ รายจ่ายด้านสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า และน้ำประปา เป็นต้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภาวะหนี้สินครัวเรือนจากการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากมีรายรับไม่สมดุลกับรายจ่าย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคของและปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการบันทึกบัญชีครัวเรือนคนในชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการบันทึกบัญชีครัวเรือนคนในชุมชนตำบลหนองป่าครั่งภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลโดยใช้กระบวนการ P-D-C-A ได้แก่ การวางแผน (plan) การบันทึกบัญชีครัวเรือนฉบับทดลองโดยใช้สมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่จัดทำโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กำหนดกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำการทดลองบันทึกบัญชีครัวเรือน จำนวน 25 คน การปฏิบัติ (do) กลุ่มเป้าหมายการดำเนินการเพื่อให้การทดลองบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นเวลา 2 เดือน คือตั้งแต่เดือน มกราคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2555 การตรวจสอบ (check) คณะผู้วิจัยดำเนินการสำรวจติดตามการบันทึกบัญชีครัวเรือนฉบับทดลองโดยใช้วิธีมอบหมายให้คุณจิตตานาถ ปันโหว เป็น

บุคคลที่จะเป็นศูนย์กลางในการให้คำแนะนำและคอยกระตุ้นย้ำเตือนกลุ่มเป้าหมาย การตรวจสอบภายหลังสิ้นสุดระยะทดลองบันทึก หลังจากที่ถูกกลุ่มเป้าหมายได้ทดลองทำบัญชีครัวเรือนฉบับทดลองเป็นเวลา 2 เดือน ได้จัดประชุมร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาข้อสรุปข้อดีและข้อด้อยของสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนฉบับทดลองเพื่อนำไปสู่ขั้นตอนในการปรับปรุงแก้ไขและจัดทำสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนฉบับสมบูรณ์ ที่ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติจริง ในขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข (act)

สรุปผลการวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค ของกระบวนการบันทึกบัญชีครัวเรือนคนในชุมชนตำบลหนองป่าครั่งภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วย SWOT Analysis สรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกัน มีความสามัคคี รักใคร่ปรองดองกัน และมีความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ คนในชุมชนยอมรับว่าการบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นประโยชน์และสิ่งสำคัญต่อการจัดการการเงินครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จุดอ่อน

ถึงแม้ว่าจะยอมรับและเห็นประโยชน์ของการบันทึกบัญชี แต่ในทางปฏิบัติแล้วคนในชุมชนไม่มีความสม่ำเสมอ และขาดแรงจูงใจในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน คนในชุมชนไม่มีความเข้าใจในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างถูกต้อง ไม่แยกบัญชีครัวเรือนออกจากบัญชีกิจการหรือธุรกิจ ไม่มีการประมวลผลข้อมูลจากการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนจึงทำให้ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากการบันทึกบัญชีครัวเรือนมาวางแผนการเงินในครัวเรือน

โอกาส

เทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง หน่วยงานของรัฐและสถาบันการศึกษาให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนการบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการการเงินครัวเรือนเทศบาลตำบลหนองป่าครั่ง มีนโยบายและมาตรการรักษาให้เศรษฐกิจมีการ

เจริญเติบโตอย่างพอเพียง มีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้แบบเศรษฐกิจพอเพียง และจัดทำโครงการเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรชุมชนอย่างยั่งยืน

อุปสรรค

สมุดบันทึกบัญชีที่ได้รับมอบมาจากหน่วยงานบางหน่วยงาน ที่ใช้บันทึกในปัจจุบันมีขนาดไม่เหมาะสม ส่งผลให้ไม่สะดวกในการบันทึก นอกจากนั้นสมุดบันทึกบัญชีที่ได้รับมอบมาจากหน่วยงานบางหน่วยงานมีรูปแบบที่ไม่สะดวก สืบค้นและยากในการบันทึก ทำให้การบันทึกบัญชีในแต่ละครั้งต้องใช้เวลานาน

ปัจจัยสู่ความสำเร็จของกระบวนการบันทึกบัญชีครัวเรือนคนในชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง โดยการใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งให้ความรู้และส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ สร้างแรงจูงใจ มีความเข้าใจการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่ถูกต้องและให้ความสำคัญกับวิธีการประมวลผลเพื่อนำไปสู่การวางแผนการเงินในครัวเรือน การปรับปรุงสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่สอดคล้องกับบริบทของคนในชุมชน และใช้การชี้แนะจากบุคคลต้นแบบ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนคนในชุมชนตำบลหนองป่าครั่ง ภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนคนในชุมชนตำบลหนองป่าครั่งภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน จากการวิเคราะห์โดยการจับคู่สภาพแวดล้อมใช้ TOWS Matrix ได้กลยุทธ์ที่นำไปสู่ความสำเร็จของกระบวนการบันทึกบัญชีครัวเรือนของคนในชุมชนหนองป่าครั่ง ได้แก่ SO Strategies, WO Strategies, ST Strategies และ WT Strategies กลยุทธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ได้นำไปสู่การกำหนดกิจกรรมเพื่อดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3 กิจกรรม ได้แก่

1) กิจกรรมอบรมวิธีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน และวิธีการประมวลผลเพื่อนำไปสู่การวางแผนการเงินในครัวเรือน

2) กิจกรรมออกแบบปรับปรุงสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่สอดคล้องกับบริบทของคนในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนผ่านกระบวนการ P-D-C-A ดังภาพที่ 1

3) กิจกรรมสร้างแรงจูงใจในการบันทึกบัญชีครัวเรือนโดยการชี้แนะจากบุคคลต้นแบบ และการทัศนศึกษาดูงาน

ผลจากการดำเนินกิจกรรมการจัดการรายจ่ายและเพิ่มรายได้ 3 กิจกรรม สรุปได้ดังนี้

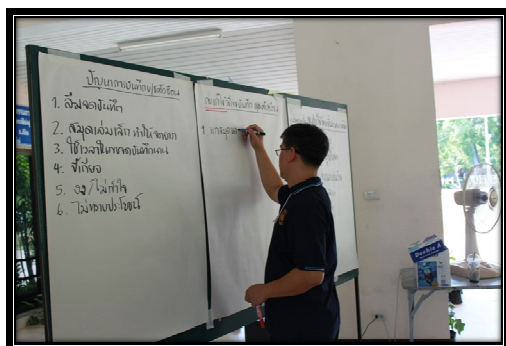
1) ผลกิจกรรมอบรมวิธีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน และวิธีการประมวลผลเพื่อนำไปสู่การวางแผนการเงินในครัวเรือน ผลการดำเนินกิจกรรมการอบรมวิธีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน และวิธีการประมวลผลเพื่อนำไปสู่การวางแผนการเงินในครัวเรือนโดยการใช้วิธีบรรยายและการฝึกปฏิบัติ ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจในวิธีการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างถูกต้อง คือต้องทำการแยกการบันทึกบัญชีครัวเรือนจากการบันทึกบัญชีกิจการ ต้องทำการจัดสรรรายการรับและรายการจ่ายครัวเรือนที่ร่วมกับกิจการ ต้องทำการประมวลผลรายรับและรายจ่ายเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปสู่การปรับปรุงพฤติกรรมกรรับจ่ายในครัวเรือน รวมทั้งการแสวงหาวิธีการที่เหมาะสมเฉพาะตัวเพื่อให้สามารถบันทึกรายการรับจ่ายประจำวันได้อย่างครบถ้วน เช่น การพกสมุดจดเล่มเล็กและทำการลงบันทึกรายการรับจ่ายทันทีการเก็บใบเสร็จที่ได้รับจากร้านค้าและรวบรวมเพื่อทำการบันทึกลงในสมุดภายหลัง การจดบันทึกรายการรับจ่ายลงกระดานไวท์บอร์ดและรวบรวมเพื่อทำการบันทึกลงในสมุดภายหลัง ดังภาพที่ 2

2) ผลกิจกรรมออกแบบปรับปรุงสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่สอดคล้องกับบริบทของคนในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนผ่านกระบวนการ P-D-C-A ได้สมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่สอดคล้องกับบริบทของคนในชุมชนหนองป่าครั่ง ด้วยการออกแบบจัดทำสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนแบบรายเดือน โดยระบุรายรับประจำใน

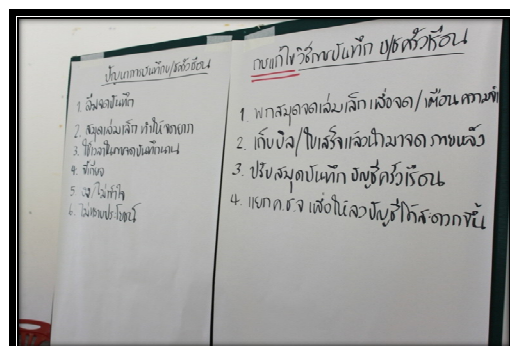
หน้าแรก และรายจ่ายให้บันทึกในแต่ละวันอยู่ในหน้าคู่ โดยทำการระบุนรายจ่ายที่เป็นรายจ่ายประจำ โดยแบ่งเป็น 7 หมวดซึ่งผู้บันทึกจะสามารถลงบันทึกเฉพาะตัวเลข เพื่อง่ายต่อการบันทึกและเห็นภาพสรุปรายการรับ-จ่ายเป็นรายสัปดาห์ รวมถึงภาพรวมรายเดือนโดยยึดหลักการสำคัญในการออกแบบสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือน ได้แก่ ง่ายและสะดวกต่อการบันทึกบัญชี จัดรูปแบบของสมุดบันทึกฯ ให้สามารถบันทึกรายการรับจ่ายเป็นหมวดหมู่ เพื่อง่ายต่อการนำข้อมูลมาจัดกลุ่ม ประมวลผล และนำไปสู่การวางแผนการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ และเสียค่าใช้จ่ายในการจัดทำน้อย ดังภาพที่ 3

3) กิจกรรมสร้างแรงจูงใจในการบันทึกบัญชีครัวเรือนโดยใช้การชี้แนะจากบุคคลต้นแบบและ

การพัฒนาศึกษาดูงาน ที่ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาที่ดินตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนโพธิ์ทองเจริญ ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ บุคคลต้นแบบ คือ คุณเจริญ ยกคำจู้ หมอдинอาสาดีเด่นสถานีพัฒนาที่ดินเชียงใหม่ประจำปี 2550 กรรมการหมู่บ้านและประธานกลุ่มเกษตรอินทรีย์ 100 % ได้ให้ข้อคิดเพื่อนำไปสู่การสร้างแรงจูงใจในการการบันทึกบัญชีครัวเรือน คือ การจดบันทึกบัญชีจะทำให้เกิดการสร้างวินัย เมื่อนำข้อมูลมาศึกษาย้อนหลังจะทำให้เราเห็นภาพรวมและได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากมายในการปรับปรุงการทำงาน ทำให้สามารถการค้นพบประเด็นเฉพาะที่สามารถนำไปแก้ปัญหาเฉพาะของพื้นที่ได้

3A

3B

3C

Figure 3 Respondents meeting were conducted bookkeeping problems and contributes to the development of bookkeeping problems by using P-D-C-A.

Figure 4 Respondents meeting were conducted by collection data from previous process using discussion and analysis data, synthesis conditions, including identify revenue and expenditure within the household

5A

5B

5C

Figure 5 Household accounting book was developed by using P-D-C-A.

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการพัฒนาระบบการจัดทำบัญชีครัวเรือนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ นำมาอภิปรายผลดังนี้

การศึกษาวិเคราะห์ สังเคราะห์ รายรับรายจ่ายผ่านระบบบันทึกบัญชีครัวเรือนคนในชุมชนตำบลหนองป่าครั่งภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชน พบปัญหาอุปสรรคด้านรายได้และรายจ่ายของคนในชุมชน โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างยังไม่มี ความเข้าใจพฤติกรรมการจ่ายของครัวเรือนอย่างแท้จริง เนื่องจากไม่ให้ความสำคัญในการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างละเอียด ส่งผลให้ไม่สามารถนำไปสู่การวางแผนการลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่จะมีรายได้ค่อนข้างแน่นอนจากอาชีพหลักจากการรับจ้างเงินบำนาญ เงินที่บุตรส่งมาให้รายเดือน และจากเงินช่วยเหลือจากรัฐ แต่หากพิจารณาแล้วจะเห็นว่ารายได้ในปัจจุบันยังไม่เพียงพอต่อรายจ่าย และที่สำคัญ คือ ส่วนต่างระหว่างรายรับกับรายจ่ายมีแนวโน้มติดลบสูงขึ้นเนื่องมาจากการที่มีรายได้ค่อนข้างคงที่แต่ค่าใช้จ่ายและค่าครองชีพมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากการที่ชุมชนหนองป่าครั่งเป็นชุมชนเมืองที่ต้องรับผลกระทบเต็มที่อยู่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งผลที่ตามมาอาจจะเป็นปัญหาต่อไปในอนาคตที่ต้องจำยอมตกอยู่ในสภาวะการเป็นหนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นหนี้ในระบบเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุจึงขาดคุณสมบัติในการก่อหนี้ในระบบ ดังนั้นการนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตจึงนับเป็นการช่วยปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและลดทอนความรุนแรงของปัญหาในอนาคต สอดคล้องกับ อภิชาติ (2554) กล่าวถึงแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริง ทั้งนี้เนื่องจากในพระราชดำรัสหนึ่งได้ให้คำอธิบายถึง เศรษฐกิจพอเพียง ว่าความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น ระบบเศรษฐกิจพอเพียงมุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินให้ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด ตามกำลังของเงินของบุคคลนั้น โดยปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน และถ้ามีเงินเหลือ ก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน

ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน สาเหตุที่แนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในขณะนี้ เพราะสภาพการดำรงชีวิตของสังคมทุนนิยมในปัจจุบันได้ถูกปลูกฝัง สร้าง หรือกระตุ้น ให้เกิดการใช้จ่ายอย่างเกินตัวในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าปัจจัยในการดำรงชีวิตจนทำให้ไม่มีเงินเพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการกู้หนี้ยืมสิน เกิดเป็นวัฏจักรที่บุคคลหนึ่งไม่สามารถหลุดออกมาได้ ถ้าไม่เปลี่ยนแนวทางในการดำรงชีวิต และแนวทางการป้องกันปัญหาดังกล่าวคนในชุมชนจำเป็นต้องมีการจัดการเงินส่วนบุคคล ซึ่งการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนจะเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญที่จะทำให้การจัดการการเงินส่วนบุคคลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ นภาพร (2550) รายงานว่าการทำบัญชีครัวเรือนถือว่ามี ความสำคัญอย่างยิ่งต่อแนวทางการปฏิบัติสู่ความพอเพียง ผู้ปฏิบัติจะต้องรู้จักประมาณตนเอง มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ มีสติในการดำเนินชีวิต ซึ่งการวางแผนที่ดีนั้นจำเป็นต้องมีการจดบันทึกข้อมูลที่น่าเชื่อถือที่ได้มาพิจารณาหาวิธีการเพิ่มรายรับ และลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น เพื่อให้เกิดความพอดี สอดคล้องกับ ฉัตรมณี (2552) และสุคนธ์ (2551) พบว่า การจัดทำบัญชีครัวเรือนทำให้ประชาชนเข้าใจตระหนักในเรื่องการจัดการระบบการเงินในระดับครอบครัวให้เกิดประสิทธิภาพ และการบันทึกบัญชีครัวเรือนช่วยในการบริหารจัดการครอบครัว ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ช่วยในการวางแผนชีวิต รู้รายได้เพิ่ม รายจ่ายลด ไม่ยุ่งยาก ไม่เสียเวลา ช่วยให้ครัวเรือนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่วนในด้านการเพิ่มรายได้นั้นก็มีความสัมพันธ์กับการบันทึกบัญชีครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ สุพรรณิ (2551) ฉัตรมณี (2552) และ ศุภโชค และสมบุญ (2552) พบว่า การทำบัญชีครัวเรือนมีความจำเป็น และส่งผลทำให้มีเงินออมมากขึ้นอันเป็นผลมาจากการบันทึกรายรับรายจ่ายต่าง ๆ จะทำให้ทราบถึงสถานะการเงินของครอบครัวว่ามีความสมดุลกันหรือไม่ และเมื่อมีรายได้มากแต่รายจ่ายน้อยก็จะทำให้เหลือเงินอีกส่วนหนึ่งที่จะเก็บไว้เป็นเงินออมของครัวเรือนต่อไป โดยหลังการจดบันทึกบัญชีครัวเรือนทำให้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีค่าใช้จ่ายลดลง มีหนี้สินลดลง และมีเงินออมเพิ่มขึ้น

โดยสามารถนำข้อมูลที่จัดบันทึกมาบริหารจัดการในการควบคุมพฤติกรรมการใช้จ่ายและยังเกิดกระบวนการมีการถ่ายทอดการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้บุคคลอื่น ในการที่ตำบลหนองป่าครั่งตั้งอยู่ท่ามกลางสังคมเมือง ส่งผลให้คนในชุมชนดำเนินชีวิตตามวิถีคนเมืองที่ต้องการความสะดวกสบาย จะเห็นจากการมีค่าใช้จ่ายหลักใกล้เคียงกับค่าอาหาร คือ รายจ่ายด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ ค่าไฟฟ้า น้ำประปา ค่าโทรศัพท์ เป็นต้น จึงส่งผลต่อการลดความสำคัญในการออม ทำให้ระบบการจัดการเงินในครัวเรือนอ่อนแอ และครอบครัวขาดความมั่นคง เมื่อภาคครัวเรือนอ่อนแอย่อมส่งผลเป็นลูกโซ่ไปยังระดับคนในชุมชนและสังคมโดยรวมในที่สุด ซึ่งเป็นประเด็นที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีความห่วงใยปัญหาของประชาชน จึงทรงมีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ประชาชนทุกระดับใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตอย่างมั่นคง สอดคล้องกับ สุนทร (2551) ได้กล่าวว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับสังคมทุกระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล/ครอบครัว เศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคล/ครอบครัวนั้นคือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน กำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะตามอัตภาพและที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพเสรีภาพไม่มีพันธภาพการอยู่กับสิ่งใด ระดับคนในชุมชนอันประกอบด้วย บุคคล/ครอบครัว ที่มีความพอเพียงแล้วรวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมโดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถของบุคคลและชุมชน ซึ่งในการดำเนินงานของชุมชนให้ประสบผลสำเร็จได้ จะต้องมีส่วนในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินงานด้วยความโปร่งใส ตรงไปตรงมาตรวจสอบได้ ดำเนินงาน ด้วยความพอประมาณอย่างมีเหตุผล ไม่สนับสนุนการลงทุนจนเกินตัว ดำเนินงานอย่างรอบคอบ มีสติ ปัญญา อีกทั้งต้องมีความรอบรู้ที่เหมาะสม เพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานของชุมชนให้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และนำมาสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ที่อาจเกิดขึ้นจากทั้งภายในและภายนอก และมีการพัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างคนในชุมชน ระดับรัฐหรือระดับประเทศเป็นลำดับ ดังนั้นการบันทึกบัญชีครัวเรือนจึงเป็นกระบวนการหนึ่งในการสร้างความตระหนักรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมค่าใช้จ่ายในครัวเรือนซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น

ของการสร้างสำนึกในคุณธรรมและการปรับปรุงความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะตามอัตภาพ ซึ่งการดำเนินการบันทึกบัญชีครัวเรือนของคนในชุมชนหนองป่าครั่งเพื่อสร้างความตระหนักและการยอมรับของครัวเรือนถึงประโยชน์จากการบันทึกบัญชีครัวเรือนที่แสดงภาพพฤติกรรมในการใช้จ่ายในครัวเรือน ส่งผลให้คนในชุมชนหนองป่าครั่งมีความเข้าใจและรู้จักตนเองจากการบันทึกบัญชีครัวเรือน และสามารถวางแผนการเงินในครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ใต้ทอง (2551) ได้กล่าวถึงการทำบัญชีครัวเรือน มิได้หมายถึง การทำบัญชีหรือบันทึกรายรับรายจ่ายประจำวันเท่านั้น แต่อาจหมายถึงการบันทึกข้อมูลด้านอื่น ๆ ในชีวิต ในครอบครัวของเรา เป็นต้น และรพีพร (2550) พบว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนก่อให้เกิดการวางแผนเพาะปลูกผลิตผลทางการเกษตรว่าสิ้นค้าเกษตรชนิดใดสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวมากที่สุด เพื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนในแต่ละปี โดยเฉพาะการกั๊ยมเงินจากทาง ธ.ก.ส. และสามารถส่งคืนตามกำหนด เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในการเพาะปลูกผลิตผลทางการเกษตรในฤดูกาลต่อไป เกษตรกรสามารถประเมินผลการลงทุนในแต่ละฤดูกาลว่าผลผลิตทางการเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร ทำให้เกิดการวางแผนการใช้เงินอย่างมีวินัยและเป็นระบบ โดยเกษตรกรสามารถจัดทำบัญชีของผลผลิตจากเนื้อที่เพาะปลูก (ไร่) จำนวนต้นทุนของผลผลิต/ไร่ จำนวนปุ๋ย/ไร่ ควบคู่ไปกับการจัดทำบัญชีครัวเรือน และปัญหาที่พบในการจัดทำบัญชีครัวเรือนมากที่สุด คือไม่ได้บันทึกอย่างสม่ำเสมอ ไม่มีเวลา และไม่สามารถจดจำรายการรับจ่ายที่เกิดขึ้นในแต่ละวันได้ สอดคล้องกับผลการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองป่าครั่ง พบปัญหาว่าคนในชุมชนไม่มีความสม่ำเสมอในการบันทึกและการบันทึกการรับจ่ายไม่ครบถ้วน ไม่ให้ความสำคัญกับการประมวลผล จึงขาดแรงจูงใจเกิดความท้อแท้ไม่เห็นประโยชน์ของการบันทึกบัญชีครัวเรือน อีกทั้งผู้สูงอายุบางคนต้องใช้เวลามากในการจดบันทึกเนื่องจากความไม่ชำนาญในการเขียน จึงทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และกรณีครัวเรือนบางครัวเรือนที่มีการทำธุรกิจของส่วนตัวนั้นทำการบันทึกการบัญชีไม่ถูกต้องโดยไม่ทำการแยกบัญชีครัวเรือนจากบัญชีธุรกิจและไม่มีการสรุปยอด ดังนั้นคนในชุมชนจึงไม่สามารถใช้

ประโยชน์ของการบันทึกบัญชีครัวเรือนในการวางแผนทางการเงินได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุรี (2551) พบว่า เกษตรกรถูกค่านาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร สาขาบางน้ำแ้ว จังหวัดฉะเชิงเทราส่วนใหญ่ ทำการบันทึกบัญชีไม่ถูกต้องเนื่องจากได้รับการฝึกอบรมไม่เพียงพอ นอกจากนั้นยังดำเนินการจดบันทึกการรับจ่ายไม่ครบทุกรายการและไม่มีการสรุปยอดเงินรวมของจำนวนเงิน และหลังจากการบันทึกบัญชีเกษตรกรไม่ได้มีการทบทวนรายการรับจ่าย ปัจจัยที่มีผลต่อการบันทึกบัญชีครัวเรือนคือ การจัดฝึกอบรมการจัดทำบัญชี การสาธิตการลงบัญชี การตรวจสอบติดตามการลงบัญชีอย่างต่อเนื่อง และเพื่อแก้ไขปัญหของการบันทึกบัญชีครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างตำบลหนองป่าครั่ง จึงทำการอบรมความรู้เรื่องการบันทึกบัญชีอย่างถูกต้องรวมทั้งการออกแบบสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนที่มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนภายใต้การมีส่วนร่วม จึงเป็นการส่งเสริมให้การบันทึกบัญชีครัวเรือนประสบความสำเร็จมากขึ้นและก่อให้เกิดการสนับสนุนให้กลุ่มตัวอย่างตำบลหนองป่าครั่งมีการจัดการการเงินครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป

1. ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เช่น นักพัฒนาชุมชน นักส่งเสริมการเกษตร นายกเทศมนตรี สมาชิกเทศบาล และผู้นำชุมชน ต้องทำงานเชิงบูรณาการโดยไม่แยกส่วนกันเพื่อให้การพัฒนาคนในชุมชนเป็นไปอย่างครบวงจรและมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน โดยเริ่มตั้งแต่การสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่คนในชุมชนถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อย่างเป็นรูปธรรม เริ่มตั้งแต่การทำบัญชีครัวเรือน การนำข้อมูลจากการลงบันทึกบัญชีครัวเรือนไปสู่การกำหนดกิจกรรมลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ อย่างต่อเนื่องและจริงจัง โดยยึดหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วม และใช้ทุนทางทรัพยากร ทุนทางภูมิปัญญา รวมทั้งทุนทางสังคมภายในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่ม

2. เสริมสร้างระบบการจัดการการเงินในครัวเรือนที่มีสภาพครัวเรือนที่แตกต่างกัน ควรเริ่มจากการ

ให้ครัวเรือนควรรู้จักการวิเคราะห์พฤติกรรมการเงินในครัวเรือนที่ได้จากการจดบันทึกรายรับรายจ่าย เพื่อให้ทราบจุดอ่อนและจุดแข็งทางการเงินที่เป็นลักษณะเฉพาะครัวเรือน จากนั้นจึงจะนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายทางการเงินด้วยตนเอง และการจัดกิจกรรมการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ที่สอดคล้องตามสภาพจุดอ่อนและจุดแข็งทางการเงินของครัวเรือน ซึ่งจะทำให้การลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้บรรลุตามเป้าหมายทางการเงินของแต่ละครัวเรือน

3. ความสำเร็จในการจัดทำบัญชีครัวเรือนจะต้องได้รับการกระตุ้นในหลากหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่องจากบุคคลต้นแบบ ผู้นำชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เช่น อาณาการบันทึกบัญชีครัวเรือนไปเป็นเงื่อนไขในการได้รับสิทธิต่าง ๆ เป็นต้น

4. การจัดทำบัญชีครัวเรือนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บันทึกจะต้องมีวินัยในการบันทึกการรับจ่ายทุกวัน นอกจากนั้นยังต้องประมวลผลข้อมูลจากการจดบันทึกบัญชีมาตั้งเป้าหมายในการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ในรอบต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ฉัตรณิ กลางสวัสดิ์. 2552. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการเงินของประชาชนที่จัดทำบัญชีครัวเรือน กรณีศึกษาในเขตพื้นที่ ต.อ่างทอง อ.เมือง จ.กำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://tdc.thailis.or.th> (22 พฤษภาคม 2554).

ให้ทอง สิงห์รา. 2551. อบรมนักเรียนทำบัญชีครัวเรือน โรงเรียนชุมชนบ้านหนองบัวระเหว. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.thai_school.net/view_activities.php?ID=42103 (23 มิถุนายน 2552).

นาพร ลิขิตวงศ์จร. 2550. บัญชีครัวเรือน: เครื่องมือสู่เศรษฐกิจพอเพียง. วารสารศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 15(3): 25-29.

ประทีป พิษทองกลาง และอภิรยา นามวงศ์พรหม. 2556. ชุมชนเข้มแข็ง สังคมน่าอยู่เศรษฐกิจยั่งยืน. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(3): 1-6.

- ปราณี เนรมิตร. 2550. การศึกษาอิทธิพลของสื่อประชาสัมพันธ์ที่มีผลต่อการทำบัญชีครัวเรือนเกษตรกรในเขตอำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://tdc.thailis.or.th> (12 พฤษภาคม 2554).
- มยุรี กิม่วงสง. 2551. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://tdc.thailis.or.th> (22 พฤษภาคม 2554).
- รพีพร คำชุม. 2550. ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน: กรณีศึกษาเกษตรกรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน. การค้นคว้าแบบอิสระระดับปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ศุภชาติ แก้วทอง และ สมบูรณ์ เจริญจิระตระกูล. 2552. การประเมินผลการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในเขตตำบลโย อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.grad.psu.ac.th/th/news_research/research_proceedings2009.php?ist=21 (12 พฤษภาคม 2554).
- สุคนธ์ เหลืองอิงคะสุต. 2551. ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://tdc.thailis.or.th> (22 พฤษภาคม 2554).
- สุพรรณิ ดอนรับ. 2551. การทำบัญชีครัวเรือนของเกษตรกรลูกค้ำธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดเชียงใหม่. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://tdc.thailis.or.th> (22 พฤษภาคม 2554).
- สุเมธ ตันติเวชกุล. 2551. เศรษฐกิจพอเพียง. วารสารศึกษาศาสตร์ 19(3): 1-6.
- อภิชัย พันธเสน. 2554. เศรษฐกิจพอเพียง. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://th.wikipedia.org/> (12 พฤษภาคม 2554).

การพัฒนาศักยภาพโดยใช้เทคนิคบัญชีบริหารเพื่อเพิ่มรายได้
ของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ บ้านโป่งอาง ตำบลเมืองนะ
อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

Potential Development Using Managerial Accounting Technique to
Increase Income of Organic Fertilizer Production Community
Enterprise in Baan Pong Arng, Muang Na Sub-district,
Chiang Dao District, Chiang Mai Province

บุษบา อารีย์^{1/} ประเวทย์ แสนทอง^{2/} และอุดม อมยิ้ม^{3/}
Bussaba Arree^{1/}, Prawet Sanyong^{2/} and Udom Om-yim^{3/}

Abstract: This study was a participatory action research with three purposes: 1) to study the community context, problems, and obstacles in the operation of organic fertilizer production community enterprise, 2) to analyze factors affecting the success of the enterprise by using managerial accounting technique to increase income, 3) to study potential development guidelines by using managerial accounting technique to increase income of organic fertilizer producers in Muang Na sub-district, Chiang Dao district, Chiang Mai province. The researcher collected the data from questionnaires, survey, in-depth interviews, and small group seminar and trainings on household accounting to record revenues and expenses. The findings revealed that the main problems and obstacles were the high costs of production. The strength was their good attitudes to ward the organization. The weaknesses were the high costs of raw materials which were corn stalks; poor packaging, low quality products and lack of production continuity. However, the good prospect of the product is it is in high demand. The obstacle was the lack of working capital. By using the managerial accounting technique by the balanced scorecard (BSC) it was found that: 1) in terms of financial problems, there was no financial stability, no backup fund, and no annual financial report to public, 2) in terms of customers, the image of the products was very satisfactory, 3) in terms of the working process, there was an emphasis on punctuality, job evaluation, improvement of attitudes of staff and committee 4) in terms of learning and development, staff cooperated well. They had received trainings which encouraged them to develop their potential and to work effectively and successfully.

Keywords: Potential development, managerial accounting technique, income increase, organic fertilizer production community enterprise

^{1/}คณะบัญชี การเงินและการธนาคาร มหาวิทยาลัยพายัพ จ.เชียงใหม่ 50000

^{1/}Faculty of Accountancy, Finance and Banking, Payap University, Chiang Mai 50000, Thailand

^{2/}วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลเมืองนะ จ.เชียงใหม่ 50170

^{2/}Organic Fertilizer Producer in Muang Na, Chiang Mai 50170, Thailand

^{3/}กลุ่มเกษตรกร ตำบลเมืองนะ ตำบลเมืองนะ จ.เชียงใหม่ 50170

^{3/}Agriculture Group in Muang Na, Chiang Mai 50170, Thailand

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้เป็นเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพชุมชน ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ โดยใช้เทคนิคบัญชีบริหารเพื่อเพิ่มรายได้ และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรโดยใช้เทคนิคบัญชีบริหารเพื่อเพิ่มรายได้ของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ย อินทรีย์ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล จากการสำรวจ สัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม จัดประชุมและอบรมให้ความรู้วิธีการบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อเก็บข้อมูลด้านรายรับ-รายจ่าย ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคเรื่องต้นทุนการผลิตสูง จุดแข็ง คือ มีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร จุดอ่อน คือ วัตถุดิบหลักใช้ต้นข้าวโพดซึ่งมีราคาสูง ขาดการผลิตอย่างต่อเนื่องและไม่ได้มาตรฐาน บรรจุภัณฑ์ไม่ดึงดูดใจลูกค้า โอกาส คือ ลูกค้ามีความต้องการผลิตภัณฑ์ อุปสรรค คือ ขาดเงินทุนหมุนเวียน ส่วนการใช้เทคนิคบัญชีบริหารโดยวิธีการวัดผลเชิงคุณภาพ (BSC) พบว่า 1) มุมมองด้านการเงิน คือ ไม่มีความมั่นคงด้านการเงิน ไม่มีเงินทุนสำรองและไม่มีการทำรายงานการเงินประจำปีเผยแพร่ 2) มุมมองด้านลูกค้า ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ทำให้ลูกค้ามีความพึงพอใจมากที่สุด 3) มุมมองด้านกระบวนการภายใน มีระบบการทำงานที่ทันเวลา การประเมินและปรับปรุงทัศนคติของสมาชิกและคณะกรรมการ 4) มุมมองด้านการเรียนรู้และเจริญเติบโต สมาชิกร่วมมือในการทำงานด้วยความเต็มใจ การได้รับการฝึกอบรมอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้สมาชิกทำงานอย่างมีคุณภาพ มีความสำเร็จและพัฒนาศักยภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ เทคนิคบัญชีบริหาร เพิ่มรายได้ วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์

คำนำ

ปัญหาเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของดินตำบลบ้านโป่งออง หมู่ 5 ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ดินเสื่อมโทรม ทำให้ต้องใช้ปุ๋ยเคมีจำนวนมากในการบำรุงดินเพื่อการเพาะปลูกทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะมีการสั่งปุ๋ยจากนอกหมู่บ้าน สภาพเศรษฐกิจปัจจุบันทำให้เกิดความคิดที่จะแก้ไขปัญหาซึ่งมีการรวมกลุ่มและค้นหาวิธีผลิตปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมักชนิดบັນเม็ด) เพื่อผลิตและจำหน่ายให้แก่เกษตรกรในชุมชนด้วยราคาถูก เพื่อลดต้นทุนการประกอบอาชีพ และคาดหวังว่าจะมีกำไรโดยส่งเสริมให้ประชาชนดำรงชีวิตอยู่ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างพอเพียง รู้จักประมาณ ตามความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในท้องถิ่น การประยุกต์ใช้เทคนิคบัญชีบริหารมาช่วยดำเนินงานด้านบริหารสำหรับการตัดสินใจ จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและมีการแข่งขันสูง (สุจิตรา, 2552) โดยเริ่มดำเนินการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ข้อดีของการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ คือ จะช่วยปรับปรุงสภาพทางกายภาพของดินให้โปร่งและร่วนซุยดีขึ้นทำให้ดินสามารถอุ้มน้ำและ

ถ่ายเทอากาศได้ดีขึ้น โครงการวิจัยนี้ มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกร ด้านการจัดการความรู้ เสริมสร้างความเข้มแข็ง และเสริมอาชีพให้สามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง เกิดกระบวนการร่วมกันคิดและแก้ไขปัญหาโดยนำแนวคิดเกี่ยวกับเทคนิคบัญชีบริหาร เรื่อง การวัดผลการปฏิบัติงานเชิงคุณภาพ (balanced scorecard – BSC) เป็นเครื่องมือการจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในการสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ภายใต้กรอบความมีประสิทธิภาพของการบริหารต้นทุนที่นำเสนอต่อลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ (ดวงมณี และวชิระ, 2551) เชื่อมโยงควบคุมการดำเนินงานระยะสั้นและระยะยาวให้เข้ากับวิสัยทัศน์ (vision) และกลยุทธ์ (strategy) ขององค์กรด้วยการพิจารณามุมมอง (perspectives) ใน 4 มุมมองซึ่งมีพื้นฐานเวลาใน 3 มิติ คือ อดีต ปัจจุบัน และอนาคต ทำให้วิสาหกิจชุมชนมีมุมมองที่กว้างขึ้นในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมักชนิดบັນเม็ด) และขายให้แก่เกษตรกรในชุมชนราคาถูกเพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต และคาดหวังว่าจะมีรายได้เพิ่มขึ้น มีกำไรจากการประกอบอาชีพและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งสามารถที่จะเติบโตเป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพชุมชน ปัญหา อุปสรรคของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ โดยใช้เทคนิคบัญชีบริหารเพื่อเพิ่มรายได้ของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลเมืองนะ
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรโดยใช้เทคนิคบัญชีบริหารเพื่อเพิ่มรายได้ของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยคือ เก็บรวบรวมข้อมูลทางบัญชีด้วยวิธีบัญชีครัวเรือน สัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน มีการเข้าร่วมกิจกรรมโดยทีมวิจัยลงพื้นที่ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยหมัก (บ้นเม็ด) ที่ตั้งเลขที่ 17/1 หมู่ที่ 5 บ้านโป่งอาง ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนรวม 21 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการจำนวน 12 คน และสมาชิก 9 คน โดยแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่
กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ประธานวิสาหกิจชุมชนและรองประธานวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มที่ 2 คณะกรรมการ ได้แก่ เหนือญก เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ และกรรมการ
กลุ่มที่ 3 สมาชิกวิสาหกิจชุมชน
กลุ่มที่ 4 ลูกค้าของวิสาหกิจชุมชนทั้งในและนอกพื้นที่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

- 2.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม บันทึกการรายการตามสภาพความเป็นจริงในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีพูดคุยแบบกึ่งเอง เข้าร่วมกิจกรรม และมีแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ

2.3 การศึกษาการทำงานในกระบวนการผลิต การจำหน่าย และการจัดแสดงสินค้า

2.4 การศึกษาดูงานชุมชนอื่นที่ประสบผลสำเร็จ

2.5 การจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์และวิเคราะห์กิจกรรม

2.6 แบบสอบถาม (questionnaire) เป็นแบบสอบถามชนิดคำถามปลายเปิด-ปิด (open-ended and closed-ended questions) ด้วยการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) หาความยากง่าย (difficulty) ของแบบวัดผลการทดลองใช้เทคนิคบัญชีบริหารและหาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามที่สร้างขึ้น และแก้ไขให้เหมาะสม ประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลของเกษตรกรที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลเมืองนะ

ตอนที่ 2 ข้อมูลรายได้และต้นทุนการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ (ชนิดบ้นเม็ด) ของตำบลเมืองนะ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนและเทคนิคบัญชีบริหารด้วยวิธีการวัดผลเชิงคุณภาพ

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ โดยสังเกตลักษณะทางกายภาพทั่วไปและแบบเฉพาะเจาะจง

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและกิจกรรมวิจัย

3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 สํารวจข้อมูลชุมชนเบื้องต้นและให้แนวคิดการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) กำหนดแผนการเรียนรู้ ใช้แบบสอบถาม บันทึกและสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิก โดยอาศัยสมุดบันทึกในขณะทำการสัมภาษณ์ กล้องถ่ายรูป และเทป

บันทึกเสียง ฯลฯ ให้ประเด็นที่จะนำเทคนิคบัญชีบริหาร ด้วยวิธีการวัดผลเชิงคุณภาพ (BSC) 4 มุมมอง เข้ามาใช้ในการบริหารงานเพื่อช่วยสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

ระยะที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยในกระบวนการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมักชนิดบ่มเม็ด) เป็นเชิงปฏิบัติการภาคสนามจัดเวทีให้ความรู้เรื่องเทคนิคบัญชีบริหารด้วยวิธีการวัดผลเชิงคุณภาพ บันทึกข้อมูลบัญชีด้วยการจัดทำบัญชีครัวเรือน คำนวณหารายรับ รายจ่าย และผลกำไรหรือขาดทุน

3.2 จัดกิจกรรม 12 กิจกรรม ได้แก่ ระยะที่ 2 จัดประชุมคณะกรรมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมักบ่มเม็ด) ตำบลเมืองนะ ศึกษาสภาพบริบทชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น จัดเวทีประชุมร่วมกับสมาชิกเสนอแนวทางการดำเนินงาน วิจัยระยะที่ 2 ที่แจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพและลดต้นทุน จัดเวทีให้ความรู้ทางด้านเทคนิคบัญชีบริหารและบัญชีครัวเรือน เพื่อบันทึกข้อมูล และแสดงผลกำไร (ขาดทุน) การบริหารจัดการกลุ่มเรื่องเงินทุนหมุนเวียน สรุปผลวิจัยก่อนและหลังการนำวิธีการต่าง ๆ มาใช้ จัดอบรมให้สมาชิกศึกษาเกี่ยวกับรายรับ รายจ่าย การสะสมเงินออม เพื่อช่วยลดต้นทุน แนะนำกลยุทธ์การใช้เทคนิคบัญชีบริหารด้วยวิธีการวัดผลเชิงคุณภาพ 4 มุมมอง ศึกษาจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชน และพัฒนาศักยภาพอย่างมีประสิทธิภาพ ประเมินผลการบริหารจัดการและการตัดสินใจที่เหมาะสมต่อไป

3.3 วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ มีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และข้อมูลภายใต้กรอบแนวคิด โดยมีแผนงานเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 สังเคราะห์ผลก่อนและหลังดำเนินงานที่เกิดขึ้นของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลเมืองนะ

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อระบบการบริหารจัดการกลุ่ม ได้แก่ การได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ สมาชิกมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่ม สามารถวิเคราะห์จุดแข็ง (strengths: S) จุดอ่อน (weaknesses: W) โอกาส (opportunities: O) และอุปสรรค (threats: T) ของ

ปัญหาและความต้องการของชุมชน แบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบเพียงข้อเดียว (multiple choices) โดยกำหนดค่าเป็นตัวเลขในระดับการวัดแบบนามกำหนด (nominal scales) ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล วัดค่าการแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

3.4 การแปลผลการวิเคราะห์ นำข้อมูลมาแปลความหมายตามช่วงคะแนนซึ่งมีระบบการให้คะแนน ดังนี้

3.4.1 เรื่องความรู้ความเข้าใจบัญชีครัวเรือน ให้ค่าคะแนน 1 หมายถึง ใช่ และค่าคะแนน 0 หมายถึง ไม่ใช่

3.4.2 ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ เป็นการเลือกตอบแบบสอบถามปลายปิด โดยกำหนดค่าเป็นตัวเลขในระดับการวัดแบบระดับช่วง หรืออันตรภาค (interval scale) มีระบบการให้คะแนน ดังนี้ 5, 4, 3, 2 และ 1 คะแนน และปรับเกณฑ์มาจากมาตรวัดเจตคติตามแนวคิดของลิเคอร์ท์ (likert scale) (บุญชม, 2549) มี 5 ระดับ และเป็นค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00, 3.50 – 4.49, 2.50 – 3.49, 1.50 – 2.49 และ 1.00 – 1.49 หมายถึง มีความสำคัญในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ

กลยุทธ์ในการพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ ประกอบด้วย

1. ยุทธศาสตร์รัก (S-O) ครอบคลุมภาระหน้าที่ตามความรู้ความสามารถของชุมชนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นโดยปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานของวิสาหกิจชุมชน การนำข้อมูลที่จัดบันทึกมาบริหารจัดการในการควบคุมพฤติกรรมการใช้จ่าย

2. ยุทธศาสตร์ป้องกัน (S-T) คือ สร้างโอกาสทางการเรียนรู้แก่ท้องถิ่น ปรับปรุงกระบวนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าและเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย

3. ยุทธศาสตร์พัฒนา (W-O) พัฒนาศักยภาพการทำงานของกรรมการและสมาชิกรูปแบบวิธีการดำเนินงาน โดยนำวิธีการที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ปรับปรุงระบบการผลิตให้มีคุณภาพ

4. ยุทธศาสตร์ลดหรือเลิก (W-T) ลดการผลิตที่ลูกค้าไม่ต้องการ ปรับลดกรรมกรที่มีภารกิจใกล้เคียงกันให้ทำงานคนเดียวหรือช่วยเหลือกัน

การวิจัยในครั้งนี้ให้ความสำคัญต่อความเชื่อมโยง
มุมมองทั้ง 4 มุมมองใน 2 รูปแบบ ได้แก่

1) **แบบความสัมพันธ์ (relation)** ความเชื่อมโยง
ของมุมมองทั้ง 4 มุมมองนี้เป็นเสมือนเครื่องเตือนใจให้ระลึก
อยู่เสมอว่าแต่ละมุมมองนั้นมีความสัมพันธ์เป็นลักษณะ
ลูกศร 2 ทาง (ดูภาพที่ 1)

2) **แบบลำดับความสำคัญ (priority)** เป็นรูปแบบ
ที่นำเสนอภาพความสำคัญและความสัมพันธ์เป็นชั้น ๆ
เรียกว่า “แผนที่เชิงกลยุทธ์ (strategic map)” ลูกศรจะเป็น
ความสำคัญสูงสุดขององค์กร โดยมีฐานมาจากการบริหารงาน
ภายในที่ดี การควบคุมการใช้งบประมาณที่มีประสิทธิภาพ
มีการเรียนรู้และเจริญเติบโตหรือพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง

ผลการศึกษา

1. สภาพบริบทชุมชนของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ย
อินทรีย์ ได้จดทะเบียน วันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2552
ใช้ชื่อว่า “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มโครงการปุ๋ยหมัก บั๊นเม็ด”

ตั้งอยู่เลขที่ 17/1 หมู่ที่ 5 บ้านโป่งอาง ตำบลเมืองนะ
อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีโครงสร้างการ
บริหารงานที่ชัดเจน สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วม ในการประชุม
เดือนละ 1 ครั้ง ประมาณวันที่ 3 ของเดือน จำหน่าย
ผลิตภัณฑ์โดยตรงให้ลูกค้า ผลิตภัณฑ์มี 2 ประเภท คือ
ปุ๋ยหมักชนิดผง และปุ๋ยหมักชนิดบับเม็ด (ดูภาพที่ 2
และ ภาพที่ 3)

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จเพื่อเพิ่มรายได้โดย
ใช้เทคนิคบัญชีบริหาร คือ

2.1 ลักษณะของการผลิตปุ๋ยหมัก (ชนิดบับเม็ด)
ใช้ต้นข้าวโพดเป็นวัตถุดิบหลักผสมมูลโค (ดูภาพที่ 4)
มีแร่ธาตุอาหารไม่เกิน 2% ใช้เวลาในการหมักประมาณ
2-3 เดือน ได้ปริมาณ 50 กิโลกรัมต่อถุง สามารถผลิตและ
จำหน่ายได้ประมาณ 1,000 กิโลกรัมต่อปี ในช่วงเดือน
มีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม บนถุงบรรจุมีรูปภาพชาวที่เป็น
สัญลักษณ์และจุดเด่นในท้องถิ่น (ดูภาพที่ 5)

2.2 ไม่มีต้นทุนเครื่องจักรและอุปกรณ์ เพราะ
เทศบาลตำบลเมืองนะได้บริจาคให้ ซึ่งมีมูลค่า 300,000 บาท)

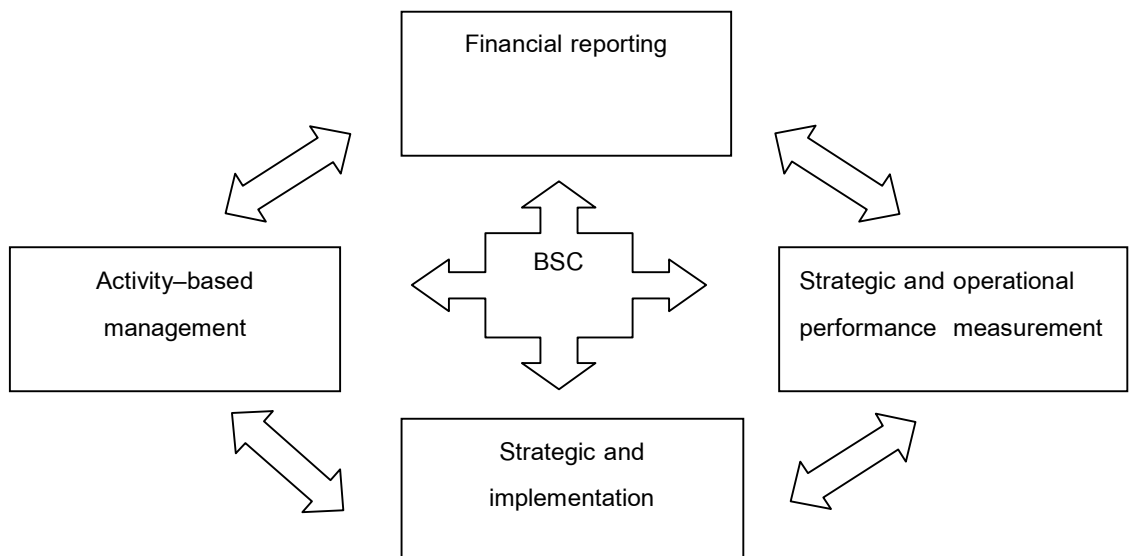

Figure 1 Cost and effect: Using integrated cost systems to drive profitability and performance

2.3 กระบวนการทำปุ๋ยอินทรีย์ (ปุ๋ยหมักชนิด บั๊นเม็ด) ของวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งหมดรวม 12 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมวัตถุดิบ การเข้าเครื่องสับ การหมัก การตาก การนำวัตถุดิบเข้าเครื่องตี การนำเข้าเครื่องร่อน การนำเข้าเครื่องผสม การทำให้ขึ้นเม็ด การตาก การเข้าเครื่องปั้นเม็ด การบรรจุถุง การชั่งน้ำหนัก (ดูภาพที่ 6)

3. ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน คือ

3.1 เงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอในการนำมาซื้อ วัตถุดิบ จ่ายค่าแรงงาน ค่าน้ำมันรถ และค่าใช้จ่ายการผลิตอื่น ๆ

3.2 ใช้ระยะเวลานานในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เพราะเป็นการทำปุ๋ยหมักแบบระบบกองเดิมอากาศ

3.3 ผลผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ได้รับความพึงพอใจและความต้องการของลูกค้า มีปัญหาการจัดร้านเพื่อวางจำหน่าย

3.4 แรงงานมีไม่เพียงพอ

4. แนวทางการพัฒนาศักยภาพโดยใช้เทคนิค บัญชีบริหารเพื่อเพิ่มรายได้พบว่า มีจุดแข็ง คือ มีวิสัยทัศน์ การกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย กลยุทธ์ มีกระบวนการจัดการภายในที่ดี นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ มีการเรียนรู้วิธีลดค่าใช้จ่าย (ดูภาพที่ 7) จุดอ่อน คือ ต้นทุนการผลิตสูง ขาดเงินทุนดำเนินงาน ขาดการพัฒนาบุคลากรให้มีจิตสำนึกแห่งการประหยัด โอกาส คือ ความต้องการของลูกค้าในพื้นที่มีอย่างต่อเนื่องเพราะผลผลิตปุ๋ยอินทรีย์เป็นที่ยอมรับในตลาด ชุมชนมีภาพลักษณ์ของการต้อนรับลูกค้า อุปสรรค คือ มีคู่แข่งที่ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันจำหน่าย

Figure 2 Powdered compost organic fertilizer

Figure 3 Piled compost organic fertilizer

4A

4B

Figure 4 The most commonly used raw material by corn-based making the organic fertilizer compost

5A

5B

Figure 5 The outstanding of white-mountain brand, Pu-Pha Khaw name, used on the bag of organic fertilizer product

6A

6B

Figure 6 The manufacturing process of compost organic fertilizer

7A

7B

Figure 7 Potentiality practice guideline by using managerial accounting technique to increase Income

การเปรียบเทียบก่อนและหลังนำเทคนิคบัญชีบริหาร ประยุกต์ใช้ด้วยวิธีวัดผลเชิงคุณภาพ (ดูตารางที่ 1)

1. ก่อนนำเทคนิคบัญชีบริหารเข้ามาประยุกต์ใช้
ด้วยวิธีวัดผลเชิงคุณภาพ ต้นทุนการผลิตรวม 36,880 บาท
ประกอบด้วย

วัตถุดิบและส่วนประกอบ (ราคา ณ วันที่ 1
มีนาคม 2555) ได้แก่ ต้นข้าวโพด (2,500 กิโลกรัม ๆ ละ
8 บาท) 20,000 บาท มูลโค (300 กิโลกรัม ๆ ละ 3 บาท) 900 บาท
ค่าปุ๋ยยูเรีย (2 กิโลกรัม หรือ 650 บาทต่อกระสอบ)
260 บาท ปุ๋ยหมักจากซากพืช กากถั่วเหลือง กากถั่วเขียว
(60 กิโลกรัม ๆ ละ 12 บาท) 720 บาท ดินที่ไม่แล้ว (เหมา
จ่าย 10 กิโลกรัม ๆ ละ 8 บาท) 800 บาท แคลเซียมและ
โดโลไมท์ (ชนิดละ 3 กิโลกรัม รวม 6 กิโลกรัม ๆ ละ 120
บาท) 720 บาท ฟอสเฟต (5 กิโลกรัม ๆ ละ 160 บาท)
800 บาท อินทรีด้า (50 กิโลกรัม ๆ ละ 1 บาท) 500 บาท
แอมโมเนียม (4 ลิตร ๆ ละ 120 บาท) 480 บาท
ค่าแรงงาน (4 คน ๆ ละ 150 บาท 7 วัน) 4,200 บาท
ค่าขนส่งวัตถุดิบ (ต้นข้าวโพดต่อรอบการผลิต) 1,200 บาท

เครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิต ได้แก่
ค่าไฟฟ้าเดินเครื่องจักร (เหมาจ่าย 1 รอบการผลิต)
200 บาท ค่าเสื่อมราคาโรงงานปุ๋ยหมัก (อายุการใช้งาน
20 ปี ราคาทุนก่อสร้าง 20,000 บาท) 1,000 บาท ค่าเสื่อม
ราคาเครื่องสับย่อยปุ๋ยหมัก (อายุการใช้งาน 10 ปี จำนวน
1 ราคาทุนเครื่องละ 47,000 บาท) 4,700 บาท ค่าเสื่อม
ราคาเครื่องมือเกษตร (อายุการใช้งาน 10 ปี ราคาทุนถั่ว
เฉลี่ย 4,000 บาท) 400 บาท

$$\begin{aligned} \text{จุดคุ้มทุน(หน่วย)} &= \frac{\text{ต้นทุนคงที่ต่อปี}}{(\text{ราคาขายต่อหน่วย}-\text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย})} \\ &= \frac{504,960}{(400-322.40)} = \frac{504,960}{77.60} = 6,507.22 \text{ หน่วย(ถุง) ต่อปี} \end{aligned}$$

2. หลังนำเทคนิคบัญชีบริหารเข้ามา
ประยุกต์ใช้ด้วยวิธีวัดผลเชิงคุณภาพ ต้นทุนการผลิต
รวม 31,280 บาท ประกอบด้วย

วัตถุดิบและส่วนประกอบ (ราคา ณ วันที่ 1
มีนาคม 2555) ได้แก่ เปลือกข้าวโพดอ่อน (2,000
กิโลกรัม ๆ ละ 2 บาท) 4,000 บาท กากถั่วเหลืองหยาบ
(2,000 กิโลกรัม ๆ ละ 2.90 บาท) 2,900 บาท ดินที่ไม่แล้ว
(เหมาจ่าย 10 กิโลกรัม ๆ ละ 8 บาท) 800 บาท ไร่ข้าว

(500 กิโลกรัม ๆ ละ 6.50 บาท 3,250 บาท ปุ๋ยหมักจาก
ซากพืช กากถั่วเหลือง กากถั่วเขียว (60 กิโลกรัม ๆ ละ 12
บาท) 720 บาท กากถั่วลิสง (500 กิโลกรัม ๆ ละ 10 บาท)
5,000 บาท แกลบ (1,000 กิโลกรัม ๆ ละ 1.20 บาท)
1,200 บาท มูลโค (300 กิโลกรัม ๆ ละ 3 บาท) 900 บาท
ค่าปุ๋ยยูเรีย 2 กิโลกรัม (650 บาทต่อกระสอบ) 260 บาท
แคลเซียมและโดโลไมท์ (ชนิดละ 3 กิโลกรัม รวม 6
กิโลกรัม ๆ ละ 120 บาท) 720 บาท ฟอสเฟต (5 กิโลกรัมละ
160 บาท) 800 บาท แอมโมเนียม (4 ลิตร ๆ ละ 120
บาท) 480 บาท อินทรีด้า (50 กิโลกรัม ๆ ละ 1 บาท)
500 บาท ค่าขนส่งวัตถุดิบ (ต้นข้าวโพดต่อรอบการผลิต)
1,200 บาท

ค่าแรงงาน (3 คน ๆ ละ 150 บาท 5 วัน) 2,250 บาท

เครื่องมือและอุปกรณ์ในการผลิต ได้แก่ ค่า
ไฟฟ้า (เดินเครื่องจักร 1 รอบการผลิต) 200 บาท ค่าเสื่อม
ราคาโรงงานปุ๋ยหมัก (อายุการใช้งาน 20 ปี ราคาทุน
ก่อสร้าง 20,000 บาท) 1,000 บาท ค่าเสื่อมราคาเครื่อง
สับย่อย (อายุการใช้งาน 10 ปี ราคาทุนเครื่องละ 47,000
บาท) 4,700 บาท ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือการเกษตร (อายุ
การใช้งาน 10 ปี ราคาทุนถั่วเฉลี่ย 4,000 บาท) 400 บาท

$$\begin{aligned} \text{จุดคุ้มทุน(หน่วย)} &= \frac{\text{ต้นทุนคงที่ต่อปี}}{(\text{ราคาขายต่อหน่วย}-\text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย})} \\ &= \frac{504,960}{(400-286)} = \frac{504,960}{113.60} = 4,445.07 \text{ หน่วย(ถุง) ต่อปี} \end{aligned}$$

การให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องบัญชีครัวเรือนเพื่อ เป็นประโยชน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

พบว่าสมาชิกมีความรู้ความเข้าใจเรื่อง
ประโยชน์ของบัญชีครัวเรือน ด้านแหล่งที่มาและใช้ไป
ของเงินสด และสามารถช่วยลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น
มีจำนวนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 บัญชีครัวเรือน
ช่วยให้รู้ต้นทุนในการประกอบอาชีพทางการเกษตรและ
ยอดหนี้สิน ทำให้สามารถวางแผนการชำระหนี้ได้
ทันเวลา คิดเป็นร้อยละ 95.24 ส่วนการใช้บัญชีครัวเรือน
เพื่อเป็นหลักฐานการกู้เงิน มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 85.71

การใช้เทคนิคบัญชีบริหารด้วยวิธีการวัดผลเชิงดุลยภาพ (BSC) 4 มุมมอง (ดูตารางที่ 2) ได้แก่

มุมมองด้านการเงิน มีการเก็บเงินออมจากสมาชิกคนละ 30 บาทต่อเดือน ถ้าต้องการลงทุนเพิ่มสามารถซื้อหุ้น ได้หุ้นละ 10 บาทต่อหุ้นต่อคน ไม่เกิน 100 หุ้น เพื่อป้องกันการผูกขาดในการบริหารจัดการ สมาชิกสามารถเป็นผู้จำหน่ายผลผลิตปุ๋ยอินทรีย์ โดยได้รับค่าตอบแทนตามที่ตกลงกันเช่น เป็นปุ๋ยอินทรีย์หรือเป็นจำนวนเงิน

มุมมองด้านลูกค้า ได้รับความพึงพอใจมากที่สุด และผลิตได้ตามความต้องการของลูกค้า โดยพัฒนา

ด้านการตลาดในการจัดร้านจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ทุกวันพุธ ของเดือน โดยคณะกรรมการและสมาชิกร่วมกันรับผิดชอบ

มุมมองด้านกระบวนการภายใน มีการทำงานตามหน้าที่ ได้รับมอบหมายในตำแหน่งที่ต้องรับผิดชอบ ทำให้วิสาหกิจชุมชนเติบโตขึ้น สมาชิกและคณะกรรมการช่วยกันพัฒนากระบวนการผลิตให้ประสบความสำเร็จร่วมกัน

มุมมองด้านการเรียนรู้และเจริญเติบโต มีการทำงานเป็นทีม มีโครงการรับสมัครที่เป็นเยาวชนเพิ่มเพื่อสร้างนักขายรุ่นใหม่ ให้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเป็นผู้ผลิตและจำหน่าย

Table 1 Results of before and after cost of production by using managerial accounting technique by balanced scorecard (BSC)

Before use managerial accounting technique by BSC	After use managerial accounting technique by BSC
Cost of production 36,880 Baht (200 Unit)	Cost of production 31,280 Baht (200 Unit)
Cost of production per unit = $36,880 \div 200$ = 184.40 Baht	Cost of production per unit = $31,280 \div 200$ = 156.40 Baht
Cost per unit = $184.40 + 18 + 120 = 322.40$ Baht	Cost per unit = $156.40 + 10 + 120 = 286.40$ Baht
Break even point = $\frac{504,960}{77.60} = 6,507.22$ unit / year	Break even point = $\frac{504,960}{113.60} = 4,445.07$ unit / year

Note: Cost of goods = Cost of production + Cost of organic fertilizers bag + delivery

Table 2 Results of key performance Indicators (KPIs) by 4 perspective of balanced scorecard (BSC)

Perspective of Balanced Scorecard	Mean	S.D.	Importance level
1. Financial perspective	3.94	0.82	High
2. Client perspective	3.86	0.81	High
3. Internal management process perspective	3.46	0.88	Medium
4. Learning and growth perspective	3.69	0.76	High

สรุปผลการเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตก่อนและหลังการใช้วิธีการวัดผลเชิงคุณภาพ (BSC)

1. การพัฒนากระบวนการบริหารงานด้านการวางแผนการผลิต จากเดิมใช้ต้นข้าวโพดเพียง 1 ชนิด ปัจจุบันใช้ เปลือกข้าวโพด กากถั่วเหลืองหยาบ กากถั่วลิสง รำข้าว และ แกลบ

2. ปัจจัยที่ทำให้รายได้เพิ่มขึ้นและกำไรสูงขึ้น คือ การลดลงของต้นทุนการผลิต จากเดิม ราคาขาย 350.00 บาท ต้นทุนขายต่อถุง 322.40 บาท กำไรต่อถุง 27.60 บาท ปัจจุบัน ราคาขาย 350.00 บาท ต้นทุนขายต่อถุง 286.40 บาท กำไรต่อถุง 63.60 บาท

3. ราคาจำหน่ายลดลง จากเดิม 350.00 บาท ปัจจุบัน 300.00 บาท เพราะต้นทุนถูกลง

4. กำไรปรับเพิ่มขึ้น ราคาจำหน่ายปัจจุบันสูงขึ้นถุงละ 400 - 450 บาท เนื่องจาก ปุ๋ยหมัก (ชนิดปั้นเม็ด) เป็นที่นิยม และต้นข้าวโพด มีราคาสูงขึ้น

5. พัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

5.1 คณะกรรมการและสมาชิกปฏิบัติหน้าที่เพื่อทดแทนการจ้างแรงงานจากบุคคลภายนอก

5.2 เดิมสมาชิกปฏิบัติตามผู้นำคือประธานวิสาหกิจชุมชนเท่านั้น ปัจจุบันการดำเนินงานแบบใหม่ตามวิธีวัดผลเชิงคุณภาพ (BSC) แบ่งเป็น ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และ ด้านการเรียนรู้ และเจริญเติบโต

5.3 การเพิ่มช่องทางการจำหน่าย จากเดิมลูกค้า คือ สมาชิกและชุมชนใกล้เคียง ปัจจุบันลูกค้า คือ กลุ่มผู้ผลิตยางพารา สมาชิก และชุมชนใกล้เคียง

6. แนวทางการปรับโครงสร้างการดำเนินงานภายในวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลเมืองนะ

6.1 โครงสร้าง จากเดิมโครงสร้างประกอบด้วย ประธานวิสาหกิจชุมชน คณะกรรมการและสมาชิก ปัจจุบัน โครงสร้างประกอบด้วย ผู้จัดการวิสาหกิจชุมชน ฝ่ายขาย ฝ่ายบัญชี ฝ่ายการเงินและจัดซื้อ

6.2 วงจรดำเนินงาน จากเดิม ไม่มีแผนงานและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบัน มีวงจร 2 ด้าน คือ วงจรรายได้ และวงจรค่าใช้จ่าย เป็นเงินสด และเงินเชื่อ (ดูภาพที่ 8 และภาพที่ 9)

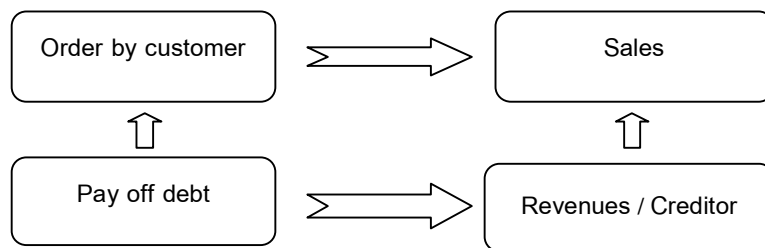

Figure 8 Revenues cycle; case of sale by cash or credit

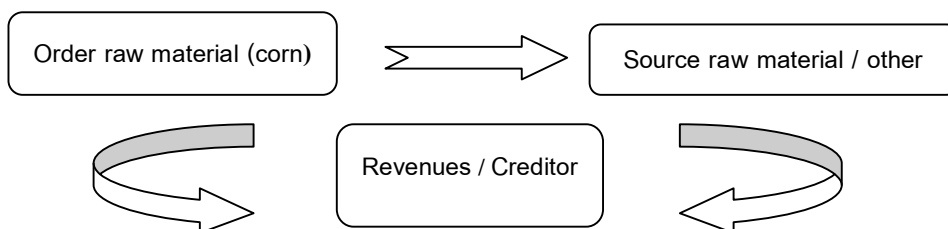

Figure 9 Expenditure cycle; case of sale by cash or credit

อภิปรายผล

การทำปุ๋ยหมัก (ชนิดปั้นเม็ด) โดยใช้ดินข้าวโพดเพียงอย่างเดียว ผสมมูลโค มีต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตที่ได้รับไม่แน่นอนและขาดแคลนแรงงาน ผลการวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ตำบลเมืองนะ ได้แก่ **การวิเคราะห์ปัจจัย** ประกอบด้วย **จุดแข็ง** คือ มีวิสัยทัศน์ ภารกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย กลยุทธ์ สามารถสนองตอบความต้องการลูกค้าได้ทันเวลา มีกระบวนการจัดการภายในวิสาหกิจชุมชนที่ดี ลดความต้องการซื้อปุ๋ยเคมีลดลง **จุดอ่อน** คือ ขาดเงินทุนหมุนเวียน ขาดการพัฒนาบุคลากรสอดคล้องแนวคิดของวรศักดิ์ และธีรยุทธ (2545) ที่รายงานว่ามีปัญหาและอุปสรรคที่เกษตรกรตำบลประสบในการปฏิบัติงาน ได้แก่ ขาดงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์มีน้อย ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ และแก้ไขปัญหา มีการบริหารจัดการใช้วิธีการเดิมแบบเก่า คือ สมาชิกปฏิบัติตามผู้นำกลุ่ม ทำให้การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และขาดการผลิตอย่างต่อเนื่องหรือการเปลี่ยนแปลงกลุ่มลูกค้า **โอกาส** คือ ความต้องการของลูกค้าที่มีต่อผลผลิตปุ๋ยอินทรีย์มีอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะปุ๋ยหมัก (ชนิดปั้นเม็ด) เป็นที่ยอมรับในตลาด ใช้กระบวนการผลิตด้วยเทคนิคบัญชีบริหารตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับแนวคิดของสุจิตรา (2552) และ **อุปสรรค** คือ มีคู่แข่งผลิตปุ๋ยอินทรีย์จำหน่ายในลักษณะที่คล้ายคลึงกันหลายแห่ง ข้าวโพดเป็นวัตถุดิบหลักที่มีต้นทุนสูง รวมทั้งค่าขนส่งและค่าน้ำมันรถที่เพิ่มสูงขึ้น สามารถเน้นการใช้ยุทธศาสตร์ ได้แก่ **ยุทธศาสตร์รุก (S-O)** ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารงานของวิสาหกิจชุมชน และเทคนิคบัญชีบริหารด้วยวิธีการวัดผลเชิงคุณภาพ เพื่อให้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาความสำเร็จ โดยบันทึกข้อมูลด้วยการทำตามหลักบัญชีครัวเรือน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภโชติศักดิ์ และสมบุญ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้วยการจัดการความรู้ใน

การผลิต ไม่มีการบันทึกบัญชีอย่างสม่ำเสมอ และกิตติ (2552) การประเมินผลการจัดบันทึกครัวเรือน สามารถลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในเขตตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา หลังการจัดบันทึกส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้น มีค่าใช้จ่ายลดลง มีหนี้สินลดลง และมีเงินออมเพิ่มขึ้น **ยุทธศาสตร์ป้องกัน (S-T)** คือ สร้างโอกาสทางการเรียนรู้แก่สมาชิกและชุมชนในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ปรับปรุงคุณภาพปุ๋ยอินทรีย์ให้มีคุณลักษณะตามที่ลูกค้าต้องการและเพิ่มช่องทางการจำหน่าย **ยุทธศาสตร์พัฒนา (W-O)** คือ พัฒนารูปแบบและวิธีการดำเนินงานของประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ กรรมการและสมาชิก โดยนำวิธีการที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ปรับปรุงระบบการผลิตให้มีคุณภาพในกระบวนการผลิต **ยุทธศาสตร์ลด หรือเลิก (W-T)** ลดต้นทุนสิ่งที่ใช้บรรจุผลิตภัณฑ์ที่เป็นที่นิยมตามที่ลูกค้าต้องการ **จุดคุ้มทุนต่อปี** จะลดลงจากเดิม 6,507.22 ถุงต่อปี เป็น 4,445.07 ถุงต่อปี โดยมีการใช้เทคนิคบัญชีบริหาร 4 มุมมอง ประกอบด้วย **มุมมองด้านการเงิน** คือ เรื่องรายได้และค่าใช้จ่าย ซึ่งปัจจุบันมีความเหมาะสม มีการเก็บเงินออมจากสมาชิกคนละ 30 บาทต่อเดือน ถ้าต้องการซื้อหุ้นเพิ่มทุนสามารถซื้อได้ในราคาหุ้น ๆ ละ 10 บาท แต่ไม่เกิน 100 หุ้นต่อคน เพื่อป้องกันการผูกขาดในการบริหารจัดการ **มุมมองทางด้านลูกค้า** คือ ผลิตปุ๋ยหมัก (ชนิดปั้นเม็ด) ให้ทันความต้องการของลูกค้า มีช่องทางการจำหน่ายเพิ่มมากขึ้น เช่น จำหน่ายลูกค้าถึงบ้านจะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจมากกว่าเดินทางมาซื้อที่โรงงานปุ๋ยหมักด้วยตนเอง **มุมมองทางด้านกระบวนการภายใน** คือ ปรับกระบวนการดำเนินงาน ให้ทุกคนช่วยกันทำงานเป็นทีมอย่างมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการผลิตให้ประสบความสำเร็จ และ **มุมมองทางด้านการเรียนรู้และเจริญเติบโต** คือ พัฒนาตัวแทนจำหน่ายจากสมาชิกเพื่อสร้างเป็นนักขายรุ่นใหม่และจัดจำหน่ายปุ๋ยหมัก (ชนิดปั้นเม็ด) ทุกวันพุธของเดือน

สรุป

การศึกษาการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมโดยมีทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยหมัก (ชนิดปั้นเม็ด) ร่วมกันช่วยวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน เกิดการเปลี่ยนแปลงกับวิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับสมาชิกกลุ่ม ทำให้มีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหา คือ การนำเทคนิคบัญชีบริหารมาใช้ด้วยวิธีการวัดผลเชิงคุณภาพ 4 มุมมอง ทำให้เพิ่มรายได้และลดรายจ่าย เพิ่มส่วนแบ่งตลาด รักษาฐานลูกค้ากลุ่มเดิมและเพิ่มลูกค้ากลุ่มใหม่ สร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าในการบริการที่รวดเร็ว หนทางลดข้อบกพร่อง สามารถจัดเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง จัดทำรายงานสรุปข้อมูลได้อย่างถูกต้อง เน้นวิธีการคำนวณ ด้านยอดขาย ต้นทุนผลิตภัณฑ์ กำไร (ขาดทุน) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พุทธรณ (2556) พบว่ากลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดงมีความต้องการใช้ประโยชน์จากข้อมูลทางบัญชีการเงิน เช่น ในการกำหนดราคาขายได้อย่างสมเหตุสมผล สามารถจัดทำผลการดำเนินงาน สามารถเป็นระบบโปร่งใส ตรวจสอบจากสมาชิกได้ และกลุ่มมีความเข้มแข็งทางด้านบัญชีการเงิน โดยมีปัจจัยเสริมมาจากสมาชิกกลุ่มฯ มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อควบคุมค่าใช้จ่ายในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์และเพิ่มรายได้ เพื่อพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนให้มีผลผลิตที่เป็นเลิศ มีความรู้ความชำนาญมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การให้ความรู้พื้นฐานในการอบรมคณะกรรมการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากคนในพื้นที่มีความรู้แตกต่างกันบางคนอ่านไม่ออกและเขียนหนังสือไม่ได้ เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้อย่างมากจึงควรสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่เข้ามาเป็นคณะกรรมการและสมาชิกเพิ่มมากขึ้น เสนอแนวทางให้เปลี่ยนวัตถุดิบที่มีคุณภาพราคาที่ถูกกว่าและต้องเป็นสิ่งที่หาง่ายในพื้นที่เพื่อประหยัดต้นทุนการผลิต ข้อจำกัดด้านศักยภาพของสมาชิกเพื่อการขยายกิจการในอนาคตควรมีประชุมเพื่อสมาชิกแต่ละคนจะได้รับทราบและตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการ จะทำให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งในอนาคต และการสร้างเครือข่าย

วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตำบลเมืองนะ เพื่อขยายผลโครงการไปยังชุมชนอื่น ๆ โดยจัดให้มีการเข้าพื้นที่ศึกษาดูงานเป็นประโยชน์ต่อวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณโครงการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนฐานราก ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 ของเครือข่ายบริหารการวิจัยภาคเหนือตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ที่ได้สนับสนุนทุนวิจัย และ ขอขอบคุณกลุ่มเกษตรกร ตำบลเมืองนะ ที่ให้ข้อมูลและความร่วมมือในงานวิจัยสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ เขียวทอง. 2552. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การบัญชีแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้วยการจัดการความรู้ ในการผลิต ผลิตภัณฑ์จากถั่วเหลืองและน้ำมันงาของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านปางหมูและบ้านสบสอย ตำบลปางหมู อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยาลัยแม่ฮ่องสอน, แม่ฮ่องสอน.
- ดวงมณี โกมารทัต และวชิระ บุญยเนตร. 2551. Diversification of management accounting practices in the Thai Listed companies. จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์ 30: 116-134.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2549. การวิจัยเบื้องต้น. สุวีริยาสาส์น, กรุงเทพฯ.
- พุทธรณ สุวรรณธาสน์. 2556. การพัฒนาศักยภาพด้านบัญชีการเงินของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(1): 43-52.
- วรศักดิ์ ทุมมานนท์ และธีรยุทธ วัฒนาศุโข. 2545. ระบบการบริหารต้นทุนกิจกรรมและระบบการวัดผลคุณภาพ. ธรรมนิติ เพรส, กรุงเทพฯ.

- ศุภโชติศักดิ์ แก้วทอง และสมบุญณ์ เจริญจิระตระกูล. 2552. การประเมินผลการจัดบันทึกบัญชีครัวเรือนเพื่อลดปัญหาหนี้สินของเกษตรกรในตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา. เอกสารการประชุมเสนอผลงานวิจัยสหสาขา ม.อ. วิชาการ ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- สุจิตรา ตูลยาเดชานนท์. 2552. การบัญชีบริหารเพื่อการตัดสินใจประยุกต์ตามปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. บริษัทพัลลิกโฟโต้และโฆษณา จำกัด, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2555. วารสารเศรษฐกิจการเกษตร ปี 2555. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: http://www.oae.go.th/download/journal/agri_eco55/agu-nov55.pdf (1 พฤศจิกายน 2555).

การวิจัยและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก
ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
Research and Development for Community Enterprises in
San Sai Ton Kok Village, Fa Ham Sub-district, Muang District,
Chiang Mai Province

ธวัชชัย บุญมี^{1/} เดชวิทย์ นิลวรรณ^{1/} มานพ ชุ่มอุ้น^{1/} จิรวรรณ บุญมี^{1/}
รัชณี เสาร์แก้ว^{1/} ศุภฤกษ์ ธาราพิทักษ์วงศ์^{1/} และเบญจพร หน่อชาย^{1/}
Thawatchai Boonmee^{1/}, Dejawit Nilwan^{1/}, Manop Chum-Un^{1/}, Jirawan Boonmee^{1/},
Ratchanee Soukaew^{1/}, Suparuek Tharapitakwong^{1/} and Benchaphorn Nochai^{1/}

Abstract: The objectives of the study are 1) to evaluate the administration potential 2) to develop production system and 3) to integrate marketing knowledge to develop San Sai Ton Kok community enterprise, Fa Ham sub-district, Muang district, Chiang Mai Province. The study project collected data by surveying, questionnaires, interviews and group discussions. The participants were members of the handicraft community enterprise of Ban Saleeping Jai Kaew Kwang and the Agricultural Production Group, San Sai Ton Kok village and training. Quantitative data was analyzed by an instantaneous program. Qualitative data was analyzed and reported descriptively. The following were the results of the study:

1. The group's potential

1.1 The handicraft community enterprise of Ban Saleeping Jai Kaew Kwang, the findings revealed that the administration of the group before and after the project, the group had good potential for planning, administration, monitoring and improving. As for the marketing, the group had medium level potential in marketing before running the project. After running the project, it was at a good level. As for the production the group potential for production before running the project was at a medium level. After running the project, it was at a good level.

1.2 The Agricultural Production Group, It was found that before the project, the group had potential in planning at a medium level. After the project was run, the group had the potential for planning at a good level. As for the administration, the group had potential in administration at a medium level. With regard to the monitoring of the group, it had potential for monitoring at a good level. As for the improvement, before running the project it was at a medium level. After running the project, it was at a good level. With regard to the marketing, the group had potential at a medium level. As for the production, before the project, the group had potential in production at a medium level. After the project, it had potential at a good level.

2. Results of the integration of marketing knowledge to develop community enterprises

The integration of marketing knowledge to develop community enterprises was carried out by e-marketing on websites which was to integrate community products supply channel and the products advertisement with the community culture and its tourist attractions.

^{1/}คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50300

^{1/} Faculty of Management Sciences, Chiang Mai Rajabhat University, Chiang Mai 50300, Thailand

3. The findings of the research and development in production system

There was a development in the production system of the handicraft community enterprise of Baan Saleeping Jai Kaew Kwang by providing a painting workshop by a specialized expert. The knowledge gained can also be applied with product designing to increase the products value and the advantage to compete in the market. For the development of the Agricultural Production Group, the members of the group were given training about food hygiene and the quality of food. Therefore, they can be ready to apply for the Thai Community Product Standards license or the Thai Food and Drug Standards license.

Keywords: Evaluation the administration potential, integrated of marketing knowledge, development in production system, community enterprise

บทคัดย่อ: การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินศักยภาพการบริหารจัดการ และพัฒนาด้านระบบการผลิตและการตลาดของกลุ่มทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม จากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มหัตถกรรมบ้านสลีปใจแก้วกว้าง และกลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร บ้านสันทรายต้นกอก และมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้แก่สมาชิก โดยข้อมูลเชิงปริมาณนำมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพนำมาวิเคราะห์เนื้อหา แล้วเขียนบรรยายให้ความเชื่อมโยงของประเด็นต่าง ๆ สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. การประเมินศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่ม

1.1 กลุ่มหัตถกรรมสลีปใจแก้วกว้าง ผลการประเมินด้านการบริหารจัดการ โดยเปรียบเทียบระหว่างก่อนกับหลังดำเนินโครงการ พบว่า ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินการ ด้านการตรวจสอบ และด้านการปรับปรุงแก้ไข พบว่ากลุ่มมีศักยภาพอยู่ในระดับดี ส่วนผลการประเมินด้านการตลาด พบว่าภาพรวมก่อนดำเนินโครงการอยู่ในระดับปานกลาง และหลังดำเนินโครงการอยู่ในระดับดี สำหรับผลการประเมินด้านการผลิต พบว่าภาพรวมก่อนดำเนินโครงการอยู่ในระดับปานกลาง และหลังดำเนินโครงการอยู่ในระดับดี

1.2 กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ผลการประเมินด้านการบริหารจัดการ โดยเปรียบเทียบระหว่างก่อนกับหลังดำเนินโครงการพบว่า ด้านการวางแผน ภาพรวมก่อนดำเนินโครงการมีศักยภาพระดับปานกลาง และหลังดำเนินโครงการมีศักยภาพระดับดี ด้านการดำเนินการ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการตรวจสอบ พบว่าอยู่ในระดับดี ด้านการปรับปรุงแก้ไข พบว่าก่อนดำเนินโครงการอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหลังดำเนินโครงการอยู่ในระดับดี ส่วนผลการประเมินด้านการตลาด พบว่าภาพรวมมีศักยภาพในระดับปานกลาง สำหรับผลการประเมินด้านการผลิต พบว่าภาพรวมก่อนดำเนินโครงการมีศักยภาพระดับปานกลาง และหลังดำเนินโครงการอยู่ในระดับดี

2. ผลการการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาด

การบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาด โดยการทำการตลาดทางอินเทอร์เน็ตผ่านทางเว็บไซต์ ซึ่งจะเป็นการบูรณาการให้เข้ากับช่องทางจัดจำหน่ายสินค้าชุมชน และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สินค้า วัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

3. ผลการวิจัยและพัฒนาระบบการผลิต

การพัฒนาศักยภาพการผลิตกลุ่มหัตถกรรมสลีปใจแก้วกว้าง โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการเพิ่มศักยภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม สำหรับการพัฒนาศักยภาพการผลิตกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร โดยการให้ความรู้ด้านการสุขาภิบาลอาหาร ทำให้สมาชิกกลุ่มได้รับความรู้ด้านการสุขาภิบาลอาหารและพัฒนาคูณภาพอาหาร และเตรียมพร้อมที่จะขอการรับรองด้านมาตรฐานอาหาร เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) หรือ มาตรฐานอาหารและยา (อย.)

คำสำคัญ: การประเมินศักยภาพการบริหารจัดการ การบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาด การพัฒนาการผลิต วิสาหกิจชุมชน

คำนำ

ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่รวม 3 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำปิงและลำน้ำควาไหลผ่าน ทิศเหนือ ติดกับตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ ติดกับเทศบาลนครเมืองเชียงใหม่ ทิศตะวันออก ติดกับลำน้ำควา จำนวน 7 หมู่บ้าน เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ และเป็นสถานที่พักผ่อนเนื่องจากมีวัฒนธรรมและประเพณีที่ยังคงอนุรักษ์ไว้ รวมถึงความสามารถในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร หมอพื้นบ้านล้านนาและของเล่นจากธรรมชาติ เป็นต้น จากการศึกษาบริบทชุมชนทำให้เห็นถึงศักยภาพในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลฟ้าฮ่าม ในแต่ละหมู่บ้าน ดังเช่นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสันทรายต้นกอก หมู่ 7 ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่รวมตัวกันขึ้นเพื่อเป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์ในด้านต่าง ๆ ที่ทางชุมชนได้จัดทำขึ้นซึ่งเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวล้านนาให้คงอยู่สืบไป โดยแบ่งเป็น กลุ่มแปรรูปเกษตรสันทรายต้นกอก จะทำการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มหมอพื้นเมืองบ้านล้านนาสันทรายต้นกอก จะผลิตผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มเกษตรบ้านสันทราย ต้นกอก จะมีผลิตภัณฑ์การเกษตรแบบพอเพียงทั้งพืชและสัตว์ กลุ่มหัตถกรรมบ้านสลีปิงใจแก้วกว้าง เป็นกลุ่มที่มีการส่งเสริมการทำอุปกรณ์ของเล่นพื้นบ้านและกรอบรูปอันจะนำมาซึ่งความเพลิดเพลินแก่ตนเองและผู้อื่น และกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ มีผลิตภัณฑ์ด้านความสวยงามตามธรรมชาติของไม้ดอกไม้ประดับ

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของธุรกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ควรให้ความสำคัญกับการประเมินผลการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาด การพัฒนาระบบการผลิต ซึ่งจะมีผลช่วยผลักดันให้กลุ่มประสบความสำเร็จ เนื่องจากแต่ละเรื่องมีความสำคัญต่อการดำเนินงาน ซึ่งการประเมินผลศักยภาพการดำเนินงานทั้งด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด และด้านการผลิต จะเป็นกิจกรรมที่สำคัญต่อการดำเนินงานของกลุ่ม

ใช้สำหรับสะท้อนให้ผู้เกี่ยวข้องได้เห็นถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ และช่วยตรวจสอบความก้าวหน้าการดำเนินงานว่าเป็นไปตามแผนหรือไม่ มีอุปสรรคอย่างไร เพื่อนำไปสู่การแก้ไข และป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต สำหรับการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาด จะมุ่งเน้นไปที่การสร้างคุณค่าให้กับสินค้าและบริการ โดยที่ชุมชนจะต้องสร้างคุณค่าให้กับบริการและสินค้าของกลุ่ม ซึ่งเป็นคุณค่าที่ได้รับการยอมรับจากลูกค้าด้วย เช่น การสร้างความแตกต่างในตัวของสินค้าและบริการของชุมชน และการพัฒนาระบบการผลิต จะมุ่งเน้นการสร้างฐานความรู้เกี่ยวกับระบบผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียง มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ แรงงาน และภูมิปัญญา เป็นองค์ประกอบหลัก การพัฒนาระบบการผลิตและการบริหารเชิงธุรกิจบนฐานอัตลักษณ์เดิมของชุมชน ที่จะสร้างความยั่งยืนให้แก่ระบบการผลิตของวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก

ดังนั้นจึงทำการวิจัยเรื่องการวิจัยและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ด้านการผลิต และการตลาด ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

อุปกรณ์และวิธีการ

ขั้นตอนการวิจัยเพื่อการวางแผนพัฒนาและการติดตามประเมินผล มีการปฏิบัติดังนี้

1. การศึกษา และการวิเคราะห์การดำเนินงานตลอดจนสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2. โดยการวิจัยครั้งนี้ได้จัดทำโครงการย่อยเพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ได้สำหรับโครงการย่อย ประกอบด้วย

2.1 การประเมินศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย

2.1.1 โครงการเวทีชาวบ้านการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

2.1.2 โครงการประเมินติดตามการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ครั้งที่ 1

2.1.3 โครงการประเมินติดตามการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ครั้งที่ 2

2.2 การบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย

2.2.1 โครงการศึกษาบริบทและการทำตลาดสินค้าชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

2.2.2 โครงการพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ธุรกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก

2.2.3 โครงการพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์เพื่อสร้างศักยภาพทางการตลาดให้กับธุรกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก

2.2.4 โครงการสัมมนาสรุปผลการวิจัยการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาดเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก

2.3 การวิจัยและพัฒนาระบบการผลิตกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย

2.3.1 โครงการเวทีชาวบ้าน ศึกษาสภาพศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบผลิตของกลุ่ม

2.3.2 โครงการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 1

2.3.3 โครงการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 2

2.3.4 โครงการติดตามและการพัฒนาระบบการผลิตของกลุ่ม

3. การนำแผนปฏิบัติงานไปปฏิบัติตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ โดยผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ คณะนักวิจัย ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ให้เป็นไปตามแผน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

4. การติดตามประเมินผลโครงการ การติดตามและประเมินผลของการพัฒนาตามแผนการปฏิบัติงานเป็นระยะๆ

วิธีการดำเนินการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้ ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบข้อมูลที่กำหนดไว้ โดยมีวิธีการการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทของชุมชน คณะนักวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลตามแหล่งข้อมูลต่างๆ จากการรวบรวมจากเอกสาร ได้แก่ แผนชุมชนปี พ.ศ. 2554-2555 บ้านสันทรายต้นกอก หมู่ที่ 7 ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เอกสารเผยแพร่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เอกสารของเทศบาลตำบล เป็นต้น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนปฏิบัติงานของโครงการ

2.1 เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยเก็บก่อนและหลังดำเนินโครงการเสร็จสิ้น

2.2 เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำและสมาชิกกลุ่ม

2.3 เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยเก็บระหว่างดำเนินกิจกรรม

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ และค่าเฉลี่ย เป็นต้น แบบมาตรฐานส่วนประมาณค่า (rating scale) ใช้เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ดี	3	คะแนน
ปานกลาง	2	คะแนน
ควรปรับปรุง	1	คะแนน

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยที่ได้จากการประเมินศักยภาพของกลุ่ม (สรชัย, 2549)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.00 หมายถึง ดี

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.67-2.33 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.66 หมายถึง ควรปรับปรุง

ส่วนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดหมวดหมู่ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยง และการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

ผลการศึกษา

การวิจัยและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ประเมินศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่ม แล้วนำข้อมูลมาใช้ในการประกอบการปรับปรุงและพัฒนาด้านการตลาด และการผลิต ของกลุ่มให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ได้มีการนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์และประมวลผล ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และข้อมูลเชิงคุณภาพนำมาวิเคราะห์และเขียนบรรยายให้ความเชื่อมโยงของประเด็นต่าง ๆ สามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มกิจกรรมสลีปใจแก้วกว้าง

ผลการประเมินด้านการบริหารจัดการ โดยเปรียบเทียบระหว่างก่อนดำเนินโครงการกับหลังดำเนินโครงการพบว่า **ด้านการวางแผน** ภาพรวมกลุ่มมีศักยภาพในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.40 และ 2.75 ตามลำดับ **ด้านการดำเนินการ** พบว่าภาพรวมมีศักยภาพในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.60 และ 2.81 **ด้านการตรวจสอบ** พบว่าภาพรวมมีศักยภาพในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.47 และ 2.61 **ด้านการปรับปรุงแก้ไข** พบว่าภาพรวมมีศักยภาพในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.56 และ 2.72 ตามลำดับ **ส่วนผลการประเมินด้านการตลาด** พบว่าภาพรวมก่อนดำเนินโครงการกลุ่มมีศักยภาพในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.33 และหลังดำเนินโครงการมี

ศักยภาพระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.56 **สำหรับผลการประเมินด้านการผลิต** พบว่าภาพรวมก่อนดำเนินโครงการกลุ่มมีศักยภาพในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.27 และหลังดำเนินโครงการมีศักยภาพระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.50 ดังตารางที่ 1

กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 66.7 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 50 สมาชิกมีอายุเฉลี่ย 49.5 ปี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 66.7 มีรายได้เฉลี่ย 6,666.67 บาทต่อเดือน โดยสมาชิกกลุ่มมีรายรับจากกลุ่มเฉลี่ย 1,833.33 บาทต่อเดือน มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา และระดับอุดมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 50 เท่ากัน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มมานาน 5 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 66.7 ซึ่งส่วนใหญ่มีสถานะเป็นสมาชิกกลุ่ม ร้อยละ 83.7 และทุกคนทำอาชีพเสริม

ผลการประเมินด้านการบริหารจัดการ โดยเปรียบเทียบระหว่างก่อนดำเนินโครงการกับหลังดำเนินโครงการพบว่า **ด้านการวางแผน** ภาพรวมก่อนดำเนินโครงการกลุ่มมีศักยภาพในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.27 และหลังดำเนินโครงการมีศักยภาพในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.53 **ด้านการดำเนินการ** พบว่าภาพรวมมีศักยภาพในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.04 และ 2.17 ตามลำดับ **ด้านการตรวจสอบ** พบว่าภาพรวมมีศักยภาพในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.44 และ 2.56 **ด้านการปรับปรุงแก้ไข** พบว่าก่อนดำเนินโครงการอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนหลังดำเนินโครงการอยู่ในระดับดีมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.11 และ 2.44 ตามลำดับ **ส่วนผลการประเมินด้านการตลาด** พบว่าภาพรวมมีศักยภาพในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.14 และ 2.31 ตามลำดับ **สำหรับผลการประเมินด้านการผลิต** พบว่าภาพรวมก่อนดำเนินโครงการกลุ่มมีศักยภาพในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.04 และหลังดำเนินโครงการมีศักยภาพในระดับดี ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 2.50 ดังตารางที่ 2

2. ผลการการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาด

การบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาด โดยการทำการตลาดทางอินเทอร์เน็ตผ่านทางเว็บไซต์ เพื่อเป็นช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าชุมชน และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สินค้าวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอันจะเป็นพื้นฐานในการนำเอาสินค้าร่วมอยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชน สามารถดำเนินการบูรณาการด้านการตลาด การขาย และการท่องเที่ยวของชุมชน และมีการพัฒนาและสร้างตราสินค้า บรรจุภัณฑ์ โลโก้ สื่อแสดงเอกลักษณ์ของกลุ่ม และสื่อที่จะใช้ ณ จุดขาย โดยสามารถไปบูรณาการสานต่อกับโครงการพัฒนาเว็บไซต์ชุมชน ซึ่งจะเป็นช่วยให้การจัดจำหน่ายทางเว็บไซต์ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการตลาดในการแข่งขันที่ยั่งยืน

3. ผลการวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิต

การพัฒนาศักยภาพการผลิตกลุ่มหัตถกรรมสลึงใจ แก้วกว้าง โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการเพิ่มคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบสินค้า เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม สำหรับการพัฒนาศักยภาพการผลิต กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร (กลุ่มผลิตน้ำพริก) โดยการอบรมให้ความรู้ด้านการสุขาภิบาลอาหาร เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้รับความรู้ด้านการสุขาภิบาลอาหารและคุณภาพอาหาร และเตรียมพร้อมที่จะขอการรับรองด้านมาตรฐานอาหาร เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) หรือ มาตรฐานอาหารและยา (อย.)

Table 1 Group's potentials before and after running the project: The handicraft community enterprise of Ban Saleeping Jai Kaew Kwang

Items	Before running the project		After running the project	
	Mean	Meaning	Mean	Meaning
Planning	2.40	good	2.75	good
Administration	2.60	good	2.81	good
Monitoring	2.47	good	2.61	good
Improving	2.56	good	2.72	good
Marketing	2.33	fair	2.56	good
Production	2.27	fair	2.50	good

Table 2 Group's potentials before and after running the project: The Agricultural Production Group

Items	Before running the project		After running the project	
	Mean	Meaning	Mean	Meaning
Planning	2.27	fair	2.53	good
Administration	2.04	fair	2.17	fair
Monitoring	2.44	good	2.56	good
Improving	2.11	fair	2.44	good
Marketing	2.14	fair	2.31	fair
Production	2.04	fair	2.50	good

อภิปรายผล

การวิจัยและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ประเมินศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่ม แล้วนำข้อมูลมาประกอบประกอบการปรับปรุงและพัฒนาด้านการตลาด และการผลิต ของกลุ่มให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

กลุ่มหัตถกรรมสลิปปิงใจแก้วว้าว

การประเมินศักยภาพการบริหารจัดการ
เปรียบเทียบผลการดำเนินงานระหว่างก่อนกับหลังดำเนินโครงการ พบว่าผลการประเมินด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านการวางแผน มีผลการประเมินส่วนใหญ่เพิ่มขึ้นที่ผลเป็น เช่นนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มมีการกำหนดโครงสร้างบริหารองค์กรที่ชัดเจน ทั้งในเรื่องของงานที่ต้องปฏิบัติ และหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคล หน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละแผนก ซึ่งนำไปสู่การกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของแต่ละบุคคล ตำแหน่ง และแผนงานต่าง ๆ ในองค์การ (Plunkett, 2002) อย่างไรก็ตาม วิทยา (2546) ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าโครงสร้างองค์การควรได้รับการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอว่าจำเป็นต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างใหม่หรือไม่อย่างไร เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก อาจส่งผลกระทบให้โครงสร้างเดิมไม่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

นอกจากนี้กลุ่มยังมีการกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว จากเดิมที่กลุ่มไม่ได้ระบุไว้ชัดเจนแต่ใช้วิธีการจดจำเอา จากผลการประเมินการบริหารจัดการกลุ่มด้านการดำเนินงาน พบว่ากลุ่มมีการรวบรวม ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการที่จัดทำไว้ มีการบันทึกทุกครั้งที่มีกิจกรรมรับ-จ่าย และได้้นำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ และมีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่มอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งได้นำไปใช้จริงในการปฏิบัติ

สำหรับผลการประเมินการบริหารจัดการกลุ่มด้านการตรวจสอบ จะเห็นว่ามีความเหมาะสมผลการประเมินหลัง

ดำเนินโครงการเพิ่มขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์ระหว่างสมาชิก การทบทวนผลการดำเนินการของกลุ่ม ผลเป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มมีการจัดสรรรายได้ ผลประโยชน์และกำหนดวิธีการในการจัดสรรที่แน่นอน มีคณะกรรมการ ผู้นำกลุ่ม และสมาชิกเป็นผู้ทบทวนผลการดำเนินงาน สำหรับการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิกอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการแจ้งให้ทราบบ้างเป็นบางครั้ง ซึ่งผู้นำกลุ่มควรต้องมีบทบาทหน้าที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และควรรับทราบแก่สมาชิกเพื่อความเข้าใจที่ดีระหว่างกลุ่มและสมาชิกด้วยกัน (จิรบรรณ, 2553) สำหรับผลการประเมินการบริหารจัดการกลุ่มด้านการปรับปรุงแก้ไข พบว่ากลุ่มมีการแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลุ่ม มีการนำปัญหาในการดำเนินการไปปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง และมีการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ผลการประเมินด้านการตลาด จะเห็นว่าคะแนนผลการประเมินหลังดำเนินโครงการเพิ่มขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับวิธีการตั้งราคาสินค้า การกำหนดภาพลักษณ์ของสินค้า การกำหนดแหล่งจำหน่ายสินค้าและลูกค้าเป้าหมาย การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าและตลาด การแสวงหาแหล่งจัดจำหน่ายสินค้า อย่างไรก็ตามศักยภาพด้านการแสวงหาแหล่งจัดจำหน่ายสินค้า และการสร้างความแตกต่างของสินค้ายังจัดอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากกลุ่มมีช่องทางการจัดจำหน่ายหลักผ่านการขายส่ง และอยู่ในระหว่างการพิจารณากำหนดภาพลักษณ์สินค้าของทางกลุ่มให้ชัดเจน

สำหรับผลการประเมินด้านการผลิต พบว่ามีคะแนนผลการประเมินหลังดำเนินโครงการเพิ่มขึ้นทุกด้าน ได้แก่ การกำหนดมาตรฐานของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า กระบวนการผลิตสินค้า การควบคุมคุณภาพสินค้า และคุณภาพของสินค้า อย่างไรก็ตามผลประเมินเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้ายังอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากผลิตภัณฑ์ของกลุ่มกำลังอยู่ระหว่างการดำเนินการขอรับรองคุณภาพสินค้าจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งกลุ่มควรจะรีบดำเนินการขอรับรองคุณภาพสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับธวัชชัย (2553) ที่รายงานว่าคุณภาพจะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ องค์การที่ผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ จะทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจเมื่อซื้อสินค้าหรือรับบริการ

และยังทำให้มีชื่อเสียงและภาพลักษณ์ดีเป็นที่ยอมรับ
องค์การยอมรับได้ประโยชน์จากการมีภาพลักษณ์ที่ดี
ดังกล่าว เช่น ลูกค้าบอกต่อถึงคุณภาพช่วยให้จำหน่าย
ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกใหม่ได้มากขึ้น

กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

การประเมินศักยภาพการบริหารจัดการ

เปรียบเทียบผลการดำเนินงานระหว่างก่อนกับหลังดำเนิน
โครงการ พบว่าผลการประเมินด้านการบริหารจัดการกลุ่ม
ด้านการวางแผนนั้น มีคะแนนผลการประเมินหลังดำเนิน
โครงการเพิ่มขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับ การจัดทำแผน การมี
ส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดเป้าหมายและทิศทาง
การกำหนดเป้าหมายและทิศทาง และการกำหนด
กฎระเบียบ ข้อบังคับ สำหรับประเด็นเกี่ยวกับการกำหนด
โครงสร้างการบริหารองค์กรพบว่าไม่มีเพียงโครงสร้างแบบไม่
เป็นทางการ ที่ผลเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากสมาชิกกลุ่ม
บางส่วนขาดความสม่ำเสมอในการเข้าร่วมกิจกรรมกับ
กลุ่มทำให้ไม่สามารถจัดทำแผนภูมิโครงสร้างองค์กรได้
อย่างชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากลุ่มควรกำหนดโครงสร้างให้
มีความชัดเจนเป็นทางการ ซึ่งสอดคล้องกับ เสนาะ
(2544) ที่รายงานว่าการสร้างองค์กร แสดงให้เห็นถึง
ระบบการติดต่อสื่อสารและอำนาจบังคับบัญชาที่เชื่อมต่อกัน
คนและกลุ่มคนเข้าด้วยกัน เพื่อทำงานร่วมกันจนบรรลุ
เป้าหมายขององค์กร โครงสร้างองค์กร ทำให้รู้เครือข่าย
งาน การรายงาน และความสัมพันธ์ระหว่างคนและกลุ่ม
คน นอกจากนี้ผลการประเมินการบริหารจัดการของกลุ่ม
ด้านการดำเนินงาน มีคะแนนผลการประเมินหลังดำเนิน
โครงการเพิ่มขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับ การปฏิบัติตามแผนที่
จัดทำไว้ การรวบรวม ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยน
ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับการจัดบันทึกทางการเงิน/บัญชี
ผลการประเมินอยู่ในระดับควรปรับปรุง เนื่องจากไม่มีการ
จัดบันทึกทางการเงินและบัญชี ซึ่งกลุ่มควรปรับปรุงการ
ดำเนินงานในส่วนนี้ ซึ่งสอดคล้องกับ พุทธรณ (2556)
ที่นำเสนอว่ากลุ่มควรมีระบบบัญชีที่เหมาะสมสามารถรับ
การตรวจสอบจากสมาชิกได้ และมีการใช้ข้อมูลทางบัญชี
เพื่อบริหารงานภายในกลุ่ม เช่น สมาชิกสามารถรับรู้ยอด
รายรับรายจ่าย สามารถตรวจสอบผลกำไรและการจ่าย
ผลตอบแทนของสมาชิกได้อย่างโปร่งใส และสามารถ

ตรวจสอบการดำเนินงานของกลุ่มได้ ส่วนผลการประเมิน
การบริหารจัดการของกลุ่มด้านการตรวจสอบ พบว่ากลุ่ม
มีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ แก่สมาชิก
ทราบอย่างสม่ำเสมอ กลุ่มมีการจัดสรรรายได้
ผลประโยชน์และกำหนดวิธีการในการจัดสรรที่แน่นอน
และมีบทบาทพบพบผลการดำเนินการของกลุ่ม

จากผลการประเมินการบริหารจัดการของกลุ่ม
ด้านการปรับปรุงแก้ไข จะเห็นว่ากลุ่มมีการนำปัญหาใน
การดำเนินการไปปรับปรุงแก้ไข มีการแสวงหาความรู้
ใหม่แต่ยังไม่นำมาใช้ประโยชน์ และมีความสนใจที่จะนำ
ความรู้หรือเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานกับ
ภูมิปัญญาเดิม ขณะที่ผลการประเมินด้านการตลาด
พบว่ามีความคะแนนผลการประเมินหลังดำเนินโครงการ
เพิ่มขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับ การกำหนดภาพลักษณ์ของ
สินค้า การแสวงหาแหล่งจัดจำหน่ายสินค้า การกำหนด
แหล่งจำหน่ายสินค้าและลูกค้าเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม
ประเด็นเกี่ยวกับการสร้างความแตกต่างของสินค้า และ
การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าและตลาด ยัง
จัดอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากทางกลุ่มอยู่ในระหว่าง
การพิจารณากำหนดภาพลักษณ์สินค้าของทางกลุ่มให้
ชัดเจน ประกอบกับมีแหล่งจัดจำหน่ายเฉพาะที่เป็นการ
ขายส่งเท่านั้นจึงมีการรวบรวมและติดตามข้อมูลความ
ต้องการของลูกค้าและตลาดเป็นบางครั้ง สำหรับผลการ
ประเมินด้านการผลิต จะเห็นว่ามีความคะแนนผลการประเมิน
หลังดำเนินโครงการเพิ่มขึ้นในทุกประเด็น ได้แก่
กระบวนการผลิตสินค้า การควบคุมคุณภาพสินค้า การ
กำหนดมาตรฐานของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้า
ขณะที่คุณภาพของสินค้า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัย
เห็นว่ากลุ่มควรเร่งปรับปรุงและพัฒนาในส่วนนี้ ซึ่ง
สอดคล้องกับธวัชชัย (2553) ที่ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็น
ว่าการแข่งขันด้านคุณภาพมีสูง ในปัจจุบันการนำเสนอ
ผลิตภัณฑ์ต่อตลาดนั้นจะต้องมีการเน้นจุดขายที่คุณภาพ
เป็นหลัก โดยชี้ให้เห็นว่าลูกค้าไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินซื้อ
ในราคาสูงก็สามารถซื้อของที่มีคุณภาพดีมาใช้ได้ ดังนั้น
การผลิตผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพดีต้องมีการดำเนินงาน
ภายใต้ต้นทุนต่ำอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากถ้า
คุณภาพดีแต่ราคาสูงก็จะไม่สามารถแข่งขันกับคู่แข่ง
ที่มีคุณภาพดีเหมือนกันแต่ราคาต่ำกว่าได้

การนำผลการประเมินด้านการตลาดมาบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาด การขาย และการท่องเที่ยวของชุมชน โดยการพัฒนาเว็บไซต์ของชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก และการพัฒนาตราสินค้า บรรจุภัณฑ์ และสื่อ ๓ จุดขาย ซึ่งการพัฒนาและสร้างตราสินค้า บรรจุภัณฑ์ โลโก้ สื่อแสดงเอกลักษณ์ของกลุ่ม และสื่อที่จะใช้ ๓ จุดขาย ให้กับธุรกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอกนั้นจะช่วยเพิ่มศักยภาพทางการตลาดในการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับ กุลวดี และยวดี (2556) ที่รายงานว่าการบรรจุภัณฑ์ที่แสดงถึงสัญลักษณ์หรือจุดเด่นของผลิตภัณฑ์อาจมีผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค ซึ่งจะช่วยให้การจัดจำหน่ายทางเว็บไซต์ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ มานพ (2550) ยังได้นำเสนอกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด (promotion strategy) โดยใช้การตลาดทางตรง (direct marketing) การตลาดทางอินเทอร์เน็ตโดยขายผ่านเว็บไซต์ จะทำให้สามารถสื่อสารได้ตรงถึงกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เกิดการตัดสินใจซื้อ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายและรายได้ให้แก่กลุ่ม

การนำผลประเมินมาด้านการผลิตมาพัฒนาศักยภาพการผลิต กลุ่มหัตถกรรมสลึงใจแก้วกว้าง โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการเพิ่มพูนภาพ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการออกแบบใหม่ ให้มีความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิม และสมาชิกกลุ่มได้เพิ่มทักษะด้านศิลปะ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างศักยภาพในการแข่งขันและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ดังที่พิชิต (2546) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการผลิตว่าผลผลิตที่ได้ในรูปของสินค้าหรือบริการที่จะนำเสนอต่อตลาด ต้องผ่านกระบวนการผลิตที่เหมาะสม มีปริมาณและคุณภาพที่กำหนดเป็นมาตรฐานและในเวลาที่ลูกค้าต้องการ ซึ่งจะมีมูลค่าที่สูงกว่าปัจจัยนำเข้าจากกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพ

สำหรับการพัฒนาศักยภาพการผลิตกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร โดยการอบรมให้ความรู้ด้านการสุขาภิบาลอาหาร เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้รับความรู้ด้านการสุขาภิบาลอาหารและคุณภาพอาหาร และ

เตรียมพร้อมที่จะขอการรับรองด้านมาตรฐานอาหาร เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) หรือ มาตรฐานอาหารและยา (อย.) ซึ่งสอดคล้องกับ วิยะดา (2547) ที่รายงานว่าความหมายและสำคัญของคุณภาพว่าคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ต้องเป็นไปตามความต้องการข้อกำหนดและมีคุณสมบัติตามลูกค้าต้องการ มีรูปร่างลักษณะการใช้งานดี เหมาะสมกับราคา ยังผลให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นและวางใจในผลิตภัณฑ์นั้น ซึ่งผู้ประกอบการร้านอาหาร จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการสุขาภิบาลอาหารเพื่อจะได้ทำอาหารที่สะอาดปลอดภัยแก่ผู้บริโภค

สรุป

การวิจัยและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ประเมินศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มแล้ว นำข้อมูลมาใช้ในการประกอบการปรับปรุงและพัฒนาด้านการตลาด และการผลิตของกลุ่ม สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. ผลการประเมินศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม ทั้งสองกลุ่มมีค่าคะแนนเฉลี่ยหลังดำเนินโครงการเพิ่มขึ้นทุกรายการ

2. ผลการการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการตลาด โดยการพัฒนาเว็บไซต์ของชุมชน และพัฒนาและสร้างตราสินค้า บรรจุภัณฑ์ โลโก้ สื่อแสดงเอกลักษณ์ของกลุ่ม และสื่อที่จะใช้ ๓ จุดขาย โดยการบูรณาการด้านการตลาด การขาย และการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งจะช่วยให้การจัดจำหน่ายทางเว็บไซต์มีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะด้านการตลาด คือ ควรใช้กลยุทธ์การเจาะตลาดเดิม (market penetration) ด้วยการใช้เครื่องมือส่งเสริมการขาย เช่น ส่วนลด ปริมาณจากการสั่งซื้อหรือเดอริวมากขึ้น นอกจากนี้กลุ่มควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ (product development) โดยอาจเปลี่ยนแปลงรูปแบบสินค้าให้มีความทันสมัยมากขึ้น

3. ผลการวิจัยและพัฒนาระบบการผลิต กลุ่มหัตถกรรมสลึงใจแก้วกว้าง เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการออกแบบ ให้มีความแตกต่างจากเดิม เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ สำหรับกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร เน้นการให้ความรู้ด้านการ

สุขภาพอาหาร และพัฒนาคุณภาพอาหารและเตรียมพร้อมที่จะขอการรับรองด้านมาตรฐานอาหาร เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) หรือ มาตรฐานอาหารและยา (อย.)

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัย ขอขอบคุณพ่อหลวงอาพันธ์ ไชยรัตน์ ตลอดจนผู้นำ และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการวิจัยอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

กุลวดี ไรจน์ไพศาลกิจ และยุวดี รอดจากภัย. 2556. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนามาตรฐานความสะอาดและบรรจุก้นถังนมกระยาสารท กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์บ้านวังควาย จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(3): 163-170.

จิรวรรณ บุญมี. 2553. องค์การและการจัดการ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ธวัชชัย บุญมี. 2553. การบริหารการผลิตและการดำเนินงาน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.

พุทธมน สุวรรณอาสน์. 2556. การพัฒนาศักยภาพด้านบัญชีการเงินของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บบ้านดอกแดง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(1): 43-52.

พิชิต สุขเจริญพงษ์. 2546. การจัดการวิศวกรรมการผลิต. ซีเอ็ดดูเคชั่น, กรุงเทพฯ.

มานพ ชุ่มอุ่น. 2550. การบริหารการตลาด. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, เชียงใหม่.

วิทยา ด้านธำภูกุล. 2546. การบริหาร. เอ็ดดูเคชั่น, กรุงเทพฯ.

วิยะดา ต้นวัฒนาภูกุล. 2547. การควบคุมคุณภาพในเชิงสถิติ. คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

สรชัย พิศาลบุตร. 2549. สำนวความพึงพอใจของผู้ใช้บริการทำได้ง่ายนิดเดียว. จูนพับลิชชิง, กรุงเทพฯ.

เสนาะ ตีเยาว์. 2544. หลักการบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

Plunkett, W. R., R. F. Attner and G. S. Allen. 2002. Management: Meeting and Exceeding Customer Expectations. 7th. ed. South-Western Pub. Mason, Ohio.

การพัฒนาประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตเครื่องประดับ
กรณีศึกษา: กลุ่มผู้ผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น
อำเภอเมือง จังหวัดตาก
Development Efficiency of Production Process of Ornamentation
Case Study: Cluster of Artificial Clay Products
in Muang District, Tak Province

เด่นศักดิ์ หอมหวล^{1/} ประยงค์ ศรีไพโรจน์^{1/} และกานต์ วิรุณพันธ์^{2/}
Densak Homhual^{1/}, Prayong Sripraisont^{1/} and Kant Wirunphan^{2/}

Abstract: The purpose of this research was to 1) study the problem and conditions related to the production process of ceramic ornamentation, 2) develop and identify the effectiveness of the production process, and 3) evaluate and improve the overall effectiveness of the production process. The research tools consisted of a focus group discussion, an evaluation form regarding the modeling machine, an effectiveness form for the production process of the modeling machine, and a satisfaction evaluation form. The samples chosen were those people who were interested in the ceramic ornamentation business. Percentage, t-test, mean, standard deviation, and content analysis were employed to analyze the data.

The study revealed that the overall problem related to the production process was that the current modeling machine had insufficient production capacity. Quality of the modeling machine was deemed to be at a good level. Production effectiveness derived from the modeling machine lost 8.60 percent of moistness. Effectiveness before and after the production was different at statistical significance level of 0.05. Satisfaction towards the ceramic ornamentation was at a good level ($\bar{X} = 4.04 \pm 0.67$)

Keywords: Production process, ceramic ornamentation

^{1/}วิทยาลัยชุมชนตาก จ.ตาก 63000

^{1/}Tak Community College, Tak 63000, Thailand

^{2/}คณะวิศวกรรมอุตสาหการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จ.ตาก 63000

^{2/}Faculty of Industrial Engineering, Rajamangala University of Technology Lanna, Tak 63000, Thailand

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหากระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น 2) พัฒนาและหาประสิทธิภาพกระบวนการผลิต 3) ประเมินและปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการผลิตเครื่องมือที่ใช้ คือ การสนทนากลุ่ม แบบประเมินคุณภาพเครื่องช่วยขึ้นรูปผิวมนเรียบ แบบประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตของเครื่องช่วยขึ้นรูปผิวมนเรียบ แบบประเมินความพึงพอใจ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สนใจในกลุ่มอาชีพเครื่องประดับจากดินปั้น สถิติที่ใช้ คือ ค่าเปอร์เซ็นต์ การทดสอบค่า t-test ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของกระบวนการผลิต คือ เครื่องช่วยขึ้นรูปผิวมนเรียบ มีกำลังการผลิตน้อย จำนวนการผลิตไม่เพียงพอ ความเหมาะสมของเครื่องช่วยขึ้นรูปผิวมนเรียบ พบว่าอยู่ในระดับมาก ประสิทธิภาพในการผลิตของเครื่องช่วยขึ้นรูปผิวมนเรียบ เมื่อนำไปใช้กับชิ้นงาน พบว่าค่าความชื้นหายไปเฉลี่ย 8.60 เปอร์เซ็นต์ ประสิทธิภาพก่อนและหลังการผลิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความพึงพอใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากดินปั้น อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.04 \pm 0.67$)

คำสำคัญ: กระบวนการผลิต เครื่องประดับดินปั้น

คำนำ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ คนกลุ่มใหญ่ของประเทศกำลังประสบปัญหา ค่าครองชีพสูง ชุมชนจึงพยายามร่วมกันหาทางออกของตนเองโดยการรวมกลุ่มเพื่อสร้างรายได้เสริมจากการสร้างงานและสร้างอาชีพ สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชน โดยทั่วไปกลุ่มมักเกิดจากการที่บุคคลสองคนขึ้นไปมารวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ เป้าหมายชัดเจน มีระเบียบแบบแผนของการกระทำต่อกัน มีปฏิสัมพันธ์ มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน มีความผูกพันในระยะเวลาที่นานพอสมควร จนเกิดการยอมรับในสมาชิกและมีผลประโยชน์ร่วมกัน

กลุ่มผู้ผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น อำเภอเมืองจังหวัดตาก เป็นกลุ่มสร้างอาชีพที่เกิดขึ้นในชุมชนการรวมกลุ่มของสมาชิกมีจำนวนมากขึ้น โดยผู้ประกอบการนั้นมีทั้งกลุ่มผู้ผลิตเครื่องประดับจากดินปั้นไทยและดินญี่ปุ่น ได้รวมกลุ่มกันเองตามความสนใจ และมีใจรักในงานหัตถกรรม บางกลุ่มพัฒนาจนได้จัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากลักษณะของผลิตภัณฑ์จากดินปั้นมีคุณสมบัติที่สามารถเก็บไว้ได้นาน สีสนสวยงามเหมือนธรรมชาติไม่ซีดจาง การกำหนดราคาขึ้นอยู่กับความยากง่าย สีสน ความคิดสร้างสรรค์ ขนาดและวัตถุดิบที่ใช้

หัตถกรรมจากดินปั้นของกลุ่มสามารถนำไปใช้ประโยชน์มากมาย เช่น นำไปเป็นของขวัญระลึก ประดับ ตกแต่งหรือติดตามตัวหรือของฝากได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับปวีณา (2552) รายงานว่า ดินปั้นทั้งดินไทยและดินญี่ปุ่นสามารถเก็บไว้ได้นานโดยไม่เหี่ยวเฉาง่าย เหมาะสมเป็นของขวัญระลึก หรือเป็นสินค้าประดับตกแต่ง โดยเฉพาะเครื่องประดับจากดินปั้น ในจังหวัดตากนั้น มีทั้งเครื่องประดับจากดินไทย และดินญี่ปุ่น โดยมีกลุ่มผู้ผลิตในพื้นที่จำนวน 3 กลุ่ม ที่มีการรวมกลุ่มอย่างชัดเจน โดยแต่ละกลุ่มมีความถนัดในการสรรค์สร้างสินค้าจากหัตถกรรมแตกต่างกันไปตามความต้องการของตลาดทักษะฝีมือ บางกลุ่มสามารถพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ไปจนถึงระดับ 5 ดาว มีตลาดการจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ จนสามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่ปัญหาของกลุ่มผู้ผลิตเครื่องประดับจากดินปั้นที่ผ่านมาพบว่าคุณภาพของการผลิตไม่คงที่ ไม่สามารถผลิตได้ทันการส่งมอบ การผลิตไม่ทันต่อความต้องการของตลาด โดยเฉพาะเครื่องช่วยขึ้นรูปผิวมนเรียบในปัจจุบันมีประสิทธิภาพในการผลิตได้จำนวนน้อย คุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบ คือ ดิน ยังมีความชื้นและมีระยะเวลาในการผลิตค่อนข้างมาก และยังขาดแคลนแรงงานทักษะฝีมือในการผลิตเครื่องประดับจากดิน ที่มีความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่มีความทันสมัย และทันกระแสตามความต้องการของ

ผู้บริโภค สอดคล้องกับ เกษม (2547) รายงานว่า ปัญหาหลักของผลิตภัณฑ์ชุมชน คือ คุณภาพการผลิต ไม่คงที่ ไม่สม่ำเสมอ ผลิตได้ไม่ทันการส่งมอบไม่มีการพัฒนา รูปแบบใหม่ ๆ ขาดการควบคุมคุณภาพ รวมทั้งความชำนาญของผู้ผลิตแต่ละคนในกลุ่มมีความชำนาญไม่เท่ากัน ไม่ค่อยสร้างสรรค์ผลงานหรือลวดลายใหม่ ๆ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะพัฒนากระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น โดยเฉพาะอุปกรณ์สำหรับพัฒนาดินปั้นให้มีผิวมันเรียบที่มีความรวดเร็ว ลดปริมาณความชื้นของดิน สามารถนำไปพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะเครื่องประดับจากดินปั้นแบบต่าง ๆ ให้มีความสวยงาม พึงพอใจต่อผู้บริโภค เพื่อพัฒนาคุณภาพของเครื่องประดับจากดินปั้นให้มีความสวยงาม สามารถสร้างรายได้เสริมของสมาชิกกลุ่มได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น
2. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพกระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น
3. เพื่อประเมินและปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) จากผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนากระบวนการผลิต ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ประกอบด้วยดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่
 - 1.1 หัวหน้ากลุ่มและสมาชิกของกลุ่มผู้ผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น จำนวน 8 คน ประกอบด้วยผู้ประกอบการเครื่องประดับจากดินปั้นและสมาชิกของกลุ่มในอำเภอเมืองตาก
 - 1.2 ผู้ประกอบการเครื่องประดับจากดินปั้นในอำเภอเมืองตาก ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการ

ผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น จำนวน 2 คน นักวิชาการพัฒนาชุมชน จากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตาก จำนวน 1 คน นักวิชาการจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดตาก จำนวน 2 คน นักวิชาการจากคณะวิศวกรรมอุตสาหการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

1.3 ผู้สนใจในการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้นในอำเภอเมืองตาก เข้าร่วมโครงการและใช้เครื่องช่วยขึ้นรูปผิวมันเรียบ จำนวน 22 คน

1.4. ผู้บริโภคที่มีความสนใจเครื่องประดับจากดินปั้น จำนวน 54 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

2.1 สภาพปัญหากระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น

2.2 การพัฒนาและหาประสิทธิภาพกระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น ประกอบด้วย

2.2.1 การสร้างและพัฒนากระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น

2.2.2 การประเมินประสิทธิภาพกระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น

2.3 การประเมินและปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหากระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น ดำเนินการโดยการสนทนากลุ่ม (focus group) เพื่อระดมสมองโดยผู้วิจัยและคณะดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่าง คือ หัวหน้ากลุ่มและสมาชิกของกลุ่มผู้ผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น เพื่อศึกษาสภาพปัญหากระบวนการผลิตจากดินปั้น เครื่องมือที่ใช้คือแบบสนทนากลุ่ม โดยผู้ร่วมสนทนากลุ่ม มีคุณสมบัติคือมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น และสมาชิกของกลุ่มจะต้องมีประสบการณ์ในการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น โดยขั้นตอนของการสนทนากลุ่มผู้วิจัยได้บอกวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม โดยประเด็นในการสนทนากลุ่มกล่าวถึงสถานภาพ

ทั่วไปของกลุ่มและสภาพปัญหาด้านกระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและหาประสิทธิภาพกระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างและพัฒนากระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อระดมสมอง (brainstorming) เพื่อสร้างอุปกรณ์เครื่องช่วยขึ้นรูปผิวมนเรียบ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญในการระดมสมองในลักษณะของการประชุมเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย ผู้ประกอบการเครื่องประดับจากดินปั้นในอำเภอเมืองที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น นักวิชาการพัฒนาชุมชน จากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตาก นักวิชาการจากสำนักงานพาณิชย์จังหวัดตาก นักวิชาการจากคณะวิศวกรรมอุตสาหการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาร่วมกันประเมินความเหมาะสมของอุปกรณ์ โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า หลังจากนั้นนำเครื่องช่วยขึ้นรูปผิวมนเรียบไปหาประสิทธิภาพของการใช้งาน โดยนำอุปกรณ์ไปทดลองกับชิ้นงานเป็นวัตถุดิบ คือ ดินญี่ปุ่น นำไปทดลอง ดำเนินการเก็บผลการทดลองและบันทึกผลการทดลอง

ขั้นที่ 2 การประเมินประสิทธิภาพกระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อหาประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น โดยดำเนินการตามขั้นดังนี้ โดยผู้วิจัยและคณะดำเนินการจัดทำโครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์จากดินปั้น แก่กลุ่มผู้สนใจ จำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินประสิทธิภาพในกระบวนการผลิตเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินและปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากดินปั้นภายหลังจากจัดโครงการนิทรรศการทางด้านอาชีพโดยร่วมกับพัฒนาชุมชนจังหวัดตาก จำนวน 54 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ในการเผยแพร่การจัดอบรมแก่ผู้สนใจเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความพึงพอใจของ

ผู้รับบริการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากดินปั้นเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

ผลการทดลองและวิจารณ์

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหากระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น พบว่า สภาพโดยทั่วไปของกลุ่มผู้ผลิตเครื่องประดับจากดินปั้นในอำเภอเมืองตากมีจำนวน 4 กลุ่ม คือ พัฒนาผลิตภัณฑ์จากดินไทยจำนวน 1 กลุ่ม และกลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์จากดินญี่ปุ่นจำนวน 3 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แตกต่างกันไปตามความถนัดของกลุ่มและสมาชิก บางกลุ่มได้จดทะเบียนเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีความสามารถพัฒนาจนถึงระดับ 4 ดาว และระดับ 5 ดาว โดยผลิตภัณฑ์มีมากมายหลายชนิด เช่น ต่างหู กิ๊บหนีบผม ของที่ระลึก ดอกไม้ ชุดพานพุ่ม ชุดดอกไม้ตลอดจนตุ๊กตา อาเซียน เป็นต้น โดยผลิตตามความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งช่องทางการจัดจำหน่ายนั้นด้านราคาทางผู้ผลิตจะเป็นผู้กำหนดราคาสินค้าเองสอดคล้องกับ ศุภณิศร์ (2556) รายงานว่า ด้านราคาของผู้ประกอบการสินค้า OTOP ผู้ประกอบการจะกำหนดราคาสินค้าเอง นอกจากนี้ยังนำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายยังงานแสดงสินค้าที่ทางรัฐและเอกชนจัดขึ้นและการจัดจำหน่ายแก่ผู้ว่าจ้าง ทั้งในจังหวัดและต่างจังหวัด ตลอดจนงานแสดงสินค้านานาชาติ โดยรูปแบบผลิตภัณฑ์จะเป็นไปตามต้องการของผู้บริโภค กระแสวัฒนธรรม สังคม โดยทั่วไปกระบวนการผลิตนั้นใช้ทักษะแรงงานจากคนในชุมชนที่ว่างเว้นจากงานประจำหรือเป็นอาชีพเสริม ที่ต้องใช้ความประณีต ใจเย็น และมีใจรักในงานหัตถกรรม มีความอดทน เนื่องจากต้องใช้สมาธิในการลงมือปฏิบัติ โดยกระบวนการ มักจะนำดินมาคลุกเคล้าและใส่สีให้มีสีสันเป็นธรรมชาติจากนั้นจึงทำการขึ้นแปรรูปและขึ้นรูปอาจจะให้มีลักษณะแบน กลมมน หรือพิมพ์แบบเป็นรูปต่าง ๆ ตามรูปแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งการขึ้นรูปเครื่องประดับให้เป็นทรงกลมผิวมนเรียบ ด้วยเครื่องเดิม จูติมา (2548) กิจกรรมการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าของสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า กิจกรรมแต่ละ

ประเภทจะมีกระบวนการผลิตรายละเอียดแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละกิจกรรม ซึ่งปัญหาในปัจจุบันของกระบวนการผลิตพบว่า การขึ้นรูปผิวมนเรียบทรงกลมที่ใช้ยู่มีขนาดเล็ก ผลิตได้จำนวนน้อย ไม่เกิน 100 ชิ้น ต่อครั้ง ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ส่งผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเครื่องประดับจากดินปั้นและยังใช้เวลานานมากขึ้น นอกจากนี้ยังขาดแคลนแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพ

2. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพกระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น

2.1 ผลการสร้างและพัฒนากระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้นพบว่า อุปกรณ์ที่พัฒนาขึ้นจะใช้สแต็ปป์มอเตอร์ไฟฟ้ากระแสสลับขนาด 220 โวลต์ 1 เฟส 1 แอมป์ เป็นต้นกำลังในการส่งกำลังผ่านลูกเบี้ยวหมุนขับเคลื่อนถาดบรรจุสินค้าให้เคลื่อนไหวและเกิดผิวมนเรียบ การลดความชื้นที่ผิวสินค้าจะใช้พัดลมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 10 นิ้ว เป่าให้ความชื้นระเหยออกไป ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสม

ของอุปกรณ์ พบว่าอยู่ในระดับดี และเมื่อนำอุปกรณ์ไปทดลองโดยการปั้นขึ้นรูปชิ้นงานทรงกลมขนาด 13-15 เซนติเมตร จำนวน 120 ชิ้น เพื่อทดสอบหาประสิทธิภาพพบว่า ระยะเวลาการผลิตที่เหมาะสมสำหรับเครื่องเดิม 165 นาที ดังตารางที่ 1 และระยะเวลาการผลิตที่เหมาะสมสำหรับเครื่องใหม่ วัดที่ค่าความชื้นที่หายไปเฉลี่ย 8.60 เครื่องช่วยขึ้นรูปผิวมนเรียบที่พัฒนาขึ้นสามารถรองรับชิ้นงานจากเดิม 120 ชิ้นต่อรอบการผลิต ได้จำนวน 240 ชิ้น ต่อรอบการผลิต คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ สามารถประหยัดเวลาในการผลิตได้ 45 นาที ต่อรอบการทำงาน ในปริมาณการผลิตที่เท่ากันคิดเป็น 27.27 เปอร์เซ็นต์ ดังตารางที่ 2 และตารางที่ 3 ซึ่งการพัฒนากระบวนการผลิตจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยนำเข้า ผลผลิต และการป้อนกลับเพื่อตรวจสอบผลการผลิตเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ สมพล (2547) รายงานว่า การทำงานเชิงระบบ คือ ตั้งแต่การรับปัจจัยนำเข้า (input) เข้ามาในระบบการผลิต เพื่อให้เกิดผลผลิต (output) และส่วนป้อนกลับ (feedback) ดังภาพที่ 1 และภาพที่ 2

Table 1 Result current modeling machine capacity produced for original

No.	Counter	Weight (grams)		Moisture (Percent)		Volume (Pieces/time)	Time (Minute)
		Before	After	each time	Mean		
1	1	206.0	190.0	7.77	7.61	120	160
	2	206.2	190.6	7.57			
	3	206.1	190.5	7.57			
	4	206.0	190.4	7.57			
	5	206.1	190.5	7.57			
2	1	206.0	188.3	8.59	8.60*	120	165*
	2	206.2	188.4	8.63			
	3	206.0	188.3	8.59			
	4	206.1	188.4	8.59			
	5	206.0	188.3	8.59			
3	1	206.1	186.5	9.51	9.66	120	170
	2	206.0	186.2	9.61			
	3	206.1	186.2	9.70			
	4	206.0	186.0	9.71			
	5	206.2	186.1	9.75			
4	1	206.2	184.2	10.67	10.61	120	175
	2	206.0	184.1	10.63			
	3	206.1	184.3	10.58			
	4	206.0	184.2	10.58			
	5	206.1	184.3	10.58			

Table 2 Result current modeling machine capacity produced for new machine

No.	Counter	Weight (grams)		Moisture (Percent)		Volume (Pieces/time)	Time (Minute)
		Before	Before	each time	Mean		
1	1	206.1	191.2	7.23	7.23	120	110
	2	206.2	191.4	7.18			
	3	206.0	191.2	7.18			
	4	206.0	191.4	7.23			
	5	206.1	191.0	7.33			
2	1	206.0	190.2	7.67	7.70	120	115
	2	206.1	190.4	7.62			
	3	206.0	190.2	7.67			
	4	206.0	190.1	7.72			
	5	206.1	190.2	7.81			
3	1	206.0	188.3	8.59	8.60*	120	120*
	2	206.2	188.4	8.63			
	3	206.0	188.3	8.59			
	4	206.1	188.4	8.59			
	5	206.0	188.3	8.59			
4	1	206.1	186.5	9.51	9.66	120	125
	2	206.0	186.2	9.61			
	3	206.1	186.1	9.70			
	4	206.0	186.0	9.71			
	5	206.2	186.1	9.75			

Table 3 Result of experimental Volume for current modeling machine capacity produced

No	Weight (grams)		Moisture lost (Percent)	Volume (pieces)	Time (minute)
	Before	After			
1	405	370	8.64	240	120
2	406	371	8.62	240	120
3	409	374	8.56	240	120
4	408	373	8.58	240	120
5	405	370	8.64	240	120
mean	406.60	371.60	8.60	240	120

จากตารางที่ 3 การหาค่าต่อรอบการผลิต คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ผลผลิตเพิ่มขึ้น} &= \frac{240-120}{120} \times 100 \text{ เปอร์เซ็นต์} \\ &= 100 \text{ เปอร์เซ็นต์} \\ \text{เพิ่มขึ้น} &= 100 \text{ เปอร์เซ็นต์} \end{aligned}$$

2.2 ผลการหาประสิทธิภาพกระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น พบว่าเมื่อนำใช้ร่วมกับกลุ่มผู้สนใจการทำผลิตภัณฑ์จากดินปั้น หลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรมโดยการประเมินผลงานของผู้เข้าอบรมโดยวิทยากร พบว่าหลังการฝึกอบรมประสิทธิภาพ สูงกว่าก่อนการอบรม กระบวนการผลิต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังภาพที่ 3 และภาพที่ 4

3. ผลการประเมินและปรับปรุงประสิทธิภาพกระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น พบว่าผู้รับบริการ

เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากดินปั้น จำนวน 54 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ร้อยละ 87.04 มีอายุต่ำกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.15 โดยภาพรวมมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์เครื่องประดับจากดินปั้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04 \pm 0.67$) โดยผู้รับบริการให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ผลิตภัณฑ์จากดินปั้นมีสีสัน สวยงามลักษณะเหมือนของจริง และราคาก็เหมาะสมกับผลงานการผลิตและความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับปวีณา (2552) ที่รายงานว่าผลิตภัณฑ์จากดินปั้นจะมีสีสันสวยงาม เหมือนของจริงสามารถนำไปใช้เป็นของที่ระลึก ของประดับตกแต่งได้ ส่วนข้อเสนอแนะจากการประเมินของผู้รับบริการ พบว่าผลิตภัณฑ์ควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีหลากหลายรูปแบบ และทันสมัยตามความต้องการของผู้บริโภคและบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม

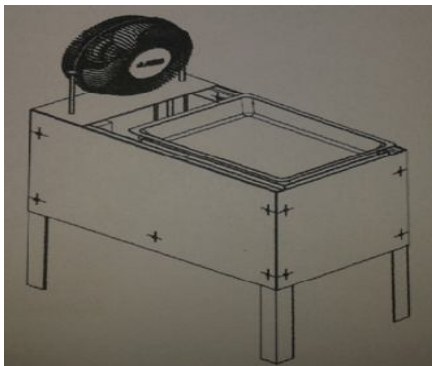

Figure 1 Model of craft jewelry machine

Figure 2 Craft jewelry machine

Figure 3 Training for artificial clay products

Figure 4 Artificial clay products

สรุป

การพัฒนาประสิทธิภาพกระบวนการผลิตของกลุ่มผู้ผลิตเครื่องประดับจากดินปั้น สามารถสรุปผลได้ตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนากระบวนการผลิตเครื่องประดับจากดินปั้นพบว่า มีปัจจัยอยู่ 2 ประการ คือ ปัจจัยจากตัวอุปกรณ์การผลิตและปัจจัยจากทักษะแรงงานในการผลิตเครื่องประดับโดยได้ผลิตอุปกรณ์ที่สามารถเป็นเครื่องช่วยทุ่นระยะเวลา และเพิ่มคุณภาพของวัตถุดิบ สามารถนำไปสร้างสรรค์รูปแบบผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสม จากการมีส่วนร่วมของกลุ่มเครื่องประดับจากดินปั้น โดยผ่านการฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ทางความคิดสร้างสรรค์ของสมาชิกภายในกลุ่มและผู้สนใจ ทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ สามารถผลิตสินค้าจากดินปั้นออกสู่ตลาดได้ทันต่อความต้องการของลูกค้า และมีคุณภาพตามความต้องการของตลาดผู้บริโภค

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณเครือข่ายการวิจัยภาคเหนือตอนล่าง สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่สนับสนุนงบประมาณการวิจัย คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาตาก และนักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ ที่สนับสนุนการสร้างและพัฒนาอุปกรณ์เครื่องช่วยฝีมือเรียบ คุณพัชรินทร์ ไชยมี เจ้าของธุรกิจบ้านไอนิน อำเภอเมือง จังหวัดตาก คุณจามจุรี สกฤตรัตน์ หัวหน้ากลุ่มรักษาศิลปดินไทย อำเภอเมือง จังหวัดตาก

เอกสารอ้างอิง

- เกษม พิพัฒน์เสรีธรรม. 2547. OTOP นักสู้ชาวบ้าน นักการตลาดชุมชน. เอ.อาร์.บีซิเนส, กรุงเทพฯ.
- ฐิติมา ไชยะกุล. 2548. หลักการจัดการผลิต. เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่นอินโดไชน่า, กรุงเทพฯ. 266 หน้า.
- นันทพงศ์ สงวร. 2550. กระบวนการผลิตและการจัดจำหน่ายดอกไม้ประดิษฐ์ดินไทยและดินญี่ปุ่น. ภาคนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม, กรุงเทพฯ. 84 หน้า.
- ปวีณา บุญปาน. 2552. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้ดอกไม้ดินไทยและดินญี่ปุ่นเพื่อสร้างรูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ให้กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://www.famutt.ac.th/wp-content/uploads/2011/07/> (19 กุมภาพันธ์ 2557).
- วสันต์ สุขทับ สิริพงศ์ ราโช และถวิล เดชปัญญา. 2555. การสร้างและพัฒนาเครื่องช่วยขึ้นรูปผิวมนเรียบของสินค้าหัตถกรรมเครื่องประดับจากชุมชนระแหง จังหวัดตาก. ปริญญานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาตาก, ตาก. 66 หน้า.
- ศุภณิศร์ เต็มสงวนวงศ์. 2556. ปัจจัยสู่ความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(1): 31-41.
- สนธยา พลศรี. 2556. การพัฒนาความสามารถของบุคคลและกลุ่ม. พิมพ์ครั้งที่ 2. โอเดียนไตร์, กรุงเทพฯ. 283 หน้า.
- สมพล ท่งหว่า. 2547. การผลิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ. 427 หน้า.

การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

กรณีศึกษา: การทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณของ

ชุมชนปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

Protection of Local Wisdom Under Globalization

Case Study: Making Traditional Vegetable Oil Lantern of

Pong Yang Kok Community, Hang Chat District, Lampang Province

ขัตติยา ขัตติยวรา^{1/}

Kattiya Kattiyawara^{1/}

Abstract: This qualitative research on the protection of local wisdom under globalization, a case study of making traditional vegetable oil lantern of Pong Yang Kok community Hang Chat district, Lampang province were 1) to study the situation concerning the protection of local wisdom as roots of the community 2) to study the adjustment of the local wisdom of making traditional vegetable oil lantern in order to examine how the community protects or adapts their local wisdom under globalization. The participants in this study were members of the community enterprise groups who make traditional vegetable oil lantern in Pong Yang Kok community, Hang Chat district, Lampang province. The data were collected by using multiple methods: analysis of research papers, interviews, focus group discussion, and observation. The data were analyzed using descriptive and content analyses. The findings of this study were as follows: the situation concerning the protection of the local wisdom was related to changes caused by factors external and internal to the communities which affect the adaptation of the local wisdom by creating a sense of "antiquities" through "legends".

Keywords: Local wisdom, globalization, traditional vegetable oil lantern, Pong Yang Kok community

^{1/}สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง จ.ลำปาง 52100

^{1/}Department of Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University, Lampang 52100, Thailand

บทคัดย่อ: การศึกษาการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ กรณีศึกษา การทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณของชุมชนปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นในฐานะที่เป็นรากเหง้าของชุมชน 2) ศึกษาการปรับตัวของภูมิปัญญาการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ เพื่อหาข้อสรุปว่า ชุมชนมีการตั้งรับหรือปรับตัวในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองอย่างไรต่อความเคลื่อนไหวภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ วิชากิจชุมชนในตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ประเภทกลุ่มผู้ผลิตตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีผสมผสานกัน ได้แก่ การวิเคราะห์จากเอกสารงานวิจัย การเก็บข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยสรุปว่า สถานการณ์เกี่ยวกับการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนปงยางคก เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกและภายในชุมชน ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวของภูมิปัญญาด้วยการสร้างความหมายของ “ความโบราณ” ผ่าน “ตำนาน”

คำสำคัญ: การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น โลกาภิวัตน์ ตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ ชุมชนปงยางคก

คำนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระยะแรก ๆ พบว่า ผลของการพัฒนาที่เน้นเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ผลกระทบมิติทางวัฒนธรรมที่ส่งผลมาสู่ปัจจุบันปัญหาหนึ่ง คือ การล่มสลายทางศิลปกรรม สิ่งสำคัญ คือ ภูมิปัญญาและความรู้ท้องถิ่น (อานันท์, 2542) ภายใต้ระบบทุนนิยมในกระแสโลกาภิวัตน์ คือ ความเกี่ยวโยงอย่างสัมพันธ์กันระหว่างการพัฒนาประเทศกับนโยบายเศรษฐกิจอันเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน การถูกคุกคามของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยกระบวนการทำวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้า สิ่งสำคัญ คือ ทำอย่างไรชุมชนจึงจะไม่เสียคุณค่าของความเป็นท้องถิ่น การเผชิญหน้ากับโลกาภิวัตน์ที่เป็นทั้งวิกฤตและโอกาสชุมชนจึงไม่อาจตกอยู่ในภาวะยากไร้และปิดตัวเองเท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องเลือกวิธีที่จะปรับตัวและอยู่รอดให้ได้ โดยใช้ทุนชุมชนที่มีอยู่แปรเปลี่ยนเป็นสินค้าที่มีความเป็นสากลเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างกว้างขวาง

อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากวิกฤตทางเศรษฐกิจของสังคมไทยที่ผ่านมา ทำให้หลายฝ่ายมองเห็น

ความสำคัญของการพัฒนาและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ตลอดจนการสืบค้นไปถึงเทคนิควิทยาพื้นบ้าน เทคโนโลยีพื้นบ้านที่สืบทอดมา คือ กระบวนการเรียนรู้ที่มีรากฐานและเรื่องราวอย่างมีนัยสำคัญ ภูมิปัญญาการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณซึ่งเป็นวิชากิจชุมชนปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มีการปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นเช่นกัน การรวมกลุ่มในรูปวิชากิจชุมชนต่าง ๆ เป็นการเชื่อมต่อเครือข่ายที่จะค่อย ๆ ขยายไปสู่ระดับประเทศและพ่วงให้ชุมชนสามารถปรับตัวเองระหว่างหัวของท้องถิ่นนิยมกับโลกาภิวัตน์

การทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ เป็นองค์ความรู้ที่มีเอกลักษณ์โดยเฉพาะของชุมชนปงยางคกที่มีเรื่องราวความเป็นมาผูกอยู่กับการดำเนินชีวิตในอดีต แต่ปัจจุบันจำนวนผู้รู้ ภูมิปัญญาลดลงเพราะกลุ่มผู้สูงอายุที่เริ่มแก่ชรามากขึ้น ประกอบกับคนรุ่นหลังขาดความรู้ ความเข้าใจที่จะสืบทอดภูมิปัญญาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้หากขาดการอนุรักษ์ในอนาคต เรื่องราวอันทรงคุณค่าและภูมิปัญญานี้อาจสูญหายไปซึ่งจะเป็นสิ่งที่น่าเสียดายยิ่ง ดังนั้น จึงควรมีการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งงานวิจัยนี้มีคำถามการวิจัยว่า 1) สถานการณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณได้รับการคุ้มครองอย่างไรบ้าง และ 2) ชุมชนมีการตั้งรับ

หรือปรับตัวในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองอย่างไรต่อ
ความเคลื่อนไหวของกระแสโลกาภิวัตน์ โดยมีวัตถุประสงค์
เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์เกี่ยวกับการคุ้มครองภูมิปัญญา
ท้องถิ่นในฐานะที่เป็นรากเหง้าของชุมชน 2) ศึกษาการ
ปรับตัวของภูมิปัญญาการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ
ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการ ดังนี้

1 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ นางพิมพ์
เป็งยางคำ ซึ่งเป็นประธานกลุ่มตะเกียงน้ำมันพืชแบบ
โบราณ เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของ
ภูมิปัญญา ขั้นตอนการผลิต และการใช้ประโยชน์ ส่วน
ผู้ให้ข้อมูลรอง คือ สมาชิกกลุ่มผลิตตะเกียงน้ำมันพืชแบบ
โบราณ จำนวน 5 คน ซึ่งอาศัยอยู่ในชุมชนปงยางคก
อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการโดยการ
กำหนดประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้า สัมภาษณ์แบบเจาะลึก
และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ที่สามารถยืดหยุ่น
และปรับเปลี่ยนคำถามได้ตามสถานการณ์ นอกจากนี้ยัง
ใช้การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ในการ
สนทนากลุ่มควบคู่กันไปเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูล

3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์
ระยะเวลาในการศึกษาเริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ.2553
จนถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2554 ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ
ตำรา สิ่งพิมพ์ ข้อมูลพื้นฐานชุมชนปงยางคก แนวคิด
ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดย
ทำการศึกษาตามแนวคิด ดังต่อไปนี้ 1) แนวคิดเกี่ยวกับ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการคุ้มครองภูมิปัญญาไทย
2) แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชนภายใต้กระแส
โลกาภิวัตน์

3.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม รวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. สังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

2. การสัมภาษณ์ โดยเตรียมประเด็นต่าง ๆ ใน
เรื่องที่จะศึกษาเพื่อซักถามแบบพูดคุยสนทนาแบบไม่เป็น
ทางการให้มากที่สุด ในการซักถามประเด็นต่าง ๆ จะมีการ
ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์เรื่องที่พูดคุย การ
สัมภาษณ์แต่ละรายอาจใช้คำถามที่แตกต่างกันในบาง
เรื่องเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลให้ได้ความชัดเจนและสมบูรณ์
ยิ่งขึ้น

3. ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ เช่น กล้อง
ถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง เพื่อบันทึกภาพและเสียงในการ
ทำความเข้าใจและวิเคราะห์ข้อมูลในบางกรณี

4 การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการนำข้อมูลที่ได้ของกลุ่มตัวอย่างมา
วิเคราะห์ ตีความหมาย อธิบายตามลักษณะความสัมพันธ์ที่
เชื่อมโยงในประเด็นต่าง ๆ และหาข้อสรุปของภาพรวมและ
ข้อแตกต่างโดยการบรรยายเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ภูมิปัญญาตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณของ
ชุมชนปงยางคก มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ วัสดุที่ใช้และ
ขั้นตอนการทำโดย ไม้สัก ถือเป็นวัตถุดิบหลักในการทำ
ตะเกียง ไม้สัก เป็นไม้ที่นอกจากจะมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ
แล้วยังมีคุณค่าทางจิตวิญญาณที่แฝงถึงคุณค่าของความ
มีศักดิ์ ศรี เป็นไม้มงคล สำหรับน้ำมันพืช เป็นวัตถุดิบที่หา
ได้ง่ายจากทุกครัวเรือนและถือเป็นจุดเด่นอีกประการหนึ่ง
ของตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณเพราะไม่ก่อให้เกิดควัน
ไม่มีกลิ่นเหม็น และราคาประหยัด (ดังภาพที่ 1) ขั้นตอน
การทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณต้องอาศัยความ
ละเอียดอ่อน อดทน และใจรัก เพราะไม่ได้ใช้เครื่องมือ
และกระบวนการผลิตแบบทันสมัย แต่เป็นกระบวนการ
ผลิตซึ่งอาศัยภูมิปัญญาดั้งเดิมผสมผสานกับองค์ความรู้
สมัยใหม่ วิธีการผลิตด้วยระบบช่างฝีมือและระบบการ
แบ่งงานกันทำดังภาพที่ 2 และ 3 การใช้เครื่องมือยังคง

เป็นเครื่องมือทั่วไปซึ่งสามารถทำงานได้หลายอย่าง ไม่ได้พึ่งพาเทคโนโลยีขั้นสูง และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนที่เป็นไปเพื่ออนุรักษ์ของดั้งเดิมมากกว่า เน้นการผลิตจำนวนมากในเชิงธุรกิจดังภาพที่ 4 และ 5 จากการสำรวจและรวบรวมงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น (ปັນจุง และเจษฎ์, 2548) และการเก็บรวบรวมข้อมูลของกรณีศึกษา (ภาพที่ 6) พบว่า สถานการณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณในอดีตที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ที่เริ่มก่อตั้งกลุ่มเป็นเพียงการจดทะเบียนตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยทั่วไป และดำเนินการเรื่อยมาซึ่งก็มีทั้งได้กำไรบ้าง ขาดทุนบ้าง จนกระทั่งเริ่มมีผลิตภัณฑ์คู่แข่งทั้งตลาดภายในชุมชนเองและภายนอกชุมชนที่พยายามเลียนแบบผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ต้องหาแนวทางเพื่อจดสิทธิบัตรของกลุ่ม การดำเนินการขอจดสิทธิบัตรเริ่มขึ้นตั้งแต่เมื่อปี พ.ศ. 2548 แต่ได้รับการจดสิทธิบัตรเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างสมบูรณ์ เมื่อปี พ.ศ. 2555 เนื่องจากกว่าจะได้รับการจดสิทธิบัตรต้องผ่านการตรวจสอบหลายขั้นตอนซึ่งก็ทำให้กลุ่มรู้สึกท้อแท้ในช่วงแรกและเกือบล้มเลิกไป วิสาหกิจบางกลุ่มในชุมชนท้อแท้ไป ไม่จดสิทธิบัตรก็เพราะกระบวนการขั้นตอนที่ยุ่งยากและใช้

เวลานาน จึงเป็นที่น่าเสียดายในความเสี่ยงต่อการถูกลักลอบนำไปใช้ประโยชน์จากบุคคลอื่นได้ โดยเฉพาะต่างชาติซึ่งจะนำมาซึ่งการสูญเสียรายได้ในระดับภาพรวมของประเทศ ชุมชนจึงควรเริ่มจากการสร้างความรู้ ความเข้าใจร่วมกันของเจ้าของภูมิปัญญาและคนในชุมชน ทั้งเรื่องสิทธิประโยชน์ทางกฎหมาย การดำเนินการด้านเอกสาร การตลาด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณได้รับการคุ้มครองผ่านสัญญาของการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ของสินค้า OTOP ระดับ 3 ดาว ดังตารางที่ 1 นางพิมพ์ร เป้งยางคำ ประธานกลุ่มและเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาจากรุ่นบรรพบุรุษกล่าวว่า “กว่าจะทำให้สินค้าได้รับมาตรฐานในระดับ 3 ดาว ต้องรักษามาตรฐานและปรับปรุงคุณภาพตลอดเวลา เพราะระยะเวลาของการได้รับดาว มีจำกัด ถ้าตกเป็นระดับต่ำกว่า 3 ดาว สินค้าจะไม่ได้ไปนำเสนอตลาดใหญ่ ๆ เช่น ตลาดสินค้าที่เมืองทองธานี กรุงเทพฯ หรือตลาดอื่น ๆ ที่พัฒนาชุมชนเป็นผู้ประสานจัดหาให้ การนำสินค้าไปขายในตลาดใหญ่ ๆ จะเป็นช่องทางของยอดการสั่งซื้อสินค้าที่เพิ่มขึ้น” (ภาพที่ 7)

Figure 1 Traditional vegetable oil lanterns

Figure 2 Production tools

Figure 3 Production tools

Figure 4 Production components

Figure 5 Production components

Figure 6 Focus group

Figure 7 OTOP award

Table 1 List of OTOP products, Hang Chat District, Lampang Province (All of 122)

Name of Products	Description	District
Elephant shell candle holders	Elephant shell candle holders, made from coconut shell (7750)	T.Hang Chat, Hang Chat District, Lampang Province
Wooden bowl	Wooden bowl. (OTOP codes : (521200067) (OPC55LP3Stars)55D,553D,OPC553	T.Hang Chat, Hang Chat District, Lampang Province
Tamarind tea	Tamarind tea (3150)	T.Muangyaw, Hang Chat District, Lampang Province
Leather knife envelope (with a knife)	Leather knife envelope (with a knife) (OTOP codes : 52120002745913) (OPC55 LP5Stars)55D,554D,OPC555	T.Nonglom, Hang Chat District, Lampang Province
Traditional vegetable oil lanterns	Traditional vegetable oil lanterns (OTOP codes : 521200274701)	T.Pong Yang Kok, Hang Chat District, Lampang Province
Resin keychain hanging	Resin keychain hanging (OTOP codes : 521201135201)	T.Hang Chat, Hang Chat District, Lampang Province
Chili sauce with salted egg	Chili sauce with salted egg (OTOP codes : 521201175201)	T.Hang Chat, Hang Chat District, Lampang Province
Coconut shell duck	Duck made from coconut shell (LP)(18849)	T.Hang Chat, Hang Chat District, Lampang Province

นางพิมพ์พร กล่าวตอนท้ายว่า “เมื่อผลิตภัณฑ์ชุมชนต้องเข้าสู่การแข่งขันในตลาดระดับประเทศหรือระดับโลก เราต้องกล้าที่จะ ทำเอง ต้องกลับมาฟื้นฟู เพราะไม่มีใครทำให้เรา ไม่มีใครทำแทนเราได้ แม้ว่าการไปต่อรอง ติดต่อกับหน่วยงานรัฐนั้นเป็นเรื่องยากมากก็ตาม”

นอกจากนี้พบว่า ชุมชนมีการตั้งรับหรือปรับตัว ในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองต่อความเคลื่อนไหวของ กระแสโลกาภิวัตน์ (นิยพรธณ, 2550) ด้วยการรื้อฟื้น ภูมิปัญญาผ่าน “ตำนานหนานทิพย์ช้าง” ของชุมชน ปงยางคก กล่าวคือ การทำตะเกียงโบราณเริ่มมาจากสมัย เจ้าพ่อทิพย์ช้าง (พระยาสุลวฤาไชยสงคราม) มีนามเดิมว่า หนานทิพย์ช้าง เกิดที่ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร

จังหวัดลำปาง ในประวัติศาสตร์ระหว่างปี พ.ศ. 2272-2275 เจ้าอธิการวัดพระแก้วหรือ วัดชมพู (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอเมืองลำปาง) มีความรู้ทางโหราศาสตร์ ประชาชนเลื่อมใสศรัทธาเข้าเป็นบวรจำนวนมาก ประสงค์จะหาผู้มีความสามารถกู้อิสรภาพคืนจากพม่า และมีผู้แนะนำว่า หนานทิพย์ช้าง พรานป่าเป็นผู้มีความสามารถ มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด กำลังกาย แข็งแรงและมีความชำนาญในการใช้อาวุธเจ้าอธิการวัดพระแก้วจึงไปขอรับให้หนานทิพย์ช้างไปกอบกู้บ้านเมือง ในครั้งนี้ โดยมีข้อเสนอว่า เมื่อหนานทิพย์ช้างกอบกู้บ้านเมืองมาจากพม่าได้ จะสถาปนาให้เป็นเจ้าครองเมืองลำปางต่อไป

หนานทิพย์ช้างจึงขึ้นอาสา และได้้นำกำลังไพร่พล
ไปกว่า 300 คน และเมื่อไปถึงที่มั่นของข้าศึก หนานทิพย์
ช้างก็ได้ลอบเข้าไปภายในวัดทางท่อบายน้ำ แล้วก็
ปลอมเป็นคนลำพูนที่เข้าไปส่งข่าวให้แก่ทัพพม่า หลอก
ถามทหารพม่าว่าแม่ทัพคือคนไหน ทหารพม่าก็หลงเชื่อ
ซึ่งบอกแม่ทัพทำมหายศ ซึ่งขณะนั้นกำลังเล่นหมากรุกอยู่
ในศาลาหลวง หนานทิพย์ช้างจึงใช้ปืนพกที่พกมายิงแม่
ทัพพม่าเสียชีวิต และสามารถยึดเมืองกลับคืนมาได้ โดย
ตอนหนึ่งในตำนาน ชาวบ้านมีความเชื่อว่า หนานทิพย์ช้าง
ได้ใช้ตะเกียงโบราณเป็นกลอุบายในการล่อศัตรูในการรบ
เพื่อหลอกล่อศัตรูให้เข้ามาหา ที่สว่าง และกลุ่มของหนาน
ทิพย์ช้างจะชุมนุมอยู่ในที่มืดเพื่อโจมตีศัตรูที่เข้ามาในฐาน
ที่ตั้ง ที่มีการจุดตะเกียงไฟไว้ และทำการหลอกล่อกล
อุบายแบบนี้หลายครั้งจนทำให้ฝ่ายพลของพม่ามีจำนวน
ลดลงเป็นจำนวนมาก

ชาวบ้านพยายามฟื้นฟูภูมิปัญญาด้วยการผลิตซ้ำ
ของทุนทางสังคมผ่านตำนานของชุมชนเพื่อสร้าง
เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชนของ
ตนเองให้กลับมามีคุณค่าและความหมายอีกครั้งหนึ่ง
ท่ามกลางกระแสบริโภคนิยมสำหรับทางเลือกของผู้เลือก
บริโภควัฒนธรรม “ดั้งเดิม” เพื่อให้ตนเอง อยู่รอดในระบบ
เศรษฐกิจทุนนิยมแต่ยังคงรากเหง้าของท้องถิ่น การตั้ง
ตำนานซึ่งผูกพันอยู่กับมิติของเวลาและสถานที่สะท้อน
กลวิธีที่แยบยลที่ชาวบ้านเลือกใช้ปรับตัวเองให้อยู่รอดใน
ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและไม่สูญเสียความเป็นตัวตน
ของตนเองไปทั้งหมด

อภิปรายผล

การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นภายใต้กระแส
โลกาภิวัตน์ กรณีศึกษา การทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบ
โบราณของชุมชนปายangk อำเภอนางขัน จังหวัด
ลำปาง มีความสำคัญประการหนึ่งของการศึกษา
วัฒนธรรมในระบบโลกาภิวัตน์ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด
ของอิกญา (2546) ที่ชี้ให้เห็นถึงการศึกษาไม่ควรมอง
ระบบโลกาภิวัตน์แยกเป็นขั้วตรงข้ามหรือการต่อสู้กับ
โลกาภิวัตน์จะต้องปฏิเสธโลกาภิวัตน์เสมอไป หากแต่
ต้องศึกษาถึง พลวัตของระบบโลกาภิวัตน์นั้นสามารถ

ผลิตพลังของท้องถิ่นนิยมด้วย การเกิดขึ้นและความตื่นตัว
ของการรื้อฟื้นและทบทวนภูมิปัญญาท้องถิ่นในบริบทของ
โลกาภิวัตน์อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับแนวคิดของ เสน่ห์
(2551) ต่อกระแสชุมชนท้องถิ่นที่ว่า เหตุจากการระราน
และคุกคามจากกระแสโลกาภิวัตน์กับอำนาจรัฐที่เป็นแรง
กระตุ้นให้เกิดสำนึกตื่นตัวที่จะเรียนรู้ เพื่อฟื้นฟูอัตลักษณ์
และภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่นอันหลากหลาย

การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรควบคู่ไปกับ
การอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญา สอดคล้องกับ
งานวิจัยของ สุกัญญา และภัทรพร (2556) ในประเด็น
เรื่องกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
กระบวนการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้
พัฒนาทักษะให้มีคุณภาพและมาตรฐาน สามารถสร้าง
รายได้ให้กับครัวเรือน ชุมชน เกิดความรักความสามัคคี
ตลอดจนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป งานวิจัยนี้
ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญธร (2546) ประเด็น
เรื่องความสำคัญของคติพื้นบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น
(folklore) อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติไทย แต่ยังไม่
มีบทบัญญัติกฎหมายใดได้ให้ความคุ้มครองโดยตรง
เพราะโดยลักษณะพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในบาง
กรณีอาจไม่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองตามกฎหมาย
ทรัพย์สินทางปัญญา หรือในบางกรณี อาจจะมีลักษณะ
เป็นงานสร้างสรรค์อันเป็นสาธารณะ (public domain) ซึ่ง
เป็นงานที่ล่วงเลยกำหนดอายุความคุ้มครองตามกฎหมาย
ทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว ดังนั้นบุคคลใดก็ตามย่อม
สามารถนำงานนั้นไปใช้ได้โดยไม่ถือว่าเป็นการละเมิด
ทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจนำไปสู่การ
ฉกฉวยเอามรดกทางวัฒนธรรมไทยโดยชาวต่างชาติได้

สรุป

สถานการณ์การคุ้มครองภูมิปัญญาการทำ
ตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณของชุมชนปายangk สะท้อน
ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งจากปัจจัยภายนอกและ
ภายในชุมชน กล่าวคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกคนภายนอก
นำไปใช้ประโยชน์โดยไม่ได้รับอนุญาต และการจะได้มาซึ่ง
สิทธิในการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น ต้องผ่านขั้นตอน
ของภาครัฐที่ยังไม่สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่

วิสาหกิจชุมชนได้อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตาม ภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้น ชุมชนเลือกปรับตัวด้วยรูปแบบของการประยุกต์ภูมิปัญญาที่สร้างคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ผ่านตำนานอันทรงคุณค่าของชุมชน ความโบราณและดั้งเดิม คือ อัตลักษณ์ที่เสนอผ่านบริบทโลกาภิวัตน์เพื่อสร้างประโยชน์ใหม่ให้แก่ชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณโครงการวิจัยเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางที่ให้การสนับสนุนทุนการวิจัย เรื่อง “โครงการการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาการทำตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ ชุมชนปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง” ในครั้งนี้งานวิจัยจึงสามารถดำเนินการลุล่วงไปได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ขอขอบคุณกลุ่มผู้ผลิตตะเกียงน้ำมันพืชแบบโบราณ องค์การบริหารส่วนตำบลปงยางคก และประชาชนชาวปงยางคกทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัย ขอขอบคุณผู้บริหารและบุคลากรสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

ธัญธร อินศร. 2546. การศึกษาปัญหาการเลียนแบบลายผ้าทอพื้นเมืองอีสานและโมเดลทางกฎหมายเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น. รายงานวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

นิยพวรรณ (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. 2550. มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. เอ็กสเปอร์เน็ท, กรุงเทพฯ.

บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์ และเจษฎ์ โทณะวณิก. 2548. โครงการสัมมนาเรื่องบทบาท/ท่าทีของไทยต่อการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://www.measwatch.org/project3050> (10 มกราคม 2551).

เสนห์ จามริก. 2551. เศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.

สุกัญญา ดวงอุปมา และ ภัทรพร ภาชนะนาค. 2556. การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื้อก. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(3): 195-203.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://www.Ldd.go.th/Thaihtml/05022007/PDF01/index.htm> (10 มกราคม 2551).

อภิญา เพ็ญฟูสกุล. 2546. อัตลักษณ์: การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด. คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.

อนันท์ กาญจนพันธุ์. 2542. การวิจัยในมิติวัฒนธรรม. โรงพิมพ์มีงเมือง, เชียงใหม่.

การพัฒนาการจัดการกลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีดแบบการวิจัย
เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม บ้านหนองหล่าย ตำบลเกาะคา
อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

Development of Crickets Rearing Group Management
with PAR at Ban Nong Lai, Kohka Sub-district,
Kohka district, Lampang Province

กนกวรรณ เวชกามา^{1/}

Kanokwan Vechgama^{1/}

Abstract: The objectives of this study were to 1) study factors which have affected the operation and management of crickets rearing group in Nong Lai Village, 2) study problems of management of the crickets rearing group 3) create a management system by participation of the community, and 4) put the research findings into real practice. The population in this study were 26 members of the crickets rearing group at Nong Lai Village, Lampang province selected from the 30 households. The study tools were questionnaires, interview and learning participation. The interview had 2 parts: the questionnaires on the community contexts and the questionnaires on management satisfaction. The learning participation was another tool of research that was used in a group conversation for interview, observation and a case study of crickets rearing group. The results from this study are 1) Management structure (SGLOCPI) which consists of goal setting, group formation, selection of group leaders, organization management, planning and management based on group regulations, 2) factors that contribute to successful administration: analysis of competitors, creating of strengths in administration, creating of trade partners, searching for marketing opportunity, and practice and assessment of plans resulted from the analysis of internal and external environments based on SWOT analysis using questionnaires and interviewing the villagers under the system of SGLOCPI.

Keywords: Development of group management, participatory action research (PAR), crickets rearing group

^{1/}คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ลำปาง จ.ลำปาง 52000

^{1/}Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna Lampang, Lampang 52000, Thailand

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้เพื่อการพัฒนาการจัดการกลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีดแบบการมีส่วนร่วม บ้านหนองหลาย ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยมีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานและการบริหารจัดการกลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด บ้านหนองหลาย ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง 2) ศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการกลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด บ้านหนองหลาย ตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง 3) สร้างรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มโดยชุมชนมีส่วนร่วมและ 4) การนำไปสู่การปฏิบัติ การปฏิบัติการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกกลุ่มอาชีพ (กลุ่มจิ้งหรีด) บ้านหนองหลาย ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง จำนวน 26 คน ได้มาจากกลุ่มประชากร 30 ครัวเรือน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ จากแบบสอบถามหลัก 2 ชุด คือ แบบสอบถามบริบทของชุมชน และสอบถามความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการที่ดีของสมาชิก และเพิ่มเติมจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเกาะคา เทศบาลตำบลเกาะคาแมยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วย คือ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ผู้รู้เชิงลึก การสังเกต การศึกษารายการนิ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มอาชีพกับทีมวิจัยผลการวิจัยได้ค้นพบโครงสร้างการจัดการที่เป็นผลจากการพัฒนาการจัดการกลุ่มอาชีพแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบการบริหารจัดการที่ประกอบด้วย การวางแผน วัตถุประสงค์ เลือกผู้นำ จัดองค์กร ควบคุมโดยกฎกติากลุ่ม การวางแผน และการนำไปปฏิบัติ หรือ SGLOCI และค้นพบปัจจัยที่จะส่งผลให้ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ คือ การวิเคราะห์คู่แข่งการสร้างจุดแข็งการบริหารงานการผสมผสานสร้างพันธมิตรทางการค้าการแสวงหาโอกาสทางการตลาดการปฏิบัติและทบทวนแผนซึ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก ในโดยรูปแบบการวิเคราะห์ SWOT โดยแบบสัมภาษณ์ และ เวทีชาวบ้าน ซึ่งการพัฒนาการจัดการกลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีดได้มีความก้าวหน้าจากการไม่มีกลุ่ม จนกระทั่งจัดตั้งร้านค้าเพื่อจำหน่ายวัตถุดิบในการเลี้ยงจิ้งหรีดให้กับกลุ่มสมาชิกและผู้ไม่ใช่สมาชิกกลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีดบ้านหนองหลายในรูปแบบกลุ่มอาชีพภายใต้คำจำกัดความของสหกรณ์ ภายใต้การบริหารแบบใช้โครงสร้าง SGLOCI

คำสำคัญ: การพัฒนาการจัดการกลุ่ม การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มจิ้งหรีด

คำนำ

เนื่องจากการดำเนินโครงการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนแบบมีส่วนร่วมโดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ในปีงบประมาณ 2553 จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา โดยได้ทำการลงพื้นที่บริการวิชาการ 3 จุดในจังหวัดลำปาง คือ อำเภอเกาะคา ตำบลพิชัย และตำบลบ้านเอื้อม คัดเลือกจากการสมัครใจของชุมชน และความพร้อมของชุมชน เพียงหนึ่งหมู่บ้านเพื่อเข้าร่วมโครงการ คือ หมู่บ้านหนองหลาย ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ในหมู่บ้านดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาลในการฝึกอาชีพอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดเป็นระยะเวลา 5 ปี เพื่อสามารถทำมาหาเลี้ยงชีพได้อย่างยั่งยืนนอกเหนือจากอาชีพเกษตรกรรมทั้งได้รับการสนับสนุนจากโครงการต้นกล้าอาชีพในการเข้าฝึกอาชีพจากหน่วยงานภาครัฐทั้งใน

จังหวัดลำปางและจังหวัดใกล้เคียง และได้รับการสนับสนุน จากสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในด้านการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ ที่ปฏิบัติตนโดยการประยุกต์ใช้โครงการในพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ด้านเศรษฐกิจพอเพียง และการประกอบอาชีพอย่างพอเพียงยังผลให้ในหมู่บ้านหนองหลาย ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา เกิดอาชีพที่หลากหลายมีการดำเนินกิจกรรมกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย เช่น กลุ่มไคศกริมข้าวกล้อง กลุ่มข้าวกล้องหอมมือ กลุ่มน้ำข้าวกล้อง กลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด และกลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ โดยมีสมาชิกหมุนเวียนในแต่ละกลุ่มจำนวน 20 ราย

ปัจจุบันกลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีดมีจำนวนผู้เลี้ยง 30 ราย โดยเลี้ยงเพื่อจำหน่ายจิ้งหรีดสดแก่ผู้รับซื้อจากการลงพื้นที่ในการบริการวิชาการ ปัญหาที่พบ คือ ผู้เลี้ยงจิ้งหรีดที่เรียกตนเองว่ากลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีดนั้น จำหน่ายจิ้งหรีดสด

โดยใช้วิธีการจำหน่ายตัดราคาสมาชิกด้วยตนเองให้กับผู้ค้า จากการได้ประชุมกลุ่มผู้เลี้ยงจิ๋นหัดในชุมชนจำนวน 30 ราย ซึ่งเลี้ยงจิ๋นหัดแยกตามบ้านพักอาศัย ผู้นำชุมชน นำโดยกำนันตำบลเกาะคา คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เขตพื้นที่ลำปาง ในการร่วมวิเคราะห์ปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มเลี้ยงจิ๋นหัด จนกระทั่งได้ข้อสรุปจากชุมชน คือ ทราบปัญหา อุปสรรค จากการดำเนินการ และการบริหารจัดการกลุ่ม นำมาสู่การศึกษารูปแบบการดำเนินงานและการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ ผู้จัดการสหกรณ์ แบบชุมชนมีส่วนร่วม กรณีศึกษา กลุ่มเลี้ยงจิ๋นหัดบ้านหนองหลาย ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานและการบริหารจัดการกลุ่มเลี้ยงจิ๋นหัด บ้านหนองหลาย ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการกลุ่มเลี้ยงจิ๋นหัด บ้านหนองหลาย ตำบลเกาะคา จังหวัดลำปาง
3. เพื่อได้มาซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบชุมชนมีส่วนร่วม

อุปกรณ์และวิธีการ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ สมาชิกกลุ่มอาชีพ (กลุ่มเลี้ยงจิ๋นหัด) บ้านหนองหลาย ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง ใช้วิธีการการสัมภาษณ์ตลอดจนการจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารจัดการ และเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ที่กลุ่มเลี้ยงจิ๋นหัดจำนวน 30 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่าง 20 ครัวเรือน

2. เครื่องมือและขั้นตอนการวิจัย

การพัฒนาการจัดการกลุ่มเลี้ยงจิ๋นหัดแบบการมีส่วนร่วม มีวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะการปฏิบัติการดังนี้

การปฏิบัติการระยะที่ 1 ศึกษาบริบทชุมชนและสภาพการจัดการของกลุ่มอาชีพในชุมชนเพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกลุ่มเลี้ยงจิ๋นหัด

การปฏิบัติการระยะที่ 2 ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการจากความต้องการของกลุ่มและวิเคราะห์ SWOT

การปฏิบัติการระยะที่ 3 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ

การปฏิบัติการระยะที่ 4 จัดตั้งกลุ่มอาชีพ และนำรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มไปใช้

ผลการศึกษา

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้นำเสนอในรูปแบบกระบวนการ โดยเริ่มต้นจากการศึกษาเรื่องราวในชุมชนเกี่ยวกับกลุ่มอาชีพที่มีจำนวน 6 กลุ่ม คือ กลุ่มปุ๋ยหมัก กลุ่มข้าวกล้อง กลุ่มไคศกริม กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ กลุ่มเกษตรผสมผสาน กลุ่มเลี้ยงจิ๋นหัดจากนั้นประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกกลุ่มเพื่อศึกษาในครั้งนี ผนวกกับการศึกษาบริบทบริบทชุมชนและสภาพการจัดการของกลุ่มอาชีพในชุมชนซึ่งกลุ่มที่ได้รับคัดเลือก คือ กลุ่มเลี้ยงจิ๋นหัด ซึ่งมีจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษากลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มเลี้ยงจิ๋นหัดจำนวนครัวเรือนที่เลี้ยงจิ๋นหัด 30 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่าง 20 ครัวเรือน จากนั้นจึงมีการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการจากความต้องการของกลุ่มการโดยนำรูปแบบการจัดการแบบ POLC (planning, organizing, leading, controlling) มาใช้ผนวกกับการจัดการรูปแบบสหกรณ์ จากนั้นได้มีการติดตามความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพสิ่งที่ได้จากการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยกลุ่มได้เกิดขึ้นระหว่างการทำงานที่วิจัย ซึ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค โอกาส จุดแข็ง จุดอ่อน เปรียบเทียบระหว่างการอยู่แบบแยกกัน กับการอยู่แบบกลุ่ม ผลที่ได้คือ รูปแบบการบริหารจัดการที่มาจากธรรมชาติของกลุ่ม SGLOCI (set goal, grouping, leading, organizing, controlling, planning and implementing) ซึ่งเดิมที่ได้มีการนำรูปแบบการบริหารแบบ POLC ใช้กับกลุ่ม แต่ไม่ครอบคลุมพันธกิจของสมาชิกในกลุ่ม จากนั้นจึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ โดยมีการนำรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มไปใช้ดังภาพที่ 1

Figure 1 The results of this study

จากภาพที่ 2 แสดงถึงต้นทุนในการเลี้ยงจิ้งหรีดต่อบ่อคอนกรีต ก่อนการใช้รูปแบบพัฒนาการจัดการและหลังการจัดการและใช้รูปแบบในการพัฒนาการจัดการในลักษณะการรวมกลุ่ม ซึ่งเรียงลำดับจากบนลงล่างประกอบด้วย ราคาผักต่อ 1 กิโลกรัม (ก่อน 30 บาท/หลัง 12 บาท) ราคาแ่งไข่ (กระดาด) ต่อ 1 แผง (ก่อน 3 บาท/หลัง 1 บาท) ราคาอาหารไก่เล็กต่อ 20 กิโลกรัม (ก่อน 450 บาท/หลัง 400 บาท) ราคาไม้กั้นขุยมุขต่อ 1 เมตร (ก่อน 15 บาท/หลัง 8 บาท) ราคาไข่จิ้งหรีดต่อ 1 ชัน (ก่อน 50 บาท/ หลัง 30 บาท) และราคาท่อคอนกรีตต่อ 1 ท่อ (ก่อน 120 บาท/ หลัง 100 บาท) จากภาพที่ 3 แสดงถึงกำไรการเลี้ยงจิ้งหรีดต่อบ่อคอนกรีตที่ได้รับ โดยก่อนการใช้รูปแบบพัฒนาการจัดการได้รับกำไรต่อบ่อคอนกรีต 50 บาท และหลังการใช้รูปแบบในการพัฒนาการจัดการในลักษณะการรวมกลุ่ม ได้กำไรต่อบ่อ 350 บาท

ภาพที่ 4 แสดงถึงรายได้ของกลุ่มสมาชิกตั้งแต่ช่วงก่อนการรวมกลุ่มในระหว่างเดือนมิถุนายน 2555 ถึงเดือนกันยายน 2555 โดยเรียงลำดับรายได้ที่ได้รับรายบุคคลโดยประมาณดังนี้ มิถุนายน 15,000 บาท กรกฎาคม 9,700 บาท สิงหาคม 10,100 บาท กันยายน 18,000 บาท และช่วงเริ่มต้นการรวมกลุ่มใช้รูปแบบพัฒนาการจัดการในลักษณะการรวมกลุ่ม ซึ่งเรียงลำดับตั้งแต่เดือนตุลาคม 2555 ถึงเดือนมีนาคม 2556 เรียงลำดับรายได้ที่ได้รับรายบุคคลโดยประมาณดังนี้ ตุลาคม 32,000 บาท พฤศจิกายน 37,500 บาท ธันวาคม 5,000 บาท มกราคม 20,500 บาท กุมภาพันธ์ 23,000 บาท และ มีนาคม 38,000 บาท (ตุลาคม 2555 คือ เดือนที่เริ่มต้นการรวมกลุ่ม และ ธันวาคม 2555 คือ ช่วงที่พื้นที่หมู่บ้านหนองหลายประสบอุทกภัยครั้งใหญ่)

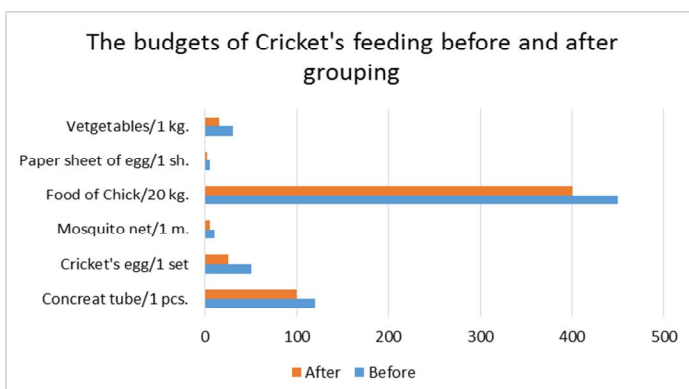

Figure 2 Shows the budget before and after grouping

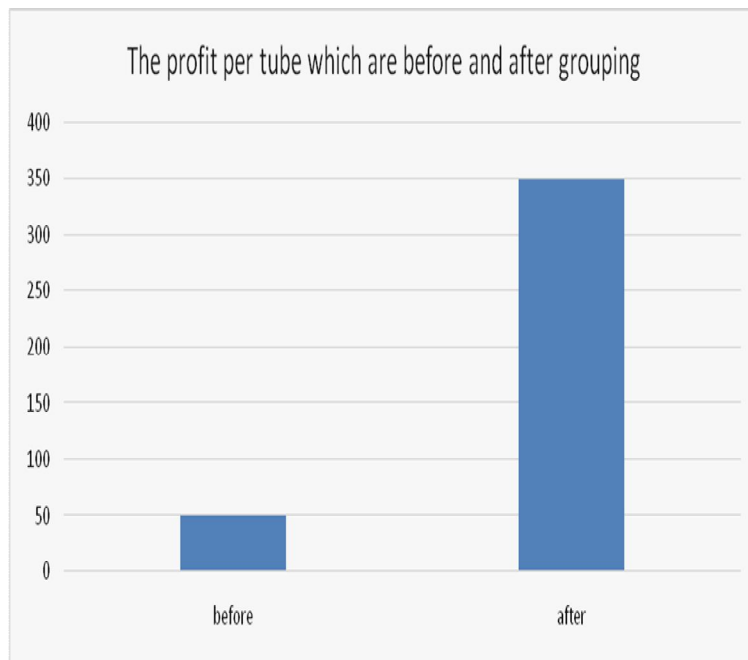

Figure 3 Shows the profit per cement tube before and after grouping

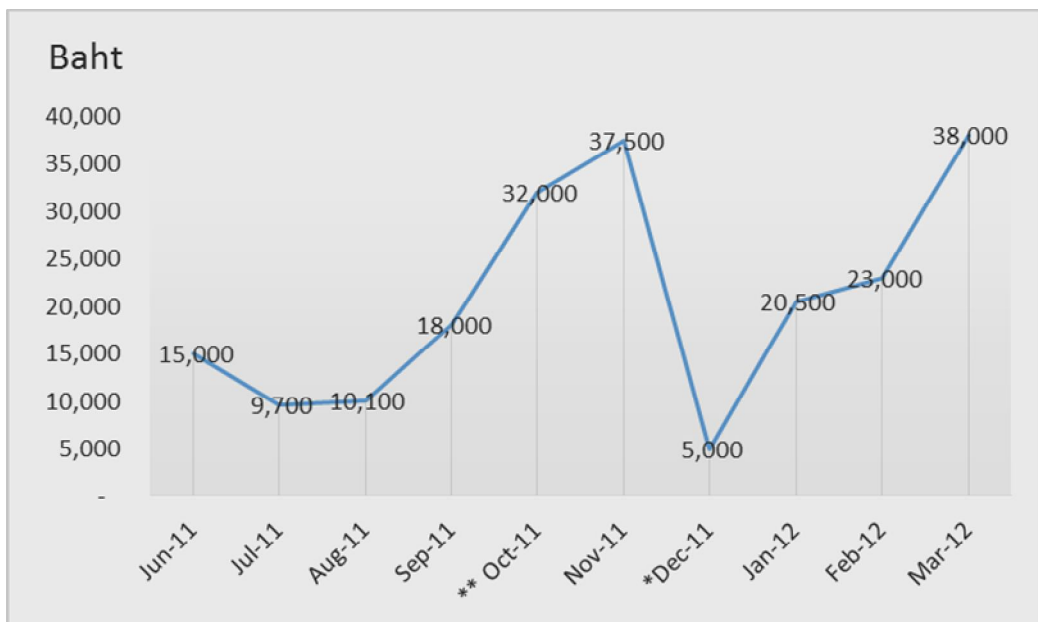

Figure 4 Shows the incomes of group member before and after grouping between June 2011-March 2012

วิจารณ์

การวิจัยในครั้งนี้ได้มีการศึกษาถึงรูปแบบการบริหารจัดการซึ่งเป็นการจัดการภายในชุมชนที่มีความหลากหลายของกลุ่มอาชีพ เมื่อได้ลงพื้นที่จึงทราบว่ากลุ่มอาชีพที่มีความนิยมในการประกอบเป็นอาชีพมากที่สุด คือ กลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีดจำนวน 30 ครัวเรือน โดยการสนับสนุนการเลี้ยงจากกรมพัฒนาชุมชน อำเภอเกาะคา ปัญหาที่กลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีดประสบ คือ การขายตัดราคาตัวเอง ชื่อของราคาแพง การไม่แบ่งปันภูมิปัญญาในการเลี้ยง ไม่แบ่งปันข้อมูลจากทางราชการที่เกี่ยวข้อง จึงได้มีการทำประชาคมขึ้นเฉพาะกลุ่มผู้เลี้ยงจิ้งหรีดวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสที่เกิดขึ้นกับกลุ่มในปัจจุบัน มีการใช้รูปแบบการบริหารจัดการทั้งของรูปแบบสหกรณ์ โดยมีวิทยากรจากทางสหกรณ์จังหวัดมาเป็นพี่เลี้ยง ผสมกับรูปแบบการจัดการองค์กร เมื่อนำมาใช้กับกลุ่ม ผลของการนำเครื่องมือมาใช้คือกลุ่มดำเนินการแบบไม่เป็นธรรมชาติ เหมือนถูกครอบไว้ด้วยกรอบ กฎ และ ระเบียบ เมื่อศึกษาโดยให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและร่วมสร้างกฎระเบียบกลุ่มขึ้น (ศิริวรรณ, 2541; ประทีป, 2556) ผลของการศึกษาในวิธีดังกล่าวได้รูปแบบดังแสดงเป็นโครงสร้างในสรุปผลเบื้องต้น ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้มีความแตกต่างจากเอกสารงานวิจัยที่ศึกษาจากผู้วิจัยรายอื่น เช่น พนาวัฒน์ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการสินค้า OTOP และซอร์คัต (2552) รายงานว่า การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพเกษตรผักปลอดสารพิษบ้านจำหมูที่ 6 ตำบลยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ในด้านการนำเครื่องมือการจัดการ POLC มาใช้ แล้วประสบความสำเร็จในการนำเครื่องมือทางการจัดการมาใช้ แต่ในการศึกษารุ่นนี้กลับต้องนำมาประยุกต์และให้กลุ่มมีส่วนร่วมในการเรียงลำดับการปฏิบัติและเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดการบริหารกลุ่มแบบมีส่วนร่วม

สรุป

การศึกษารุ่นนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. บริบทชุมชนและการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ

ประชาชนที่เป็นสมาชิกของชุมชน ทุกคนรักในถิ่นที่อยู่อาศัย ต้องการให้ชุมชน ที่ตนเองอาศัยอยู่มีการพัฒนาที่ดีแต่ยังขาดคนที่จะมาลงมือทำและจัดการด้วยความจริงใจและเสียสละ โดยไม่มุ่งหวังสิ่งตอบแทน สมาชิกกลุ่มอาชีพตลอดจนชาวบ้านทั่วไปมักเป็นนักฟังที่ดีและสมาชิกกลุ่มอาชีพโดยส่วนมากมีภาวะผู้นำในเวทีใหญ่ มีการแสดงความคิดเห็น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการรับรู้ด้านข้อมูลข่าวสาร และการเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานภาครัฐบาลการจัดตั้งกลุ่มได้เกิดขึ้นภายหลังการได้รับข้อมูลจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ สำนักงานจังหวัดลำปางซึ่งพบว่าข้อจำกัดของ สหกรณ์ กฎ ระเบียบ เคร่งครัด จึงมีมติที่ประชุมว่าจะมีการจัดตั้งกลุ่มในลักษณะกลุ่มอาชีพและใช้หลักการบริหารงานแบบสหกรณ์ คือ รวมกลุ่มกันโดยสมัครใจในการดำเนินวิสาหกิจที่พวกเขาเป็นเจ้าของร่วมกัน และควบคุมตามหลักประชาธิปไตย เพื่อสนองความต้องการ (อันจำเป็น) และความหวังร่วมกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมสภาพการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพเลี้ยงจิ้งหรีดแบบมีส่วนร่วม มีการเปิดรับสมาชิกโดยเสรีทั้งที่ไม่ใช่ผู้เลี้ยงจิ้งหรีดและเลี้ยงจิ้งหรีด ในกรณีผู้ไม่ได้เลี้ยงจิ้งหรีดสามารถซื้อวัตถุดิบในราคาสมาชิกในร้านค้าของกลุ่ม และสามารถออมเงินเพื่อเป็นกองทุนกู้ยืมได้ โดยสมาชิกทุกรายต้องปฏิบัติตามได้ ระเบียบ หรือกฎกติกาของสมาชิกในกลุ่ม คือ เงินหุ้นเริ่มต้นที่ 50 บาทต่อคน มีการออมเงินทุกวันที่ 9 ของเดือน เดือนละ 30 บาท มีการประชุมทุกวันที่ 5 ของเดือน ใช้ราคาขายผลิตภัณฑ์จิ้งหรีดร่วมกัน (ราคากลาง) หรือ รวมพลังซื้อวัตถุดิบทั้งนี้มีการจัดทำสมุดออมเงินขึ้นเพื่อใช้ภายในกลุ่มโดยอ้างอิงสมุดออมทรัพย์สัจจะของหมู่บ้านซึ่งสอดคล้องกับหลักการสหกรณ์ที่กล่าวไว้ในเอกสารเผยแพร่ของกรมส่งเสริมสหกรณ์

2. ปัจจัย 5 ด้านที่มีผลต่อการบริหารจัดการ หรือเปรียบเป็นบันไดที่จะก้าวสู่ความสำเร็จเป็นปัจจัย 5 ด้านที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ประกอบด้วยภาวะวิเคราะห์คู่แข่ง การสร้างจุดแข็งในการบริหาร การสร้างพันธมิตรทางการค้า มองหาโอกาสทางการตลาด และการปฏิบัติตามแผนงานที่หมั่นทบทวนอยู่เสมอ

3. ได้มีการนำรูปแบบการจัดการมาใช้ในการบริหารกลุ่ม คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำ และ

การควบคุม อ้างจาก พรณี และวีรนารถ (2533) รายงานว่า
หน้าที่ทางการจัดการ หลักของ Gulick และUrwick คือ การ
วางแผน (planing) การจัดองค์กร (organizing) การรับสมัคร
สมาชิก (staffing) การสั่งการ (directing) ความร่วมมือ
ประสานงาน(coordinating) การรายงาน (reporting) และ
เงินลงทุน (budgeting) (POSDCoRB) มาทดลองใช้กับกลุ่ม
แต่ผลที่ได้ คือ ความไม่เป็นไปตามธรรมชาติของการปฏิบัติ
ของกลุ่ม จึงมีแนวคิดการมีส่วนร่วมและทดลอง ทบทวน
กระบวนการต่าง ๆ (ภาพที่ 5) จนกระทั่งได้โครงสร้างการ
บริหารจัดการกลุ่มอาชีพที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของ

กลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด คือ โครงสร้างแบบ (SGLOCPI) set
goal, grouping, leading, organizing, controlling,
planning and implementing จากภาพที่ 6 แสดงถึงสมุด
สัจจะออมทรัพย์กลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีดเป็นหนึ่งในกติกา (controlling)
ในการออมเงินเพื่อเป็นกองทุนกู้ยืมได้ โดยสมาชิกทุกราย
ต้องปฏิบัติภายใต้ระเบียบ หรือกฎกติกาของสมาชิกใน
กลุ่ม คือ เงินหุ้นเริ่มต้นที่ 50 บาทต่อคนมีการออมเงินทุก
วันที่ 9 ของเดือน และภาพที่ 7 คือ คู่มือการจัดการกลุ่ม
อาชีพที่จัดทำขึ้นภายหลังเสร็จสิ้นงานวิจัยซึ่งประกอบด้วย
ขั้นตอนและวิธีการจัดการกลุ่มอาชีพ

Figure 5 Cricket rearing group area at Nong Lai Village and five of key success factors of cricket rearing Group

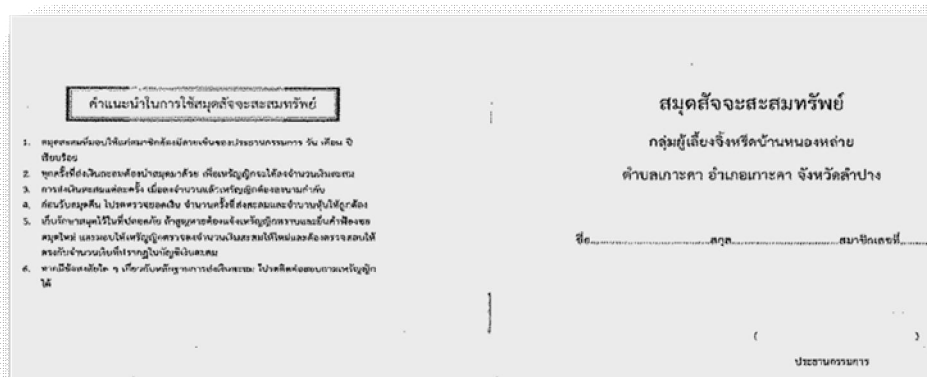

Figure 6 Saving book of cricket rearing group

Figure 7 Manual for group management

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้โดยการให้การสนับสนุนเพื่อต่อยอดการศึกษาจากการบริการวิชาการมาสู่งานวิจัย เพื่อพัฒนาการจัดการกลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีดแบบการมีส่วนร่วม บ้านหนองหลาย ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยการให้ทุนอุดหนุนจากเครือข่ายการบริหารงานวิจัยภาคเหนือตอนบน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ทั้งให้การเสนอแนะการลงพื้นที่และการศึกษาให้ตรงประเด็น หมู่บ้านหนองหลาย ตำบลเกาะคา อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง

เอกสารอ้างอิง

ขจรศักดิ์ วงศ์วิรัช. 2552. รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพเกษตรผักปลอดสารพิษบ้านจำ หมู่ที่ 6 ตำบลปงยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ลำปาง.

ประทีป พีชทองหลาง และอภิรยา นามวงศ์พรหม. 2556.

รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มผู้ผลิตโคมล้านนา ชุมชนเมืองสาตรอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(3): 129-139.

พนารัตน์ บุญธรรม. 2552. รูปแบบการจัดการสินค้า OTOP ประเภทของใช้ของตกแต่ง และของที่ระลึกในเชิงธุรกิจศึกษากลุ่มอาชีพทำเครื่องทองเหลืองบ้านปะอาว หมู่ที่ 5 ตำบลปะอาว อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.

พรณี ประเสริฐวงศ์ และวีรนาถ มานะกิจ. 2533. การจัดการองค์การและการบริหาร. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. 2541. กลยุทธ์การตลาดและการบริหารการตลาด. กลยุทธ์การตลาดและการบริหารการตลาด. Diamond in Business World, กรุงเทพฯ.

การปรับปรุงคุณภาพน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ที่ผลิต โดยกลุ่มสตรีเรือนสมุนไพรอ่าวน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

The Quality Improvement of Virgin Coconut Oil Produced by Ruensamunprai Aua-Noi Women Group

นฤมล จิยโชค^{1/} ทรงพล คุณศรีสุข^{2/} และสมนึก สุขชัยนวนิช^{3/}

Narumon Jeyashoke^{1/}, Songpon Koonsrisuk^{2/} and Somnuek Suchaitanawanich^{3/}

Abstract: Virgin coconut oil (VCO) is a high value-added product from coconut. The VCO production in most communities was produced by fermentation method based on simple processes with low cost. The quality of virgin coconut oil such as color, turbidity and moisture content, produced by Satri Ruensamunprai Aua-Noi and other communities in Prachuab Khiri Khan Province, was inconsistent and of poor quality. Therefore, the aim of this study is to improve the quality of the VCO produced by the community in terms of color, turbidity and moisture content. Various pore sizes of polyethylene (PE) sheets, percentage of sodium chloride and incubation time were investigated to improve the color, turbidity and moisture content quality. The result showed that the color and turbidity can be improved by filtering VCO through one micrometer pore size polyethylene sheet and moisture content can be reduced by incubating VCO with 2% (w/w) of sodium chloride for 24 hours, the treated VCO can meet the Thai community standard (0.2%w/w).

Keywords: Color, moisture content, Thai community standard, turbidity, virgin coconut oil (VCO)

บทคัดย่อ: น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ เป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับมะพร้าวได้สูง การผลิตน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ในระดับชุมชนส่วนใหญ่อาศัยวิธีการหมัก เนื่องจากใช้ต้นทุนการผลิตต่ำและมีขั้นตอนไม่ซับซ้อน จากการสังเกตน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ที่ผลิตจากกลุ่มสตรีเรือนสมุนไพรอ่าวน้อย และจากชุมชนอื่นในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าคุณภาพของน้ำมันมะพร้าวทั้งด้านสี ความขุ่น และความชื้นไม่สม่ำเสมอ ส่งผลให้ราคาขายได้ต่ำ งานวิจัยนี้จึงมุ่งปรับปรุงคุณภาพน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ระดับชุมชนโดยการกำจัดสี ความขุ่น และความชื้นในน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ จากผลการทดลอง พบว่าค่าสีและความขุ่นในน้ำมันมะพร้าวลดลง เมื่อกรองน้ำมันมะพร้าว ผ่านผ้ากรองโพลีเอทิลีน (PE) ที่มีขนาดรูพรุน 1 ไมครอนเมตร และสามารถลดความชื้นในน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ได้โดยการใส่เกลือโซเดียมคลอไรด์ร้อยละ 2 โดยน้ำหนัก แช่ไว้ 24 ชั่วโมง จะได้น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ที่ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมน้ำมันมะพร้าวในส่วนของคุณภาพสี ความขุ่น และปริมาณความชื้น

คำสำคัญ: สี ปริมาณความชื้น มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมน้ำมันมะพร้าว ความขุ่น น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์

^{1/} คณะทรัพยากรชีวภาพและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพฯ 10140

^{2/} School of Bioresources and Technology, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok 10140, Thailand

^{3/} สถาบันพัฒนาและฝึกอบรมโรงงานต้นแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กรุงเทพฯ 10140

^{2/} Pilot Plant Development and Training Institute, King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok 10140, Thailand

^{3/} ศูนย์พัฒนายาไทยและสมุนไพร อุทยานวิทยาศาสตร์ประเทศไทย กรุงเทพฯ 12120

^{3/} Thai Traditional Medicine and Herbal Development Center, Thailand Science Park, Bangkok 12120, Thailand

คำนำ

น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ (virgin coconut oil) เป็นผลิตภัณฑ์ที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับมะพร้าวได้สูง จากปกติที่จำหน่ายในรูปของมะพร้าวผล ราคาลูกละ 4-8 บาท หรือมะพร้าวชูด ราคา กิโลกรัมละ 20-25 บาท การนำมะพร้าวมาแปรรูปผลิตเป็นน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์นั้น สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มเป็น 300-500 บาทต่อลิตร โดยใช้มะพร้าว 5 กิโลกรัม (ราคา 125 บาท) สามารถผลิตเป็นน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ได้ 1 ลิตร (กลุ่มสตรีเรือนสมุนไพร อ่าวน้อย ติดตอสวนตัว พ.ศ. 2548) การผลิตน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ในระดับชุมชนส่วนใหญ่อาศัยวิธีการหมัก (fermentation process) เนื่องจากใช้ต้นทุนการผลิตต่ำและมีขั้นตอนการผลิตที่ไม่ซับซ้อน ใช้เทคโนโลยีง่าย ๆ (นฤมล และคณะ, 2548) ดังภาพที่ 1

เกษตรกรชาวสวนมะพร้าวจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้รวมตัวจัดตั้ง กลุ่มสตรีเรือนสมุนไพรอ่าวน้อย เพื่อผลิตน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ระดับชุมชนโดยวิธีการหมักเป็นอาชีพเสริม จากความต้องการของตลาดที่เพิ่มขึ้นทำให้

ต้องเร่งการผลิตซึ่งส่งผลให้คุณภาพของน้ำมันมะพร้าวไม่สม่ำเสมอ ได้แก่ น้ำมันที่ได้มีสีออกเหลือง มีตะกอนเล็ก ๆ แขนงลอย เมื่อเก็บไว้จะมีตะกอนที่ก้นขวด ดังภาพที่ 2 และอายุการเก็บสั้น มีกลิ่นหืนหรือกลิ่นเปรี้ยว อันเนื่องมาจากความชื้นในน้ำมันที่สูง ส่งผลให้ถูกกดราคาจากผู้บริโภคและไม่สามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้

ดังนั้นจึงเกิดประเด็นงานวิจัยและพัฒนาคุณภาพน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ระดับชุมชนให้ได้มาตรฐาน โดยในเบื้องต้นเป็นการพัฒนาในเรื่องความชื้นโดยใช้ผ้ากรองโพลีเอทิลีน (Polyethylene: PE) ที่มีขนาดรูพรุนต่าง ๆ เพื่อกรองเอาตะกอนขนาดเล็กที่ไม่สามารถกรองออกได้ด้วยผ้าขาวบาง และลดปริมาณความชื้นโดยใช้เกลือ โซเดียมคลอไรด์ เนื่องจากเกลือโซเดียมคลอไรด์มีคุณสมบัติในการดูดความชื้นได้ดี มีราคาถูก ไม่ทำปฏิกิริยากับน้ำมัน และไม่เป็นพิษ จึงทำการทดสอบหาปริมาณเกลือและระยะเวลา ในการแช่เกลือที่เหมาะสมต่อการดูดความชื้น ในน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ เพื่อให้ได้น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ที่ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนไทย

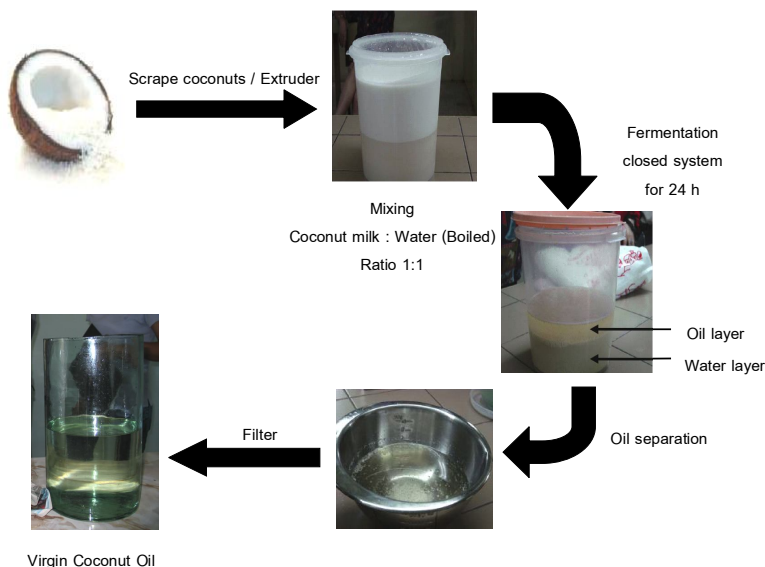

Figure 1 Fermentation process of virgin coconut oil production

Figure 2 The yellow color and precipitate of unqualified virgin coconut oil

อุปกรณ์และวิธีการ

1. การลดความขุ่นในน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์

การทดลองลดความขุ่นในน้ำมันมะพร้าวกระทำโดยใช้ผ้ากรองโพลีเอทิลีน (Polyethylene: PE) ที่มีขนาดรูพรุน 1, 10 และ 25 ไมโครเมตร (บริษัท แคนนิวอินเตอร์เนชั่นแนลเทรดดิ้ง จำกัด) เปรียบเทียบกับผ้าขาวบาง หนา 2 ชั้น และเก็บตัวอย่างน้ำมันมะพร้าวหลังกรองผ่านผ้ากรองขนาดต่าง ๆ นำมาวิเคราะห์ค่าสีและค่าความขุ่นโดยใช้เครื่อง UV-Vis spectrophotometer ยี่ห้อ Shimadzu โดยวัดค่าการดูดกลืนแสงสีเหลืองที่ความยาวคลื่น 410 นาโนเมตร และวัดค่าความขุ่นที่ความยาวคลื่น 560 นาโนเมตร จำนวน 2 ซ้ำ

2. การลดความขุ่นในน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์

การทดลองลดความขุ่นในน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์กระทำโดยการชั่งน้ำมันมะพร้าวใส่ในบีกเกอร์ประมาณ 30 กรัม และชั่งเกลือโซเดียมคลอไรด์ (ที่ผ่านการอบที่อุณหภูมิ 100 องศาเซลเซียส นาน 2 ชั่วโมง) ใส่ในบีกเกอร์ที่มีน้ำมันมะพร้าว โดยแปรค่าปริมาณเกลือร้อยละ 0, 2, 4, 6, 8, 10 และ 15 โดยน้ำหนัก ปิดปากบีกเกอร์ด้วยฟิล์มยืด (plastic wrap) แฉกไว้ที่อุณหภูมิห้องเป็นเวลา 1, 12 และ 24 ชั่วโมง แยกน้ำมันออกจากเกลือโดยการเทน้ำมันส่วนบนออกด้วยความระมัดระวัง จากนั้นนำน้ำมันมะพร้าวมาหาปริมาณความขุ่นโดยวิธี hot plate method (AOCS, 1989) จำนวน 2 ซ้ำ

ผลการทดลองและวิจารณ์

จากการทดลองแก้ปัญหาคุณภาพน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ของชุมชน ด้านสีความขุ่น และความขุ่นในน้ำมัน ที่สูงเกินมาตรฐาน ได้ผลการทดลองดังนี้

1. การลดความขุ่นในน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์

ผลการวิเคราะห์ค่าสีและความขุ่นของน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ หลังการกรองผ่านผ้ากรองโพลีเอทิลีน (PE) แทนผ้าขาวบาง 2 ชั้น พบว่า น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ที่ผ่านการกรองด้วยผ้ากรอง PE ที่ความละเอียดสูงขึ้นไป ค่าสีและความขุ่นในน้ำมันมะพร้าวลดลงตามลำดับ ดังตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผ้ากรอง PE ขนาด 1 ไมโครเมตรสามารถกรองตะกอนขนาดเล็ก ๆ ที่แขวนลอยอยู่ในน้ำมันมะพร้าวได้ดีที่สุด ทำให้น้ำมันใสขึ้น

2. การลดความขุ่นในน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์

จากการที่ตัวอย่างน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ตั้งต้นมีปริมาณความขุ่นร้อยละ 0.16 ซึ่งต่ำกว่าร้อยละ 0.2 ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมน้ำมันมะพร้าว แต่การยกระดับมาตรฐานน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ของชุมชนสู่ตลาดสากล ต้องลดความขุ่นใน น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ให้เหลือประมาณร้อยละ 0.1 ตามมาตรฐานน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ประเทศฟิลิปปินส์

ผลการทดลองพบว่า การใส่เกลือลดความขุ่นช่วยให้ปริมาณความขุ่นในน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ลดลงที่

ทุกปริมาณเกลือที่เติม ที่ระยะเวลาการแช่เกลือนาน 24 ชั่วโมง มีความชื้นลดลงอยู่ในช่วงร้อยละ 0.117-0.123 ดังนั้นปริมาณเกลือร้อยละ 2 (โดยน้ำหนัก) ก็เพียงพอต่อการลดความชื้นตั้งต้นที่มีอยู่ในน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ จากร้อยละ 0.159 เหลือร้อยละ 0.121 ดังภาพที่ 3 ซึ่งได้คุณภาพตามข้อกำหนดของมาตรฐานผลิตภัณฑ์

อุตสาหกรรมน้ำมันมะพร้าว (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, 2520) และใกล้เคียงกับข้อกำหนดมาตรฐานน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ประเทศฟิลิปปินส์ ที่กำหนดค่าความชื้นไว้ในช่วงร้อยละ 0.1-0.5 (Dayrit *et al.*, 2007)

Table 1 Color and turbidity of VCO before and after filtering through cheese cloth and polyethylene sheet

Experiment	Type / Pore size of filter sheet	VCO quality	
		Color (OD ₄₁₀)	Turbidity (OD ₅₆₀)
1	Cheese cloth 2 layers	0.086	0.075
2	PE pore size 25 μ m	0.055	0.011
3	PE pore size 10 μ m	0.053	0.007
4	PE pore size 1 μ m	0.046	0.006

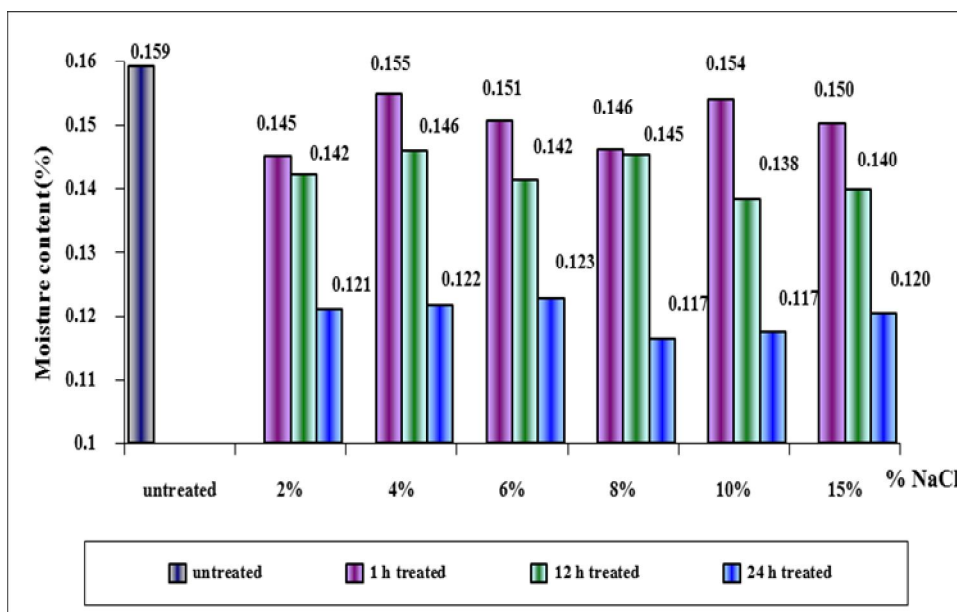

Figure 3 Moisture content of VCO treated with different percentages of NaCl at various incubation time

สรุป

จากประเด็นการวิจัยและพัฒนาคุณภาพน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ระดับชุมชนให้ได้มาตรฐาน เพื่อยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและความสามารถในการแข่งขันในตลาดสากล โดยการกำจัดความชื้น และความชื้นในน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ พบว่าการกรองน้ำมันมะพร้าวผ่านผ้ากรองโพลีเอทิลีน (PE) แทนผ้าขาวบาง ทำให้ค่าสีและความชื้นในน้ำมันมะพร้าวลดลง และปริมาณเกลือที่เหมาะสมในการดูดความชื้นในน้ำมันที่มี ความชื้นเริ่มต้นที่ไม่เกินร้อยละ 0.20 ใช้เกลือเพียงร้อยละ 2 โดยน้ำหนัก และใช้เวลาในการแช่เกลือ 24 ชั่วโมง ก็เพียงพอต่อการลดความชื้นให้ได้ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมน้ำมันมะพร้าว และค่าความชื้นอยู่ในระดับมาตรฐานน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ประเทศฟิลิปปินส์ และยังช่วยลดระยะเวลา ในการกรองน้ำมันให้ใส มีความชื้นต่ำได้ภายใน 2 วัน

ผลิตภัณฑ์น้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ที่ชุมชนผลิตยังมีปัญหาเรื่องการตลาด ซึ่งถ้ามีการวางแผนกลยุทธ์การตลาดในเรื่องของกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ กลยุทธ์ราคา กลยุทธ์ช่องทางการจัดจำหน่าย และกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด ก็จะช่วยให้อุตสาหกรรมที่ชุมชนผลิตขึ้นมีความสามารถแข่งขันได้ทั้งภายในประเทศและตลาดโลก (นุกูล และญาตาวิมินทร์, 2556)

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณกลุ่มสตรีเรือนสมุนไพรอ่าวน้อยที่สนับสนุนน้ำมันมะพร้าวตัวอย่างในการทดลองขอขอบคุณศูนย์พัฒนายาไทยและสมุนไพร กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ที่ร่วมอบรมถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ คุณภาพสูง สุดท้ายนี้ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาที่ได้จัดสรรทุนอุดหนุนโครงการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนฐานราก ประจำปีงบประมาณ 2548 และเครือข่ายบริหารการวิจัยภาคกลางตอนล่าง ที่ช่วยประสานงานตลอดการดำเนินงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- นฤมล จีโยโชค ทรงพล คุณศรีสุข และ ศุภชัย บุญนำมา. 2549. การปรับปรุงกระบวนการผลิตน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, กรุงเทพฯ.
- สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. 2520. มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมน้ำมันมะพร้าว มอก. 203-2520. สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, กรุงเทพฯ.
- นุกูล พิกุล และญาตาวิมินทร์ พีชทองกลาง. 2556. การวางแผนกลยุทธ์การตลาดแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาธุรกิจชุมชนของกลุ่มผู้ผลิตตุ๊กตา อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(1): 141-151.
- AOCS. 1989. Official Method Ca 2b-38. Moisture and Volatile Matter: Hot-Plate Method. AOCS, Champaign, IL.
- Fabian M. Dayrit, Olivia Erin M. Buenafe, Edward T. Chainani, Ian Michelle S. de Vera, Ian Ken D. Dimzon, Estrella G. Gonzales and Jaclyn Elizabeth R. Santos 2007 Standards for essential composition and quality factors of commercial virgin coconut oil and its differentiation from RBD coconut oil and copra oil. Philippine Journal of Science. 136(2): 119-129.

อิฐบล็อกประสานที่มีส่วนผสมเถ้าและกะลาปาล์มน้ำมัน

Interlocking Blocks Containing Oil Palm Ash and Shells Waste

จรรยา เจริญเนตรกุล^{1/}

Charoon Charoennatkul^{1/}

Abstract: This research aims to study the feasibility of using palm ash for partial cement replacement and palm shells for partial gravel replacement to produce interlocking blocks. The properties of the blocks obtained were compared with the community product standard 602/2547. The palm ash and shells waste replaced cement and gravel with the following weight percentages: 5-5, 10-10, 15-15, 20-20, 25-25, 30-30, 35-35 and 40-40. The mixtures consist of gravel, cement, sand, palm ash and shells waste. All these components were cured in air for 28 days. Then the blocks were tested for water absorption and compressive strength. The results showed that increasing the amount of palm ash and shells waste increased water absorption while increasing the amount of palm ash and shells waste decreased compressive strength. When the values were compared with the community product standard 602/2547, these interlocking blocks were classified as non load bearing type.

Keywords: Interlocking block, soil-cement, palm ash, palm shell

บทคัดย่อ: งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำเถ้าปาล์มน้ำมันมาแทนที่ปูนซีเมนต์บางส่วน และนำกะลาปาล์มน้ำมันมาแทนที่ดินลูกรังบางส่วน เพื่อผลิตเป็นอิฐบล็อกประสานผสมเถ้าและกะลาปาล์ม และเปรียบเทียบคุณสมบัติกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 602/2547 การแทนที่ปูนซีเมนต์ด้วยเถ้าปาล์มและแทนที่ดินลูกรังด้วยกะลาปาล์ม ในอัตราส่วนร้อยละ 5-5, 10-10, 15-15, 20-20, 25-25, 30-30, 35-35 และ 40-40 โดยน้ำหนัก มวลรวมที่ใช้ในการผลิต คือ ดินลูกรัง ปูนซีเมนต์ หินทราย เถ้าปาล์ม และกะลาปาล์ม บ่มในอากาศ 28 วัน นำมาทดสอบการดูดกลืนน้ำ และทดสอบการรับแรงอัด จากผลการศึกษาพบว่า การเพิ่มปริมาณของเถ้าปาล์มและกะลาปาล์มจะทำให้อิฐบล็อกประสานมีอัตราการดูดกลืนน้ำเพิ่มขึ้น และพบว่าอิฐบล็อกประสานที่ผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์ม ในอัตราส่วนผสมร้อยละที่เพิ่มมากขึ้นจะทำให้ความสามารถในการรับแรงอัดของอิฐบล็อกประสานลดลง และเมื่อนำค่าที่ได้มาเปรียบเทียบกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 602/2547 พบว่าค่าการรับแรงอัดของอิฐบล็อกประสานผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์ม ผ่านเกณฑ์มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 602/2547 ชนิดไม่รับน้ำหนัก

คำสำคัญ: อิฐบล็อกประสาน ดิน-ซีเมนต์ เถ้าปาล์ม กะลาปาล์ม

^{1/} คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย จ.สงขลา 90000

^{1/} Faculty of Engineering, Rajamangala University Technology Srivijaya, Songkhla 90000, Thailand

คำนำ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2555) รายงานว่า ในปี พ.ศ. 2555 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกปาล์มประมาณ 5 ล้านไร่ ผลผลิตผลปาล์มสด 11.33 ล้านตัน ผลิตเป็นน้ำมันปาล์มดิบได้ 1.93 ล้านตัน มีมูลค่าทางเศรษฐกิจของปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มไม่ต่ำกว่า 64,000 ล้านบาท ทำให้ภาคของผลปาล์มมีปริมาณที่สูงตามผลการผลิตปาล์ม ประมาณ 3.73 ล้านตันต่อปี ผลผลิตจากปาล์มน้ำมันประกอบด้วยทะลายปาล์ม ใบจากเปลือก และกะลาปาล์มน้ำมัน (นันทชัย, 2556) หลังจากที่ใช้ผลิตน้ำมันปาล์มแล้ว จะเหลือกะลาปาล์มน้ำมันเป็นจำนวนมาก ดังภาพที่ 1(A) บางส่วนนำไปผลิตพลังงานความร้อนโดยเผาเป็นถ่านปาล์มน้ำมัน หลังจากการเผาพบว่าถ่านปาล์มน้ำมันที่เกิดขึ้นมีปริมาณสูงถึง 296,000 ตันต่อปี ดังภาพที่ 1(B) ถ่านปาล์มน้ำมันเป็นวัสดุพลอยได้จากโรงงานผลิตน้ำมันปาล์ม ที่ใช้กากของผลปาล์มน้ำมันเผาเป็นเชื้อเพลิงให้กับหม้อกำเนิดไอน้ำเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า มีอุณหภูมิที่ใช้ในการเผาไหม้ประมาณ 800 – 1000 °C ในระบบปิด ถ่านปาล์มน้ำมันที่เกิดขึ้นมีการนำมาใช้ประโยชน์น้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณที่เกิดขึ้นในแต่ละปี โดยส่วนใหญ่ต้องนำไปทิ้งทำให้เกิดปัญหาในเรื่องการกำจัดทิ้งตามมา ซึ่งเป็นการทิ้งโดยสูญเปล่าและยังก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม

การวิจัยเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ถ่านปาล์มน้ำมันในงานคอนกรีตเริ่มขึ้นใน ค.ศ. 1996 โดย Hussin and Awal (1996) ได้ศึกษาการนำถ่านปาล์มน้ำมันมาใช้เป็นวัสดุปอชโซลาน โดยบดถ่านปาล์มน้ำมันให้มีความละเอียดมากกว่าปูนซีเมนต์ และแทนที่ในอัตราร้อยละ 10 ถึง 60 พบว่าคอนกรีตที่ผสมถ่านปาล์มน้ำมันร้อยละ 30 ให้กำลังอัดสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการแทนที่อื่น ๆ และกำลังอัดที่ช่วงอายุก่อน 28 วัน มีค่าต่ำกว่าคอนกรีตควบคุม แต่หลังจากนั้นกำลังอัดมีการพัฒนาสูงกว่าคอนกรีตที่ไม่มีถ่านปาล์มน้ำมันเป็นส่วนผสมได้

การศึกษาถ่านปาล์มน้ำมันในประเทศไทยโดย วิรัชติ และคณะ (2547) พบว่าถ่านปาล์มน้ำมันก่อนบดไม่เหมาะสมนำมาใช้เป็นวัสดุปอชโซลาน เนื่องจากให้ค่ากำลังอัดที่ต่ำ ส่วนการใช้ถ่านปาล์มน้ำมันที่มีความ

ละเอียดมากเป็นส่วนผสมมอร์ตาร์ในอัตราร้อยละ 10 และ 20 โดยน้ำหนักวัสดุประสาน สามารถให้กำลังอัดสูงกว่ามอร์ตาร์มาตรฐานที่อายุ 90 วัน โดยมีค่าเท่ากับร้อยละ 104 และ 101 ตามลำดับ

ชูชัย และพินัยศักดิ์ (2553) ได้ศึกษาบล็อกลีซีเมนต์ประสานที่ใช้ถ่านกลบดำ ถ่านกลบขาว หรือถ่านขาน้อยเป็นส่วนผสม มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาบล็อกลีซีเมนต์ประสานที่ใช้ซีเมนต์ และถ่านจากกลบดำ กลบขาว หรือขาน้อยเป็นวัสดุผสมหลัก ในการพัฒนาบล็อกลีซีเมนต์นี้ได้ทำการศึกษาหาอัตราส่วนผสมที่เหมาะสมโดยเฉพาะอย่างยิ่งปริมาณน้ำที่ใช้ในการขึ้นรูป นอกจากนี้ได้ศึกษาคุณสมบัติทางกายภาพ คือ ความหนาแน่น และการดูดกลืนน้ำ และศึกษาคุณสมบัติทางกล คือ กำลังอัดของบล็อกลีซีเมนต์ประสาน สัดส่วนผสมของบล็อกลีซีเมนต์ประสานประกอบด้วย ปูนซีเมนต์ น้ำ หยาบ ถ่านจากกลบดำ กลบขาวหรือขาน้อย อัตราส่วนของปูนซีเมนต์ที่ใช้คงที่ทุกอัตราส่วน เท่ากับ 1 อัตราส่วนของทรายที่ใช้ เท่ากับ 0, 1 และ 2 และอัตราส่วนของถ่านกลบดำ ถ่านกลบขาว หรือถ่านขาน้อยเท่ากับ 1, 2, 3, 4 และ 5 โดยน้ำหนัก ตัวอย่างทั้งหมดได้ทำการบ่มที่อายุ 7 วัน ในถุงพลาสติก ผลการวิจัยนี้พบว่า การเพิ่มปริมาณของถ่านจะส่งผลกระทบต่อการใช้ปริมาณน้ำในการขึ้นรูปมากขึ้น และยังส่งผลกระทบต่อคุณสมบัติของบล็อกลีซีเมนต์ประสาน คือ ความหนาแน่นลดลง การดูดกลืนน้ำเพิ่มขึ้น และกำลังอัดลดลง จากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่าถ่านกลบดำและถ่านขาน้อย สามารถที่จะนำมาใช้ในการผลิตบล็อกลีซีเมนต์ประสานชนิดรับน้ำหนักได้ ส่วนถ่านกลบขาวไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ผลิตบล็อกลีซีเมนต์ประสานแต่สามารถนำไปพัฒนาเพื่อผลิตบล็อกมวลเบาชนิดไม่รับน้ำหนักได้ดีกว่า

อิฐบล็อกประสานเป็นวัสดุก่อสร้างที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลาย มีความสวยงาม คงทน และยังมีรูปแบบการจัดวางที่หลากหลายตามแต่ผู้ออกแบบ (นันทชัย, 2556) การผลิตนั้นเน้นการใช้วัสดุดิบในพื้นที่ เช่น ดินลูกรัง หินฝุ่น ทราย หรือวัสดุเหลือทิ้งต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสม ผสมกับปูนซีเมนต์ และน้ำในสัดส่วนที่เหมาะสมนำมาอัดขึ้นรูปด้วยเครื่องอัดแท่ง ปั่นด้วยความชื้นให้แข็งตัว จะได้บล็อกประสานที่มีความแข็งแรงสามารถนำมาใช้ในงานก่อสร้างอาคารในระบบผนังรับ

น้ำหนัก หรือก่อสร้างในรูปแบบอื่น ๆ ได้อีกมากมาย ดังภาพที่ 2

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (2547) ได้กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนอิฐบล็อกประสาน (มผช.602/2547) มีไว้ดังนี้

อิฐบล็อกประสานแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

1) อิฐบล็อกประสาน ชนิดรับน้ำหนัก หมายถึง อิฐบล็อกประสานที่ใช้ก่อเพื่อรับน้ำหนักโครงสร้างอาคารได้ เช่น ก่อเสา ก่อผนัง

2) อิฐบล็อกประสาน ชนิดไม่รับน้ำหนัก หมายถึง อิฐบล็อกประสานที่ใช้ก่อผนังกันห้องหรือก่อส่วนอื่นภายในอาคารที่ไม่ใช่ส่วนที่ต้องรับน้ำหนักโครงสร้างอาคารคุณลักษณะที่ต้องการตามมาตรฐาน

1) ลักษณะทั่วไป ต้องไม่มีรอยแตกหรือร้าว อาจบิ่นได้เล็กน้อย มิติต้องเป็นไปตามที่ระบุไว้ที่ฉลาก โดยแต่ละมิติมีเกณฑ์ความคลาดเคลื่อนได้ไม่เกิน ± 2 มิลลิเมตร

2) กำลังอัดอิฐบล็อกประสาน ชนิดรับน้ำหนัก ค่าเฉลี่ยต้องไม่น้อยกว่า 69 kg/cm^2 ชนิดไม่รับน้ำหนัก ค่าเฉลี่ยต้องไม่น้อยกว่า 25 kg/cm^2

จากข้อมูลและงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าเถ้าปาล์มน้ำมันมีคุณสมบัติเป็นวัสดุพอชโซลาน คณะผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำเถ้าปาล์มน้ำมันมาแทนที่ปูนซีเมนต์บางส่วนและกะลาปาล์มน้ำมันมาแทนที่วัสดุมวลรวมบางส่วน เพื่อเป็นส่วนผสมในการผลิตบล็อกประสาน ทำให้อิฐบล็อกประสานมีต้นทุนการผลิตที่ลดลงและมีคุณสมบัติที่ดี อีกทั้งยังเป็นการลดปัญหาด้านสภาวะแวดล้อมซึ่งเกิดจากเถ้าปาล์มน้ำมัน

1A) Palm shells

1B) Oil palm waste ash

Figure 1 Oil palm ash and shells waste

Figure 2 Interlocking block usage

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำกะลาและ
เถาปาล์มน้ำมันมาผลิตเป็นอิฐบล็อกประสาน
- 2) เพื่อเปรียบเทียบสมบัติของอิฐบล็อกประสาน
ผสมเถาและกะลาปาล์มน้ำมันตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์
ชุมชน 602/2547

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้อิฐบล็อกประสานรูปทรง
สี่เหลี่ยมแบบบล็อกตรง ขนาด 12.5X25X10 เซนติเมตร
ดังภาพที่ 3

Figure 3 Interlocking block

1. การเตรียมวัสดุ

การเตรียมวัสดุที่ใช้ในการศึกษามีดังนี้

- 1) ปูนซีเมนต์ปอร์ตแลนด์ประเภทที่ 1
- 2) กะลาปาล์มปาล์มน้ำมันที่ร่อนผ่านตะแกรงเบอร์ 8 ดังภาพที่ 4 (A)
- 3) เถาปาล์มน้ำมันร่อนผ่านตะแกรงเบอร์ 100
ดังภาพที่ 4 (B)
- 4) ดินลูกรังจากบ่อดินในพื้นที่ อำเภอนาหม่อม
จังหวัดสงขลา ผึ่งแดดให้แห้งแล้วร่อนผ่านตะแกรงเบอร์ 4
นำไปอบที่อุณหภูมิ $110 \pm 5^\circ\text{C}$ ใช้เวลา 24 ชั่วโมง และ
นำไปทดสอบสมบัติพื้นฐานของดินลูกรัง ซึ่งมีการทดสอบ
ดังนี้ ทดสอบการหาค่าขีดจำกัดของอัตราส่วนโบร์เกอร์
(attemberg limit) ความถ่วงจำเพาะ และขนาดคละ
- 5) น้ำสะอาด

2. เครื่องมือ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ใช้เครื่องมือที่สำคัญดังนี้

- 1) เครื่องบดดินลูกรัง ใช้บดดินลูกรังให้มีขนาด
ผ่านตะแกรงเบอร์ 4 เพื่อให้เนื้อดินมีความละเอียดทั้งก่อน
- 2) เครื่องผสม ใช้ผสมวัตถุดิบให้เข้ากันเป็นเนื้อ
เดียว ก่อนจะนำมาเข้าเครื่องอัดขึ้นรูปเป็นอิฐบล็อก
ประสาน ในการผสมใช้เวลาการผสมแห้ง 2-3 นาที แล้ว
เติมน้ำลงไปผสมอีก 1-2 นาที
- 3) เครื่องชั่ง เป็นเครื่องชั่งที่สามารถอ่านค่าความ
ละเอียดได้ถึง 0.01 กรัม
- 4) เครื่องลอสแองเจลีสใช้ย่อยกะลาปาล์ม โดย
ใช้จำนวนลูกเหล็กทรงกลม 11 ลูก น้ำหนัก 390-445 กรัม
ความเร็วของการหมุนเครื่อง 30 รอบ/นาที จำนวน 500
รอบ ดังภาพที่ 5 (A)
- 5) เครื่องอัดด้วยระบบไฮดรอลิค ใช้มอเตอร์เป็น
ตัวขับน้ำมันสร้างแรงดัน เป็นเครื่องที่สามารถควบคุม
แรงอัดที่อัดผลิตอิฐบล็อกประสาน ทำให้แรงที่กดอัดแต่ละ
ก้อนมีความสม่ำเสมอ ดังภาพที่ 5 (B)

3. การออกแบบส่วนผสม

การออกแบบส่วนผสมของอิฐบล็อกประสาน
ประกอบด้วย ปูนซีเมนต์ หยาละเอียด และดินลูกรัง โดยนำ
เถาปาล์มมาแทนที่ปูนซีเมนต์บางส่วน และกะลาปาล์มน้ำมัน
มาแทนที่มวลรวมบางส่วน (โดยน้ำหนัก) ดังตารางที่ 1

4. การผลิตอิฐบล็อกประสานผสมกะลาปาล์ม

- 1) เตรียมดินลูกรังที่บดกับเครื่องบด ขนาดผ่าน
ตะแกรงเบอร์ 4 หยาละเอียด และกะลาปาล์ม ที่ย่อยผ่าน
ตะแกรงเบอร์ 8 ใส่ในเครื่องผสม ตามอัตราส่วนที่ต้องการ
แล้วเติมน้ำในอัตราส่วนร้อยละ 25 ของปูนซีเมนต์โดย
น้ำหนัก
- 2) เมื่อผสมเข้ากันดี นำวัสดุที่ได้เข้าเครื่องอัดอิฐ
บล็อกประสาน
- 3) เมื่อได้อิฐครบตามอัตราส่วนและจำนวนครบ
แล้วบ่ม ให้อิฐมีความชื้นตลอดเวลาเป็นเวลา 1 วัน ก่อน
ทำการขนย้าย
- 4) ทำการขนย้ายอิฐเก็บไว้ในที่ร่ม บ่มด้วยการ
รักษาความชื้นเป็นเวลา 28 วันก่อนนำไปทดสอบ

5. การทดสอบสมบัติของอิฐบล็อกประสาน

1) การทดสอบกำลังอัด (compressive strength) ของก้อนตัวอย่างอิฐบล็อกประสาน ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนอิฐบล็อกประสาน (มผช.602/2547) โดยใช้เครื่องทดสอบเอนกประสงค์ (universal testing machine)

2) การทดสอบการดูดกลืนน้ำของก้อนตัวอย่างอิฐบล็อกประสาน ให้เป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนอิฐบล็อกประสาน (มผช.602/2547)

6. เปรียบเทียบคุณสมบัติของอิฐบล็อกประสานกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.602/2547)

การเปรียบเทียบคุณสมบัติของอิฐบล็อกประสานผสมแฉะและกะลาปาล์มน้ำมันกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.602/2547) วิเคราะห์ผลกระทบจากการนำแฉะและกะลาปาล์มน้ำมันมาแทนที่ซีเมนต์และดินลูกรังบางส่วน

4A) Palm shells passing sieve number 8

4B) Palm ash passing sieve number 100

Figure 4 Materials from the production of palm oil

5A) Los Angeles machine

5B) Hydraulic press machine

Figure 5 Materials testing machines

Table 1 Mix (by weight) cement : sand : laterite : palm ash : palm shell

Mix	Percentage of replacement	Sand (g)	Binder (g)		Aggregate (g)	
			Cement	Palm ash	Laterite	Palm shell
BP 00-00	-	1,000	500	-	3,000	-
BP 05-05	5-5	1,000	475	25	2,850	150
BP 10-10	10-10	1,000	450	50	2,700	300
BP 15-15	15-15	1,000	425	75	2,550	450
BP 20-20	20-20	1,000	400	100	2,400	600
BP 25-25	25-25	1,000	375	125	2,250	750
BP 30-30	30-30	1,000	350	150	2,100	900
BP 35-35	35-35	1,000	325	175	1,950	1,050
BP 40-40	40-40	1,000	300	200	1,800	1,200

BP XX-YY = interlocking blocks containing oil palm waste ash and shells

XX = ratio of oil palm waste ash to replace cement

YY = ratio of palm shells to replace laterite

ผลการทดลองและวิจารณ์

การศึกษาความเป็นไปได้ ที่จะนำเถ้าปาล์มน้ำมัน ที่ผ่านการบดมาใช้แทนที่ปูนซีเมนต์บางส่วน และกะลาปาล์มน้ำมัน ที่ผ่านการบดมาใช้แทนที่มวลรวมบางส่วน เพื่อผลิตอิฐบล็อกประสาน ได้ผลการศึกษา ดังนี้

1. ผลการทดสอบสมบัติพื้นฐานของวัสดุผสม

จากการทดสอบสมบัติพื้นฐานของวัสดุที่ใช้ในการผลิตอิฐบล็อกประสาน ได้ผลดังตารางที่ 2

จากตารางที่ 2 พบว่ากะลาปาล์มน้ำมันมีค่าความถ่วงจำเพาะน้อย หากแทนที่วัสดุมวลรวมในการผลิตอิฐบล็อกประสานจะทำให้อิฐบล็อกประสานมีน้ำหนักลดลง ในส่วนของการดูดซึมน้ำพบว่ากะลาปาล์มน้ำมันมีค่าการดูดซึมน้ำที่สูงจะทำให้อิฐบล็อกประสานมีการดูดซึมน้ำเพิ่มขึ้น

2. สมบัติทางเคมีของเถ้าปาล์มน้ำมัน

จากการทดสอบสมบัติทางเคมีของเถ้าปาล์มน้ำมัน ที่ร่อนผ่านตะแกรงเบอร์ 100 ได้ผลดังตารางที่ 3

เถ้าปาล์มน้ำมันมีลักษณะรูปร่างโดยรวมค่อนข้างหยาบ ความพรุนสูง รูปร่างกลมมนติดต่อกันเป็นกลุ่มก้อน และขนาดไม่สม่ำเสมอ จากผลการทดสอบสมบัติทางเคมีของเถ้าปาล์ม ที่ร่อนผ่านตะแกรงเบอร์ 100 พบว่ามีธาตุ Si และ Ca ในปริมาณสูง Ca มีคุณสมบัติไม่ละลายน้ำ และไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ดีในส่วนผสมของวัสดุก่อสร้าง

3. หน่วยน้ำหนักของอิฐบล็อกประสานผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์ม

การหาหน่วยน้ำหนักของอิฐบล็อกประสานผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์มที่การบ่ม 28 วัน ได้ผลดังภาพที่ 6

Table 2 Properties of materials

Materials	Properties of Materials				
	GS	FM	Water absorption (%)	Cu (mm)	Cc (mm)
Laterite	2.73	N/A	1.02	0.13	1.09
Sand	2.66	2.8	0.45	0.12	1.30
Cement	3.15	N/A	N/A	N/A	N/A
Palm shell	1.42-1.43	3.42	12	N/A	N/A
Palm ash	2.02	N/A	N/A	N/A	N/A

N/A = Not applied, GS = Specific gravity, FM = Fineness modulus, Cu = Coefficient of uniformity

Cc = Coefficient of concavity

Table 3 Chemical composition of palm oil fuel ash

No.	Chemical composition	Percent by weight	No.	Chemical composition	Percent by weight
1	Mg	1.63	9	Ti	0.14
2	Al	0.62	10	Mn	0.25
3	Si	22.29	11	Fe	3.00
4	P	3.05	12	Cu	0.09
5	S	0.75	13	Zn	0.12
6	Cl	1.59	14	Rb	0.12
7	K	7.27	15	Sr	0.11
8	Ca	12.49	16	Zr	0.05

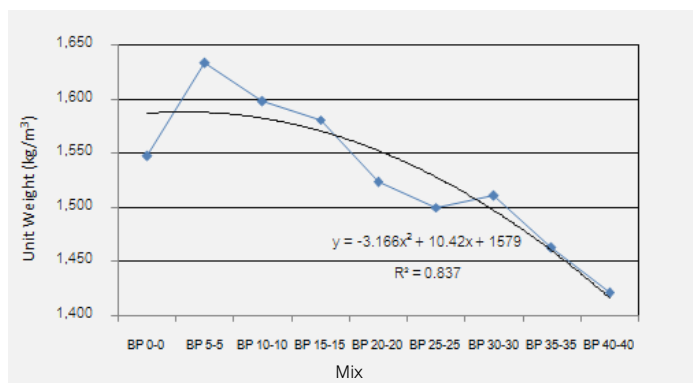

Figure 6 Unit weight of interlocking blocks containing ash and of oil palm shells

จากภาพที่ 6 ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยน้ำหนักของอิฐบล็อกประสานและปริมาณการแทนที่ปูนซีเมนต์ด้วยเถ้าปาล์มน้ำมันบางส่วน และแทนที่ดินวัสดุมวลรวมด้วยกะลาปาล์มน้ำมันบางส่วน พบว่าการแทนที่อัตราส่วนผสมร้อยละ 5-5, 10-10, 15-15 หน่วยน้ำหนักของอิฐบล็อกประสานจะสูงกว่าตัวอย่างควบคุม และเมื่อเพิ่มปริมาณของเถ้าและกะลาปาล์มมากขึ้นจะทำให้หน่วยน้ำหนักของอิฐบล็อกประสานจะลดลงอย่างชัดเจน

4. ผลการทดสอบค่ากำลังอัดของอิฐบล็อกประสานผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์ม

จากการทดสอบหาค่ากำลังอัดของอิฐบล็อกประสานผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์ม ที่อายุการบ่ม 28 วัน ในแต่ละอัตราส่วนผสม ได้ผลการทดสอบดังภาพที่ 7

จากภาพที่ 7 ซึ่งแสดงค่ากำลังอัดของอิฐบล็อกประสานผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์ม ที่ค่าอัตราส่วนผสมร้อยละ 5-5, 10-10, 15-15, 20-20, 25-25, 30-30, 35-35 และ 40-40 ตามลำดับ พบว่ากำลังอัดอิฐบล็อกประสานผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์มที่อายุการบ่ม 28 วัน มีค่ากำลังอัด 52.68, 45.96, 45.12, 44.79, 44.44, 43.51, 43.39 และ 36.56 kg/cm² ตามลำดับ ค่าที่ได้แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์มลงในอิฐบล็อกประสานในอัตราส่วนผสมร้อยละที่เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ จะทำให้ความสามารถในการรับ

กำลังอัดของอิฐบล็อกประสานผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์มลดน้อยลงไปตามอัตราส่วนผสมที่เพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 602/2547 พบว่าค่าการรับกำลังอัดผ่านเกณฑ์มาตรฐานอิฐบล็อกประสานชนิดไม่รับน้ำหนัก ซึ่งกำหนดให้มีค่าเฉลี่ยต้องไม่น้อยกว่า 25 kg/cm²

5. ผลการทดสอบค่าการดูดกลืนน้ำของอิฐบล็อกประสานผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์ม

การทดสอบค่าการดูดกลืนน้ำ ที่การบ่ม ½ ชั่วโมง และ 24 ชั่วโมง ของอิฐบล็อกประสานผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์ม ที่อายุการบ่ม 28 วัน ได้ผลการทดสอบดังภาพที่ 8 จากการทดสอบการดูดกลืนน้ำของอิฐบล็อกประสานผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์ม ในอัตราส่วนผสมร้อยละการแทนที่ปูนซีเมนต์ด้วยเถ้าปาล์ม และแทนที่ดินลูกรังด้วยกะลาปาล์มที่ร่อนผ่านตะแกรงเบอร์ 8 นั้น พบว่าการดูดกลืนน้ำที่ ½ ชั่วโมง และ 24 ชั่วโมง ของอิฐบล็อกประสานผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์มที่อายุการบ่ม 28 วันนั้น มีค่าการดูดกลืนน้ำที่ ½ ชั่วโมง อยู่ระหว่าง 109.33-193.71 kg/m³ และมีค่าการดูดกลืนน้ำที่ 24 ชั่วโมง อยู่ระหว่าง 123.41-210.45 kg/m³ ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 602/2547

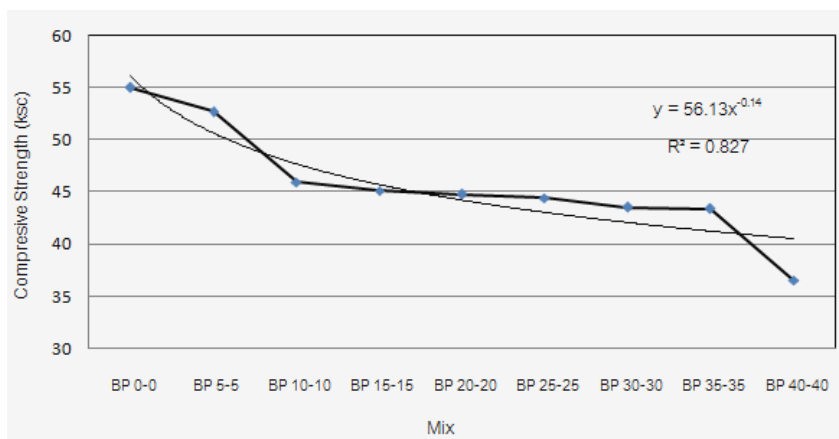

Figure 7 Compressive strength of interlocking blocks containing ash and of oil palm shells

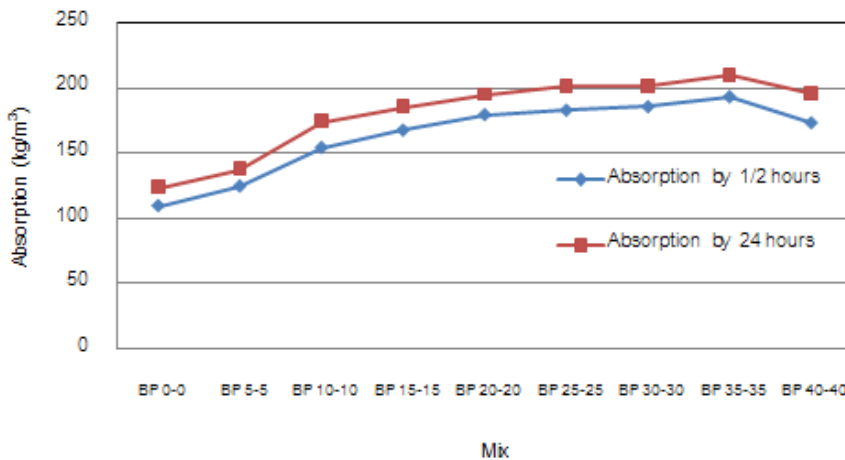

Figure 8 Water absorption of interlocking blocks containing ash and of oil palm shells

สรุป

จากการทดสอบสมบัติของอิฐบล็อกประสานผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์ม ที่นำเถ้าปาล์มที่ร่อนผ่านตะแกรงเบอร์ 100 แทนที่ปูนซีเมนต์ และกะลาปาล์มที่ร่อนผ่านตะแกรงเบอร์ 8 แทนที่ดินลูกรังบางส่วน ในอัตราส่วนผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์ม ร้อยละ 5-5, 10-10, 15-15, 20-20, 25-25, 30-30, 35-35 และ 40-40 สรุปผลการทดลองได้ ดังนี้

- 1) การนำเถ้าปาล์มและกะลาปาล์มมาแทนที่ปูนซีเมนต์และดินลูกรัง บางส่วนสามารถนำมาผลิตเป็นอิฐบล็อกประสาน และสามารถนำมาใช้งานได้
- 2) การเพิ่มปริมาณของเถ้าปาล์มและกะลาปาล์มจะทำให้อิฐบล็อกประสานมีการดูดกลืนน้ำเพิ่มขึ้น หน่วยน้ำหนักลดลง
- 3) การนำเถ้าปาล์มและกะลาปาล์ม มาผสมในอิฐบล็อกประสานจะทำให้อิฐบล็อกประสาน มีการรับกำลังอัดที่ลดลง แต่ยังมีค่าสูงกว่า 2.5 MPa ซึ่งทำให้การรับกำลังอัดของอิฐบล็อกประสานที่ผสมเถ้าปาล์มและกะลาปาล์ม ผ่านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 602/2547) ชนิดไม่รับน้ำหนัก
- 4) การนำไปใช้กับงานจริง แนะนำให้ใช้อัตราส่วนผสม BP 25-25, BP 30-30 และ BP 35-35 เนื่องจากผ่านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.602/2547) และมีการแทนที่ปูนซีเมนต์ด้วยเถ้าปาล์มในปริมาณที่สูง

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาในครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ขอขอบคุณสาขาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย อนุญาตให้ใช้สถานที่ ห้องปฏิบัติการ เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ สุดท้ายขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- ชูชัย สุจิรวกุล และพินัยศักดิ์ พรหมศร. 2553. บล็อกซีเมนต์ประสานที่ใช้เถ้าแกลบดำ เถ้าแกลบขาว หรือเถ้าขาน้อย เป็นส่วนผสม. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการคอนกรีตแห่งชาติ ครั้งที่ 6. สมาคมคอนกรีตแห่งประเทศไทย ร่วมกับศูนย์วิจัยและพัฒนาโครงสร้างมูลฐานอย่างยั่งยืน. 20-22 ตุลาคม 2553, เพชรบุรี.
- นันทชัย ชูศิลป์. 2556. หน่วยน้ำหนักและกำลังรับแรงอัดของคอนกรีตพูนผสมกะลาปาล์มน้ำมัน. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(1): 97-105.
- วีระชาติ ตั้งจิรภัทร ชัย จาตุรพิทักษ์กุล และไกรวุฒิ เกียรติโกลด. 2547. การศึกษากำลังอัดและการขยายตัวของ

มอร์ตาร์ที่ผสมเถ้าปาล์มน้ำมัน. วิศวกรรมสารฉบับวิจัยและพัฒนา 15(3): 32-39.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2555. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <http://www.moac.go.th> (15 กันยายน 2555).

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. 2547. มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนอิฐบล็อกประสาน. มผช.602/2547. สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, กรุงเทพฯ.

Hussin, M.W. and A.S.M.A. Awal. 1996. Palm oil fuel ash - A potential pozzolanic material in concrete construction. pp. D361-D366. Proceedings of the International Conference on Urban Engineering in Asian Cities in the 21st Century. 20-23 November 1996, Bangkok, Thailand.

อัตลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยงปกากะญอ

The Unique Identities of Pga K'nyau Hand Woven Textiles

ณงศ์ณูช นทิพายัพทิศ^{1/}

Nongnooch Natheepayapthis^{1/}

Abstract: This research aimed to study the unique identity of the woven textiles of the Pga K'nyau in conjunction with providing hands on lessons to students. This hands on learning experience in order to produce graduates with practical knowledge based on the concept and theory of identity and integration. The population used in this study were 7 Pga K'nyau villages in Ban Tha, Lamphun province and 25 students from the Department of Packaging Technology. The instruments used in this study were the unstructured interview, focus group discussion and descriptive analysis. The research found that the unique identity of Pga K'nyau woven textiles was its patterns and styles that are influenced by their myths and folklores, traditional beliefs, livelihood and ritual ceremonies.

Keywords: Identity, hand-woven fabric, Pga K'nyau

บทคัดย่อ: อัตลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยงปกากะญอ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ผ้าทอกะเหรี่ยงปกากะญอมาบูรณาการกับการเรียนการสอนเชิงสร้างบัณฑิตนักปฏิบัติใช้แนวคิดและทฤษฎีอัตลักษณ์ การบูรณาการกลุ่มเป้าหมาย คือ กะเหรี่ยงปกากะญอ 7 หมู่บ้าน ตำบลทากาศเหนือ อำเภอบ้านทาจังหวัดลำพูน และนักศึกษาสาขาวิชาเทคโนโลยีบรรจุภัณฑ์ ชั้นปีที่ 3 จำนวน 25 คน ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มแบบปฏิบัติการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ผ้าทอมือกะเหรี่ยงปกากะญอมีลวดลายทอที่แฝงคติความเชื่อตามเรื่องเล่าและคำสอน พิธีกรรม วิถีชีวิต จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบทฤษฎีกับอัตลักษณ์และทฤษฎีการบูรณาการ โดยใช้ลวดลายทอเป็นสื่อสัญลักษณ์สร้างสรรค์ลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยงปกากะญอบนบรรจุภัณฑ์ ที่เพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ ผ้าทอมือกะเหรี่ยงปกากะญอสู่เศรษฐกิจชุมชนด้วยต้นทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์กะเหรี่ยง

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ ผ้าทอมือ กะเหรี่ยงปกากะญอ

^{1/}ภาควิชาเทคโนโลยีศิลป์ คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จ.เชียงใหม่ 50300

^{1/}Department of Arts Technology. Faculty of Arts and Architecture, Rajamangala University of Technology Lanna, Chiang Mai 50300, Thailand.

คำนำ

กลุ่มทอผ้ากะเหรี่ยงตำบลทากาศเหนือ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน เป็นกะเหรี่ยงสกอ (Sgaw) ที่เรียกตัวเองว่า ปกาเกอญอ (Pga K'nyau) มีความหมายว่า คน เป็นหมู่บ้านกะเหรี่ยง 7 หมู่บ้าน คือ บ้านแม่ขะนาด บ้านป่าเลา บ้านผาด่านบ้านหนองผึ้ง บ้านหนองนัย บ้านดอยคำ และบ้านปงยาง เป็นเขตการปกครองของเทศบาลตำบลทากาศเหนือ อำเภอแม่ทา ใน 14 หมู่บ้าน จำนวนประชากร 5,183 คน ใน 1,742 หลังคาเรือน (เทศบาลตำบลทากาศเหนือ, 2555) มีศูนย์เรียนรู้วิถีปกาเกอญอ ในโรงเรียนบ้านป่าเลา เพื่อแสดงอัตลักษณ์จุดเด่นผ้าทอ กะเหรี่ยงลายผ้าบนย้อม เลื้อย ผ้าถุง ที่โปกผม และการกำหนดขนาดย้อม เลื้อย ผ้าถุง ที่โปกผม เป็นภูมิความรู้ด้านการทอตลอดลาย และแนวคิดโดยนำผ้าทอสองชิ้นมาเย็บประกอบกันโดยไม่ตัดผ้า การทอผ้าจึงต้องกำหนดขนาดให้พอดีกับสมาชิกในครอบครัว โดยอาศัยความใกล้ชิดผูกพันในครอบครัวและผู้ทอจะยึดรูปร่างของตนเป็นมาตรฐาน การขึ้นกี่ทอจะเรียงด้ายสูง "ครึ่งไม้" ที่เสียบบนกี่ทอและเพิ่มหรือลดขนาดของด้ายจากการเปรียบเทียบจากรูปร่างของผู้ทอ การกำหนดความกว้างของผ้าที่ทอให้มีขนาด 1 ใน 4 ของรอบอก ผู้สวมใส่ อย่างหลวม ๆ ถ้าทอผ้าห่มความกว้างอาจเท่ากับ 1/2 หรือ 1/3 ของความกว้างที่ต้องการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการนำไปประกอบเป็นเครื่องนุ่งห่ม เช่น ผืนผ้าที่ทอจะเท่ากับ 4 เท่าของความยาวแท้จริงของเลื้อย หรือชุดยาวก็จะทอผ้าขนาดเดียวกัน คือ 2 ผืน โดยแต่ละผืนมีความยาว 2 เท่าของความยาวที่แท้จริง เป็นต้น ด้วยการใช้กี่ทอมัดเอว ผ้าทอจะมีลวดลายแตกต่างตามแรงบันดาลใจสิ่งรอบตัว คือ น้ำ ต้นไม้ ดอกไม้ แนวคิดทฤษฎีอัตลักษณ์ของธีรยุทธ (2547) จุฑาพรรค์ (2550) และณงค์ณัฐ อ่างถึงขวัญ (2554) วิถีชุมชนเป็น commoditization เชิงรูปธรรมในมิติความเชื่อของชาติพันธุ์ ที่เปลี่ยนเป็น Thai-ization โดยใช้อัตลักษณ์เป็นตัวสร้างคุณค่าเข้าสู่ตลาด โดยการใช้วิถีหมู่บ้านและเกษตรกรรมเพื่อความอยู่รอดแบบ hunting and gathering (aborigin) มาเป็นอยู่ประจำแบบ settlement และปศุสัตว์กึ่งอยู่ประจำแบบ agro pastoralism และปศุสัตว์เร่ร่อนแบบ nomadism ตามวิถี

ความเป็นอยู่ชนเผ่าที่มีอัตลักษณ์ ภาษาพูด การเขียนบอกเล่าวัฒนธรรมเผ่าพันธุ์ปกาเกอญอ ในมิติสังคมและวัฒนธรรม คือ พฤติกรรม (behaviorist) ที่ปฏิบัติตามกันมา (functionalist) พุทธิปัญญา (cognitive) ที่เชื่อกันมา ส่วนสัญลักษณ์ (symbolic) คือ ความจริงที่รับรู้ของคนในสังคม อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (ethnic identity) หมายถึงลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม พิธีกรรมลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากคนกลุ่มอื่น ๆ ด้านการแต่งกาย ภาษา ตำนาน ความเชื่อ Elsing (2010) อัตลักษณ์กะเหรี่ยงของกลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาที่แตกต่างกันของแต่ละรัฐชาติ โดยเฉพาะอัตลักษณ์ของชาติกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านกะเหรี่ยงฝั่งไทยและพม่าในปี ค.ศ. 2009 พบว่าประวัติศาสตร์ร่วมสมัยและความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติกะเหรี่ยงในประเทศไทยและประเทศพม่ามีความสัมพันธ์เครือญาติอยู่บนพื้นฐานเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเป็นผู้ลี้ภัยมาจากประเทศพม่าอยู่รอดได้ เพราะเข้ามาอาศัยอยู่กับญาติฝั่งไทยและยอมรับโดยทางภาษาไทยถือได้ว่าเป็นแหล่งกำเนิดวัฒนธรรมกะเหรี่ยง 2 สถานะ คือแบบ ไทยกะเหรี่ยง ที่มีสถานะทางกฎหมายเป็นพลเมืองไทยเต็มรูปแบบและ พม่ากะเหรี่ยง ที่มีสถานะทางสังคมเป็น "marginalizing" หรือผู้ที่ไร้สัญชาติ จึงเกิดความแตกต่างระหว่าง "คนในกลุ่ม" ที่มีสถานะทางสังคมที่แตกต่างในพื้นที่เดียวกัน เพราะฉะนั้นกระบวนการของการสร้างและพัฒนาไทยรัฐชาติ ที่เป็นกลุ่มไทยกะเหรี่ยง และพม่ากะเหรี่ยง จึงเป็นฐานทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้วิธีการที่กลุ่มกะเหรี่ยงจะขยายผลต่อไปในสังคมชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ธรรมนอง (2554) ครูภูมิปัญญาโรงเรียนบ้านป่าเลา ตำบลทากาศเหนือ ผู้ก่อตั้งศูนย์เรียนรู้วิถีปกาเกอญอกล่าวว่า ปกาเกอญอมีความหมายว่า คนในสังคมกะเหรี่ยงให้เกียรติและเคารพสิทธิในความเป็นมนุษย์ โดยเฉพาะกะเหรี่ยงปกาเกอญอที่มีวิถีชีวิตรักความสงบ มีความเป็นเผ่าพันธุ์ที่สื่อความหมายหลากหลายมิติ เช่น มิติความเชื่อเรื่องวิญญาณของคนตายที่ช่วยปกป้องรักษาลูกหลาน นับถือผีไร่ นา ผีบ้านผีเรือน มิติการแต่งกายมีการแสดงสัญลักษณ์ด้วยการแยกเพศ วัย และสถานะ เช่น เด็กหญิงจะสวมเสื้อเชือกเป็นชุดสีขาว ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานจะ

สวมเสื้อเชิ้ต สีแดงหรือดำและผ้าขืน (หนึ่คิ) และเด็กชายจะสวมเสื้อสีแดงกับเตี่ยวสีดำ ตามความเชื่อเชิงสัญลักษณ์ คือ สีแดงเป็นสีแห่งความเจริญ ความมั่นคง ความสำเร็จ ความแข็งแกร่ง การมีชัย ส่วนสีขาเป็นสีที่สื่อถึงความบริสุทธิ์ ส่วนสีดำเป็นสีแห่งความมืดมัว ลึกลับซับซ้อน และความรับผิดชอบ โดยมีคำสอนหรือท้าวเป็นบทกวีลำนำน่าฟังของปกากะญอ แยกบทร้องชายหญิง ประกอบเครื่องดนตรี “เตหน่า” เสมือนเสียงจากธรรมชาติที่สื่อถึงความเศร้า ความสนุก ด้วยความสำคัญและที่มาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดอัตลักษณ์กะเหรี่ยงปกากะญอมาเป็นโจทย์เพื่อบูรณาการสู่การสร้างบัณฑิตนักปฏิบัติ (HOG: Hands-on graduates) ในหลักสูตรออกแบบบรรจุภัณฑ์โดยนำกลุ่มนักศึกษาเข้าศึกษาเรียนรู้ แลกเปลี่ยนถอดองค์ความรู้

อัตลักษณ์กะเหรี่ยงจากโมเดล 3P คือ Project base learning-Practice base learning-Problem base learning โดยการสร้างสรรค์เชิงเศรษฐกิจภูมิปัญญาลายผ้าทอกะเหรี่ยงปกากะญอ ในมิติต้นทุนทางวัฒนธรรมลายผ้าทอ มาพัฒนาออกแบบกราฟฟิคลดลายบนบรรจุภัณฑ์เชิงอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรม และคตินิยม “ผู้หญิงทอผ้าผู้ชายจักสาน” วัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัย เพื่อศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ภูมิปัญญาองค์ความรู้ลายผ้าทอกะเหรี่ยงปกากะญอ ถ่ายทอดสู่การสร้างสรรค์เชิงเศรษฐกิจออกแบบกราฟฟิคลดลายเป็นสื่อที่เพิ่มมูลค่าบนบรรจุภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงปกากะญอ ตำบลทากาศเหนือ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน แสดงเป็นกรอบแนวความคิดการวิจัยดังภาพที่ 1

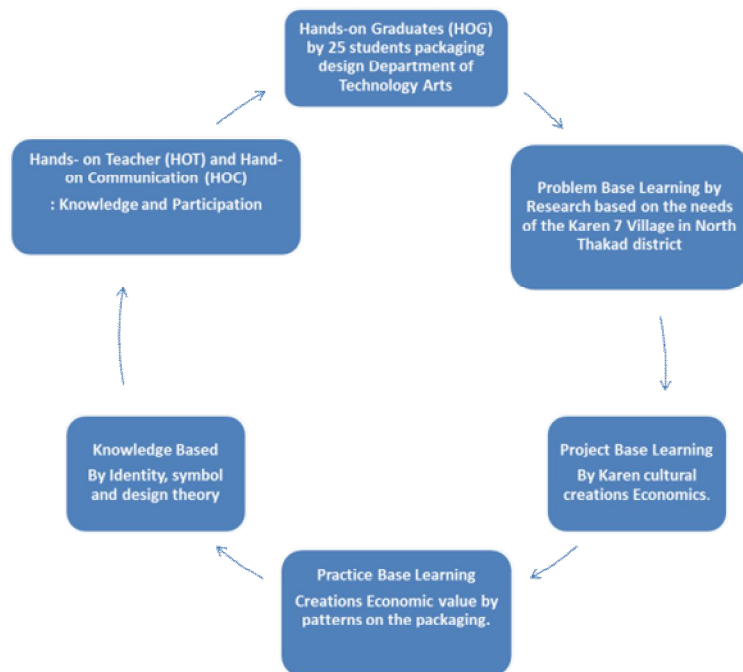

Figure 1 Conceptual framework using hands-on graduates (HOG) by Project base learning-Practice base learning-Problem base learning to Hands-on teacher (HOT) and Hand-on communication (HOC)

อุปกรณ์และวิธีการ

งานวิจัยนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้กรอบแนวคิดการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่กลุ่มกะเหรี่ยง ปกาเกอญอ ตำบลทากาศเหนือ อำเภอแม่ทา จังหวัด ลำพูน สร้างสื่อที่เพิ่มมูลค่าด้วยกราฟิกลดความเหลื่อมล้ำ ภัณฑวิเคราะห์วิทยวิจัย โดยใช้เครื่องมือการสนทนากลุ่ม ผู้นำชุมชน วิเคราะห์บริบทชุมชนแบบสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกศักยภาพกลุ่มกะเหรี่ยงและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประเด็น การสร้างอัตลักษณ์ชุมชน ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามขั้นตอนบันได 3 ขั้น คือ ต้น น้ำ สู่กลางน้ำ และเป้าหมายที่เป็นปลายน้ำหรือ โมเดล 3P เพื่อปฏิบัติการชุมชน: สร้างสรรค์อัตลักษณ์ลายทอผ้า กะเหรี่ยงปกาเกอญอบูรณาการสู่บัณฑิตนักปฏิบัติ (HOG: Hands-on graduates) ด้วยกระบวนการ Project base learning-Practice base learning-Problem base learning ดังแสดงในภาพที่ 2

ผลการวิจัย

1. อัตลักษณ์บริบทชุมชน และอัตลักษณ์ กะเหรี่ยงปกาเกอญอ “กะเหรี่ยง” หรือ “กะเหรี่ยงเบะ” ในภาษาพม่าโบราณเป็นคำที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสกอร์ (Skaw) ใช้เรียกตนเอง (autonyms) ว่า “ปกาเกอญอ” นับ ถือผีอาศัยอยู่ในป่าต้นน้ำและเนินเขา สร้างบ้านเรือนด้วย

ไม้ไผ่ผ่าสานเป็นฟาก มุงหลังคาด้วยใบหวาย ใบพลวง ใบแฝก ใบคา ใบตองตึง มีอาชีพทำไร่ข้าว ปลูกพืชล้มลุก เลี้ยงหมู ไก่ ขยายของป่าและงานจักสาน เพื่อซื้อเกลือ มีดพร้า ดำรงชีพจากการเกษตร ทำไร่ ทำนา สานเครื่องมือใช้ใน วิถีชีวิต เช่น เครื่องมือจับปลา กระดังงาข้าว และใช้ใน พิธีกรรมการเลี้ยงผี เช่น ตะแลว กระบุง ตะกร้า เป็นต้น “ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง” หมายถึง “การสืบทอดสายโลหิต เชื้อ ชาติ ภาษา ความเชื่อ วิธีการดำรงชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีของกะเหรี่ยง ในลักษณะกลุ่มเล็ก ๆ ตั้งแต่อดีต ถึงปัจจุบัน” มีการกระจายตัวอาศัยอยู่ทั่วไปในพื้นที่แถบ ลุ่มน้ำ มีการแบ่งเป็นกลุ่มเรียกว่า “ชนเผ่า” อาศัยอยู่ในพื้นที่ สูงที่เป็นป่า และทุรกันดาร ทางภาคเหนือของประเทศไทย มีภาษา ค่านิยม ความเชื่อประเพณี วัฒนธรรม แตกต่าง จากชาวไทยพื้นราบ “อัตลักษณ์กะเหรี่ยงปกาเกอญอ” หมายถึง ลักษณะทางกายภาพที่เป็นรูปแบบและเทคนิค หัตถกรรมลายผ้าทอ ที่สื่อวิถีความเป็นอยู่ คติความเชื่อ ของกะเหรี่ยงปกาเกอญอ ตำบลทากาศเหนือ อำเภอ บ้านทา จังหวัดลำพูน “อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (ethnic identity)” หมายถึง ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม พิธีกรรมเฉพาะที่มีลักษณะแตกต่างจากคนกลุ่มอื่นด้าน การแต่งกาย ภาษา ตำนาน ความเชื่อ ตามแนวคิด ของขวัญชีวัน ที่รายงานว่าอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ หมายถึง สิ่ง que แสดงออกทางวัฒนธรรม (culture expressions) เช่น ตำนาน ความเชื่อทางศาสนา พิธีกรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คติชนและศิลปะ ซึ่งสื่อสารและให้

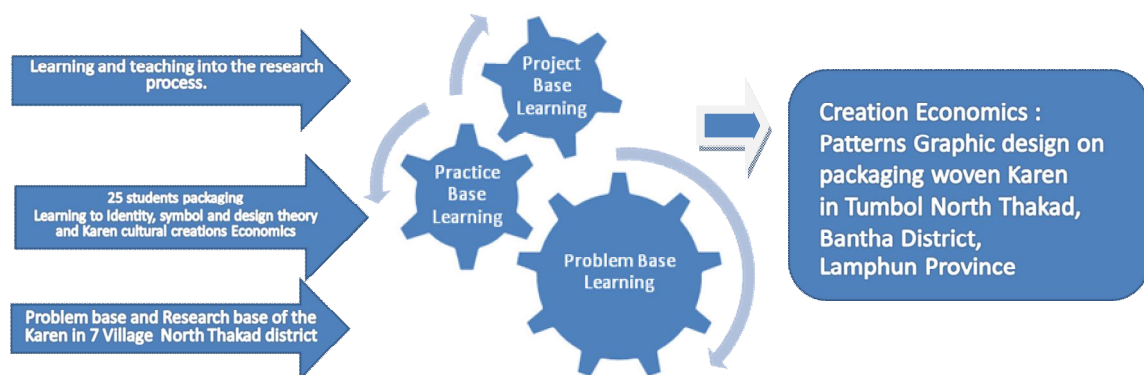

Figure 2 3P model: Problem base learning - Project base learning-Practice Base Learning motivate by

HOG: Hands-on graduates, HOC: Hands-on community and HOT: Hands-on teachers

ความหมายต่อความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่แสดงออก ได้ศึกษาลักษณะดั้งเดิมของวัฒนธรรมกะเหรี่ยงพบว่า ศาสนาและพิธีกรรม ความเชื่อ "ผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายจักสาน" เป็นปัจจัยสำคัญทำให้กะเหรี่ยงยังคงอัตลักษณ์ไว้ดังแสดงในภาพที่ 3 และ 4

2. สื่ออัตลักษณ์ลวดลายทอภูมิความรู้ตามวิถีความเชื่อกะเหรี่ยงปกากะญอ เป็นการทอลวดลายบนผลิตภัณฑ์จะทอในลักษณะลายขัดหนึ่ง (pain weave) ผสมผสานกับลายสอง (twin weave) และลายยกขัดดอกหรือลวดลาย (satin weave) โดยมีแรงบันดาลใจจากสิ่งรอบข้าง เช่น หนู ไก่ ดอกไม้ ต้นไม้ ลูกเต๋อยปัก สายน้ำ ภูเขา คน แนวคิดการออกแบบ ได้นำวิถีชีวิตกะเหรี่ยงในการดำรงชีวิตที่มีความผูกพันกับป่า และการนำวัสดุธรรมชาติมาประยุกต์ในลวดลายที่มีลักษณะเด่นมาออกแบบให้ดูมีภาพลักษณ์ที่แปลกใหม่ประกอบด้วย สายน้ำ ภูเขา และคนในครอบครัว เป็นการจัดวางองค์ประกอบลายที่เรียบง่าย (simply) นำมาจัดวางตาม

หลักการวางลวดลายต้นแบบของลวดลายมีที่มา คือ 1) ครอบครัวยุคใหม่ ได้จาก ลักษณะการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ 4-8 คน 2) ป่า หรือ ภูเขา ได้จาก การอยู่ร่วมกันของธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ 3) แม่น้ำ ได้จาก การเกี่ยวพันกันทางนิเวศวิทยาที่ว่า "ป่าอยู่ร่วมกับน้ำ" ดังภาพตัวอย่างที่ 5 ผลงานการสร้างสรรค์กราฟิกลายทอบนบรรจุภัณฑ์ที่แสดงอัตลักษณ์กะเหรี่ยงปกากะญอ ด้วยกระบวนการ 3P (Project base learning-Practice base learning-Problem base learning) โดยบัณฑิตนักปฏิบัติ (HOG: Hands-on graduates) ดังภาพตัวอย่างที่ 5 และ 6

3. สื่อองค์ความรู้เพื่อถ่ายทอด เทคนิคการจัดวางลวดลายจากต้นแบบลายผ้าทอกะเหรี่ยงแก่กลุ่มกะเหรี่ยงเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ และสร้างผู้นำกลุ่มกะเหรี่ยงสร้างสรรค์ เป็นชุมชนนักปฏิบัติและครูนักปฏิบัติ (HOC: Hands-on community and HOT: Hands-on teachers) โดยต้นแบบลายที่มีแนวคิดจากชุมชน คน ป่า น้ำ ดังแสดงในภาพที่ 7 และ 8

Figure 3 Identity and signature woven embroidered ethnically dress by housewife

Figure 4 Identity and signature wickerwork embroidered ethnically dress by grandsireused to lifestyle, such as fishing and basket in witchcraft rituals

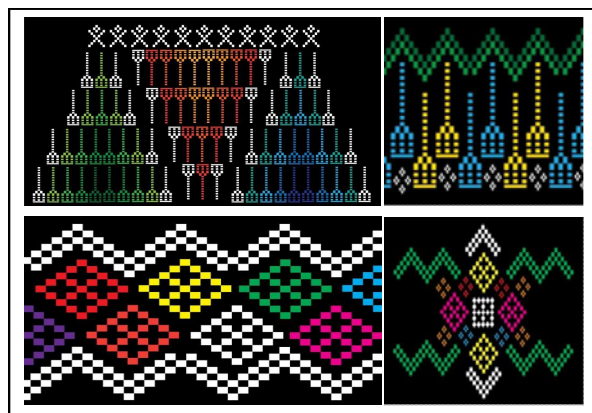

Figure 5 Identity of design woven karen application in distinctive patterns that are designed to credible novelty consists of mountains, rivers and the family is simple be arranged according to the principles pattern

Figure 6 creative packaging to identities Karen woven process with 3P: Project base learning-Practice base learning-Problem base learning by Hands-on graduates (HOG)

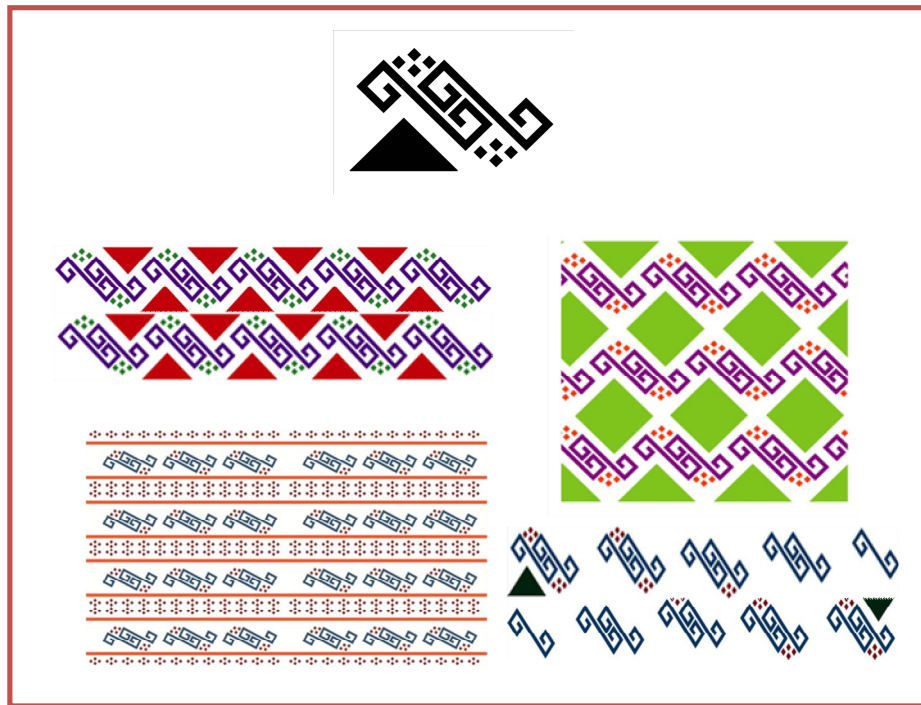

Figure 7 Knowledge transfer to placement techniques underlying patterns of Karen woven fabrics to exploit, create innovative leader Karen by Hands-on teachers (HOT)

Figure 8 Knowledge transfer to placement techniques underlying packaging create innovative leader Karen by Hands-on communication (HOC)

วิจารณ์

อัตลักษณ์กะเหรี่ยงปกากะญอ การบูรณาการสู่การสร้างบัณฑิตนักปฏิบัติ ที่สามารถนำเทคนิคการจัดวางลวดลายจากต้นแบบลายผ้าทอกะเหรี่ยงนำไปถ่ายทอดให้กับกลุ่มกะเหรี่ยงอื่น ๆ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ เป็นการสร้างผู้นำกลุ่มกะเหรี่ยงสร้างสรรค์ สร้างชุมชนนักปฏิบัติใน 3 ลักษณะ คือ 1) การบูรณาการอัตลักษณ์ลายทอผ้ากะเหรี่ยงให้ปรากฏบนบรรจุภัณฑ์ที่สื่อสัญลักษณ์ สร้างคุณค่าเชิงปรัชญากะเหรี่ยงสื่อวิถีคิดลายทอผ้าตามวิถีความเป็นอยู่ 2) กราฟฟิคลายผ้าทอบนบรรจุภัณฑ์เป็นสื่อสร้างสรรค์จากอัตลักษณ์กะเหรี่ยงเชิงรูปธรรมที่สร้างคุณค่านำไปต่อยอดสู่เศรษฐกิจชุมชนและเกิดการตระหนักถึงต้นทุนวัฒนธรรมที่ควรอนุรักษ์ให้คงอยู่ 3) เป็นการพัฒนาคณะในชุมชนสร้างกลุ่มกะเหรี่ยงนาร่องเป็นชุมชนนักปฏิบัติสร้างองค์ความรู้ อัตลักษณ์กะเหรี่ยง ด้านการแต่งกาย เสื้อผ้า และสิ่งของเครื่องใช้ แสดงเผ่าพันธุ์สื่อความหมายตามความเชื่อในมิติรูปธรรมที่หลากหลาย อาทิ เช่นงานจักสาน ตะแหลังเพื่อใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ และบทกวี คำสอนปกากะญอ ที่ร้องประกอบเครื่องดนตรีในพิธีกรรมต่าง ๆ การบูรณาการผ้าทอนำไปถ่ายทอดเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับ บวินรัตน์ (2556) ที่นำผลวิจัยไปต่อยอดการทำต้นแบบลวดลายผ้าทอด้วยชุดทดสอบการออกแบบลวดลายการทอผ้าอย่างง่าย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การออกแบบของกลุ่มทอผ้าเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มมูลค่าโดยเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์แบบเดิม รวมทั้งสร้างแบรนด์ผลิตภัณฑ์ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติน้ำแร่แจ้ซ้อน เพื่อยกระดับภูมิปัญญาผ้าทอที่ทรงคุณค่าให้ดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสทุนนิยมอย่างยั่งยืน

สรุป

1. ได้องค์ความรู้ลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยงปกากะญอและถ่ายทอดสู่การสร้างสรรค์เชิงเศรษฐกิจแบบชุมชนปฏิบัติ 7 หมู่บ้านในตำบลทากาศเหนือ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน สร้างสรรค์อัตลักษณ์กะเหรี่ยงด้วยการจัดวางลวดลายผ้าทอบนบรรจุภัณฑ์ ด้วยกระบวนการแบบมี

ส่วนร่วมแบบบูรณาการสู่การสร้างบัณฑิตนักปฏิบัติ Hands-on graduates (HOG)

2. ได้กลุ่มผู้นำชุมชนปฏิบัติการ Hands-on Communication (HOC) ที่นำกระบวนการคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบและนำไปใช้ได้จริง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนาที่สนับสนุนทุนวิจัยภายใต้โครงการส่งเสริมการผลิตผลงานวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ปีงบประมาณ 2554 ขอขอบคุณนายกเทศมนตรีตำบลทากาศเหนือ กลุ่มทอผ้าและครูภูมิปัญญา ตำบลทากาศเหนือ อำเภอบ้านทา จังหวัดลำพูน

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญทีวัน บัวแดง. 2546. อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์. รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- จุฑาพรรษ์ ผดุงชีวิต. 2550. วัฒนธรรม การสื่อสารอัตลักษณ์. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เทศบาลตำบลทากาศเหนือ. 2557. ประชาสัมพันธ์การบริหารการปกครอง (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: www.takadnua.go.th/index (18 มีนาคม 2557).
- ธรรมนอง วงศ์กัญญา. 2554. วิถีปกากะญอ. เอกสารประกอบการบรรยาย. ศูนย์เรียนรู้และครุภูมิปัญญาโรงเรียนบ้านป่าเลา ตำบลทากาศเหนือ. (18 พฤศจิกายน 2554).
- ธีรยุทธ บุญมี. 2547. ความหลากหลายของชีวิต ความหลากหลายทางวัฒนธรรม. สำนักพิมพ์สารธาร, กรุงเทพฯ.
- บวินรัตน์ แซ่ตั้ง. 2556. การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติผ่านกระบวนการย้อมสีธรรมชาติ โดยการใช้สารช่วยย้อมจากน้ำฟุร้อนแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 1(1): 9-22.

ณงค์ณัฐ นทีพ่ายพิศ. 2554. การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์อาหารสำหรับนักท่องเที่ยว. The First Symposium on Education for Health and Environment: 2-4 December 2011 Faculty of Education, Chiang Mai University, Chiang Mai.

Elsing S. 2010. Karen ethnic identity and status in the Thai-Burmese borderland. International Conference and Exhibition on International Ways of Ethnicities in the Mekong Region. November 11-12, 2010, Ubon Ratchathani, Thailand.

Guide for Authors

Manuscripts submitted for publication should be of high academic merit and are accepted on condition that they are contributed solely to the Journal of Community Development and Life Quality. Manuscripts, parts of which have been previously published in conference proceedings, may be accepted if they contain additional material not previously published and not currently under consideration for publication elsewhere.

Submission of a multi-authored manuscript implies the consent of all the participating authors. All manuscripts considered for publication will be peer-reviewed by independent referees.

Submission checklist

Manuscript submission must include title page, abstract, key words, text, tables, figures, acknowledgments, reference list and appendices (if necessary). The title page of this file should include the title of the article, full names, official name and affiliations of all authors, E-mail address, telephone and fax numbers and full postal address of the corresponding author.

Preparation and Submission of Manuscripts

Authors submitting manuscripts for consideration for publication should follow the following guidelines.

1. Manuscript texts must be written using high-quality language. For non-native English language authors, the article should be proof-read by a language specialist before it is sent to Journal.

2. Manuscript texts should not exceed than 10 pages and the combined number of figures and tables. The inclusion of more figures and tables will reduce the word allowance, and vice versa.

3. The manuscript text and tables should be created using Microsoft Word.

4. Manuscript texts should be prepared single column, with sufficient margins (1.0 inch) for editorial and proof-reader's marks. 12 pt Times New Roman font should be used throughout and all pages numbered consecutively.

5. Abstracts should not exceed than 200 words. About 5 keywords should also be provided.

6. All measures in the text should be reported in abbreviation.

7. Tables and figures should each be numbered consecutively.

8. Acknowledgments should be as brief as possible, in a separate section before the references, not in the text or as footnotes.

9. Citations of published literature in the text should be given in the form of author and year in parentheses; (Jaturasitha *et al.*, 2008), or, if the name forms part of a sentence, it should be followed by the year in parenthesis; Jaturasitha *et al.* (2008). All references mentioned in the reference list must be cited in the text, and vice versa. The references section at the end of the manuscript should list all and only the references cited in the text in alphabetical order of the first author's surname. The following are examples of reference writing.

Reference to a journal article:

Jaturasitha, S., R. Norkaew, T. Vearasilp, and M. Kreuzer. 2008. Carcass and meat quality of Thai native cattle fattened on Guinea grass (*Panicum maxima*) or Guinea grass-legume (*Stylosanthesguianensis*) pastures. Meat Science 155-162.

Reference to article or abstract in a conference proceedings:

Kempster, A.J., and D.B. Lowe. 1993. Growth performance and carcass characteristics as influenced by genotype and environment. In: Proc. 44th Annual Meeting of the EAAP. Aarhus, Denmark.

Reference to a book:

Voet, D. and J.G. Voet. 1995. Biochemistry. 2nd ed. John Wiley & Son, Inc. New York, 1361 p.

Reference to an edited book:

Fletcher D.L. 1999. Poultry meat color. pp. 159-175. In: R.I. Richardson, and G.C. Mead (Eds.). Poultry Meat Science. Poultry Science Symposium Series. Vol.25. CABI Publishing, Wallingford.

Reference to electronic data source (used only when unavoidable):

Matakohe gardens. 2012. *Sandersonia*flowers. (Online). Available: [http:// matakohegardens.homestead.com /SandersoniaFlowers.html](http://matakohegardens.homestead.com/SandersoniaFlowers.html) (24 February 2012).

Journal of Community Development and Life Quality

EGAT and Life Quality Development of Communities in Mae Moh Power Plant, Mae Moh District, Lampang Province <i>Narongsak Kunupatum</i>	1
Developing Management Model for Well-being of Farmer Families with Sufficiency Economy Philosophy Approach in Northeastern Thailand <i>Somnuek Panyasing , Seksan Yongvanit and Puttharak Prabnok</i>	11
TonTan Community Development Model Prepared for Dealing with Global Warming in Accordance with Sufficiency Economy <i>Suwajee Tangon</i>	23
Development of Household Accounting System Under Sufficiency Economy Philosophy with Participation of Community, Nong Pa Krung Sub-district, Muang District, Chiang Mai Province <i>Punnuch Chaipinchana</i>	37
Potential Development Using Managerial Accounting Technique to Increase Income of Organic Fertilizer Production Community Enterprise in Baan Pong Arng, Muang Na Sub-district, Chiang Dao District, Chiang Mai Province <i>Bussaba Arree, Prawet Sanyong and Udom Om-yim</i>	49
Research and Development for Community Enterprises in San Sai Ton Kok Village, Fa Ham Sub-district, Muang District, Chiang Mai Province <i>Thawatchai Boonmee, Dejawit Nilwan, Manop Chum-Un, Jirawan Boonmee Ratchanee Soukaew, Suparuek Tharapitakwong and Benchaphorn Nochai</i>	63
Development Efficiency of Production Process of Ornamentation Case Study: Cluster of Artificial Clay Products in Muang District, Tak Province <i>Densak Homhual, Prayong Sripraisont and Kant Wirunphan</i>	73
Protection of Local Wisdom Under Globalization Case Study: Making Traditional Vegetable Oil Lantern of Pong Yang Kok Community, Hang Chat District, Lampang Province <i>Kattiya Kattiyawara</i>	81
Development of Crickets Rearing Group Management with PAR at Ban Nong Lai, Kohka Sub-district, Kohka district, Lampang Province <i>Kanokwan Vechgama</i>	89
The Quality Improvement of Virgin Coconut Oil Produced by Ruensamunprai Aua-Noi Women Group <i>Narumon Jeyashoke, Songpon Koonsrisuk and Somnuek Suchaitanawanich</i>	97
Interlocking Blocks Containing Oil Palm Ash and Shells Waste <i>Charoon Charoennatkul</i>	103
The Unique Identities of Pga K'nyau Hand Woven Textiles <i>Nongnooch Natheepayapthis</i>	113

วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
โทร: 0 5394 4097 ต่อ 102 แฟกซ์: 0 5394 4097 ต่อ 103

Journal of Community Development and Life Quality
ISSN 2286-9824